

Kwartalnik policyjny

Nr 2(37)/2016
Rok X
ISSN 1898-1453

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

BEZPIECZEŃSTWO FUNKCJONARIUSZA

W numerze:

- Bezpieczeństwo prawne i fizyczne policjantów
- Psychoprofilaktyka
- Prawo
- Nowe środki przymusu bezpośredniego
- Policja w systemie przeciwpowodziowym
- Współpraca międzynarodowa
- Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

Kwartalnik policyjny

**CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE
I CENTRUM SZKOLENIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ
W MIŃSKU MAZOWIECKIM**

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
sekretariat: (22) 605-33-72, faks: (22) 605-35-80,
e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji

Redaktor naczelny:

mł. insp. Marcin Szyndler,
tel. 605-32-35; marcin.szyndler@csp.edu.pl

Zastępcy redaktora naczelnego:

ppłk dr Robert Pawlicki,
podinsp. Tomasz Wewiór,
nadkom. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Sekretarz redakcji:

Małgorzata Reks-Stabach

Zespół redakcyjny:

podinsp. dr Beata Grubska,
podinsp. Hanna Grochowska,
Renata Cedro, Joanna Łaszyn

Zdjęcie na okładce: archiwum CSP

Projekt okładki: Wioleta Kaczańska

Opracowanie graficzne i skład DTP:

Małgorzata Reks-Stabach, Wioleta Kaczańska

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż, Monika Irzycka,
Anna Krupecka-Krupińska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii

Centrum Szkolenia Policji

Nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 27.07.2016 r.

RADA NAUKOWA

Przewodniczący rady:

- **plk dr hab. Piotr Płonka**
Komenda Główna Żandarmerii Wojskowej

Członkowie rady:

- **prof. zw. dr hab. Marek Konopczyński**
Wyższa Szkoła Nauk Społecznych w Warszawie
- **prof. zw. dr hab. Tadeusz Tomaszewski**
Uniwersytet Warszawski
- **prof. zw. dr hab. Jerzy Nikitorowicz**
Katedra Edukacji Międzykulturowej
Wydziału Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytetu w Białymstoku
- **dr hab. prof. APS Janusz Gęsicki**
Katedra Polityki Edukacyjnej Instytutu Pedagogiki
Akademii Pedagogiki Specjalnej
- **prof. zw. dr hab. Lesław Pytko**
Katedra Pedagogiki Integracyjnej Instytutu Pedagogiki
Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego
w Siedlcach
- **prof. zw. dr hab. Jerzy Niemiec**
Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna
w Białymstoku
- **prof. dr hab. Jacek Bleszyński**
Katedra Psychopedagogiki Specjalnej
Wydziału Nauk Pedagogicznych
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
- **gen. dyw. rez. dr hab. Krzysztof Załęski**
Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych
- **plk dr hab. Dariusz Majchrzak**
Akademia Obrony Narodowej
- **dr Oksana Galarowicz**
Szkoła Główna Służby Pożarniczej
- **mł. insp. dr Iwona Klonowska**
Biuro Komunikacji Społecznej KGP
- **dr Paweł Kobes**
Instytut Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji
Uniwersytetu Warszawskiego
- **dr Jerzy Telak**
Szkoła Główna Służby Pożarniczej
- **Robert Wróbel**
Starosta Powiatu Legionowskiego
- **ppłk SG dr Piotr Boćko**
Centralny Ośrodek Szkolenia SG w Koszalinie
- **komisarz Antoni Permanyer i Fita**
Instytut Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Katalonii
(Hiszpania)
- **Ivo Juurvee**
Instytut Bezpieczeństwa Wewnętrznego
Estorijskiej Akademii Nauk o Bezpieczeństwie
- **plk. Ing. Pavel Kolář**
Instytut Kryminalistyki w Pradze
- **insp. dr Rafał Kochańczyk**
Szkoła Policji w Katowicach
- **insp. Roman Sobczak**
Szkoła Policji w Pile
- **insp. Jacek Gil**
Szkoła Policji w Słupsku

Kwartalnik policyjny

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE
 I CENTRUM SZKOLENIA ŻANDARMERII WOJSKOWEJ
 W MIŃSKU MAZOWIECKIM

W NUMERZE

BEZPIECZEŃSTWO PRAWNE FUNKCJONARIUSZY

- 2** Marcin Posiewka, Małgorzata Wagner
Bezpieczeństwo prawne funkcjonariusza Policji
Marek Węgliński
- 4** Zagrożenia przestępczością w środowisku policyjnym.
Priorytetowe kierunki pracy BSW KGP oraz inicjatywy
podejmowane na rzecz Policji w 2015 r.
Karolina Bartos
- 10** Świadomość prawna funkcjonariuszy Policji
Artur Kowalczyk
- 13** Strata dla służby, strata dla wizerunku
Justyna Setniewska
- 19** Bezpieczeństwo policjanta podczas kontroli drogowej
Danuta Przywara, Piotr Kubaszewski
- 21** Interwencje funkcjonariuszy Policji – perspektywa
praw człowieka

BEZPIECZEŃSTWO POLICJANTA W UJĘCIU PSYCHOLOGICZNYM

- 23** Izabela Solarska
Działania psychologów policyjnych w aspekcie
przeciwdziałania negatywnym konsekwencjom
stresu zawodowego funkcjonariuszy

BEZPIECZEŃSTWO FIZYCZNE

- 30** Dominik Władysław, Damian Kołaczek
Bezpieczeństwo osobiste policjanta
podczas interwencji
Albert Piórkowski, Bogumił Hajdacki
- 34** Bezpieczeństwo fizyczne policjanta w kontekście
interwencji z użyciem broni palnej
Tomasz Maczuga
- 39** Defendo
Tomasz Borek
- 44** Interwencja wobec osoby uzbrojonej w niebezpieczne
narzędzie z perspektywy nauki i doświadczeń
Jerzy Reszka
- 47** Ćwiczenia kalisteniczne w kształtowaniu zdolności
motorycznych
Hubert Kowalik
- 49** Bezpieczeństwo osobiste policjanta podczas udzielania
pomocy osobom rannym w trakcie interwencji

VADEMECUM POLICJANTA

- 52** Leszek Dyduch
Środki zwiększające bezpieczeństwo czynności
policjanta – kask zabezpieczający

PRAWO

- 56** Wojciech Kubica, Agnieszka Pietras
Rozkaz wojskowy w polskim prawie karnym
Dariusz Baj
- 66** Odpowiedzialność dyscyplinarna
funkcjonariuszy Policji i Agencji Bezpieczeństwa
Wewnętrzne – różnice wynikające
z uregulowań prawnych

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE

- 72** Grzegorz Pietrek
Policja w systemie przeciwpowodziowym.
Wybrane zagadnienia

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

- 80** Tomasz Safjański
Charakterystyka wybranych metod i form
realizacji przez Interpol zadań związanych
z przeciwdziałaniem przestępczości
międzynarodowej
Robert Cyranek
- 87** Przygotowanie i udział policjantów w misjach
zagranicznych
Josep Miquel Monreal Martinez
- 90** Światowy Kongres Technologii Mobilnych
(MWC – Mobile World Congress)
– Barcelona 2016

BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

- 97** Jacek Giszczak
Bezpieczeństwo pieszych w ruchu drogowym
- 101** Agnieszka Sałkowska
CEPIK 2.0 – nowe możliwości
- 104** Mariusz Jackowski
Zmiany w systemie tachografów cyfrowych
Michał Gemza, Janusz Kozłowski
- 106** Przygotowanie pojazdu z kierownicą umieszczoną
po prawej stronie do zarejestrowania w Polsce
Marta Paw, Mariusz Jackowski
- 108** Ruch drogowy. Ułatwienia
dla osób niepełnosprawnych

KĄCIK JĘZYKOWY

- 111** Tomasz Maczuga, Justyna Setniewska, Renata Cedro
Język angielski dla policjantów

POWIAT LEGIONOWSKI

- 113** Kalina Bartos
Żeby było bezpiecznie
Sylwia Król
Syreny

Bezpieczeństwo prawne funkcjonariusza Policji

kom. Marcin Posiewka

Ekspert Wydziału Prewencji
Biuro Prewencji KGP

podkom. Małgorzata Wagner

Ekspert Wydziału Prewencji
Biuro Prewencji KGP

Zgodnie z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Policja jako organ władzy publicznej „działa na podstawie i w granicach prawa”. Każde działanie policjanta reprezentującego formację służącą społeczeństwu i przeznaczoną do ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz do utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego powinna charakteryzować dbałość o ochronę własną oraz osób obejmowanych działaniami i czynnościami służbowymi.

Przed podjęciem służby policjant składa ślubowanie według roty, która staje się myślą przewodnią w służbie Narodowi, chroniącej dobro zarówno jednostki, jak i całego państwa. Słowa roty są bardzo wymowne i nie pozostawiają wątpliwości, co dla policjanta znaczy służba w Policji. Policjant ma obowiązek działania w sytuacjach zagrożenia. Deklaracja gotowości narażania swojego życia i zdrowia dla społeczeństwa i państwa powinna zasługiwać na szczególne uznanie przy jednoczesnym zapewnieniu funkcjonariuszom ochrony prawnej.

Zadania Policji określa ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.) i zgodnie z jej art. 1 do podstawowych należą m.in. ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra, jak również ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego. Służba w Policji niesie za sobą wysoki stopień ryzyka i wielość zagrożeń, wpływających na poczucie bezpieczeństwa funkcjonariuszy wykonujących codzienne zadania. Niejednokrotnie odnotowywane są zdarzenia, w trakcie których zostało zagrożone zdrowie, życie policjanta stojącego w obronie dobra powszechnego.

Bezpieczne wykonywanie czynności służbowych funkcjonariuszy Policji ma zdecydowany wpływ na jakość oraz sposób podejmowanych interwencji, a w rezultacie na poczucie bezpieczeństwa społecznego. Policjant powinien działać tak, aby czuły się bezpiecznie osoby, wobec których zostały podjęte czynności służbowe, osoby postronne oraz on sam jako osoba, od której wymagane jest zapewnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa. Działania policjanta należy rozpatrywać z perspektywy jego bezpieczeństwa prawnego oraz fizycznego.

Bezpieczeństwo prawne trzeba rozumieć jako stosowanie się do zespołu przepisów, ustaw, rozporządzeń, zarządzeń, rozkazów, instrukcji, wytycznych, które gwarantują policjantom ochronę

prawną ich działań. Przepisy te regulują zarówno podstawy podejmowanych interwencji, sposób ich przeprowadzania, jak również wyznaczają zakres wyposażenia policjantów do codziennej służby.

Policjant jako funkcjonariusz publiczny ma zagwarantowaną ochronę prawną w ramach wykonywanych przez siebie obowiązków służbowych w zakresie zapobiegania i zwalczania przestępczości oraz utrzymywania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.) w rozdziale XXIX Przepięstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego – w art. 222 (naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza), art. 223 (czynna napaść na funkcjonariusza) i art. 226 (znieważenie funkcjonariusza publicznego) – w sposób skonkretyzowany zapewnia funkcjonariuszowi Policji ochronę prawną.

Bezpieczeństwo prawne policjanta wynika również z art. 15 ust. 1 pkt 1–7 ustawy o Policji, określających uprawnienia policjantów podczas wykonywania czynności, o których mowa w art. 14, tj. operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych i administracyjno-porządkowych (*Ustawa o Policji. Komentarz*, red. B. Opaliński, M. Rogalski, P. Szustakiewicz, Warszawa 2015). Zgodnie z tym przepisem ustawy, policjant w toku wykonywania określonych czynności, podejmowanych w celu:

- rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw i wykroczeń,
- poszukiwania osób ukrywających się przed organami ścigania lub wymiaru sprawiedliwości,
- poszukiwania osób, które na skutek wystąpienia zdarzenia uniemożliwiającego ustalenie miejsca ich pobytu należy odnaleźć w celu zapewnienia ochrony ich życia, zdrowia lub wolności,
- oraz wypełniania poleceń sądu, prokuratora, organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego

ma prawo m.in. do: legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości, dokonywania kontroli osobistej, obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy oraz dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom, a także zatrzymywania osób w trybie i przypadkach określonych w przepisach Kodeksu postępowania karnego i innych ustaw. Natomiast sam sposób postępowania funkcjonariuszy Policji podczas wykonywania uprawnień wymienionych w ustawie o Policji został określony w rozporządzeniu Rady Ministrów

OBIEKTYWNE I SUBIEKTYWNE CZYNNIKI BEZPIECZEŃSTWA PODCZAS INTERWENCJI

z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 1565). Drugim obszarem bezpieczeństwa, jakie powinno być zapewnione policjantowi pełniącemu służbę, jest bezpieczeństwo fizyczne. Należy przez to rozumieć czynniki wpływające bezpośrednio lub pośrednio na stopień zagrożenia życia lub zdrowia policjanta w trakcie wykonywania przez niego czynności służbowych. Ważnymi determinantami mającymi wpływ na bezpieczeństwo fizyczne policjanta jest wiedza, doświadczenie zawodowe, sprawność fizyczna, komunikatywność oraz umiejętność rozwiązywania sytuacji problemowych. Istotny element stanowi też wyposażenie i uzbrojenie, które minimalizuje zagrożenie i chroni życie i zdrowie funkcjonariuszy.

Zgodnie z postanowieniami art. 2 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.) Policja jest jednym z podmiotów uprawnionych do używania lub wykorzystywania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. Mówiąc o środkach przymusu bezpośredniego, w pierwszej chwili identyfikujemy te, którymi dysponuje funkcjonariusz Policji „tu i teraz”, a mianowicie: siłę fizyczną, kajdanki, pałkę służbową, chemiczne środki obezwładniające, przedmioty przeznaczone do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej oraz broń palną.

Pozostałe środki przymusu bezpośredniego, tj.: kaftan bezpieczeństwa, pas obezwładniający, kask zabezpieczający, siatka obezwładniająca, wodne środki obezwładniające, pies służbowy, koń służbowy, pociski niepenetracyjne, kolczatka drogowa i inne środki służące do zatrzymania oraz unieruchamiania pojazdów mechanicznych, pojazd służbowy, środki przeznaczone do pokonywania zamknięć budowlanych i innych przeszkód, w tym materiały wybuchowe, środki pirotechniczne o właściwościach ogłuszających lub oślniewających, używane lub wykorzystywane są w zależności od rodzaju wykonywanych zadań służbowych.

Wskazane powyżej środki przymusu bezpośredniego i broń palna mogą być użyte lub wykorzystane w ściśle określonych przypadkach, w warunkach oraz na zasadach określonych w przywołanej ustawie, odpowiednio dla każdego rodzaju „śpb” czy też broni palnej.

Mówiąc o bezpieczeństwie, nie możemy zapomnieć o czynnikach mających wpływ na przebieg podejmowanych interwencji policyjnych. Czynniki te można podzielić na:

- obiektywne – na które funkcjonariusz interweniujący nie ma wpływu, np.: charakter zdarzenia, miejsce interwencji, czas interwencji, obowiązujące przepisy, wydane polecenia itp. oraz
- subiektywne – zależne od wykonującego interwencję, np.: wiedza ogólna i zawodowa, sprawność fizyczna, komunikatywność, umiejętność rozwiązywania sytuacji konfliktowych, wyposażenie i uzbrojenie, analiza i ocena sytuacji itd.

Dostrzegając istotę bezpieczeństwa fizycznego policjantów, należy wskazać, że w trakcie służby policjant nabywa również umiejętności korzystania z taktyki i technik interwencyjnych. Ich właściwe stosowanie niewątpliwie przekłada się na społeczną ocenę skuteczności działań Policji i kształtowanie jej wizerunku.

Istotne znaczenie w obszarze bezpiecznego realizowania działań i czynności służbowych funkcjonariuszy Policji mają również regulacje wewnętrzne, określające formy i metody wykonywania zadań przez policjantów. Jako przykład można przytoczyć zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP Nr 15, poz. 119, z późn. zm.), które precyzyjnie określa organizację służby patrolowej i sposób jej pełnienia. Elementem wpisującym się w działania Policji mające na celu poprawę ochrony praw funkcjonariuszy Policji do zapewnienia bezpiecznych warunków pełnienia służby była koncepcja wprowadzenia na

wyposażenie policjantów systemów rejestrujących przebieg służby, montowanych w pojazdach służbowych, czy też rejestratorów umieszczanych na umundurowaniu policjantów.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 5a ustawy o Policji, policjanci uprawieni są do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, a w przypadku czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych podejmowanych na podstawie ustawy – także i dźwięku towarzyszącego tym zdarzeniom.

Zgodnie z przekonaniem, iż rejestracja przebiegu służby za pomocą urządzeń audiowizualnych może stanowić gwarancję bezpieczeństwa zarówno dla osób biorących udział w interwencji, jak również dla samych funkcjonariuszy Policji, w Komendzie Głównej Policji podjęto decyzję o przeprowadzeniu w Policji testów systemów monitoringu wizyjnego montowanych w pojazdach służbowych oraz nasobnych rejestratorów przebiegu służby umieszczanych na umundurowaniu funkcjonariuszy.

Podejmując decyzję o rozpoczęciu przedmiotowych przedsięwzięć, kierowano się transparentnością działań Policji oraz tym, iż zarejestrowany materiał filmowy może być cennym materiałem dowodowym m.in. w postępowaniach skarżących, jak również związanych np. z ustaleniem przyczyn i okoliczności wydarzeń nadzwyczajnych czy też ewentualnych naruszeń praw osób, wobec których podejmowana jest interwencja, oraz naruszeń praw interweniujących policjantów, w tym zwłaszcza pomówień.

Generalną zasadą, jakiej powinni przestrzegać wszyscy funkcjonariusze realizujący ustawowe zadania Policji, jest dążenie do zachowania lub przywrócenia stanu zgodnego z prawem przy jednoczesnym zapewnieniu warunków bezpieczeństwa dla osób uczestniczących w interwencji, w tym samych policjantów, z uwzględnieniem tego, iż każda interwencja ma być podmiotowa, elastyczna i zindywidualizowana.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 września 2015 r. w sprawie postępowania przy wykonywaniu niektórych uprawnień policjantów (Dz. U. poz. 1565).

Summary

Legal security of a police officer

Taking care of a country and citizens, one should primarily take care of their representatives among others – police officers who risk their lives and health in order to ensure public order and safety of the society. Police work is connected with high risk. Therefore, a policeman who acts on behalf of country, society and law has to be sure that country, society and law take care of his safety. He has to feel secure to expose his own life and health to risk. Law truly respected by police officers is beneficial not only to citizens, but also to policemen themselves and mainly to the entire country. The police officer who represents the law is also often its first interpreter who decides if the law was broken and how to protect order.

Thumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

Zagrożenia przestępczością w środowisku policyjnym

Priorytetowe kierunki pracy BSW KGP oraz inicjatywy podejmowane na rzecz Policji w 2015 r.

mł. insp. Marek Węgliński

Wydział Analiz i Nadzoru
Biuro Spraw Wewnętrznych KGP

Niniejszy artykuł stanowi część *Informacji na temat zagrożenia przestępczością w środowisku policyjnym w 2015 r.* opracowanej przez Biuro Spraw Wewnętrznych KGP i zawierającej charakterystykę zagrożeń przestępczością w Policji – pojmowanej nie tylko jako ponad 120-tysięczna formacja złożona z funkcjonariuszy i pracowników wyposażonych w szerokie uprawnienia, ale także jako instytucja zarządzająca olbrzymimi zasobami majątku i informacji. Wskazano w niej podstawowe obszary generujące zagrożenia, zarówno te „rzeczywiste” – wyrażające się co roku znaczną liczbą popełnionych przestępstw, jak i pewne bezprawne zachowania policjantów w służbie i poza służbą – które, choć w skali roku występują nielicznie, lecz każdy zaistniały przypadek wpływa negatywnie na wizerunek Policji i społeczne zaufanie do niej. Publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” treści prezentują priorytetowe kierunki pracy BSW KGP oraz inicjatywy podejmowane na rzecz Policji w 2015 r., a także syntetyczny obraz statystyczny przestępczości związanej z funkcjonowaniem Policji.

Wstęp

Utrzymujący się od wielu lat wysoki poziom zaufania, jakim społeczeństwo darzy Policję, jest optymistycznym faktem. Wyniki badania przeprowadzonego przez CBOS we wrześniu 2015 r. sytuują działalność naszej formacji na **drugiej** pozycji spośród 19 ocenianych instytucji publicznych. Pracę policjantów dobrze oceniło **69%** ankietowanych, a wskaźnik ten okazał się wyższy o kilka punktów procentowych w stosunku do wyników dwóch poprzednich badań. Na tak wysoką lokatę zapracowali zwłaszcza ci funkcjonariusze i pracownicy, którzy wykonują czynności w bezpośredniej relacji z obywatelem. Do wysokiego poziomu wiarygodności przyczynia się też bez wątpienia zdolność reagowania przez Policję na przypadki zła we własnych szeregach, co jest zapewnione przez wypracowane

i doskonalony przez lata w naszej służbie mechanizm samooczyszczania. Jego sprawne działanie wewnątrz Policji pełni bardzo istotną rolę, ponieważ społeczeństwo nie toleruje u policjantów żadnych przejawów nieprzestrzegania przepisów prawa.

Należy podkreślić, że reakcja na zaistniałe przestępstwo i pociągnięcie policjanta czy pracownika Policji do odpowiedzialności karnej nie wystarcza do wyeliminowania zagrożeń przestępczością w służbie, zatem funkcjonariusze BSW nadal analizują przyczyny tych zagrożeń i systematycznie prowadzą różnorodne działania zapobiegające popełnianiu przestępstw, począwszy od spotkań profilaktycznych z nowoprzyjętymi funkcjonariuszami w szkołach Policji i z policjantami w jednostkach, poprzez uczestnictwo w naradach kadry kierowniczej i wystąpienia do kierowników jednostek Policji, a skończywszy na publikacjach, dostępnych także dla obywateli.

ZAGROŻENIA PRZESTĘPCZOŚCIĄ W ŚRODOWISKU POLICYJNYM

Celem tych przedsięwzięć jest podniesienie świadomości zagrożeń w służbie i kształtowanie praworządnych postaw funkcjonariuszy i pracowników Policji oraz ich przełożonych, a także eliminowanie czynników kryminogennych.

Wśród kierunków pracy realizowanych w 2015 r. (w większości aktualnie kontynuowanych) przez BSW na rzecz Policji, w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa i skuteczności wykonywania jej ustawowych zadań, priorytetowe znaczenie mają:

- działania w obszarze ruchu drogowego;
- działania BSW KGP w związku z realizacją zamówień publicznych na rzecz Policji, w tym przeprowadzonych w ramach Programu standaryzacji komend i komisariatów na lata 2013–2015;
- ochrona informacji;
- profilaktyka przestępczości w Policji;
- współpraca BSW KGP z prokuraturą w zakresie doskonalenia metodyki ścigania karnego przestępczości w Policji;
- wzmocnienie ochrony prawnej funkcjonariuszy i pracowników Policji.

Działania w obszarze ruchu drogowego

W 2015 r. działaniom rozpoznawczym i reaktywnym BSW w tym obszarze towarzyszyła intensywna profilaktyka adresowana do policjantów pełniących służbę na drodze, ich przełożonych oraz samych uczestników ruchu drogowego. Biuro kontynuuje w ten sposób wdrażanie w Policji wypracowanych – m.in. na podstawie wniosków z corocznych analiz zagrożeń w obszarze ruchu drogowego – propozycji przeciwdziałania popełnianiu przestępstw, ze szczególnym uwzględnieniem przestępstw o charakterze korupcyjnym:

- wzmocnienie nadzoru służbowego wobec policjantów pełniących służbę na drogach,
- wprowadzenie rejestratorów przebiegu służby w pojazdach służbowych RD,
- edukacja policjantów (odpowiedni dobór treści i metod kształcenia),
- podejmowanie przedsięwzięć profilaktycznych skierowanych zarówno do policjantów, jak i do obywateli,
- kontynuowanie spotkań profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania korupcji we wszystkich komórkach ds. ruchu drogowego i prewencji.

W ubiegłym roku ukazała się kolejna edycja *Poradnika dla policjantów pełniących służbę na drogach. Stop korupcji* – w liczbie 10 tys. egzemplarzy, sfinansowana ze środków pozyskanych z rezerwy celowej budżetu państwa. Nakład przekazano do komend wojewódzkich i Komendy Stołecznej Policji oraz szkół Policji. W opracowanym w 2015 r. *Poradniku dla rozpoczynających służbę w Policji. Bezpieczny start* jeden z rozdziałów także poświęcono przeciwdziałaniu zagrożeniom korupcyjnym podczas kontroli ruchu drogowego i właściwemu reagowaniu na sytuację korupcyjną.

Na pierwszym miejscu Biuro nadal stawia przypomnienie o konieczności doskonalenia przez przełożonych szeroko rozumianego nadzoru: od prowadzenia postępowań kwalifikacyjnych w stosunku do kandydatów do służby w Policji, poprzez decydowanie o skierowaniu policjantów do pełnienia służby na drogach, aż po dbałość o przestrzeganie dyscypliny służbowej związanej z realizacją zadań Policji w ruchu drogowym. Na uwagę zasługuje tu ocena programu pilotażowego wyposażenia radiowozów w monitoring. Wynika z niej, że wprowadzenie

monitoringu wzmocniło nadzór i zwiększyło bezpieczeństwo prawne policjantów.

BSW kontynuuje działania zmierzające do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa funkcjonariuszy pełniących tego rodzaju służbę, włączając się w doskonalenie zawodowe policjantów poprzez działalność edukacyjną, a także inicjuje ściganie sprawców pomówień, kierowanych z zemsty przeciwko policjantom rzetelnie wykonującym swoje obowiązki, i uczestniczy w tym ściganiu.

Jednocześnie wydziały terenowe BSW, korzystając z dokonanej w 2015 r. wymiany doświadczeń, stale doskonaliły metodykę i taktykę prowadzenia czynności mających na celu weryfikację podejrzeń o korupcję „na drodze”.

Działania BSW KGP w związku z realizacją zamówień publicznych na rzecz Policji, w tym przeprowadzonych w ramach Programu standaryzacji komend i komisariatów Policji na lata 2013–2015

BSW nadal realizuje inicjatywę mającą na celu przeciwdziałanie powstawaniu i eliminowanie nieprawidłowości przy realizacji zamówień publicznych na rzecz Policji. Działania Biura polegają przede wszystkim na monitorowaniu przygotowania, realizacji i rozliczenia umów Policji, związanych z jej zaopatrzeniem oraz prowadzonymi przez nią inwestycjami. W szczególnym zainteresowaniu Biura znajdowały się zamówienia publiczne realizowane w ramach ostatniego roku funkcjonowania *Programu standaryzacji komend i komisariatów Policji na lata 2013–2015*, monitorowane przez komórki terenowe. BSW określiło wcześniej obszary zagrożeń bezpośrednio związanych z zagadnieniem zamówień publicznych. Zaliczono do nich nieprawidłowości o charakterze korupcyjnym, które mogą wystąpić głównie podczas realizacji zamówienia publicznego (stanowiące główny obszar zainteresowania ze strony BSW w sferze logistyki Policji), oraz nieprawidłowości o charakterze gospodarczym, a także przestępstwa kryminalne, np. na etapie realizacji prac budowlanych. BSW, działając w celu przeciwdziałania powstawaniu nieprawidłowości przy realizacji *Programu* i ich eliminowania, wykonało czynności o charakterze prewencyjnym – poprzez profilaktykę korupcji oraz weryfikację sygnałów dotyczących zagrożeń w obszarze procesu standaryzacji obiektów Policji, a także czynności wykrywcze – realizowane metodami operacyjno-rozpoznawczymi oraz procesowymi, ukierunkowane na ujawnianie przestępstw korupcyjnych, gospodarczych (np. zmywy cenowe) i kryminalnych (np. kradzieże), które mogły towarzyszyć realizacji *Programu*. W celu antykorupcyjnego zabezpieczenia *Programu* Biuro zastosowało określone mechanizmy, w tym przede wszystkim:

- monitoring procedury standaryzacji;
- działania prewencyjne – cykliczne spotkania z kadrą kierowniczą danego garnizonu i pozostałymi osobami uczestniczącymi w procesie realizacji *Programu* (w 2015 r. – były to zwłaszcza spotkania z przedstawicielami KWP/KSP uczestniczącymi w odbiorach końcowych inwestycji); podczas tych spotkań omawiano zagrożenia i konsekwencje służbowo-karne wynikające z nieprzestrzegania procedur i niezrzetelności prowadzonych inwestycji lub modernizacji, jak również bieżące problemy wynikłe podczas realizacji *Programu*;
- monitorowanie przygotowania, realizacji, odbioru oraz rozliczenia inwestycji w ramach *Programu*, pod kątem pozyskiwania i weryfikacji informacji mogących świadczyć

o popełnieniu czynu wypełniającego znamiona przestępstwa (w 2015 r. szczególną uwagę zwracano na odbiory końcowe i rozliczenia finansowe, w tym nakładanie kar umownych);

- zainicjowanie w uzasadnionych przypadkach wszczęcia postępowania przygotowawczego i wykonywanie czynności dochodzeniowo-śledczych, powierzonych przez prokuraturę;
- zainicjowanie audytu i kontroli wydatkowania środków budżetowych i gospodarowania materiałowego; współpracę z komórką audytu w celu identyfikacji symptomów zmywu cenowej.

Celem wzmocnienia skuteczności działań wewnątrzpolicyjnych, związanych z bezpieczeństwem realizacji *Programu*, z inicjatywy Biura Komendant Główny Policji polecił komendantom wojewódzkim m.in. przekazywać terenowym wydziałom BSW informacje świadczące o podejrzanych zachowaniach, przestępstwach i innych nieprawidłowościach oraz udzielać wszechstronnego wsparcia funkcjonariuszom weryfikującym sygnały o nieprawidłowościach. Usystematyzowanie współpracy w tym zakresie było niezbędne ze względu na konieczność zapewnienia spójności działań i przepływu informacji w celu skuteczniejszej ochrony interesów majątkowych Policji.

W bieżącym roku BSW planuje kontynuować współpracę z przedstawicielami jednostek, zaangażowanymi w okresie sprawozdawczym w finalizowanie *Programu*, oraz podsumować wykonanie powierzonego Dyrektorowi BSW KGP przy przyjęciu *Programu* zadania w zakresie nadzoru ukierunkowanego na przeciwdziałanie powstawaniu, a także na eliminowanie nieprawidłowości podczas jego realizacji.

Kolejnym działaniem, podjętym przez BSW w 2015 r. w ramach realizacji inicjatywy mającej na celu przeciwdziałanie powstawaniu i eliminowanie nieprawidłowości w sferze logistyki Policji, jest weryfikacja tzw. zakupów podprogowych, tj. tych, które nie zostały zrealizowane w trybie postępowania o udzielenie zamówień dostaw, usług lub robót budowlanych, a których wartość nie przekracza ustawowo określonej kwoty 30 tys. euro. Weryfikacja wytypowanych zakupów zarówno pod względem przestrzegania obowiązujących procedur, jak i efektywności oraz gospodarności nie doprowadziła dotychczas do stwierdzenia nieprawidłowości o znamionach przestępstw, niemniej w niektórych przypadkach wystąpiły okoliczności uzasadniające podjęcie szczegółowych czynności sprawdzających, które są nadal prowadzone. Praktyka weryfikacji tzw. zakupów podprogowych będzie kontynuowana m.in. z uwagi na walor prewencyjny. Podobnie jak w przypadku innych działań podejmowanych przez terenowe wydziały BSW, będzie ona wymagać dalszego wsparcia ze strony kierownictwa jednostek i szkół Policji.

Ochrona informacji

Informacje, którymi Policja dysponuje w związku wykonywaniem ustawowych zadań, stanowią i zawsze będą stanowić cenny zasób wiedzy dla przedstawicieli m.in. świata przestępczego. Analiza i ocena zagrożenia ujawnianiem informacji wskazuje, że dotyczy ono zarówno zawartych w konkretnych sprawach informacji na temat zgromadzonego materiału i zamiarów Policji, jak też danych zgromadzonych w policyjnych systemach informatycznych, a także innych danych, np. telekomunikacyjnych. Policjanci posiadający dostęp do tych zasobów są potencjalnie zagrożeni presją osób zabiegających o ujawnienie określonych danych, nie tylko wspomnianych już przedstawicieli świata przestępczego, ale także biur detektywistycznych, kancelarii praw-

nych, firm ubezpieczeniowych, mediów. Niejednokrotnie do tych policjantów kierowane są propozycje ujawnienia informacji w zamian za stosowną gratyfikację. Ze spraw udostępniana jest przede wszystkim wiedza o prowadzonych czynnościach policyjnych oraz osobach objętych działaniami operacyjnymi i czynnościami procesowymi, a z policyjnych systemów informatycznych – także o właścicielach skradzionych pojazdów, osobach poszukiwanych itp.

W 2015 r., na postawie dotychczasowych doświadczeń, usystematyzowano działania prowadzone przez wydziały terenowe BSW w zakresie ujawniania i ścigania sprawców tego rodzaju przestępstw. Te działania zakładają m.in. zintensyfikowanie współpracy z przełożonymi wszystkich szczebli i innymi komórkami służby kryminalnej w celu pozyskiwania informacji o zdarzeniach wymagających weryfikacji, np. o nieudanych działaniach Policji (z niewyjaśnionych przyczyn) czy podejrzanych sprawdzeniach w systemach informatycznych, dotyczących liderów grup przestępczych.

W ubiegłym roku Biuro kontynuowało także realizację podjętej w 2013 r. inicjatywy polegającej na monitorowaniu obszaru przetwarzania danych osobowych uzyskiwanych za pośrednictwem Krajowego Systemu Informacyjnego Policji – pod względem zagrożenia dokonywaniem przez funkcjonariuszy i pracowników Policji sprawdzeń nieuzasadnionych potrzebami służby i przekazywaniem uzyskanych danych osobom nieuprawnionym. W wytypowanych przypadkach, na wniosek Dyrektora BSW KGP, Biuro Służby Kryminalnej KGP w trybie kontroli i nadzoru, na podstawie § 74 ust. 2 pkt 2 lit. c decyzji nr 125 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 kwietnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania Krajowego Systemu Informacyjnego Policji (Dz. Urz. KGP poz. 28, z późn. zm.), ustalało dane funkcjonariusza lub pracownika, który dokonał sprawdzenia, a następnie przełożony tej osoby zobowiązywał ją do szczegółowego wyjaśnienia przyczyny czynności i sposobu wykorzystania uzyskanego wyniku. Trzyletnia już praktyka weryfikacji potwierdza trafność tej inicjatywy – w wielu przypadkach ujawniono brak uzasadnienia dokonania sprawdzeń potrzebami służby. Przełożeni przeprowadzają stosowne postępowania, a wobec winnych nadużyć wyciągają konsekwencje służbowe.

Podjęte z inicjatywy BSW działania wpływają na zwiększenie nadzoru służbowego nad osobami uprawnionymi do dokonywania sprawdzeń, w tym na egzekwowanie przez przełożonych i administratorów dokonywania wpisów w rejestrach stanowisk dostępowych. Będą one kontynuowane ze względu na permanentny charakter zagrożenia bezpieczeństwa informacji i danych, a także na walor profilaktyczny.

Profilaktyka przestępczości w Policji

Od 2006 r. BSW systematycznie rozwija przedsięwzięcia profilaktyczne na rzecz środowiska policyjnego, adresowane do wszystkich funkcjonariuszy i pracowników Policji. Celem tych działań pozostaje nadal:

- podnoszenie świadomości policjantów i pracowników w zakresie obszarów zagrożeń przestępczością w środowisku policyjnym, z naciskiem na wskazywanie, jak radzić sobie w sytuacjach korupcyjnych;
- kształtowanie przez przełożonych właściwych postaw i podnoszenie świadomości zagrożeń wśród podległych policjantów – poprzez oddziaływanie i reagowanie na przejawy nieprawidłowości;

PROFILAKTYKA PRZESTĘPCZOŚCI W POLICJI

- inspirowanie do podjęcia przedsięwzięć prewencyjnych przez inne jednostki/komórki (np. System Wczesnej Interwencji).

Przeciwdziałanie przestępczości wśród policjantów i pracowników Policji odbywa się wielopłaszczyznowo, ale podstawową formą jest i pozostanie systematyczna obecność przedstawicieli Biura w jednostkach i szkołach. W latach **2006–2015** odbyło się **8438 spotkań z kadrami kierowniczą oraz szkoleń dla policjantów i pracowników** w jednostkach i szkołach Policji. W 2015 r. przedstawiciele Biura uczestniczyli w odprawach i spotkaniach z udziałem kadry kierowniczej garnizonów oraz przeprowadzili szkolenia profilaktyczne dla funkcjonariuszy (w tym nowo wstępujących do Policji) i pracowników cywilnych w jednostkach **1055** razy, a w szkołach – **71** razy. W trakcie tych bezpośrednich kontaktów przedstawiciele Biura przekazali łącznie **24 782** funkcjonariuszom i pracownikom Policji wiedzę o potencjalnych zagrożeniach, jak i też o zapobieganiu im. Funkcjonariusze BSW prowadzący szkolenia korzystali m.in. z opracowanych w 2015 r. nowych prezentacji, które uwzględniają aktualny stan prawny oraz wnioski z prowadzonej w Biurze bieżącej analizy poszczególnych obszarów zagrożeń. Coraz częstsze kontakty i działalność edukacyjna przekładają się na budowanie zaufania oraz wzmacnianie pozytywnego wizerunku BSW jako struktury nienastawionej wyłącznie na wykrywanie przestępstw i ściganie ich sprawców, ale dbającej o świadomość całej kadry policyjnej i bezpieczeństwo służby. Wieloletnia obecność przedstawicieli BSW w jednostkach i szkołach pozwoliła na szersze poznanie potrzeb środowiska policyjnego. Świadomość tych potrzeb zaowocowała wydaniem w 2015 r. kolejnych 10 tys. egzemplarzy *Poradnika dla policjantów pełniących służbę na drogach. Stop korupcji*, które, podobnie jak 14 tys. egzemplarzy wydrukowanych w 2014 r., zostały rozpowszechnione wśród policjantów służby prewencyjnej. Jednocześnie *Poradnik* został zamieszczony na stronie internetowej dostępnej także dla obywateli. Na podstawie doświadczeń z wydaniem tej publikacji, w 2015 r. BSW opracowało *Poradnik dla rozpoczynających służbę w Policji. Bezpieczny start*. Oprócz kwestii dotyczących zagrożeń korupcyjnych przy wykonywaniu czynności właściwych dla służby prewencyjnej, została w nim poruszona problematyka przeciwdziałania przemocy, ochrony informacji, reagowania na niezgodne z prawem postępowanie innych funkcjonariuszy oraz wystrzegania się poza służbą zachowań niezgodnych z interesem Policji lub niegodnych policjanta. Przybliżenie funkcjonariuszom, którzy rozpoczynają służbę, podstawowych zagrożeń, ich konsekwencji i sposobów radzenia sobie w problematycznych sytuacjach, ma na celu umożliwienie im tytułowego „bezpiecznego startu” w formacji i będzie stanowić uzupełnienie wiedzy przekazywanej im przez kadry dydaktyczną szkół i przedstawicieli BSW podczas szkolenia zawodowego podstawowego. Pierwsza edycja, w liczbie 10 tys. egzemplarzy, sfinansowana ze środków pozyskanych z rezerwy celowej budżetu państwa, ma zaspokoić zapotrzebowanie na tego rodzaju poradnik dla 5 tys. funkcjonariuszy, planowanych do przyjęcia w ramach tegorocznego doboru i podobnej liczby w następnym roku. Dla wszystkich zainteresowanych poradnik jest dostępny też na stronie internetowej Biura.

BSW na bieżąco korzysta także z pozostałych wypracowanych środków oddziaływania profilaktycznego, przede wszystkim w postaci wystąpień do kierowników komórek i jednostek organizacyjnych Policji, w sytuacjach, gdy zostaje dostrzeżone występowanie patologii albo czynników kryminogennych, a podjęcie właściwych działań zapobiegawczych pozostaje w gestii przełożonych. W latach 2006–2015 Biuro skierowało takie wystą-

pienia w **709** przypadkach, w tym w 2015 r. – **92** razy, często wskazując jednocześnie propozycje działań zaradczych.

W zakresie szeroko rozumianej profilaktyki w Policji Biuro kontynuuje ponadto udział w pracach legislacyjnych mających na celu doskonalenie rozwiązań antykorupcyjnych, m.in. poprzez zmianę lub uzupełnienie obowiązujących przepisów i eliminowanie nieprzejrzystych zapisów prawnych mogących sprzyjać sytuacjom korupcyjnym.

Współpraca BSW KGP z prokuraturą w zakresie doskonalenia metodyki ścigania karnego przestępczości w Policji

Kontynuowana od 2007 r. współpraca BSW z prokuraturą w zakresie realizacji przedsięwzięć o charakterze porad szkoleniowych zaowocowała w 2015 r. zorganizowaniem wspólnie z Departamentem Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Generalnej kolejnych **trzech narad ogólnopolskich** (centralnej i dwóch regionalnych) z udziałem prokuratorów koordynujących nadzór nad postępowaniami przygotowawczymi prowadzonymi wobec funkcjonariuszy i pracowników Policji. W naradach wzięli udział: prokurator koordynator z ramienia Prokuratury Generalnej, prokuratorzy koordynatorzy z prokuratur apelacyjnych i okręgowych, a także prokuratorzy z prokuratur okręgowych i rejonowych, prowadzący przedmiotowe postępowania przygotowawcze. W naradach uczestniczyło łącznie **81** prokuratorów, policjanci Biura, przedstawiciele MSWiA, MS i Sądu Najwyższego, a w charakterze gości – funkcjonariusze BSW Straży Granicznej oraz przedstawiciele FBI i wyższych uczelni. Omówiono wybrane zagadnienia dotyczące ścigania przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy i pracowników Policji, w tym odnoszące się do prawnokarnej oceny zachowań funkcjonariuszy, ze szczególnym uwzględnieniem przekroczenia uprawnień i niedopełnienia obowiązków. W toku szkoleń centralnych i regionalnych poruszano także kwestie wynikające z nowelizacji przepisów Kodeksu postępowania karnego, w tym dotyczące współpracy terenowych wydziałów BSW KGP i BSW SG z jednostkami prokuratury w okresie po wprowadzeniu zmian. Problematyka ta była również przedmiotem seminarium zorganizowanego przez BSW z udziałem **11** prokuratorów z Prokuratury Generalnej, niektórych prokuratorów apelacyjnych i okręgowych (oraz przedstawicieli innych biur KGP, Żandarmerii Wojskowej, Służby Celnej), a także czterech seminariów zorganizowanych lokalnie. Ogółem, w latach 2010–2015, w naradach szkoleniowych wzięło udział **1080** prokuratorów ze wszystkich jednostek prokuratury, z terenu całego kraju.

W efekcie tej działalności BSW, w latach 2010–2015, poza niezwykle cenną wymianą doświadczeń mającą na celu przybliżenie specyfiki zadań biura oraz doskonalenie metodyki zwalczania przestępczości w Policji, a także podnoszenie skuteczności prowadzonych działań operacyjnych i procesowych, opracowano oraz upowszechniono w praktyce optymalny model organizacji nadzoru nad postępowaniami przygotowawczymi i przydzielania konkretnych spraw jednostkom organizacyjnym prokuratury, z pominięciem właściwości miejscowej. Wypracowano także sposób udzielania przez Biuro pomocy prokuratorom, ułatwiający im dostęp do informacji niejawnych niezbędnych w prowadzonych śledztwach, co skutkuje skróceniem okresu oczekiwania na udostępnienie tych informacji, a tym samym usprawnia tok postępowań karnych i zapobiega ich przewlekłości.

Wzmocnienie ochrony prawnej funkcjonariuszy i pracowników Policji

1. Zmiany w przepisach ustawy o Policji

W analizowanym okresie zespół powołany decyzją nr 213 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 czerwca 2014 r. w sprawie powołania zespołu do analizy przepisów regulujących problematykę poddawania policjantów i pracowników Policji oraz kandydatów do służby w Policji badaniom na zawartość w organizmie środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz do opracowania propozycji zmian przepisów w tym zakresie, wypracował propozycje zmian przepisów ustawy o Policji oraz aktów wykonawczych Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, zmierzające do zapobiegania przyjmowaniu do Policji osób zażywających środki odurzające lub substancje psychotropowe albo pełniących przez nie służby. Zaproponowano uzupełnienie ustawy o Policji o przepisy, które umożliwią przeprowadzenie badania kandydatów podczas postępowania kwalifikacyjnego, a w przypadku pozytywnego wyniku – odstąpienie od kontynuowania procedury doboru. Wypracowane rozwiązanie dotyczące pełniących służbę polega z kolei na stworzeniu możliwości przeprowadzenia badań policjanta (wybranego losowo lub na wniosek przełożonego), mających na celu stwierdzenie obecności w organizmie tych środków i substancji lub ich metabolitów, a w razie pozytywnego wyniku – przeprowadzenia badania psychofizjologicznego w celu ustalenia, czy policjant świadomie i dobrowolnie wprowadzał je do organizmu. Stwierdzenie świadomego zażywania narkotyków będzie stanowić przesłankę do zwolnienia ze służby. Z proponowanymi rozwiązaniami zapoznano MSWiA, z uwagi na to, że dalsze prace nad ich wprowadzeniem będą niezbędne już na poziomie resortu. Inną inicjatywą BSW, mającą na celu wzmocnienie ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji wykonujących czynności służbowe, będącą w trakcie realizacji, jest upowszechnienie monitoringu w pomieszczeniach jednostek Policji. Praktyka wykazuje, że zapis monitoringu stanowi niejednokrotnie rozstrzygający dowód przy weryfikacji pomówień kierowanych wobec policjantów, pozwalający jednocześnie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sprawcy pomówienia. Z tego względu ważne jest dalsze wyposażanie radiowozów w kamery rejestrujące przestrzeń wokół pojazdu oraz kontynuacja prac nad nowelizacją ustawy o Policji w celu umożliwienia stosowania rozwiązań prawnych i technicznych, pozwalających na rejestrowanie przebiegu policyjnych czynności administracyjno-porządkowych w miejscach innych niż publiczne oraz w pokojach przesłuchań.

Z inicjatywy Biura zostały też przekazane MSWiA do dalszego procedowania propozycje zmian w przepisach ustawy o Policji, w celu zapewnienia policjantowi zwrotu kosztów pomocy prawnej w przypadku niewinności lub umorzenia przez sąd sprawy o przestępstwo w związku ze służbą, a ponadto umożliwienia przełożonemu fakultatywnego (w miejsce obligatoryjnego) zawieszenia policjanta w czynnościach służbowych, w przypadku wniesienia przeciwko niemu subsydiarnego aktu oskarżenia. Biuro będzie też uczestniczyć w pracach ujętych w jednym z *Priorytetów Komendanta Głównego Policji na lata 2016–2019*, mających na celu zwiększenie ochrony prawnej policjantów prowadzących pracę operacyjną.

2. Upowszechnienie poradnika dla rozpoczynających służbę w Policji oraz opracowanie poradnika dla policjantów i pracowników służby wspomagającej

W bieżącym roku jest zaplanowane sukcesywne przekazywanie funkcjonariuszom kończącym szkolenie zawodowe podstawowe *Poradnika dla rozpoczynających służbę w Policji. Bezpieczny*

start. Wydziały terenowe BSW w województwach, gdzie mają siedziby szkoły policyjne, dysponują przekazanymi już 7 tys. egzemplarzy broszury, która zostanie wręczona przez przedstawiciela Biura każdemu z policjantów kończących w tym roku przeszkolenie zawodowe podstawowe, tj. policjantów przyjmowanych podczas tegorocznego doboru, jak też przyjętych do służby w grudniu 2015 r. i kończących aktualnie szkolenie.

W 2016 r. kolejnym krokiem do zwiększenia ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji, jaki zamierza podjąć BSW, będzie opracowanie *Poradnika dla służby wspomagającej*. Zostanie w nim poruszona problematyka zidentyfikowanych zagrożeń przestępczością w sferze logistyki Policji, ze szczególnym uwzględnieniem zagrożenia korupcją przy zamówieniach publicznych, zilustrowana przykładami z praktyki Biura. Podobnie jak poprzednie tego rodzaju publikacje, poradnik będzie zawierał m.in. praktyczne wskazania, jak zapobiegać sytuacjom i czynnikom kryminogennym oraz jak reagować na próby skorpumpowania. Publikacja trafi do jednostek i szkół Policji; będzie także dostępna w Internecie.

Syntetyczna analiza danych statystycznych dotyczących przestępczości w Policji

- Analiza obrazu statystycznego przestępczości w Policji, obejmującego rezultaty postępowań prowadzonych z udziałem BSW wskazuje, że w **2015 r.**:
 - liczba funkcjonariuszy, którym przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstw (**265**), zmalała o **18%** w stosunku do 2014 r. (**369**), podobnie jak liczba przedstawionych im zarzutów (**o 17%**);
 - udział przedstawicieli poszczególnych służb Policji w ogólnej liczbie podejrzanych funkcjonariuszy utrzymuje się w proporcjach zbliżonych do lat poprzednich, jednak z 8-procentowym wzrostem na „niekorzyść” służby kryminalnej (a tym samym spadkiem „na korzyść” prewencji);
 - wśród policjantów podejrzanych o popełnienie przestępstw, podobnie jak w poprzednich latach, największą grupę stanowią legitymujący się krótkim stażem służby (**do 10 lat**);
 - nastąpił znaczny spadek – z 44% w 2014 r. do poziomu **20%** – wskaźnika udziału **przestępstw o charakterze korupcyjnym** wśród ogółu przestępstw zarzuconych policjantom w 2015 r.;
 - wśród przestępstw o charakterze korupcyjnym dominowało nadużycie funkcji w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej – **54%**, inaczej niż w ubiegłych latach, kiedy przeważała sprzedajność;
 - nadal **blisko połowa (42%) wszystkich przestępstw** popełnionych przez policjantów w 2015 r. była bezpośrednio związana z pełnieniem przez nich służby na drogach, choć ich liczba zmniejszyła się w stosunku do 2014 r. o 3%;
 - w stosunku do 2014 r. o **46%** zmniejszyła się liczba **przestępstw o charakterze korupcyjnym** popełnionych w związku **ze służbą na drogach** w stosunku do ogólnej liczby przestępstw korupcyjnych, zarzuconych policjantom (z 81% do 35%).
- W 2015 r., podobnie jak w latach poprzednich, poziom zagrożenia przestępczymi, których istotę stanowiło **stosowanie przemocy przez policjantów**, był nieznaczny, zatem należy stwierdzić, że tego rodzaju przestępczość nadal nie stanowi zagrożenia dla realizacji przez Policję jej ustawowych zadań. Trzeba w dalszym ciągu mieć jednak na uwadze fakt, że nawet pojedyncze

WZMOCNIENIE OCHRONY PRAWNEJ

przypadki bezprawnego użycia przemocy przez policjantów w istotny sposób naruszają wizerunek Policji, a ponadto przyczyniają się do obniżenia poziomu zaufania ze strony społeczeństwa. W 2016 r. niezbędne jest zwrócenie przez właściwych przełożonych szczególnej uwagi na prawidłowe korzystanie z uprawnień przez policjantów, m.in. uczestniczących w zabezpieczeniu planowanych imprez masowych.

3. W zakresie przeciwdziałania przestępstwom związanym z **nadużyciem środków z funduszu operacyjnego Policji** aktualne pozostaje wzmocnienie nadzoru i monitorowanie ze strony przełożonych wykorzystywania przez podległych funkcjonariuszy przedmiotów, urządzeń, obiektów i pojazdów zakupionych z funduszu.
4. Ze względu na to, iż przestępczość w **sferze logistyki** w sposób istotny godzi w interesy Policji, BSW nadal będzie realizowało przedsięwzięcia przeciwdziałające temu zagrożeniu. Dla zapewnienia ich skuteczności niezbędne jest współdziałanie z kierownictwem jednostek.
5. Biorąc pod uwagę wyniki analizy danych dotyczących zagrożenia **przestępczością narkotykową** w środowisku policyjnym w latach 2014–2015, należy stwierdzić, że w 2015 r. liczba policjantów objętych zarzutami nieznacznie wzrosła, choć nadal ogranicza się w skali roku do kilkunastu osób, natomiast niemal dwukrotnie zmalała liczba zarzutów (odwrotnie niż przy porównaniu lat 2013–2014, kiedy w 2014 r. ponaddwukrotnie wzrosła).
6. Uwzględniając dane dotyczące **przestępczości związanej z przemocą w rodzinie** wśród funkcjonariuszy Policji, należy stwierdzić, że w 2015 r. liczba podejrzanych zmalała nieznacznie w stosunku do 2014 r., natomiast ponaddwukrotnie zmniejszyła się liczba przedstawionych im zarzutów. Odnotowywany corocznie poziom tej przestępczości, wyrażony statystyką procesową, nadal nie wskazuje, aby stanowił on istotne zagrożenie (to wciąż zaledwie ok. 10 przypadków w skali roku).
7. Ze względu na znaczną szkodliwość dla Policji obszaru przestępczości, jakim jest udostępnianie informacji policyjnych osobom nieuprawnionym, będą kontynuowane inicjatywy mające na celu minimalizację takich negatywnych przypadków, w oparciu m.in. o współdziałanie z innymi komórkami służby kryminalnej.

Podsumowanie

Biorąc pod uwagę ww. obraz statystyczny i diagnozy poszczególnych obszarów zagrożenia przestępczością w Policji, w celu wzmocnienia przeciwdziałania negatywnym zjawiskom należy m.in.:

- podkreślić istotną rolę średniej kadry kierowniczej oraz potrzebę usprawnienia nadzoru służbowego – zwłaszcza nad prawidłowym pełnieniem służby na drogach;
- nadal doskonalić metodykę weryfikacji informacji o podejrzeniach popełnienia przestępstw przez funkcjonariuszy Policji, a także metodykę prowadzenia czynności procesowych w niezbędnym zakresie lub powierzonych przez prokuraturę;
- doskonalić współdziałanie BSW z kierownikami jednostek i komórek organizacyjnych Policji także w zakresie wspólnego inicjowania i wsparcia przy realizacji zadań i wdrażaniu rozwiązań, służących szeroko rozumianej profilaktyce przestępczości i zjawisk kryminogennych w środowisku policyjnym;
- ukierunkować działalność edukacyjną na naukę unikania zagrożeń i prawidłowego reagowania.

Należy podkreślić, że pociągnięcie funkcjonariuszy Policji do odpowiedzialności karnej w przypadku uzasadnionego podejrzenia, że popełnili oni przestępstwo, jest reakcją konieczną. Z punktu widzenia interesów Policji, jej wizerunku oraz ponoszonych kosztów podejmowanie działań reaktywnych, do których należy właściwa reakcja na zaistnienie przestępstwa, jest zawsze działaniem spóźnionym. Zatem głównym i najbardziej właściwym kierunkiem przeciwdziałania przestępczości w Policji będą działania proaktywne, które są nastawione na zapobieganie tego rodzaju zdarzeniom, poprzez np. ujawnianie czynników kryminogennych i ich eliminowanie. Działania te powinny obejmować stosowanie wszelkich możliwych środków, za pomocą których Policja będzie mogła zapobiegać nie tylko przestępstwom, ale także negatywnym zjawiskom i zachowaniom sprzyjającym popełnianiu przestępstw. W tym aspekcie należy wskazać na bardzo ważną rolę skutecznej edukacji policjantów oraz innych przedsięwzięć profilaktycznych prowadzonych zarówno w Policji, jak i poza nią, np. adresowanych do obywateli. Elementy tworzące system mający służyć zapewnieniu sprawnego i praworządnego funkcjonowania Policji są uporządkowane i każdy odgrywa określoną rolę: przepisy i procedury, dobór i szkolenie, zasady etyki, nadzór przełożonych czy praca komórek kontroli i audytu, jako ostateczność – także działania rozpoznawcze i wykrywcze BSW (mimo że Biuro jest również obecne na płaszczyźnie szkolenia oraz wypracowywania rozwiązań organizacyjnych i prawnych).

Abi prowadzone działania edukacyjne, a także sposób kierowania i sprawowania nadzoru nad pracą jednostek i komórek organizacyjnych Policji lepiej służyły realizacji tych celów, powinny, zdaniem BSW, być ukierunkowane na kształtowanie w całym środowisku policyjnym świadomości tego, że: **wszyscy jesteśmy współodpowiedzialni za Policję**, tj. każdy z nas za realizację własnych zadań, a jednocześnie – każdy, jako tworzący środowisko służbowe, wobec innych policjantów i pracowników, oraz reprezentujący Policję w relacji z obywatelami. W interesie naszej instytucji, rozumianym jako bezpieczeństwo jej funkcjonowania, istotne jest podnoszenie skuteczności działania i prestiżu – **musimy działać razem**.

Summary

Threats with crime in the police environment. Priority directions of work of Internal Affairs Bureau of National Police Headquarters as well as initiatives taken for the Police in 2015

The present article constitutes the part of *Information about the threat of crime in the police environment in 2015* drawn up by Internal Affairs Bureau of National Police Headquarters and containing the characterization of threats of crime in the Police – comprehended not only as one-hundred and twenty thousand formation consisting of officers and employees equipped with wide entitlements, but also as the institution managing the gigantic sources of the assets and information. Basic areas generating threats were indicated in it, both the “real” ones – manifesting themselves every year with significant number of committed crimes, as well as certain unlawful conducts of police officers in the service and out of the service – which, even though *per annum* they appear in small numbers, influence the image of the Police and the public confidence negatively.

The content published in “Police Quarterly” presents priority directions of work of Internal Affairs Bureau of National Police Headquarters and initiatives taken for the Police in 2015 as well as the synthetic image of crime connected with functioning of the Police.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

Świadomość prawna funkcjonariuszy Policji

Karolina Bartos

Radca prawny
Centralnego Biura Śledczego Policji

Świadomość prawna powinna być nieodłącznym elementem funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Już w starożytnym Rzymie zapoczątkowała swój byt *paremia ignorantia iuris nocet* (nieznajomość prawa szkodzi) wskazująca, iż brak wiedzy czy też świadomości o funkcjonujących zasadach i prawach może mieć negatywne skutki dla obywatela.

WPROWADZENIE

Treść tej maksymy stanowi jeden z wielu fundamentów państwa prawa, czego dowodem może być uchwała Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 1995 r. (sygn. W 9/94)¹, w której stwierdzono, iż funkcjonowanie prawa, zwłaszcza w demokratycznym państwie prawnym, opiera się na założeniu, iż wszyscy adresaci istniejącej normy prawnej, a więc zarówno podmioty obowiązane do jej przestrzegania, jak i organy powołane do jej stosowania, znają jej właściwą treść. Jest to tak zwana fikcja powszechnej znajomości prawa. Idąc dalej, trzeba stwierdzić, że zasada ta pociąga za sobą stan, w którym nikt nie może się uchylić od ujemnych skutków naruszenia normy na tej podstawie, że normy tej nie znał lub rozumiał ją opacznie.

Patrząc z punktu widzenia Policji jako podmiotu powołanego do wypełniania bardzo ważnych zadań w państwie, do których – zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji² – należy ochrona bezpieczeństwa ludzi, utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego, trzeba podkreślić, że przestrzeganie wskazanej powyżej zasady ma ogromne znaczenie.

Nieznajomość prawa może mieć bowiem wpływ nie tylko na wykonywanie przez funkcjonariusza czynności służbowych z poszanowaniem prawa, ale również na jego interes prawny jako strony stosunku administracyjnego z racji wykonywanego zawodu, tj. faktu bycia w służbie.

Już od pierwszych dni służby nowo przyjęci policjanci zapoznają się z obowiązującymi przepisami prawa. Są to zarówno akty prawne powszechnie obowiązujące, jak również akty wewnętrzne wydawane przez Komendanta Głównego Policji.

KLASYFIKACJA AKTÓW PRAWNYCH

Należy pamiętać, iż wspomniane powyżej akty prawne mają swoją rangę. Oznacza to, iż najpierw zasad postępowania należy poszukiwać w przepisach wyższej rangi. Aktem prawnym znajdującym się najwyżej w hierarchii jest ustawa z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej³. Następnie znajdują się ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe⁴, rozporządzenia i zarządzenia oraz akty prawa miejscowego, przepisy obowiązujące w ograniczonym zasięgu terytorialnym – wydawane przez organy samorządu terytorialnego oraz terenowe organy administracji rządowej, a w dalszej kolejności także akty prawne wydawane przez organy Policji.

Wskazanie zamkniętego katalogu aktów prawnych, które powinien znać i stosować każdy policjant, jest niecelowe. W zależności od rodzaju służby (prewencyjna, kryminalna, śledcza i wspomagająca), główne znaczenie będą miały inne przepisy. Dodatkowo zmiany porządku prawnego następują bardzo często, dlatego też każda osoba stosująca prawo w ramach wyko-

CZYNNOŚCI SŁUŻBOWE A PRZEPISY PRAWA

nywania obowiązków służbowych powinna weryfikować na bieżąco stan obowiązywania danych przepisów.

Należy pamiętać, iż Policja realizująca zadania z zakresu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego styka się z różnymi obszarami działania i podmiotami funkcjonującymi w społeczeństwie. W związku z tym tak bardzo istotna jest umiejętność doboru odpowiednich metod i form działania do zaistniałych sytuacji oraz uczestników zdarzeń.

WYKONYWANIE CZYNNOŚCI SŁUŻBOWYCH A PRZEPISY PRAWA

Znajomość przepisów prawa ma ogromny wpływ przede wszystkim na ocenę prawidłowości i legalności działań Policji. Niniejsza ocena jest dokonywana na bieżąco zarówno przez organy nadzorujące Policję, jak i przez polityków, dziennikarzy i zwykłych obywateli (nie tylko tych uczestniczących w realizacji czynności, lecz także biernych obserwatorów).

Nieznajomość prawa i procedur postępowania wypracowanych na podstawie regulacji prawnych może prowadzić w skrajnych przypadkach do uznania działań Policji za bezprawne, co może się wiązać z sankcjami finansowymi, jakim podlega Policja w związku z takim działaniem.

W konsekwencji zostaje uruchomione postępowanie regresowe wobec policjanta odpowiedzialnego za takie działanie. Odpowiedzialność ta może się zakończyć prowadzeniem postępowania wyjaśniającego czy też dyscyplinarnego na podstawie przepisów ustawy o Policji, ale również może polegać na sankcji finansowej.

Przykładowo, dla policjantów prowadzących postępowania przygotowawcze istotne znaczenie będzie miała znajomość przepisów zarządzenia nr 25 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie niektórych form organizacji i ewidencji czynności dochodzeniowo-śledczych Policji oraz przechowywania przez Policję dowodów rzeczowych uzyskanych w postępowaniu karnym⁵, a także rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu karnym⁶, regulujące chociażby zasady ustalania i przyznawania biegłym wynagrodzenia. Wydatkowanie środków finansowych przez Policję opiera się bowiem na zasadach celowości i oszczędności, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, jak również w sposób umożliwiający terminową realizację zadań. Za naruszenie właściwego sposobu wydatkowania środków publicznych podmiot odpowiedzialny może zostać pociągnięty do odpowiedzialności zgodnie z przepisami ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych⁷. Tym samym wypłacenie np. kwoty niezgodnej z przepisami prawa w zakresie wysokości stawek za czynności biegłych – zwłaszcza kwoty przekraczającej maksymalne stawki określone rozporządzeniem – będzie traktowane jako naruszenie zasad prawidłowego gospodarowania środkami finansowymi. Konsekwencją powyższego może być nawet pociągnięcie do odpowiedzialności karnej w związku z przekroczeniem uprawnień policjanta, który w postępowaniu przygotowawczym wydał postanowienie o przyznaniu biegłemu wynagrodzenia w kwocie niezgodnej z przepisami.

Inny przykład – policjant, dokonując czynności zatrzymania osoby, musi się upewnić, czy istnieją ku temu przesłanki faktyczne i prawne⁸. Musi pamiętać o tym, że w sytuacji, gdy dokona zatrzymania osoby, a nie będą istnieć ku temu faktyczne podstawy (np. obawa ukrywania się, w sytuacji gdy osoba posiada stałe miejsce zameldowania; obawa zacierania śladów, gdy zostały już one zabezpieczone w czasie oględzin), może podlegać nie tylko odpowiedzialności dyscyplinarnej, ale również odpowiedzialności karnej. Osoba zatrzymana ma także prawo odwołania się do sądu w celu zbadania legalności zatrzymania. W wypadku, gdy okaże się ono bezprawne, zatrzymanemu przysługuje odszkodowanie⁹.

Wykonując czynności służbowe wobec osób zatrzymanych, należy również pamiętać o zasadach postępowania z takimi osobami, w tym o zakazach wynikających z zapisów Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, zwanej dalej „Konwencją”. Jest to o tyle istotne, iż część postępowań przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu (ETPC) odnosi się do nadużyć i naruszeń zapisów Konwencji przez przedstawicieli Policji (np. poprzez stosowanie nieadekwatnych środków przymusu bezpośredniego). Przykład konsekwencji, jakie mogą wynikać w związku z niewłaściwym stosowaniem prawa, odzwierciedla jeden z wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Zapadł w związku ze skargą wniesioną w dniu 26 stycznia 2004 r. przez Artura Mrozowskiego przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej. Dotyczyła ona naruszenia art. 3 Konwencji. Zarzut odnosił się do obrażeń, jakich skarżący doznał na skutek zatrzymania przez policjantów. W wyroku z dnia 12 maja 2009 r. Trybunał orzekł, że skarżący został źle potraktowany przez funkcjonariuszy Policji, a zastosowanie przez Policję siły nie było usprawiedliwione i odbyło się wbrew przepisom prawa krajowego. Z uwagi na powyższe doszło do naruszenia art. 3 Konwencji. ETPC uznał za niezadowalający fakt, iż nie uwzględniono okoliczności, że prawo krajowe zakazuje używania gumowej pałki policyjnej przeciwko osobom prezentującym bierny opór i że w żadnym wypadku nie można uderzać gumową pałką policyjną w głowę. Trybunał przyznał skarżącemu kwotę zadośćuczynienia w wysokości 10 000 euro oraz 1700 euro tytułem kosztów postępowania¹⁰.

DOSTĘP DO INFORMACJI PUBLICZNEJ

Zagadnieniem, które ma istotne znaczenie dla Policji, jest również realizowanie obowiązków nałożonych przez ustawę z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej¹¹. Ten akt prawny wskazuje, co należy rozumieć przez informację publiczną, jak trzeba postępować z wnioskami o udzielenie tego rodzaju danych, oraz przede wszystkim określa terminy, w jakich podmiot jest zobowiązany takiej informacji udzielić czy też zakończyć sprawę w inny sposób (odmówić udzielenia informacji, poinformować o jej braku itp.). Niedotrzymanie terminu może spowodować uruchomienie postępowania administracyjnego poprzez wniesienie skargi na bezczynność organu. Dlatego też wpływające do jednostek organizacyjnych Policji zapytania o udzielenie informacji publicznej należy rozpatrywać z dochowaniem należytej staranności w zakresie terminu. W przypadku trudności związanych z oceną merytoryczną zapytania i wątpliwościami co do możliwości udostępnienia

żądanym danych lub też określenia, czy wnioskowane dane stanowią informację publiczną, można wystąpić o pomoc do odpowiednich komórek prawnych.

Jak zatem wyraźnie widać, znajomość prawa przez policjantów jest elementem niezbędnym do wykonywania przez Policję powierzonych jej zadań. W tym miejscu należy podkreślić, iż zagadnienia związane z poznawaniem i stosowaniem prawa nie kończą się na powyżej wskazanych obszarach.

Jednocześnie warto zaznaczyć, iż ze wsparcia komórek prawnych można – czy też trzeba – korzystać nie tylko w kwestiach wątpliwości dotyczących realizacji zapisów ustawy o dostępie do informacji publicznej, ale również w innych sytuacjach wymagających interpretacji przepisu prawnego. Składając stosowne zapytanie do komórki prawnej, należy pamiętać, iż procedura dokonywania wykładni czy też sporządzenia opinii prawnych jest uregulowana w zarządzeniu nr 17 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania w Policji zadań w zakresie legislacji, pomocy prawnej i informacji prawnej¹². Komórki organizacyjne, zwracając się do komórki właściwej do spraw pomocy prawnej z wnioskiem o opinię prawną, załączają opracowane przez siebie stanowisko merytoryczne w sprawie.

UDZIAŁ POLICJI W PROCESIE LEGISLACJI

Następnym punktem wymagającym przypomnienia jest fakt, iż przedstawiciele Policji biorą czynny udział w kształtowaniu prawa poprzez sporządzanie projektów wewnętrznych aktów prawnych, opiniowanie przygotowywanych przez inne podmioty projektów przepisów prawa powszechnie obowiązującego, a także poprzez udział w posiedzeniach komisji sejmowych. Dodatkowo należy pamiętać, iż Policja uczestniczy w kreowaniu prawa międzynarodowego, w szczególności prawa unijnego. Tym samym osoby zaangażowane we wspomniane wyżej czynności powinny traktować znajomość prawa jako podstawowy obowiązek służbowy, gdyż prezentowane przez nich stanowiska będą miały wpływ na kształt przepisu, który będzie wyznaczał np. sposób postępowania policjantów w razie zaistnienia zdarzenia określonego aktem prawnym, nakładając obowiązek konkretnego zachowania.

PRAWA I OBOWIĄZKI PRAWNE FUNKCJONARIUSZA

Znajomość prawa przez funkcjonariusza to nie tylko wiedza o przepisach, które należy stosować w ramach wykonywanych czynności, ale również wiedza na temat praw i obowiązków, jakie mu przyznaje np. ustawa o Policji w związku z legitymowaniem się statusem policjanta. Oprócz określenia prawa do odpoczynku, urlopu, uzyskania odpowiednich świadczeń finansowych, przepisy stanowią również o obowiązkach, które ma wypełnić policjant. Należą do nich m.in. konieczność składania oświadczeń o stanie majątkowym, uzyskanie zgody przełożonego na podjęcie dodatkowego zarobkowania itp. Reasumując, należy podkreślić, że proces podnoszenia świadomości prawnej policjantów opiera się na kilku zasadniczych

elementach, wśród których można wymienić m.in. bieżące zapoznawanie się z aktami prawnymi, a następnie monitorowanie zmian w przepisach prawa. Dodatkowo policjanci mogą uczestniczyć w szkoleniach z zakresu prawa i technik legislacyjnych, bądź też poszerzać wiedzę w tym obszarze w formie samodoskonalenia.

W celu ułatwienia dostępu do przepisów prawnych powstał portal wewnętrzny, który umożliwia korzystanie z zasobów wewnętrznych aktów prawnych podlegających opublikowaniu (w tym umów i porozumień zawieranych przez organy Policji) oraz systemu Legalis. Funkcjonariusze, którzy nie mają dostępu do wskazanych powyżej zbiorów, mogą korzystać za pośrednictwem Internetu z baz znajdujących się na stronie sejmowej RP www.isap.sejm.gov.pl oraz w zakresie regulacji unijnych na stronie www.eur-lex.europa.eu.

¹ Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy z 1995 r., Nr 1, poz. 20.

² Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.

³ Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.

⁴ Zgodnie z art. 91 ust. 2 Konstytucji umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli tej ustawy nie da się pogodzić z umową.

⁵ Dz. Urz. KGP z 2015 r. poz. 58.

⁶ Dz. U. z 2013 r. poz. 518.

⁷ Dz. U. z 2013 r. poz. 168.

⁸ A. Ludwiczak, *Niewątpliwa niesłuszność jako materialnoprawny warunek odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę spowodowaną zatrzymaniem*, „Przebieg Sądowy” 1999, nr 4, s. 48.

⁹ P. Łabuz, M. Michalski, *System ochrony prawnej funkcjonariuszy Policji w świetle wykonywanych czynności służbowych*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego” 2014, zesz. 84.

¹⁰ Wyrok z dnia 12 maja 2009 r. Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, przeciwko Polsce wniesionej przez Artura Mrozowskiego (Skarga nr 9258/04).

¹¹ Dz. U. z 2015 r. poz. 2058, z 2016 r. poz. 34.

¹² Dz. Urz. KGP poz. 38, z późn. zm.

Summary

Legal conscience of police officers

The article offers an insight into the importance of legal conscience and its influence on official duties, their effectiveness, efficiency and accordance with law. The article concerns the ability to identify public information and the participation of representatives of the police in the legislative process. Therefore raising legal conscience of policemen should be based on reading provisions of law, monitoring their changes and participating in training courses.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

Strata dla służby, strata dla wizerunku...

podinsp. Artur Kowalczyk

Naczelnik Wydziału Analiz
Biuro Kontroli KGP

Policjanci dopuszczający się naruszeń prawa w ruchu drogowym pod wpływem alkoholu mają wyjątkowo negatywny wpływ na wizerunek Policji jako instytucji zaufania społecznego. Takie zachowanie wywołuje niejednokrotnie radykalne postawy społeczne wobec pozostałych funkcjonariuszy, w szczególności, gdy wydarzenie ma wymiar medialny.

Biuro Kontroli KGP od 2013 r. poddaje szczególnej analizie przypadki wydarzeń nadzwyczajnych, w których kluczową, niestety negatywną, rolę odgrywają trzy czynniki, tj.:

- alkohol,
- kierowanie pojazdem,
- funkcjonariusz Policji.

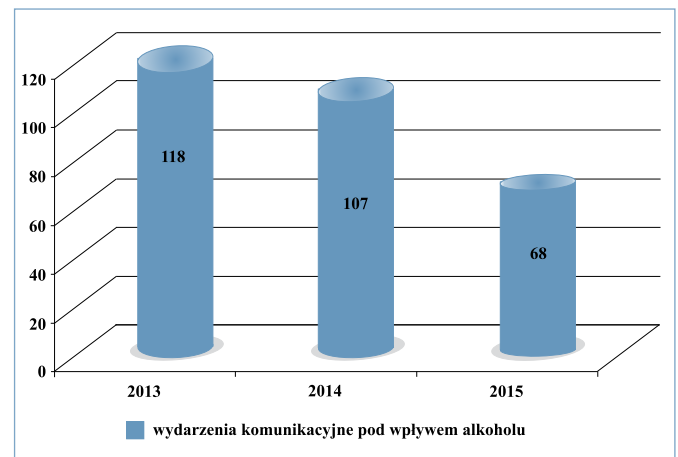
Intencją przedmiotowego opracowania nie jest odpowiedź na pytanie, dlaczego policjanci siadają za kierownicą pojazdu, będąc pod wpływem alkoholu, albo w takim stanie stawiają się do służby lub ją pełnią, chociaż niewątpliwie przynajmniej część przyczyn takiego zachowania można próbować dookreślić. Istotą jest natomiast wskazanie takich czynników i ryzyk, po zapoznaniu się z którymi każdy, kto miałby wątpliwość, jak ma się zachować w danej sytuacji, zastanowi się, czy warto i ile jest faktycznie do stracenia. Założenie bowiem, że sytuacja taka może być tolerowana, jakkolwiek „załatwiona” czy „odpuszczona”, jest całkowicie błędne i stoi w sprzeczności z wizją i polityką kadrową realizowaną w polskiej Policji. Innymi słowy, popularne w środowisku policyjnym określenie „zero tolerancji” ma zastosowanie również wewnątrz formacji.

Policjanci dopuszczający się naruszeń prawa w ruchu drogowym pod wpływem alkoholu, pomimo podejmowanych działań, stanowią istotny problem w społecznym odbiorze Policji. Niestety, w zasadzie nie ma tygodnia, w którym tzw. „negatywnym bohaterem” meldunków przechodzących przez KGP nie byłby funkcjonariusz Policji i którego zachowanie nie wyczerpywałoby jednego z wyżej wymienionych schematów postępowania.

W 2015 r. odnotowano łącznie 158 wydarzeń z udziałem policjantów i pracowników Policji, którzy znajdowali się pod wpływem alkoholu. Największy udział wśród nich stanowiły przypadki prowadzenia pojazdów, kolizje i wypadki spowodowane przez policjantów kierujących pojazdami prywatnymi w czasie wolnym od służby (68). W ww. okresie ujawniono też 51 przypadków pełnienia służby w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu. Pozostałe przypadki (21) to inne wydarzenia popełnione pod wpływem alkoholu, w tym m.in. kradzieże, pobicia, próby samobójcze. Cyklicznie wykonywana analiza takich wydarzeń wskazuje na stopniowe obniżanie się zjawie-

ska kierowania pojazdami przez funkcjonariuszy Policji znajdujących się pod wpływem alkoholu, natomiast poziom ten należy nadal uznać za bardzo wysoki (wykres nr 1).

Wykres nr 1. Wydarzenia związane z bezpieczeństwem komunikacyjnym w latach 2013–2015

W stosunku do roku 2014 zanotowano spadek tego rodzaju zdarzeń (o 39 przypadków, tj. 36%). Należy też, jako pozytywną zmianę wykazać, że w 2015 r. nie odnotowano przypadków wydarzeń komunikacyjnych pod wpływem alkoholu spowodowanych pojazdami służbowymi. We wcześniejszych latach takie pojedyncze przypadki niestety miały miejsce.

W podanej powyżej liczbie 68 zdarzeń 23 przypadki dotyczą spowodowania wypadku lub kolizji samochodem prywatnym przez policjantów będących pod wpływem alkoholu, a 45 dotyczy prowadzenia samochodu prywatnego pod wpływem alkoholu.

Konieczne jest podkreślenie, że zdarzenia takie mają wyjątkowo negatywny wpływ na wizerunek Policji jako instytucji zaufania społecznego. Kierowanie pojazdem przez funkcjonariusza Policji będącego w stanie nietrzeźwości, nawet jeśli miało miejsce w czasie wolnym od służby, oprócz tego, że stanowi przestęp-

stwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego z art. 178a § 1 kk, może również rodzić negatywne, często radykalne postawy społeczne zarówno wobec pozostałych funkcjonariuszy jednostki pracujących w danym środowisku lokalnym, jak i – gdy sprawa ma ogólnopolski wymiar medialny – całej formacji. Co więcej, niezbędne jest przypomnienie, że w myśl zasad etyki zawodowej określonych w zarządzeniu nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”, policjanci obowiązani są do poszanowania prawa i jego przestrzegania. Zobowiązanie powyższe wyrażane jest w treści składanego ślubowania, tym samym zachowania policjanta wynikające z powyższych zasad wiążą go nie tylko w służbie, ale i w czasie wolnym od służby.

Powyższa wykładnia znajduje swoich zwolenników i przeciwników. Była ona podważana przez tych, którzy twierdzą (przedstawiając to w uproszczeniu), że to, co poza służbą – nie może mieć związku ze służbą. Takie myślenie nie przystaje jednak do współczesnego wizerunku funkcjonariusza polskiej Policji. W obszarze odpowiedzialności policjantów za czyny popełnione poza służbą i niezwiązane ze służbą wątpliwości rozwiewa treść niżej wskazanych wyroków.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 31 stycznia 2014 r. nr I OSK 2687/12, w którego obszernym 12-stronicowym uzasadnieniu możemy m.in. wyczytać:

Funkcjonariusz Policji powinien zachowywać się godnie nie tylko w czasie wykonywania czynności służbowych, ale także w życiu prywatnym. Jest to jeden z jego podstawowych obowiązków. Zatem także w okresie urlopu lub w innym czasie poza służbą policjant musi bezwzględnie unikać takich zachowań, które mogą pozbawiać macierzystą formację wiarygodności w opinii publicznej¹.

Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2012 r. nr I OSK 209/11:

Prowadzenie pojazdu po użyciu alkoholu nie może być kwalifikowane przez organ dyscyplinarny jedynie jako naganne. Istotny jest bowiem stan po użyciu alkoholu i prowadzenie pojazdu w takim stanie. Zachowanie takie świadczy o wyjątkowej nieodpowiedzialności osoby, która po użyciu alkoholu decyduje się na prowadzenie pojazdu. Ma to tym większe znaczenie, że dotyczy funkcjonariusza Policji, a więc osoby, dla której idea służby dla społeczeństwa winna przyświecać w każdej sytuacji, niezależnie od tego, czy policjant w danym momencie pełni służbę, czy też pozostaje poza nią.

Policja, jako uzbrojona formacja, ma służyć ochronie bezpieczeństwa ludzi, utrzymywać bezpieczeństwo i porządek publiczny, a także przestrzegać porządku prawnego. Z tego punktu widzenia nie tylko zasady etyczne dyskwalifikują skarżącego jako policjanta, ale również jego postawa wobec zadań, jakie ustawodawca nałożył na funkcjonariuszy tej formacji. W takiej sytuacji nawet nienaganne opinie o skarżącym i dotychczasowy przebieg służby nie mogą wpływać na zmianę stanowiska organu Policji odnośnie do wymierzonej kary wydalenia ze służby².

Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2012 r. nr II SA/Wa 242/12:

Całkowicie niezrozumiałe są zarzuty skargi, że policjanta poza służbą nie obowiązują żadne zasady etyki zawodowej. Stawianie tego typu zarzutów w skardze do Sądu świadczy o zasadności rozkazu personalnego o zwolnieniu P.W. ze służby. Policjantem nie może być osoba, która nie rozumie, że policjantem – tak jak sędzią, prokuratorem – jest się zarówno w pracy, jak i poza pracą. Dokonanie przez policjanta czynu, o jaki został oskarżony, i zarzucanie przed Sądem Administracyjnym, że czyn ten nie narusza zasad etyki zawodowej policjanta, bo został popełniony po służbie – wyjątkowo źle świadczy o skarżącym.

W 2016 r. Komendant Główny Policji wydał wiele poleceń dodatkowo wzmocniających przyjęty kierunek działania. W piśmie okólnym nr Ia-1259/2016 skierowanym w dniu 12 kwietnia 2016 r. do wszystkich kierowników jednostek podległych i nadzorowanych możemy wyczytać m.in., że (...) zgodnie z realizowaną dotychczas restrykcyjną polityką kadrową, spowodowanie wydarzenia nadzwyczajnego przez policjanta będącego w stanie nietrzeźwości w większości przypadków prowadzi do zakończenia jego kariery zawodowej, co ma wpływ na sytuację osobistą funkcjonariusza. Jednocześnie sytuacja taka stanowi istotną stratę dla służby, gdyż jak wskazują wyniki monitorowanych spraw, przypadki te w większości dotyczą doświadczonych funkcjonariuszy Policji z wieloletnim stażem służby (...). Biorąc pod uwagę wskazaną powyżej problematykę wydarzeń nadzwyczajnych spowodowanych przez funkcjonariuszy Policji pod wpływem alkoholu, mając na względzie potrzebę poprawy stanu dyscypliny służbowej w Policji, zwracam Państwu uwagę na konieczność:

- wzmocnienia nadzoru ze strony właściwych kierowników jednostek i komórek organizacyjnych Policji nad przestrzeganiem zasad dyscypliny służbowej przez policjantów, w tym bieżącego dokonywania oceny stanu psychofizycznego funkcjonariuszy Policji przystępujących do służby lub pozostających w trakcie jej pełnienia;
- podejmowania czynności o charakterze prewencyjnym, ukierunkowanych na podwyższenie stanu świadomości i stopnia przestrzegania zasad etyki zawodowej, w tym poprzez wskazywanie indywidualnych konsekwencji ponoszonych przez funkcjonariuszy, jak również konsekwencji związanych z uszczerbkiem w wizerunku całej organizacji;
- wdrażania zdecydowanych działań w stosunku do policjantów kierujących pojazdami w stanie nietrzeźwości lub po użyciu alkoholu, a także pełniących służbę pod wpływem alkoholu, w celu eliminowania wydarzeń nadzwyczajnych z ich udziałem w służbie oraz poza służbą.

Wydaje się, że jednym z psychologicznych determinantów, które można założyć jako występujące przy podejmowaniu decyzji o prowadzeniu pojazdu pod wpływem alkoholu, jest przekonanie i przeświadczenie policjanta, że „sprawa” ma wyłącznie lokalny charakter, marginalny wymiar i że nawet, gdyby coś „poszło nie tak”, to uda się z tego jakoś wytłumaczyć, załatwić, w konsekwencji „wywinąć” i uciec od odpowiedzialności i skutków.

Niestety tak nie jest, a jak wykażą również poniżej zaprezentowane przykłady, działanie takie często pociąga za sobą liczne dolegliwości, również wobec innych osób, które jak się zdarza, wikłane są w sprawę przy próbach „ratowania” sytuacji. Ta uwaga dotyczy kolegów z pracy, znajomych, członków rodziny, wszystkich tych, którzy usiłują w danej sytuacji „pomóc” na zasadzie mechanizmu lojalności czy źle pojmowanej solidarności zawodowej.

Zatem po pierwsze – konieczne jest uświadomienie sobie, że bez względu na to, czy wydarzenie ma miejsce gdzieś w obrębie oddalonego powiatu, czy też w dużej aglomeracji miejskiej, jak też bez względu na to, czy sprawcą jest posterunkowy, sierżant, aspirant czy oficer Policji, ujawnienie faktu takiego wydarzenia komunikacyjnego pociąga za sobą wiele następstw i konsekwencji. Sprawa zawsze trafia do centrali. Obieg informacji jest błyskawiczny. Opis wydarzenia i jego szczegóły są referowane przez służby dyżurne KGP bezpośrednio kierownictwu Policji na codziennych porannych odprawach. Sprawa obligatoryjnie staje się przedmiotem czynności pionu kontroli Policji, który angażowany jest zarówno do wyjaśnienia okoliczności zdarzenia, jak i monitorowania prawidłowości decyzji podejmowanych wobec funkcjonariusza przez przełożonych.

WYDARZENIA NADZWYCZAJNE Z UDZIAŁEM POLICJANTÓW

Po drugie – gros takich przypadków ma dodatkowo negatywny aspekt, gdyż „uzyskują” one niechlubny status wydarzeń medialnych. O to, niestety, współcześnie nie jest trudno. Sprawę komentują media lokalne, od portali internetowych po prasę codzienną, jak i media ogólnokrajowe, które zazwyczaj bardzo chętnie podejmują temat, jeśli tylko chodzi o Policję. Pisanie o Policji gwarantuje poczytność i zainteresowanie. Pojawiają się kąśliwe, cierpkie posty, komentarze. Co więcej, często głos zabierają bezpośredni świadkowie zdarzenia, którzy podają kompromitujące i obciążające szczegóły jego przebiegu. Takie przypadki poddawane są szczególnie wnikliwej ocenie.

Po trzecie – za policjanta „na bani” tłumaczą się wszyscy. Od bezpośrednich przełożonych, przez komendantów jednostki i jednostek nadrzędnych, po Komendanta Głównego Policji. Tłumaczą się służby prasowe, rzecznicy. Uruchamiana jest cała machina postępowań wewnętrznych pionu kontroli, a także jednocześnie wykonywane są czynności procesowe prowadzone przez prokuratora, ewentualnie Biuro Spraw Wewnętrznych. Prześwietlana jest przeszłość funkcjonariusza w poszukiwaniu wcześniejszych symptomów, ewentualnych reakcji przełożonych, ich skuteczności lub braku, przyczyn zachowania, okoliczności sprzyjających w środowisku pracy, zachowań innych kolegów z pracy. W zasadzie przy okazji takiego zdarzenia prześwietlona może być cała jednostka. Dzieje się tak w szczególności, gdy opisane wydarzenia mają miejsce w trakcie służby lub bezpośrednio po jej zakończeniu. Prace, najczęściej bardzo pilną, niezwłoczną i niewdzięczną, poza prokuratorem i funkcjonariuszami obsługującym zdarzenie, dostają również służby kadrowe oraz rzecznik dyscyplinarny.

Po czwarte – decyzje przełożonych podlegają ocenie. W przypadku decyzji, które nie wpisywałyby się w politykę restrykcyjnego działania wobec funkcjonariuszy kierujących pojazdami pod wpływem alkoholu, lub w przypadku podejmowania działań, które cechowałyby się nieskutecznością, przełożeni są obligowani do szczegółowego wyjaśnienia powodów swoich orzeczeń i sposobu przeprowadzenia czynności w sprawie. Wyjaśnienia te są analizowane w Biurze Kontroli KGP. Jeśli podane argumenty ocenione zostaną jako nierzetelne, enigmatyczne, niespójne, a podjęte działania – jako błędne, niewłaściwe, realizowane ze zwłoką, sprawa może stać się również przedmiotem wyjaśnień składanych przez komendanta wojewódzkiego wobec Komendanta Głównego

Policji w zakresie sposobu działania podległych funkcjonariuszy w realizowanej polityce kadrowej w omawianych przypadkach. Sposób i skuteczność reagowania przełożonych można przeanalizować na podstawie danych zaprezentowanych w poniżej zamieszczonej tabeli (tabela nr 1) oraz wykresu (wykres nr 2). Obrazują one decyzje podejmowane przez przełożonych wobec policjantów znajdujących się pod wpływem alkoholu biorących udział w monitorowanych w Biurze Kontroli KGP wydarzeniach komunikacyjnych.

Niewątpliwie komendanci wojewódzcy i Komendant Stołeczny Policji oraz powiatowi, miejscy i rejonowi Policji, realizując polecenia Komendanta Głównego Policji w zakresie stanowczego reagowania na tego typu przypadki, przede wszystkim korzystają z możliwości zwalniania policjantów na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 8 ustawy o Policji, tj. z uwagi na popełnienie czynu o znamionach przestępstwa, jeżeli popełnienie czynu jest oczywiste i uniemożliwia pozostanie policjanta w służbie³. Taki tryb zwolnienia ze służby stosowany jest rocznie w więcej niż połowie wszystkich ujawnionych przypadków (około 55%). Procedura zwolnienia policjanta w przedstawionym zakresie wymaga przeprowadzenia postępowania administracyjnego na podstawie ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 23).

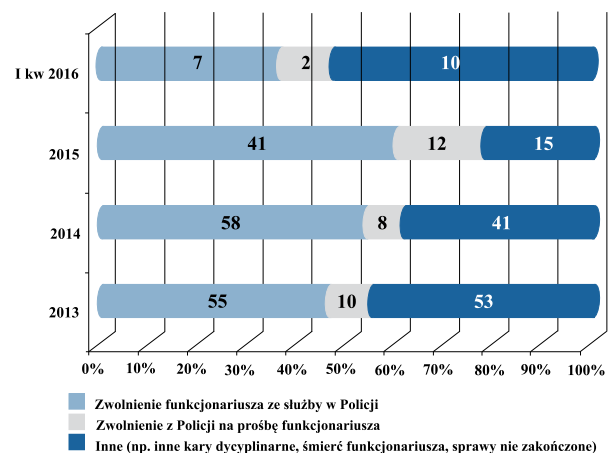
Jak wskazuje praktyka, prowadzenie postępowania administracyjnego w jednostkach terenowych Policji może nastęrczać trudności, ale służby są coraz lepiej przygotowane do realizacji tego procesu. Część garnizonów działa już na tyle sprawnie, że taką procedurę zwolnienia funkcjonariusza zamyka w ciągu kilku dni. Jednocześnie zbierane są odpowiednie dowody do postępowania administracyjnego, które bezpośrednio potwierdzają dokonanie przez sprawcę czynu oraz przygotowywane są odpowiednie dokumenty kadrowe i skutecznie doręczane obwinionemu. Do istotnych przesłanek wspomagających procedurę należy dobra współpraca z prokuraturą, w tym uzyskanie informacji o przedstawieniu funkcjonariuszowi zarzutu z art. 178a § 1 kk lub wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów w postępowaniu karnym⁴. Jeżeli jednak tryb zwolnienia funkcjonariusza „w związku z oczywistością czynu” nie jest możliwy do zastosowania, a praktyka wskazuje, że tak bywa, kiedy np. materiał dowodowy nie wyczerpuje wszystkich przesłanek oczywistości czynu,

Tabela nr 1. Decyzje podjęte wobec policjantów, którzy brali udział w wydarzeniach komunikacyjnych, będąc pod wpływem alkoholu w czasie poza służbą – w latach 2013–2015 i w I kwartale 2016 r.

	2013	2014	2015	I kw. 2016
Zwolnienie policjanta ze służby w Policji	55 (46,5%)	58 (54%)	41 (60%)	7 (37%)
Zwolnienie ze służby na własną prośbę	10 (8,5%)	8 (7,5%)	12 (18%)	2 (10,5%)
Inne zakończenia*	53 (45%)	41 (38,5%)	15 (22%)	10 (52,5%)
Liczba zdarzeń monitorowanych	118	107	68	19

* Np. inne kary dyscyplinarne, zwolnienie ze względu na ważny interes służby, orzeczenie o niezdolności do służby, śmierć funkcjonariusza, sprawy w toku.

Wykres nr 2. Decyzje podjęte wobec policjantów, którzy brali udział w wydarzeniach nadzwyczajnych, będąc pod wpływem alkoholu.

stosowane są inne działania, jak np. kary dyscyplinarne wydalenia ze służby, zwolnienia ze służby na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji, gdy wymaga tego ważny interes służby. Co do zasady bowiem celem jest uniemożliwienie pozostawania takiego funkcjonariusza w służbie.

Komendanci wojewódzcy Policji na odprawach kierownictwa Policji, przy okazji omawiania statystyki wydarzeń nadzwyczajnych, w tym pod wpływem alkoholu, wielokrotnie byli zachęceni do wzmocnienia działań na rzecz sięgania po tryb zwolnienia funkcjonariusza ze względu na ważny interes służby, w szczególności w przypadkach, w których funkcjonariusz konsekwentnie utrudniał przeprowadzenie i zakończenie innego rodzaju wdrożonego postępowania zmierzającego do wydalenia go ze służby.

Pojęcie ważnego interesu służby nie zostało zdefiniowane w przepisach prawa, przy wnioskowaniu w takich przypadkach niezbędne jest oparcie się na orzecznictwie sądów administracyjnych. Zgodnie z wyrokiem NSA w Warszawie z dnia 31 października 2008 r., sygn. akt I OSK 1738/07, stwierdzenie nieprzydatności policjanta do służby w Policji nie musi się ograniczać do przypadków naruszenia obowiązków służbowych. Może być również uzasadnione każdym innym zachowaniem policjanta, które uniemożliwia kontynuowanie służby bez uszczerbku dla jej ważnych interesów. W praktyce zwolnienie policjanta z uwagi na ważny interes służby w wielu przypadkach następuje z powodu długotrwałej nieobecności funkcjonariusza w służbie, braku gotowości i chęci podjęcia tej służby, przy czym wymagane jest, by absencja w służbie powodowała dezorganizację pracy jednostki Policji skutkującą brakiem możliwości realizacji ustawowych zadań Policji wykonywanych na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego, czyli efektywnego realizowania zadania określonego w art. 1 ust. 2 ustawy o Policji. Wyrok NSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 1999 r., sygn. akt II SA 426/99, wskazuje, że przesłanka „ważnego interesu służby” powinna być w każdej indywidualnej sprawie skonkretyzowana poprzez wskazanie okoliczności faktycznych, składających się na taką ocenę. Okoliczności faktyczne powinny się odnosić do przepisu art. 1 ustawy o Policji. Ponadto w orzecznictwie sądów administracyjnych ugruntowane zostało stanowisko, iż wskazana powyżej fakultatywna podstawa do zwolnienia policjanta ze służby występuje wówczas, gdy w ocenie przełożonych, z uwagi na dobro służby, policjant nie powinien z przyczyn pozamerytorycznych pełnić dalszej służby, ale nie może zostać zwolniony na innej podstawie prawnej⁵.

Konkludując, warto nawiązać jeszcze do tytułu niniejszego artykułu: „Strata dla służby, strata dla wizerunku...”. W istocie Policja jako formacja stojąca na straży prawa w każdym z takich przypadków traci w oczach społeczeństwa. Na szczęście do opinii publicznej, za pomocą środków masowego przekazu, przekazywane jest również wiele komunikatów wskazujących na wysoką jakość pracy funkcjonariuszy Policji, ich zaangażowanie, poświęcenie w służbie, a często heroizm. W dłuższym okresie obraz i ocena społeczna stają się bardziej zrównoważone. Pozostaje jeszcze inny bardzo ważny aspekt tej problematyki. Jest to strata dla służby. Analiza jakościowa monitorowanych przypadków wskazuje, że zdecydowaną większość wydarzeń komunikacyjnych pod wpływem alkoholu powodują funkcjonariusze z wieloletnim stażem służby. Średnio rocznie około 50% wszystkich ujawnianych tego rodzaju zdarzeń spowodowana jest przez funkcjonariuszy pomiędzy 6. a 15. rokiem służby. W dalszej kolejności są to funkcjonariusze w przedziale 16–25 lat służby. Następnie z przedziału 1–5 lat służby.

Można powiedzieć, że karierę zawodową w sposób wymuszony kończy grupa osób doświadczonych, przygotowanych do wykonywania tego zawodu jeszcze przez lata. Stąd prze-

konanie, że sytuacja taka stanowi istotną stratę dla służby, a wielokrotnie ma jednocześnie diametralne znaczenie i wpływ na sytuację osobistą i rodzinną funkcjonariusza.

Poniżej kilka obrazujących problematykę przykładów, które same w sobie nie wymagają komentarza. Stanowią jednak dodatkowe potwierdzenie argumentacji zaprezentowanej dotychczas w treści przedmiotowego opracowania.

Przykład 1. W dniu 29 kwietnia 2015 r. na jednym z portali społecznościowych zamieszczono informację, że w nocy 24/25 kwietnia 2015 r. nietrzeźwy zastępca naczelnika Wydziału Kryminalnego KPP kierował prywatnym samochodem i uderzył w drzewo. Informacja dotarła do służb kontrolnych Policji błyskawicznie. W wyniku podjętych przez pion kontroli czynności ustalono, że córka policjanta na miejsce kolizji przybyła 10 minut po zaistnieniu zdarzenia i została ukarana mandatem karnym w kwocie 220 zł za spowodowanie kolizji jako kierująca pojazdem. Na podstawie przeprowadzonego odsłuchu korespondencji radiowej i telefonicznej KPP stwierdzono, że obsługujący zdarzenie policjanci i służba dyżurna jednostki celowo przeprowadzili czynności w taki sposób, by uchronić kierującego pojazdem naczelnika przed konsekwencjami prawnymi za spowodowanie przedmiotowego zdarzenia drogowego. Stan znajdującego się na miejscu zdarzenia naczelnika wskazywał, że znajduje się on pod wpływem alkoholu (badania stanu trzeźwości nie przeprowadzono). Materiały sprawy przekazano do Biura Spraw Wewnętrznych. Policjantom obsługującym zdarzenie, dyżurnemu i zastępcy dyżurnego KPP wszczęto postępowania dyscyplinarne oraz zawieszono ich w wykonywaniu czynności służbowych na okres 3 miesięcy. Zastępca naczelnika Wydziału Kryminalnego KPP również wszczęto postępowanie dyscyplinarne i zawieszono go w wykonywaniu czynności służbowych, funkcjonariusz ten złożył raport o zwolnienie go ze służby na własną prośbę. Pomimo złożonego raportu przeprowadzono postępowanie w kierunku zwolnienia funkcjonariusza ze służby na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji (ze względu na ważny interes służby) i w konsekwencji rozkazem personalnym został on zwolniony ze służby w Policji z dniem 30 czerwca 2015 r. Policjant odwołał się od rozkazu. Rozkazem personalnym z dnia 8 października 2015 r. Komendant Główny Policji utrzymał w mocy zaskarżony rozkaz.

Niezależnie od powyższego Prokuratura Okręgowa w przedmiotowej sprawie wszczęła postępowanie o czyn z art. 231 § 2 kk (nie dopełnienie obowiązku przez funkcjonariusza). Dodatkowo rozkazem personalnym z dnia 21 lipca 2015 r. Komendanta Powiatowego Policji zastępca dyżurnego KPP został zwolniony ze służby w Policji z dniem 5 sierpnia 2015 r. na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o Policji – na własną prośbę (z uwagi na obligatoryjny termin nakazujący zwolnienie policjanta ze służby w terminie do 3 miesięcy od dnia pisemnego zgłoszenia przez niego woli wystąpienia do służby i brak możliwości zakończenia prowadzonego postępowania dyscyplinarnego – zwolnienie lekarskie i brak zgody lekarza psychiatry na udział funkcjonariusza w czynnościach).

Rozkazem personalnym z dnia 14 września 2015 r. Komendanta Powiatowego Policji policjantka Zespołu Patroloowo-Interwencyjnego KPP, w stopniu starszego posterunkowego, została zwolniona ze służby w Policji z dniem 6 października 2015 r. na podstawie art. 41 ust. 3 ustawy o Policji (na własną prośbę). Prowadzone przeciwko funkcjonariuszce postępowanie dyscyplinarne było zawieszono z uwagi na jej pobyt na zwolnieniu lekarskim i brak zgody lekarza na jej udział w czynnościach postępowania. Również orzeczeniem Komendanta Powiatowego Policji uznał policjanta Zespołu Patroloowo-Interwencyjnego KPP w stopniu st. post. winnym zarzucanego mu czynu z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy o Policji w zw. z § 17 pkt 2 zarządzenia nr 768 KGP z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrołową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym i wymierzył karę dyscyplinarną wydalenia ze służby.

WYDARZENIA NADZWYCZAJNE Z UDZIAŁEM POLICJANTÓW

Policjant odwołał się od powyższego rozstrzygnięcia. Komendant Wojewódzkiej Policji utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie organu I instancji. Rozkazem personalnym z dnia 29 października 2015 r. funkcjonariusz został zwolniony ze służby w Policji na podstawie art. 41 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji (ze względu na wymierzenie kary dyscyplinarnej wydalenia ze służby). Następnie Komendant Powiatowej Policji, prowadząc postępowanie dyscyplinarne, uznał dyżurnego KPP winnym naruszenia art. 132 ust. 3 pkt 1 ustawy o Policji w zw. z § 15 pkt 1 zarządzenia nr 30 KGP z dnia 16 grudnia 2013 r. w sprawie funkcjonowania organizacji hierarchicznej w Policji i jednocześnie odstąpił od wymierzenia kary dyscyplinarnej. Kolejnym orzeczeniem Komendant, prowadząc postępowanie dyscyplinarne o czyn z art. 132 ust. 3 pkt 3 ustawy o Policji w zw. z Rozdziałem II ust. 4 lit. p Koncepcji całodobowego nadzoru nad pełnieniem służby przez policjantów KPP, uznał pełniącego służbę kontrolnego jednostki winnym naruszenia dyscypliny służbowej i jednocześnie odstąpił od wymierzenia kary dyscyplinarnej.

Przykład 2. W dniu 20 lipca 2012 r. kierujący samochodem marki Honda Civic nie zapanował nad pojazdem na łuku drogi, wypadł z drogi, dachował i wpadł do pobliskiej rzeki. Na miejscu zdarzenia policjanci WRD zatrzymali funkcjonariusza Policji w stopniu sierżanta – 5 lat służby, który znajdował się wewnątrz pojazdu, i funkcjonariusza Policji w stopniu sierżanta – 4 lata służby, który znajdował się na zewnątrz pojazdu. Wynik badania funkcjonariuszy na zawartość alkoholu 1. I – 1,07 mg/l, krew – 2,48‰; 2. I – 1,07 mg/l, krew – 2,18‰. W trakcie wyjaśnienia okoliczności zdarzenia ustalono, że policjanci wspólnie ze swoimi znajomymi i rodziną urządzili sobie grilla z okazji Święta Policji. Funkcjonariusze spożyli po kilka piw i następnie po zakończeniu spotkania wsiedli do zaparkowanego na terenie posesji samochodu jednego z policjantów, aby posłuchać muzyki. Około godz. 23.00 postanowili odwiedzić innego kolegę i odjechali samochodem. W wyniku zdarzenia jeden z nich doznał złamania żuchwy i wstrząśnienia mózgu, natomiast drugi – złamania nosa i wstrząśnienia mózgu. Żaden z policjantów nie przyznał się do kierowania pojazdem (wzajemnie się obwiniali). W sprawie przesłuchano około 30 świadków (rodzinę, znajomych, ratowników medycznych, policjantów), powołano biegłych różnych specjalności. Prokuratura Rejonowa wszczęła śledztwo, w którego toku został przedstawiony jednemu z policjantów zarzut o czyn z art. 178a § 1 kk i art. 177 § 1 kk w zw. z art. 178 kk. Postanowieniem prokuratorskim policjant został zawieszony w czynnościach służbowych, a Komendant Miejski Policji wszczął postępowanie administracyjne w kierunku zwolnienia ww. policjanta ze służby na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 8 ustawy o Policji ze względu na oczywistość popełnienia czynu o znamionach przestępstwa, tj. czynu określonego w art. 178a § 1 kk. Następnie prokuratura umorzyła śledztwo w sprawie o czyn z art. 178a § 1 kk na podstawie 322 § 1 kpk – wobec niewykrycia sprawcy czynu, w uzasadnieniu wskazując, że nikt inny jak funkcjonariusze nie mógł kierować w tym dniu samochodem marki Honda Civic, znajdując się w stanie nietrzeźwości. W tych okolicznościach Komendant Wojewódzkiej Policji wszczął postępowanie administracyjne w kierunku zwolnienia ww. funkcjonariuszy ze służby na podstawie art. 41 ust. 2 pkt 5 ustawy o Policji ze względu na ważny interes służby. Obaj policjanci zostali zwolnieni ze służby w Policji, jednak odwołali się od rozkazów. Komendant Główny Policji utrzymał w mocy zaskarżone rozkazy Komendanta Wojewódzkiej Policji.

Przykład 3. W dniu 10 marca 2014 r. w mediach, w tym m.in. na stronie internetowej portalu TVN24, ukazała się informacja opatrzona nagłówkiem (...) „Policjant spowodował wypadek, winę wzięła na siebie jego żona”. Materiał dotyczył zdarzenia drogowego, w którym uczestniczył samochód osobowy marki Renault Megane – podano dokładny opis pojazdu i nr rejestracyjny, wskazując, że samochód należał do funkcjonariusza w stopniu starszego aspiranta – kierownika Referatu Ruchu Drogowego Wydziału Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji, 20 lat służby.

Z zebranych w toku monitorowania przedmiotowej sprawy materiałów wynikało, że: kierujący samochodem osobowym marki Renault Megane uderzył w słup energetyczny, po czym oddalił się z miejsca zdarzenia. Po otrzymaniu telefonicznego zgłoszenia dyżurny KPP skierował do obsługi zdarzenia załogę interwencyjną. Po przybyciu na miejsce policjanci zastali żonę funkcjonariusza, która oświadczyła, iż prowadząc samochód, nie dostosowała prędkości do panujących na drodze warunków, wpadła w poślizg i uderzyła przodem pojazdu w słup energetyczny. Ze zdarzenia sporządzona została notatka informacyjna. Kobieta została poddana badaniu na obecność alkoholu w organizmie z wynikiem negatywnym, a także rozpytano osoby znajdujące się na miejscu zdarzenia. Wynik rozpytania nie dał podstaw do uznania, że samochodem jechała inna osoba niż żona funkcjonariusza. Z uwagi na fakt, że kierująca nie odniosła obrażeń, nałożono na nią mandat karny kredytowany w kwocie 200 zł – w związku z naruszeniem dyspozycji art. 94 kw (prowadzenie pojazdu bez dokumentów) i 97 kw (naruszenie innych przepisów o ruchu drogowym).

W związku z faktem, że pojazd biorący udział w zdarzeniu został zidentyfikowany jako własność funkcjonariusza Policji, dokonano odsłuchu z rejestratora rozmów przychodzących do dyżurnego KPP. W wyniku tej czynności ustalono, iż osoba zgłaszająca powyższe zdarzenie stwierdziła, że kierującym ww. samochodem był najprawdopodobniej mężczyzna, który po zdarzeniu oddalił się z jego miejsca. Rozpytany na powyższą okoliczność zgłaszający oświadczył, iż po zdarzeniu widział mężczyznę siedzącego na miejscu pasażera oraz że mężczyzna ten wysiadł z pojazdu i oddalił się. W toku dalszych czynności rozpytano mieszkańców ulicy, uzyskując relację dwóch osób, które widziały po zdarzeniu wysiadającego z pojazdu od strony pasażera mężczyznę oraz podały jego rysopis. Ponadto jedna z tych osób oświadczyła, iż nie widziała samego zdarzenia, jednak po usłyszeniu hałasu wyszła na ulicę, gdzie zauważyła znanego jej z widzenia st. asp., a także, że po chwili na miejsce przyjechała jego żona i potem Policja. W dniu 24 września 2013 r. na pocztę elektroniczną BSW KGP wpłynęło „doniesienie o przestępstwie”, w którym nadawca posługujący się nickiem obywatel@zszokowany.pl zwrócił się z prośbą o wyjaśnienie sprawy policjanta w kontekście spowodowania przez niego kolizji w stanie nietrzeźwości i wskazania jako sprawcy jego żony, określając sytuację mianem „tuszowania sprawy”. Komendant Powiatowej Policji polecił przeprowadzić postępowanie wyjaśniające mające na celu ustalenie, czy w dniu zdarzenia nie doszło do uchybień zarówno w pracy służby dyżurnej, jak i funkcjonariuszy obsługujących zdarzenie. W wyniku przeprowadzonego postępowania ustalono, że ze strony zarówno zastępcy dyżurnego KPP, jak również policjantów obsługujących zdarzenie doszło do naruszenia przepisów dotyczących pełnienia służby dyżurnej oraz postępowania funkcjonariuszy na miejscu zdarzenia drogowego. W stosunku do pełniącego obowiązki dyżurnego podjęto decyzję o przeprowadzeniu z nim rozmowy dyscyplinującej oraz nie awansowano go na stanowisko dyżurnego. Wobec funkcjonariuszy obsługujących zdarzenie drogowe wszczęto postępowanie dyscyplinarne, zakończone wydaniem orzeczenia o uznaniu winnym i odstąpieniu od wymierzenia kary. Decyzją prokuratury wszczęte zostało śledztwo w kierunku art. 272 kk (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy). W treści zarządzenia prokurator Prokuratury Rejonowej przedstawił policjantowi zarzuty w związku z popełnieniem czynu z art. 18 § 3 kk w zw. z art. 272 kk (pomocnictwo do wyłudzenia poświadczenia nieprawdy), a także zastosował wobec niego środek zapobiegawczy w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych funkcjonariusza. Dodatkowo zarzuty przedstawiono dwojgu funkcjonariuszom z patrolu obsługującego interwencję, w związku z popełnieniem czynu z art. 231 § 1 kk (niedopełnienie obowiązków przez funkcjonariusza publicznego) oraz zastosowano wobec nich środek zapobiegawczy w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych. Również żonie policjanta postawiono zarzut w związku z popełnieniem czynu z art. 272 kk (wyłudzenie poświadczenia nieprawdy) oraz zastosowano wobec niej środek zapobiegawczy w postaci poręczenia majątkowego.

To nie koniec. Sprawa miała jeszcze bardziej kuriozalny przebieg. W kolejnym okresie, w odstępie kilku miesięcy od powyżej opisanego zdarzenia, funkcjonariusze KPP zatrzymali do kontroli drogowej samochód marki Renault Megane, którym ponownie kierował ten sam policjant. Oficjalnie w momencie zdarzenia był on jako policjant zawieszony w czynnościach służbowych z uwagi na toczące się przeciwko niemu postępowanie przygotowawcze związane opisanym powyżej zdarzeniem wjechania w słup energetyczny. Odmówił poddania się badaniu na zawartość alkoholu w wydychanym powietrzu, w związku z powyższym w szpitalu powiatowym dwukrotnie pobrano od niego krew do badań. Czynności wykonano w obecności I Zastępcy Komendanta Powiatowego Policji oraz prokuratora z Prokuratury Rejonowej. Ustalono, że policjant kierował tego dnia swoim samochodem osobowym w stanie nietrzeźwości – wynik badania krwi – I badanie 1,34%, II badanie 1,29%. Po uzyskaniu tych wyników Komendant Powiatowy Policji wszczął procedurę zwolnienia funkcjonariusza ze służby w trybie administracyjnym określonym w art. 41 ust. 2 pkt 8 ustawy o Policji. Następnie wydał rozkaz personalny w sprawie zwolnienia policjanta ze służby. Jednocześnie na podstawie art. 108 § 1 kpa, powyższej decyzji nadano rygor natychmiastowej wykonalności.

Przykład 4. Wypadek śmiertelny. W dniu 22 maja 2012 r. około godz. 18.30 w m. Chotcze, woj. mazowieckie, kierujący samochodem prywatnym marki Škoda Octavia, aspirant w wieku 37 lat, 18 lat służby (asystent Referatu Dochodzeniowo-Śledczego Wydziału Kryminalnego KPP) z nieustalonych przyczyn na łuku drogi zjechał na przeciwny pas ruchu i zderzył się czołowo z jadącym z przeciwka autobusem marki Autosan, na skutek czego doznał urazów wielonarządowych, w następstwie których w drodze do szpitala nastąpił jego zgon. W krwi pobranej ze zwłok ww. stwierdzono 2,68% alkoholu etylowego. Policjant pełnił służbę w tym samym dniu w godzinach 7.30–15.30. Żonaty, osierocił troje dzieci w wieku 15 lat, 12 lat i 1 roku. Informacje prasowe: „Tygodnik Siedlecki”, „Życie Siedleckie”.

Przykład 5. Wypadek śmiertelny. W dniu 22 lutego 2014 r., o godz. 13.20, w Wadowicach, woj. małopolskie, starszy aspirant w wieku 43 lat, 18 lat służby (zastępca dyżurnego KPP), będąc w stanie nietrzeźwości, kierował prywatnym samochodem marki VW Passat. Wyjeżdżając z drogi podporządkowanej, nie udzielił pierwszeństwa przejazdu i doprowadził do zderzenia z autobusem marki Bova. Wynik badania krwi – 3,96%. Funkcjonariusz miał zaplanowaną służbę w dniu zdarzenia w godz. 8.00–20.00, jednak o godz. 7.05 powiadomił telefonicznie dyżurnego KPP, że jest chory i idzie do lekarza. Otrzymał 1-dniowe zwolnienie lekarskie. Policjant doznał obrażeń ciała w postaci złamania 11 żeber, złamania kręgosłupa, pęknięcia śledziony, zmiężdżenia płuc oraz urazów głowy i wylewu krwi do mózgu. Zmarł po kilku dniach w szpitalu powiatowym na skutek odniesionych obrażeń. Żonaty, osierocił dwoje dzieci w wieku szkolnym. Informacje prasowe (internetowe): www.mamnews.pl (2 artykuły).

Przedmiotowy artykuł może budzić kontrowersje swoją bezkompromisowością. Jest to jednak postępowanie celowe, u podstaw którego stoi profilaktyczny wymiar i charakter opracowania. Postawienie sprawy na ostrzu noża wzmacnia komunikat, co w odniesieniu do omawianej problematyki wydaje się konieczne. Problematyka ta jest bowiem trudna, niepopularna i wzbudza kontrowersje, w szczególności w przypadku otwartego komentowania takiego rodzaju zdarzeń w środowisku policyjnym.

Większa skuteczność w ograniczaniu skali zjawiska istniałaby w sytuacji, w której liczba i rozpiętość działań profilaktycznych w naszej formacji byłyby bardziej różnorodne. Chodzi o to, aby działania takie pojawiałyby się w na kilku szczeblach funkcjonowania organizacji oraz byłyby ponawiane w różnych okresach służby. W tym kontekście, jako słabą stroną należy zidentyfikować fakt, że realizowane przez szkoły Policji oraz WSPol

w Szczytnie programy i kursy szkoleniowe zawierają ogólne zagadnienia związane z etyką zawodową. Treści programowe nie są ukierunkowane na bezpośrednie wskazywanie rozmiarów, skutków oraz konsekwencji wydarzeń powodowanych przez zachowania funkcjonariuszy niezgodne z etyką zawodową w tym zaistniałe pod wpływem alkoholu. Nie pracuje się metodami studium przypadku. Pomysłem, który warto rozważyć, jest wygospodarowanie dodatkowych godzin szkoleniowych przeznaczonych na omawianie problematyki lub też dokonanie zmian w obrębie już istniejących programów szkoleń, tak aby zagadnienia z etyki zawodowej przepracowywać na kanwie konkretnych zdarzeń, ograniczając teorię do minimum. Pożądane wydaje się zastosowanie warsztatów (jako bardziej efektywnej metody nauczania), w trakcie których wykorzystywano by bazę przypadków monitorowanych przez pion kontroli Policji. Realny byłby opis okoliczności, w jakich zdarzenia te zaistniały, przedstawiano by rozpiętość i zakres działań podejmowanych przez służby w celu ich wyjaśnienia oceniano by zasadność i skuteczność podejmowanych decyzji, konsekwencji i skutków. Wydaje się, że takimi metodami pracy można wejść głębiej w świadomość i zrozumienie problemu przez funkcjonariuszy Policji. Pozostawić trwały ślad, niepokój, który ma szansę zaowocować stosowną refleksją w chwili wątpliwości, czy siadać za kierownicą wiedząc, że...

¹ http://www.orzeczenia-nsa.pl/wyrok/i-osk-268712/funkcjonariusze_policji/362e777/11.html?q=&_symbol=619_6192&_sad=Naczelnyn+S%C4%85d+Administracyjny&_skarzony=Komendant+Policji&_okres=2014_01.

² <http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/4ED5CAE942>.

³ Zgodnie z art. 41 ust. 2 pkt 8 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.) policjanta można zwolnić ze służby w Policji w przypadku popełnienia przez niego czynu o znamionach przestępstwa albo przestępstwa skarbowego, przy czym spełnione muszą być łącznie dwie przesłanki: 1) popełnienie czynu jest oczywiste, 2) czyn ten uniemożliwia pozostanie policjanta w służbie.

⁴ Zgodnie z wyrokiem NSA z 13 grudnia 2012 r. I OSK 735/12 wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów ma istotne znaczenie dla określenia prawdopodobieństwa popełnienia czynu o znamionach przestępstwa.

⁵ Wyroki: NSA w Warszawie z dnia 15 listopada 1991 r. sygn. akt II SA 872/91, NSA w Warszawie z dnia 21 kwietnia 1999 r. sygn. akt II SA 426/99, WSA w Warszawie z dnia 21 grudnia 2006 r. sygn. akt II SA Wa 927/06.

Summary

Loss for the service, loss for the image...

Police officers committing infringements in the traffic law, being under the influence of alcohol, have an exceptionally negative impact on the image of the Police as the institution of the public confidence. Such behaviour frequently develops radical social attitudes towards the other officers, in particular when the incident has a media dimension.

The management of the Polish Police takes action being characterized by a restrictive personnel policy in such cases. It currently results in significant lowering rates of such incidents (by the 38% in the last year). Simultaneously it is connected with consistent removal of officers from the service, mainly based on the art. 41 sec. 2 point 8 of the Police Acts, that is due to committing the act meeting the statutory criteria of a crime. Due to the accepted direction of the action, such factors as a local character of the case, rank and professional achievements of the officer remain meaningless. Analyses show that majority of communications incidents committed under the influence of alcohol are caused by officers with the long-term seniority of the service. In this way, most often in drastic circumstances, a group of experienced and well qualified people finishes the professional career, that apart from the adverse impact on the image of the Police also constitutes the significant loss for the service.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

Bezpieczeństwo policjanta podczas kontroli drogowej

podkom. Justyna Setniewska

Młodszy wykładowca
Zakładu Ruchu Drogowego CSP

Głównym zadaniem funkcjonariuszy pełniących służbę w komórkach właściwych ds. ruchu drogowego jest przeprowadzanie kontroli drogowej. Wykonując czynności na drodze, funkcjonariusz jest zobowiązany do przestrzegania przepisów dotyczących sposobu pełnienia służby, zasad wykonywania czynności kontrolnych, ale przede wszystkim nie może zapominać o przestrzeganiu szeroko rozumianych zasad bezpieczeństwa.

Sposób, w jaki ma być pełniona służba na drodze, określa zarządzenie nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów (Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 100, z późn. zm.). Zgodnie z nim służba pełniona na drodze polega na sprawowaniu nadzoru nad bezpieczeństwem, porządkiem oraz płynnością ruchu na trasie, w rejonie lub posterunku. W ramach wykonywania tych zadań policjant ma również zapobiegać przestępstwom i wykroczeniom innym niż przeciwko bezpieczeństwu i porządkowi w ruchu na drogach.

Pełniąc służbę na drodze, jest obowiązany:

- 1) reagować na przestępstwa i wykroczenia, stosując prawem przewidziane środki;
- 2) wykonywać czynności wstępne na miejscu zdarzenia drogowego stosownie do posiadanych środków i możliwości oraz zgłaszać dyżurnemu jednostki Policji potrzebę skorzystania z pomocy innych służb;
- 3) podejmować działania zmierzające do przywrócenia zakłóconej płynności ruchu;
- 4) w uzasadnionych przypadkach udzielać niezbędnej pomocy uczestnikom ruchu, a o podjętych działaniach powiadomić dyżurnego jednostki Policji;
- 5) w miarę możliwości okazać, na żądanie osoby kontrolowanej, nagranie lub wynik pomiaru;
- 6) utrzymywać stałą łączność radiową lub telefoniczną z dyżurnym jednostki organizacyjnej Policji, niezwłocznie meldować o objęciu służby na trasie lub posterunku, a także o istotnych wydarzeniach zaistniałych podczas pełnienia służby;

- 7) zbierać i zgłaszać przełożonemu uwagi i propozycje w zakresie niezbędnych przedsięwzięć zmierzających do usprawnienia, poprawy bezpieczeństwa i porządku ruchu, w tym dotyczących infrastruktury drogowej;
- 8) posiadać przy sobie potwierdzoną kopię świadectwa legalizacji przyrządów kontrolno-pomiarowych, używanych w służbie, i okazać ją na prośbę osoby kontrolowanej;
- 9) używać umundurowania z elementami odblaskowymi bez względu na porę dnia i roku;
- 10) stosować w patrolu wieloosobowym jednolite umundurowanie.

Wypełniając swoje obowiązki, policjant jest zobowiązany do zachowania środków ostrożności. Podczas kontroli drogowej musi pamiętać o bezpieczeństwie własnym, partnera z patrolu, osoby kontrolowanej oraz innych uczestników ruchu drogowego. Bardzo ważne jest również, aby funkcjonariusz zadbał o swoje bezpieczeństwo prawne. Wszystkie jego czynności muszą być oparte na zasadzie praworządności oraz wykonywane bez naruszenia zasad etyki. Podczas kontroli policjant musi być jednocześnie taktowny, życzliwy i stanowczy.

Podstawowe zasady mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa podczas kontroli drogowej określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lipca 2008 r. w sprawie kontroli ruchu drogowego (Dz. U. Nr 132, poz. 841, z późn. zm.). Istotny jest już sam wybór miejsca, w którym będzie ona przeprowadzona. Dlatego też policjant, wybierając je, musi pamiętać o tym, że pojazd powinien być zatrzymany tam, gdzie nie będzie zagrażał bezpieczeństwu ruchu. Najbardziej dogodnie do kontroli jest miejsce, na którym nie odbywa się ruch innych pojazdów albo jest on sporadyczny – takie jak na przykład parking czy plac. Zasady tej nie stosuje się w razie konieczności zatrzymania pojazdu w wyniku prowadzonych działań pościgowych oraz jeśli zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż pojazd może zagrażać bezpieczeństwu ruchu drogowego ze względu na swój stan techniczny lub zachowanie się kierującego. W wymienionych przypadkach należy jak najszybciej uniemożliwić poruszanie się tym pojazdem. W celu dojazdu do miejsca kontroli policjant może wydać polecenie jazdy za pojazdem policyjnym kontrolowanemu uczestnikowi ruchu. Jeżeli zatrzymanie nastąpiło na drodze, radiowóz powinien być, w miarę możliwości,

ustawiony za zatrzymanym pojazdem. W przypadku zatrzymania na jezdni lub poboczu, w miejscu, gdzie jest to zabronione, kierujący pojazdem służbowym przed przystąpieniem do kontroli ma obowiązek włączyć niebieskie światło błyskowe, co pozwoli zwrócić uwagę uczestników ruchu drogowego na fakt, że muszą być przygotowani na sytuację „nietypową”.

Ważną rolę ma do spełnienia także funkcjonariusz asystujący przy czynnościach kontrolnych. Jest on obowiązany do ubezpieczenia policjanta, który je wykonuje. Przed podjęciem kontroli poza obszarem zabudowanym w okresie od zmierzchu do świtu należy każdorazowo przekazać informację o zamiarze kontroli drogą radiową dyżurnemu jednostki Policji, podając numer rejestracyjny pojazdu, jego markę, miejsce kontroli i inne istotne okoliczności, a po jej zakończeniu zameldować o tym. Należy pamiętać, że patrol poza obszarem zabudowanym może zatrzymać do kontroli tylko jeden pojazd z wyjątkiem sytuacji, gdy kierujący innym pojazdem dopuszcza się popełnienia przestępstwa lub wykroczenia. Polecenie do zatrzymania pojazdu podaje się z dostatecznej odległości (uwzględniając przede wszystkim prędkość i rodzaj pojazdu, rodzaj nawierzchni, warunki atmosferyczne oraz ukształtowanie terenu), w sposób zapewniający jego dostrzeżenie przez kierującego oraz bezpieczne zatrzymanie pojazdu w miejscu wskazanym. Policjant powinien obserwować zbliżający się do niego pojazd i w razie potrzeby zejść z jego toru jazdy.

Po zatrzymaniu pojazdu policjant podaje kierującemu stopień, imię i nazwisko oraz przyczynę zatrzymania, a ponadto:

- 1) policjant umundurowany okazuje legitymację służbową na żądanie kontrolowanego uczestnika ruchu;
- 2) policjant nieumundurowany okazuje legitymację służbową bez wezwania.

Zasad tych nie stosuje się w razie zatrzymania pojazdu:

- 1) w wyniku prowadzonych działań pościgowych;
- 2) co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że pochodzi z przestępstwa;
- 3) jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że znajdują się w nim osoby, które popełniły przestępstwo.

Legitymację służbową okazuje się w sposób umożliwiający kontrolowanemu uczestnikowi ruchu odczytanie i zanotowanie danych pozwalających na identyfikację policjanta, w szczególności dotyczących jego stopnia, imienia i nazwiska oraz nazwy organu, który wydał ten dokument. Po podaniu przez kontrolującego sygnału do zatrzymania pojazdu kierujący tym pojazdem jest obowiązany:

- 1) zatrzymać pojazd;
- 2) trzymać ręce na kierownicy i nie wysiadać z pojazdu, chyba że zażąda tego kontrolujący;
- 3) na polecenie kontrolującego:
 - a) wyłączyć silnik pojazdu,
 - b) wyłączyć światła awaryjne.

Uczestnik ruchu jest obowiązany stosować się do poleceń i sygnałów oraz wskazówek wydawanych przez kontrolującego. Przystępując do czynności kontrolnych, policjant może wydać polecenie unieruchomienia silnika pojazdu. W przypadkach uzasadnionych względami bezpieczeństwa lub uwarunkowanych charakterem kontroli policjant ma także prawo wydać polecenie opuszczenia pojazdu kierującemu pojazdem lub pasażerowi. Wyjście z pojazdu przez kierującego lub pasażerów może nastąpić również na ich prośbę, niemniej jednak policjant może na to zezwolić, jeżeli ma pewność, że przebieg kontroli nie zostanie zakłócony. Mając na uwadze względy bezpieczeństwa, ustawodawca ograniczył przypadki, kiedy

uczestnik ruchu może być wpuszczony do pojazdu policyjnego. Może to nastąpić tylko w razie konieczności:

- 1) udzielenia pomocy choremu lub rannemu;
- 2) doprowadzenia do jednostki Policji, izby wytrzeźwień lub placówki służby zdrowia;
- 3) poddania badaniu w celu ustalenia zawartości w organizmie alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu, jeżeli wykonanie tej czynności w innych warunkach byłoby niemożliwe lub mogłoby zakłócić porządek;
- 4) okazania przebiegu zarejestrowanego wykroczenia;
- 5) przeprowadzenia czynności procesowych.

Określono również przypadki, kiedy policjant w zakresie posiadanych uprawnień wynikających z kategorii prawa jazdy może kierować kontrolowanym pojazdem. Może to nastąpić, jeżeli jest to niezbędne dla:

- 1) dokonania sprawdzenia stanu technicznego pojazdu, a w szczególności skuteczności działania hamulców, albo sprawdzenia masy lub nacisku osi pojazdu;
- 2) sprowadzenia pojazdu w miejsce, w którym nie utrudnia on ruchu ani nie zagraża jego bezpieczeństwu, jeżeli pojazd został zatrzymany do kontroli w wyniku prowadzonych działań pościgowych lub co do którego zachodzi uzasadnione podejrzenie, iż może on zagrażać bezpieczeństwu ruchu drogowego ze względu na swój stan techniczny lub zachowanie się kierującego.

Zachowania mające na względzie bezpieczeństwo policjantów podczas przeprowadzanej kontroli drogowej nie wynikają wprost z przepisów, a jedynie z taktyki pełnienia służby. Wśród nich można wymienić zasadę obowiązującą podczas sprawdzania np. wyposażenia pojazdu, kiedy to kierujący pojazdem powinien poruszać się przed policjantem, co daje możliwość obserwowania zachowania kontrolowanego. W trakcie kontroli pojazdów jednośladowych należy pamiętać o tym, aby pojazd nie znalazł się pomiędzy policjantem a osobą kontrolowaną. Dokumenty wymagane przy kontroli powinny być przyjmowane pojedynczo bez opakowań, takich jak np. saszetki (w taki sam sposób należy je również oddać kierującemu). Nie należy dokonywać sprawdzeń w systemach informacyjnych Policji w obecności osoby kontrolowanej.

Wszystkie wykonywane czynności powinny mieć swoje odzwierciedlenie i potwierdzenie w niezbędnej dokumentacji policyjnej, która może stanowić dowód prawidłowego działania policjantów w sytuacji bezpodstawnych oskarżeń czy pomówień.

Summary

Safety of the police officer during a road check

Carrying out a road check is a main task of traffic police officers. Conducting actions on the road, the officer is obliged to observe regulations concerning the way of being on duty, principles of the performance of control actions, but above all he cannot forget about observing widely understood safety issues.

The service performed on the road consists in supervising safety, order and running of the traffic on the route, in the service area or the police station. As part of performing these tasks the police officer is also supposed to prevent crimes and offences different than those committed against safety and order in the traffic on roads.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

Interwencje funkcjonariuszy Policji

PERSPEKTYWA PRAW CZŁOWIEKA

Danuta Przywara

Prezes zarządu
Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka

Piotr Kubaszewski

Prawnik Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka
koordynator Programu Interwencji Prawnej

Z wielką radością przyjęliśmy zaproszenie do publikacji w „Kwartalniku Policyjnym”. Zdajemy sobie sprawę, że numer będzie poświęcony problematyce fizycznego i prawnego bezpieczeństwa policjanta. Helsińska Fundacja Praw Człowieka – ze względu na przedmiot swojej działalności – zajmuje się przede wszystkim naruszeniami praw i wolności ze strony funkcjonariuszy Policji. Prawa człowieka regulują bowiem relacje władza – obywatel, czy inaczej państwo – jednostka. Z naszych doświadczeń wynika jednak, iż bardzo często działania podejmowane na rzecz ochrony praw obywatelskich wpływają pozytywnie także na bezpieczeństwo prawne samych policjantów. Postaramy się pokazać to na przykładzie dwóch rodzajów naszej działalności.

Pierwszy z nich to prowadzona przez nas od lat obserwacja zgromadzeń publicznych, podczas których przyglądamy się działaniom funkcjonariuszy Policji, mającym na celu zapewnienie ich uczestnikom realizacji prawa do wolności zgromadzeń, a mieszkańcom miast, w których się one odbywają, bezpieczeństwa oraz spokoju. Zachowania Policji oceniamy zawsze pod względem ich zgodności z prawem oraz przestrzegania zasady proporcjonalności. Obserwując, odnotowujemy także wszystkie uzasadnione i zgodne z prawem działania policjantów (które, co warto podkreślić, w trakcie prowadzonych przez nas monitoringów stanowiły zdecydowaną większość wszystkich zachowań funkcjonariuszy). Można powiedzieć, że z jednej strony uważne patrzenie władzy na ręce przez osoby, które wiedzą, na co należy zwracać szczególną uwagę, sprzyja bardziej wstrzemięźliwemu stosowaniu siły. Z drugiej zaś strony, obecność zewnętrznego, obiektywnego obserwatora gwarantuje możliwość obrony przed niesłusznymi zarzutami. To, że obserwacje zgromadzeń publicznych przez niezależny, obiektywny i stojący na straży przestrzegania

nia praw i wolności jednostki podmiot leżą także w interesie samej Policji, doskonale zrozumieli poszczególni komendanci, którzy w ostatnich latach wielokrotnie prosili HFPC o przeprowadzenie takiego monitoringu.

Drugi rodzaj działalności Fundacji, który chcemy przedstawić jako przykład, to zajmowanie się sprawami konkretnych osób, w tym sprawami naruszeń praw człowieka ze strony policjantów. Najpoważniejszą tego typu sprawą był przypadek K.J. i K.W., którzy podczas przesłuchania w Komendzie Powiatowej Policji w Lidzbarku Warmińskim zostali – w celu wymuszenia wyjaśnień – pobici przez funkcjonariuszy. Przypomnijmy krótko ustalony przebieg zdarzenia: policjanci kazali zatrzymanym klęczeć na krześle twarzą do ściany i bili ich pałkami w boscie stopy. K.J. podnosił także, że kilkakrotnie został uderzony przez policjanta w twarz otwartą dłonią. Prokuratura Rejonowa w Bartoszycach nie miała wątpliwości, że doszło do pobicia K.J. i K.W., jak również do nieudzielenia pomocy przez funkcjonariuszy z KPP w Lidzbarku Warmińskim. Nie zdołała jednak ustalić, którzy funkcjonariusze dopuścili się wskazanych czynów. Postępowanie zostało więc umorzone. Następnie HFPC przygotowała skargę i reprezentowała pokrzywdzonych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu. Trybunał zaakceptował jednostronną deklarację Rządu, który przyznał, że skarżący byli poddawani torturom w rozumieniu art. 3 *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka* (dalej: Konwencja).

Należy powtórzyć za L. Garlickim, że „zatrzymanie (pozbawienie wolności) przez funkcjonariuszy państwowych oznacza przejęcie przez nich odpowiedzialności za życie i integralność fizyczną danej osoby. Zakłada się bowiem, że skoro już doszło do zatrzymania, to osoba taka pozostaje pod pełną kontrolą państwa i nie może stwarzać zagrożeń, o jakich mówi art. 2 ust. 2 EKPC”¹. Policjanci są tzw. gwarantami nienastąpienia skutku (art. 2 k.k.) i muszą być odpowiednio przeszkoleni. Ponadto korzystają z szerokiej ochrony, która pozwala im na wykonywanie służby (rozdział XXIX k.k., np. naruszenie

nietykalności, czynna napaść czy znieważenie funkcjonariusza publicznego).

Ostatnie doniesienia medialne związane z interwencjami Policji to z jednej strony śmierć zatrzymanego, obezwładnionego paralizatorem we Wrocławiu, z drugiej zaś – środki przymusu bezpośredniego użyte wobec demonstrantów w Gdańsku. Każda sprawa, w której pojawiają się wątpliwości co do legalności i prawidłowości działań policjantów, musi zostać wyjaśniona. Sprawy, w których doszło do potencjalnego naruszenia art. 2 Konwencji (prawo do życia), muszą zostać wyjaśnione ze szczególną wnikliwością. Jak zauważa L. Garlicki: „Śmierć osoby zatrzymanej (lub w jakikolwiek inny sposób pozbawionej wolności) rodzi po stronie państwa obowiązek wykazania, że jego funkcjonariusze nie ponoszą za nią odpowiedzialności. Odpowiedzialność państwa przybiera tu szerszy charakter, bo obok jednak – generalnie przewidzianej przez art. 2 ust. 2 – odpowiedzialności za ekscesywne użycia „śmiertelnej siły”, pojawia się odpowiedzialność za zaniedbania prowadzące do utraty życia spowodowanej działaniami osób trzecich, chorobą bądź wypadkiem”². Ponadto „państwo odpowiada, przede wszystkim, za sytuację nagłej utraty życia przez zatrzymanego. Pojawiać się wówczas może przypuszczenie, że śmierć stała się wynikiem maltretowania przez funkcjonariuszy”³. Choć generalnie Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu przyjmuje, że fakt spowodowania śmierci przez funkcjonariuszy powinien zostać wykazany „w sposób wykluczający rozsądne wątpliwości”, to – w kontekście osób pozbawionych wolności – wykazanie „może wynikać z równoległego wystąpienia dostatecznie poważnych, jasnych i spójnych poszlak bądź niepodważalnych domniemań faktycznych (...) W istocie rzeczy, można uznać, że na władzach spoczywa ciężar przedstawienia satysfakcjonującego i przekonującego wyjaśnienia”⁴. Standard strasburski odwraca zatem ciężar dowodu, który w tego rodzaju sprawach spoczywa na organach władzy publicznej.

W tym kontekście warto przywołać projekt założeń do zmiany ustawy o Policji przygotowany przez Komendanta Głównego Policji i przedstawiony HFPC w marcu 2014 r. Projekt zakładał stworzenie ram prawnych pozwalających na dokumentowanie interwencji podejmowanych przez funkcjonariuszy z wykorzystaniem środków technicznych umożliwiających rejestrowanie obrazu i dźwięku. Projektodawca słusznie zauważył, że rejestrowanie przebiegu interwencji może przyczynić się do ograniczenia agresywnych zachowań zarówno ze strony obywateli, jak i samych policjantów. Z pewnością przyczyniłoby się ono także do jednoznacznego rozstrzygnięcia różnego rodzaju zarzutów zgłaszanych ze strony osób będących podmiotami policyjnych interwencji.

Rok później postulaty KGP przerodziły się w „Strategię działań nakierowanych na przeciwdziałanie naruszeniom praw człowieka przez funkcjonariuszy Policji” Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Strategia postuluje „opracowanie rozwiązań prawnych i technicznych, dotyczących rejestrowania przebiegu policyjnych czynności administracyjno-porządkowych w niektórych miejscach innych niż publiczne, w tym w pokojach przesłuchań”⁵. Zauważone zostało bowiem, iż: „W kontekście wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach policyjnych istotne znaczenie ma kwestia możliwości dochodzenia swoich praw przez osoby, które kwestionowały sposób przeprowadzenia interwencji, w szczególności skarżyły się na nadużycie siły przez funkcjonariuszy. Do tego typu zdarzeń dochodzi przede wszystkim na terenie jednostek

Policji, w których niewłaściwymi miejscami są pokoje przesłuchań ofiar i świadków przestępstw oraz pokoje przesłuchań osób zatrzymanych, podejrzewanych i podejrzanych, a także w policyjnych środkach transportu. W miejscach tych, w obecnym stanie prawnym, nie jest możliwe rejestrowanie obrazu lub dźwięku, o ile nie są w nich przeprowadzane czynności procesowe”⁶.

Niestety, prace nad strategią zatrzymały się w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych jeszcze w poprzedniej kadencji parlamentarnej. Niewątpliwie jednak warto do nich wrócić, bowiem korzyści możliwe do osiągnięcia poprzez realizację strategii wydają się obustronne. Podobnie jak w przypadku zewnętrznej obserwacji przez niezależny podmiot, sam fakt nagrywania może mieć charakter prewencyjny zarówno po stronie osoby zatrzymywanej, jak i samego policjanta. Ponadto każda sprawa dotycząca przekroczenia uprawnień przez funkcjonariusza będzie z łatwością wyjaśniona, co powinno leżeć w interesie całej Policji jako formacji, ale również konkretnych policjantów w ramach toczącego się przeciwko nim postępowania skargowego. Tego rodzaju zmiany, idące z duchem czasu, mogą się zatem przyczynić do zwiększenia bezpieczeństwa fizycznego i prawnego funkcjonariuszy Policji.

¹ *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Komentarz do artykułów 1–18*, t. 1, red. L. Garlicki, Warszawa 2010, s. 81.

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Zob. wyroki ETPC w sprawach: *Salman przeciwko Turcji* (skarga nr 21986/93), *Tanli przeciwko Turcji* (skarga nr 26129/95), *Ognyanov and Choban przeciwko Bułgarii* (skarga nr 46317/99).

⁵ Pkt 2. Wprowadzenie nowych rozwiązań o charakterze dowodowym, s. 13.

⁶ Tamże.

Summary

Interventions of police officers – perspective of human rights

The article concerns interventions taken by police officers. The authors analyse the mentioned issue in terms of accordance with European Convention of the Protection of Human Rights and actions of Helsinki Federation of Human Rights. The study analyses also the strategy of Ministry of the Interior of March 2015., the aim of which is to enable recording police interventions.

The authors claim that actions for protection of civil rights exert positive influence also on legal security of police officers.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

Działania psychologów policyjnych

w aspekcie przeciwdziałania negatywnym konsekwencjom
stresu zawodowego funkcjonariuszy

Izabela Solarska

Koordynator
Zespołu Wsparcia Psychologicznego CBŚP

Zawód policjanta z wielu względów uznawany jest za szczególnie trudny. Zaliczany jest do grupy zawodów tzw. wysokiego ryzyka, które utożsamiane są z częstym zagrożeniem, wykonywaniem zadań w warunkach niebezpiecznych, a co za tym idzie – narażaniem zdrowia i życia funkcjonariuszy. W grupie profesji o podobnych uwarunkowaniach znajdują się również inne zawody „mundurowe”, takie jak: żołnierz, strażak, funkcjonariusz Straży Granicznej czy funkcjonariusz Służby Więziennej. Wielu funkcjonariuszy na co dzień nie nosi mundurów, ale z narażeniem życia, codziennie wypełnia swoje obowiązki służbowe (np. funkcjonariusze służby kryminalnej, Centralnego Biura Śledczego Policji czy Biura Ochrony Rządu).

Dla zapewnienia funkcjonariuszom i pracownikom optymalnych warunków funkcjonowania w środowisku mundurowym szczególnie ważne jest więc rozpoznanie czynników, które w sposób negatywny wpływają na to środowisko pracy i w konsekwencji osłabiają całą organizację. Tam, gdzie są trudne uwarunkowania pracy i jest zagrożenie, tam jest stres. Badania prowadzone w innych krajach wskazują, że policjanci są grupą zawodową szczególnie silnie narażoną na stres zawodowy. Także polskie badania pod kierunkiem Dudka, obejmujące 2,5 tysiąca przedstawicieli 47 różnych zawodów, pokazały, że najwyższy poziom stresu występuje właśnie wśród funkcjonariuszy Policji (Dudek, Waszkowska, Hanke, 1999). Prowadzone na świecie badania wskazują na silną zależność między stresem w pracy a zdrowiem psychicznym i fizycznym, a także efektywnością w pracy policjantów. Potwierdzone zostały związki stresu zawodowego z wieloma dolegliwościami psychicznymi i fizycznymi funkcjonariuszy Policji, a także z produktywnością, zaangażowaniem w pracy, przy-

wiązaniem do organizacji, absencją w pracy, fluktuacją kadr oraz zachowaniami kontrproduktywnymi. Poniższy artykuł został poświęcony zjawisku stresu, w aspekcie prowadzonych w środowisku policyjnym badań, oraz działaniom psychologów policyjnych ukierunkowanych na przeciwdziałanie jego negatywnym skutkom.

STRESORY POLICJANTÓW W BADANIACH NAUKOWYCH

W badaniach formacji policyjnych prowadzonych na całym świecie stwierdzono, że dotkliwymi źródłami stresu dla tej grupy zawodowej są najczęściej: zbyt duże obciążenie pracą, deficyty kadrowe, niewystarczające środki finansowe, zła komunikacja wewnętrzna, presja czasu, brak wsparcia ze strony przełożonych czy negatywny wpływ pracy na życie rodzinne.

Czynniki te uznaje się za odpowiedzialne za powstawanie niekorzystnych zjawisk, takich, jak: obniżenie morale i efektywności działania służb, brak satysfakcji z pracy, poczucie wypalenia pracą, zaburzenia w zakresie zdrowia psychicznego, zapadanie na choroby od stresowe.

Mimo że od 20 lat szeroko rozumiane zjawisko stresu w Policji polskiej jest jednym z najważniejszych obszarów zainteresowania psychologów policyjnych, nie ma wielu badań naukowych zajmujących się tą problematyką.

Jedno z pierwszych badań dotyczących stresu zawodowego policjantów przeprowadził w 1999 r. Instytut Medycyny Pracy im. prof. Jerzego Nofera w Łodzi, w porozumieniu z Komendą Główną Policji, a ich wyniki wykazały wyższą stresogenność zawodu policjanta w porównaniu z innymi zawodami. Do badań wytypowano wybrane komisariaty aglomeracji łódzkiej oraz cztery stanowiska służbowe w Policji – policjantów służby patrolowej, dzielnicowych, dyżurnych oraz pracowników wydziałów kryminalnych. Wszystkim badanym zadano pytania o cechy i właściwości pracy, które stają się przyczyną ich irytacji.

W służbie prewencyjnej (130 osób badanych) jako najbardziej dotkliwe stresory zawodowe wskazywano najczęściej: godzenie sprzecznych interesów i oczekiwań; niepewność, brak informacji; surowe konsekwencje błędów; wykonywanie pracy przy braku środków; zagrożenie zdrowia; negatywny wpływ pracy na życie rodzinne; nieoczekiwane zadania do wykonania; niedocenywanie, konsekwencje błędów lub zaniedbania grożące utratą zdrowia/życia; praca w godzinach nadliczbowych; niski prestiż społeczny, całodobowa dyspozycyjność i brak pomocy ze strony przełożonych, dotrzymywanie terminów mimo przeszkód; zmienność czynności; pośpiech; przeciążenie ilością pracy oraz niesprawiedliwe traktowanie.

Ciekawe badania mające na celu ustalenie, które z czynników związanych ze stresem w pracy oraz z posiadanych zasobów osobistych i preferowanych strategii radzenia sobie są wyznacznikami stanu zdrowia w różnych grupach policjantów, przeprowadziła Ogińska-Bulik (Ogińska-Bulik, 2009). Grupę badawczą stanowiło 437 funkcjonariuszy Policji, podzielonych na 5 grup badawczych:

- wydziały prewencji i ruchu drogowego,
- wydziały kryminalne,
- dzielnicowi,
- „antyterrorystów”,
- Centralne Biuro Śledcze.

Dane wskazały na dość duże zróżnicowanie nasilenia odczuwanego stresu w pracy pomiędzy poszczególnymi grupami policjantów. Najwyższy poziom stresu zawodowego zaznaczył się wśród policjantów z grupy „antyterrorystów” oraz z wydziału kryminalnego, najniższy zaś u funkcjonariuszy

CBS. Za najbardziej stresogennie uznano takie czynniki związane z wykonywaną pracą, jak: obciążenie psychiczne pracą, brak nagród, niepewność w pracy, uciążliwości fizyczne, nieprzyjemne warunki pracy, brak wsparcia oraz odpowiedzialność.

Na podstawie wyników badania autorka wskazała również, że można przewidzieć stan zdrowia funkcjonariuszy Policji, z uwzględnieniem poszczególnych pionów służby. Najgorszy stan zdrowia będzie charakteryzować tych policjantów, którzy:

- będą poddani działaniu takich stresorów, jak: psychiczne obciążenie pracą, nieprzyjemne warunki pracy, obciążające kontakty społeczne oraz brak kontroli;
- będą wykazywać niski poziom zasobów osobistych, takich jak: poczucie koherencji (wymiar sensowności), dyspozycyjny optymizm, poczucie własnej skuteczności;
- w sytuacji stresu stosować będą przede wszystkim takie strategie, jak: używanie alkoholu/narkotyków, koncentracja na emocjach i zaprzeczanie.

Nie tylko psychologowie prowadzą badania stresu w populacji policjantów. Tematyką tą zainteresowała się również w swojej pracy doktorskiej socjolog Monika Żak z Uniwersytetu Śląskiego (2012). Zainteresowania te wyniknęły z obserwacji rodzin policyjnych. Zwróciła podczas nich uwagę na specyficzne czynniki, które determinują prawie każdy element życia tych rodzin. Badania Żak (Żak, 2015) objęły grupę 912 policjantów, słuchaczy kursów specjalistycznych prowadzonych w Szkole Policji w Pile. Jednym ze źródeł stresu wskazywanym w kwestionariuszach przez respondentów była „papierologia” – termin stworzony na użytek wewnętrzny. Funkcjonariusze nie kwestionowali konieczności sporządzania dokumentacji dotyczących prowadzonych spraw, wszyscy jednak wskazywali na zbyt rozbudowaną biurokrację i przerost formalności, które ich nadmiernie absorbują. Z badania wynika, że podstawowym stresorem w pracy policjantów nie jest niebezpieczeństwo (zagrożenie fizyczne), ale nadmierna biurokracja i presja czasu, które powodują zniechęcenie, zniecierpliwienie i stan permanentnego napięcia.

Ciekawym przedsięwzięciem był zrealizowany w 2014 r. międzynarodowy projekt „Top quality – better security” (Bem, 2014), w którym wzięli udział policjanci zrzeszeni w organizacjach związkowych pięciu krajów Unii Europejskiej: Litwy, Hiszpanii, Niemiec, Polski oraz Rumunii. Respondenci wypełniali Kwestionariusz Stresogenności Cech Pracy Policjanta, który jest całościową metodą do szacowania zagrożeń psychospołecznych i ich skutków dla policjantów. W kwestionariuszu uwzględnione są cechy pracy charakterystyczne dla zadań wykonywanych przez Policję oraz dla warunków, w jakich są wykonywane. Do analizy zakwalifikowano następujące liczby ankiet: Hiszpania – 830 ankiet, Litwa – 600 ankiet, Niemcy – 1051 ankiet, Polska – 939 ankiet oraz Rumunia – 517 ankiet!. Mężczyźni stanowili 83% respondentów, a kobiety – 17%. Największą grupę stanowiły osoby w wieku 30–49 lat (72%), ze stażem służby 10–24 lata (52%), pełniące służbę w pionie prewencji i ruchu drogowego (50%). Analiza wybranych odpowiedzi pokazuje, że np. polscy funkcjonariusze najsilniej nie zgadzają się ze stwierdzeniem, iż zawód policjanta jest doceniany społecznie. W ogólnej grupie najmocniej z tym twierdzeniem zgadzały się osoby po 50. roku życia, z co najmniej 25-letnim stażem pracy. Najbardziej doceniani w pracy czują się Litwini, a w dalszej kolejności Niemcy i Hiszpanie, potem Polacy, a ostatnie miejsce zajęli Rumuni. Także w tym

STRESORY W SŁUŻBIE POLICJANTÓW

pytaniu poziom zadowolenia wzrastał wraz z wiekiem. Wyniki Polaków znalazły się w środku grupy w aspekcie takich cech, jak: poczucie bycia kompetentnym, umiejętność radzenia sobie w sytuacjach stresowych, nowych, trudnych lub zaskakujących oraz umiejętność radzenia sobie ze stresem. „Respondenci w Polsce wskazali na poniższe stresory, jako te, które odczuwane są jako najbardziej dojmujące, w kolejności:

- brak wynagrodzenia za godziny nadliczbowe (92,64%);
- konieczność podejmowania odpowiedzialnych decyzji (92,49%);
- brak wynagrodzenia za pracę w święta (92,13%);
- złożoność pracy (91,61%);
- konieczność przestrzegania ściśle określonych procedur (91,61%);
- konieczność stałej czujności i koncentracji (90,67%);
- brak wynagrodzenia za pracę w nocy (90,09%);
- zabieranie całej grupie zawodowej dotychczasowych uprawnień, np. związanych ze zwolnieniami lekarskimi, z warunkami przejścia na emeryturę (89,84%);
- konieczność różnych form współpracy z innymi pracownikami (84,28%);
- ryzyko utraty życia (80,13%)²².

Na potrzeby projektu przeanalizowano jeszcze miejsce kultur krajów biorących w badaniu w czterech wymiarach kultury zdefiniowanych przez G. Hofstede: dystans władzy, indywidualizm – kolektywizm, męskość – kobiecość oraz unikanie niepewności³. W kontekście badanych pięciu krajów Polska uzyskała następujące wyniki:

- dystans władzy – 68% – co oznacza dosyć zhierarchizowane społeczeństwo, w którym występuje znacząca akceptacja nierówności i zależności pomiędzy podwładnymi i przełożonymi; najwyższy wynik w tym wymiarze uzyskała Rumunia – 90%, najniższy Niemcy – 35%;
- indywidualizm – 60% – co oznacza dosyć słabe więzy międzygrupowe i nastawienie bardziej na dobro jednostki niż ogółu; najwyższy wynik w wymiarze indywidualizmu uzyskały Niemcy – 67%, a najbardziej kolektywistycznym krajem okazała się Rumunia – 30%;
- męskość⁴ – 64% – co oznacza przykładanie wagi do poczucia sprawiedliwości, współzawodnictwa w pracy i osiągnięć, dóbr materialnych, pewności siebie oraz potrzeby odnoszenia sukcesów; najwyższy poziom w wymiarze męskości uzyskały Niemcy – 66%, a najniższy Litwa – 9%;
- unikanie niepewności – Polska uzyskała najwyższy wynik – 93% – to znaczy, że mamy w naszym kraju do czynienia z najniższym poziomem unikania niepewności spośród badanych państw; oznacza to, że przyjmujemy życie takim, jakie jest, a najbardziej motywują nas osiągnięcia i uznanie; w krajach o niskim unikaniu niepewności uznaje się, że liczba praw i przepisów powinna być ograniczona do minimum, z czego może wynikać dosyć nieprzychylnie nastawienie do prawa w ogólności oraz do jednostek odpowiedzialnych za jego przestrzeganie; najniższy wynik w tym wymiarze uzyskała Litwa – 63%.

Największe i najbardziej zaawansowane jak do tej pory badanie, którego przedmiotem był stres w pracy Policji oraz jego negatywne konsekwencje dla zdrowia i efektywności w pracy funkcjonariuszy, przeprowadzono na zlecenie Komendy Głównej Policji w 2014 r. Badanie zostało przygotowane i podsumowane przez konsorcjum podmiotów IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, a przepro-

wadzone przez psychologów policyjnych. Objęto nim grupę 9793 funkcjonariuszy (próbę do badania została wylosowana za pomocą doboru losowego warstwowego), w której 83% stanowili mężczyźni, natomiast 17% kobiety. Największy odsetek badanych stanowiły osoby w wieku 31–40 lat (blisko 50% próby), z wykształceniem wyższym (57%), większość zadeklarowała, że aktualnie jest w związku (82%). Najlicniejszą grupę stanowili funkcjonariusze na stanowiskach wykonawczych (81,6%), z korpusu aspirantów (43,5%), o stażu służby między 11 a 15 lat.

Celem badań było wyłonienie czynników stresogennych występujących w środowisku policyjnym oraz ustalenie ich związków ze zdrowiem psychicznym i fizycznym oraz efektywnością pracy. Analizie poddane zostały zarówno stresory ogólne, jak również stresory specyficzne dla zawodu policjanta. Badania miały formę anonimowej ankiety, która składała się z trzech części. Część pierwsza zawierała kwestionariusze mierzące różnorodne stresory ogólne i specyficzne, jak również zasoby w pracy policjantów. Do badanych stresorów ogólnych włączono osiem czynników: konflikty interpersonalne w pracy, ograniczenia organizacyjne, ilościowe obciążenia pracą, mobbing, wymagania pracy, niepewność pracy oraz konflikty praca – rodzina i rodzina – praca. Do stresorów specyficznych zaliczono: stresory organizacyjne oraz stresory operacyjne związane z pracą w Policji (wynikające ze specyfiki zawodu policjanta). Druga część zawierała kwestionariusze do pomiaru zdrowia psychicznego (wypalenia zawodowego i depresji) oraz zdrowia fizycznego, a trzecia – pomiaru zachowań w pracy. Jako wskaźnik niskiej efektywności przyjęto częstotliwość podejmowania zachowań kontrproduktywnych w pracy, obejmujących m.in.: celowe obniżanie efektywności, sabotaż i agresywne zachowania interpersonalne w pracy. Poniżej zaprezentowano wybrane wyniki ogólne z badania⁵:

- wykazano, że wszystkie analizowane stresory są predyktorami wysokiego poziomu depresji (najsilniejszym wskaźnikiem depresji okazał się mobbing, a najsłabszym konflikty interpersonalne w pracy);
- okazało się też, że im silniejszy stres w pracy, tym wyższe wypalenie zawodowe (z wypaleniem zawodowym najsilniej wiąże się stres organizacyjny);
- wykazano związki między stresem zawodowym a zachowaniami kontrproduktywnymi w pracy (najsilniejszy związek zaobserwowano w przypadku mobbingu);
- analizy pokazały wiele istotnych zależności pomiędzy wiekiem policjantów a badanymi zmiennymi; wraz z wiekiem wzrasta stres organizacyjny i operacyjny policjantów, pogarsza się zdrowie fizyczne, rośnie poziom depresji oraz poziom wypalenia zawodowego i obniża się wsparcie od współpracowników; zwiększa się również poczucie kontroli w pracy i wsparcie od przełożonych; maleje natomiast liczba konfliktów interpersonalnych, poziom doświadczanego mobbingu oraz niepewność pracy;
- wraz z poziomem wykształcenia maleje odczuwany stres organizacyjny i operacyjny, liczba konfliktów interpersonalnych, negatywne zachowania w pracy, odczuwane wypalenie zawodowe oraz niepewność w pracy; im wyższe wykształcenie, tym większe natomiast obciążenie pracą, wymagania w pracy, a także wyższe poczucie sprawowanej kontroli w pracy;
- im większa jest miejscowość, w której pełni służbę funkcjonariusz, tym silniej odczuwany jest stres operacyjny, częstsze konflikty interpersonalne, większa niepewność pracy

- i depresja; zmniejsza się natomiast poziom ograniczeń organizacyjnych, obciążenia ilościowego pracą oraz wsparcia od współpracowników;
- najsilniejszym czynnikiem demograficznym okazał się staż pracy – wraz ze wzrostem stażu pracy obniżał się poziom zdrowia fizycznego i podwyższał się poziom depresji, wypalenia zawodowego i zachowań kontrproduktywnych w pracy;
 - analiza pokazała, że ogólnie mężczyźni odczuwają wyższy poziom stresu niż kobiety; cechuje ich również gorsze zdrowie fizyczne i wyższy poziom wypalenia (jednak wyniki należy traktować z ostrożnością, ze względu na dysproporcje w liczebności grup);
 - pracownicy zatrudnieni na stanowiskach kierowniczych, w porównaniu z funkcjonariuszami na stanowiskach wykonawczych, odczuwają wyższy poziom stresu w pracy, cechuje ich gorsze zdrowie fizyczne, wyższy poziom depresji, ale niższy poziom wypalenia zawodowego; częściej natomiast od swoich podwładnych podejmują zachowania kontrproduktywne w pracy;
 - policjanci ze służby wspomagającej odczuwają znacznie niższe nasilenie stresorów niż pozostali funkcjonariusze (dotyczy to większości analizowanych zmiennych) oraz znacznie silniejsze wsparcie od przełożonych i współpracowników; odczuwają także znacznie niższe wypalenie zawodowe, mniejsze wyczerpanie oraz mają mniej problemów z zaangażowaniem w pracę⁶.

Autorzy badania dokonali również ciekawego porównania wyników dotyczących poziomu stresu, zdrowia psychicznego i zachowań kontrproduktywnych uzyskanych z badania populacji policyjnej z wynikami innych grup zawodowych. Wyniki zestawienia przedstawiają się następująco⁷:

- policjanci w porównaniu z nauczycielami, personelem medycznym oraz pracownikami urzędów państwowych doświadczają najsilniejszych konfliktów interpersonalnych w pracy oraz najsilniejszych ograniczeń organizacyjnych;
- policjanci w porównaniu ze strażakami oraz przedstawicielami różnych zawodów sprawują większą kontrolę w pracy, ale otrzymują w pracy mniej wsparcia;
- policjanci doświadczają w pracy wyższego poziomu mobbingu w porównaniu z nauczycielami, urzędnikami państwowymi oraz pracownikami fizycznymi w branży przetwórstwa owocowego;
- w porównaniu z pracownikami medycznymi oraz nauczycielami funkcjonariusze Policji cechują się najwyższym poziomem wypalenia zawodowego, a także wyczerpania i braku zaangażowania w pracę;
- funkcjonariusze Policji rzadziej niż urzędnicy państwowi, pracownicy fizyczni, pracownicy hipermarketów oraz personel medyczny angażują się w szkodliwe dla organizacji zachowania.

DZIAŁALNOŚĆ PSYCHOLOGÓW POLICYJNYCH

Działalność psychologów wewnątrz Policji zapoczątkowano 20 lat temu (w 1996 r.), wraz z utworzeniem dla nich pierwszych etatów w ówczesnych 49 komendach wojewódzkich Policji. Kolejne lata (i zmiany administracyjne) pozwoliły na rozwijanie obszaru działań, którymi zajmują się psychologowie policyjni, i zwiększenie liczby stanowisk. W 2007 r., w celu profesjonalizacji

działań psychologów, wprowadzono nieformalny podział na trzy specjalizacje – opiekę psychologiczną i psychoedukację (OPIp), psychologię zarządzania zasobami ludzkimi (PZZL) oraz psychologię policyjną stosowaną (PPS) – który od 2009 r. został sformalizowany w przepisach wewnętrznych. W obecnym stanie prawnym i organizacyjnym w kraju funkcjonuje 19 komórek organizacyjnych właściwych w sprawach psychologii (w Komendzie Głównej Policji, Centralnym Biurze Śledczym Policji, komendach wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji). Służbę pełnią również psychologowie w szkołach policyjnych, zatrudnieni głównie na etatach wykładowców, którzy muszą godzić działalność edukacyjną z zadaniami pomocowymi (np. w Wyższej Szkole Policji w Szczytnie powołany został dwuosobowy, nietatowy zespół do sprawowania opieki psychologicznej). Tylko w Szkole Policji w Słupsku pełni służbę psycholog „dedykowany” wyłącznie do działań psychologicznych. Ogółem w Policji pełni służbę/pracuje 184 psychologów – 108 funkcjonariuszy i 76 pracowników cywilnych⁸. Sposób wykonywania przez psychologów zadań służbowych, metody i formy pracy określa zarządzenie nr 53 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 października 2014 r. w sprawie metod i form wykonywania niektórych zadań służbowych przez psychologów pełniących służbę lub zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych Policji (Dz. Urz. KGP poz. 118), zwane dalej „zarządzeniem nr 53/2014”.

Poniżej zaprezentowano działalność psychologów policyjnych, z podziałem na trzy wymienione wcześniej obszary zadaniowe. W ramach specjalizacji opieka psychologiczna i psychoedukacja aktywność psychologów skupia się na dwóch głównych obszarach działań. Pierwszy z nich – wsparcie psychologiczne, czyli udzielanie pomocy psychologicznej (poradnictwo, psychoterapia) policjantom i pracownikom Policji w zakresie ich funkcjonowania zawodowego lub osobistego, podejmowanie działań pomocowych w sytuacjach wydarzeń nadzwyczajnych (pierwsza pomoc emocjonalna i interwencja kryzysowa), a także prowadzenie różnego rodzaju oddziaływań grupowych (np. odreagowanie grupowe czy grupa wsparcia). Drugi z obszarów to psychoedukacja, czyli prowadzenie szkoleń ukierunkowanych na podnoszenie kompetencji osobistych funkcjonariuszy i pracowników, szczególne miejsce w nim zajmuje psychoprofilaktyka, nastawiona na rozwój umiejętności radzenia sobie w trudnych sytuacjach. Ogólnie rzecz biorąc, głównym celem oddziaływań tej specjalizacji jest dbanie o dobre funkcjonowanie psychofizyczne wszystkich osób, pełniących służbę i pracujących w Policji. Psychologowie OPIp mają w szczególnym zainteresowaniu zjawisko stresu oraz jego przejawy i to oni najczęściej udzielają wsparcia funkcjonariuszom w sytuacjach kryzysowych – w formie pierwszej pomocy emocjonalnej lub interwencji kryzysowej. Pierwsza pomoc emocjonalna jest udzielana bezpośrednio po wystąpieniu zdarzenia, a jej celem „jest zabezpieczenie podstawowych potrzeb człowieka i zwiększenie szansy na samodzielne poradzenie sobie z emocjonalnymi skutkami zdarzenia silnie stresującego bez rozwinięcia kryzysu psychicznego. Pierwsza pomoc emocjonalna jest formą pracy mniej zaawansowaną niż pełna interwencja kryzysowa i dlatego sprawdza się w bezpośrednim następstwie czasowym zdarzenia. Procedura pełnej interwencji kryzysowej wdrażana jest w przypadku wystąpienia kryzysu psychicznego, kiedy bez zewnętrznej pomocy osoba ma duże trudności (...) w powrocie do równowagi psychicznej”⁹. O zaistnieniu sytuacji kryzysowej psychologowie są informowani przez bezpośrednich przełożonych

PSYCHOPROFILAKTYKA

policjantów lub pracowników, których zdarzenie dotyczy (§ 9 zarządzenia nr 53/2014), a czasami przez dyżurnych jednostek. W 2015 r. interwencję kryzysową podjęto po 144 zdarzeniach, w stosunku do 166 osób¹⁰. Pierwszej pomocy emocjonalnej udzielano najczęściej w sytuacji bezpośredniego kontaktu policjanta lub pracownika ze śmiercią dziecka (266 osób) oraz w związku z usiłowaniem lub popełnieniem samobójstwa przez policjanta lub pracownika (211 osób). Kolejne sytuacje (pod względem liczby osób), po których udzielono pierwszej pomocy emocjonalnej, to: uczestniczenie przez policjanta lub pracownika w zdarzeniu, które spowodowało bezpośrednie zagrożenie życia lub zdrowia jego lub innych osób (170 osób), oraz śmierć lub ciężka choroba osoby bliskiej policjantowi lub pracownikowi (60 osób)¹¹. Jak widać, najczęściej „interwencja” psychologów następowała w sytuacjach, które bardzo mocno obciążają jej uczestników pod względem psychicznym (śmierć, zagrożenie zdrowia).

Szczególne dużo uwagi psychologowie OPiP poświęcają problematyce samobójstw w Policji. Każdego roku w Komendzie Głównej Policji, na podstawie danych zebranych od psychologów policyjnych, opracowywana jest analiza zamachów samobójczych. W 2015 r. w Policji zostało odnotowanych 13 samobójstw (w grupie tej znaleźli się tylko funkcjonariusze i wyłącznie mężczyźni) oraz 7 prób samobójczych (6 policjantów, 1 pracownik Policji)¹². Przewaga zachowań suicydalnych w populacji męskiej jest często opisywana w literaturze przedmiotu, co również potwierdzają inne dane statystyczne (z danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2015 r. wynika, że mężczyźni prawie sześciokrotnie częściej podejmują zamachy samobójcze zakończone śmiercią). Liczba samobójstw w Policji od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Z danych z lat 2000–2015 wynika, że najniższą liczbę samobójstw w środowisku policyjnym odnotowano w 2013 r. – 8, a największą w latach 2000 i 2002 – po 25. Porównując dane podane w analizie samobójstw, dotyczące współczynników samobójstw (liczba samobójstw na 100 tys. osób) w ogólnej populacji w Polsce i w środowisku policyjnym, okazuje się, że są one niższe dla Policji (w 2015 r. – odpowiednio 14,8 i 13¹³). Niestety w przypadku funkcjonariuszy od 2013 r. obserwuje się zwiększoną tendencję w tym zakresie. Biorąc pod uwagę wyłącznie zeszłoroczne dane, należy zauważyć, że w grupie ryzyka znajdują się funkcjonariusze w wieku pomiędzy 41. a 50. rokiem życia, posiadający wykształcenie średnie, będący w korpusie aspirantów służby prewencyjnej i kryminalnej (według autorów analizy z tendencją wzrostową w służbie kryminalnej) oraz z co najmniej 15-letnim stażem służby. Większość tych zależności nie jest szczególnie zaskakująca, gdyż w strukturze Policji mężczyźni (ponad 83 tys. funkcjonariuszy), w służbie prewencyjnej (ponad 60 tys. funkcjonariuszy), pełniący służbę w korpusie aspiranckim (ponad 41 tys. funkcjonariuszy) i ze średnim wykształceniem stanowią znaczącą, jeśli nie dominującą grupę. Należy więc ostrożnie wyciągać wnioski na podstawie tych wskaźników, danych oraz wniosków, gdyż mogą być one obciążone błędem. W 2015 r. policjanci najczęściej dokonywali samobójstw poprzez postrzał z broni służbowej lub powieszenie, charakterystycznych dla populacji męskiej m.in. dlatego, że odznaczają się dużą skutecznością. Psychologowie policyjni zobowiązani są zarządzeniem Komendanta Głównego Policji do sporządzenia każdorazowo analizy samobójstwa. Przygotowując materiał, starają się dotrzeć do jak największej liczby informacji związanych z sytuacją ofiary i okolicznościami występującymi w ostatnim okresie jej życia.

Wśród prawdopodobnych w 2015 r. motywów zamachów samobójczych wskazywano: trudną sytuację osobistą, czynniki zdrowotne i osobowościowe oraz sytuację zawodową. Należy w tym miejscu podkreślić, że zazwyczaj do samobójstwa prowadzi długa droga, a decyzja następuje jako wypadkowa wielu czynników osobistych i środowiskowych, które gromadząc się, prowadzą do zaostrzenia się kryzysu psychicznego u osoby.

Obserwując dane z lat poprzednich dotyczące samobójstw w Policji, można zauważyć, że zmienne są charakterystyki dotyczące samobójstw w Policji, liczby i czynniki wskazywane jako tzw. „grupy ryzyka”. Może bardziej wartościowym dla głębszej analizy zjawiska byłby materiał uwzględniający dane zbiorcze z kilku ostatnich lat – np. od roku 2000 odnotowano w Policji 267 zamachów samobójczych, a tylko w latach 2009–2015, od kiedy istnieje przepis zobowiązujący psychologów policyjnych do opracowywania analiz zamachów samobójczych, było ich aż 96.

Jakie inne działania proponują psychologowie policyjni i realizują w celu optymalizacji funkcjonowania środowiska policyjnego? Jednym z podstawowych założeń organizacyjnych, dotyczących **opieki psychologicznej** w Policji, jest zapewnienie jej dostępności. Mimo że komórki organizacyjne psychologów zlokalizowane są w miastach wojewódzkich, to psychologowie starają się realizować stałe dyżury w podległych jednostkach (głównie ze specjalizacji opieka psychologiczna i psychoedukacja). Ich celem jest utrzymywanie kontaktu z policjantami, pracownikami i kadrą kierowniczą, a także prowadzenie szkoleń bezpośrednio w tych jednostkach. W drugim obszarze znajduje się realizowanie działań w zakresie szeroko rozumianej **psychoprofilaktyki i edukacji psychologicznej**. Celem tych działań jest pozytywne wpływanie na umiejętność radzenia sobie – policjantów z wymogami służby, a pracowników z wymaganiami pracy. Szczególne miejsce w pracy psychologów zajmuje psychoprofilaktyka, której celem jest zabezpieczenie osób przed negatywnymi skutkami sytuacji trudnych psychologicznie. Działania psychologów policyjnych planowane są tak, by były adekwatne do zagrożeń i okoliczności. Zorganizowane są na trzech wskazywanych w literaturze poziomach psychoprofilaktyki:

- **profilaktyka pierwszorzędowa** – obejmuje działania mające na celu, z jednej strony promocję zdrowia, a z drugiej zaś zapobieganie pojawianiu się zachowań problemowych; na tym poziomie oddziaływać ważne jest rozwijanie różnorodnych umiejętności, które pomagają radzić sobie z trudnymi sytuacjami życiowymi i przeżywanymi w związku z tym emocjami; w tym obszarze psychologowie oferują wykłady i warsztaty, których celem jest promocja zdrowego stylu życia, przeciwdziałania stresowi i sposobów radzenia sobie z nim;
- **profilaktyka drugorzędowa** – adresowana jest do grupy podwyższonego ryzyka, czyli osób, które zauważają u siebie symptomy występujących problemów i trudności lub u których rozwijają się pierwsze symptomy chorobowe; działania prowadzone na tym poziomie mają na celu zablo-

kowanie pogłębiania się procesu chorobowego oraz umożliwienie powrotu do normalnego życia, normalnej pracy; w tym celu prowadzone są oddziaływania w formie poradnictwa, psychoterapii czy terapii grupowej;

- **profilaktyka trzeciorzędowa** – jej celem jest przeciwdziałanie pogłębianiu się procesu chorobowego (np. leczenie); na tym poziomie mamy w Policji do czynienia z niewielką liczbą interwencji, a jest to zasługą wielu procedur i długofalowych działań wewnątrz organizacji, w tym tych ukierunkowanych na minimalizowanie zagrożeń, maksymalizowanie dbałości o środowisko pracy, nadzór i monitoring zasobów ludzkich (np. poprzez systematyczną opiekę psychologów policyjnych).

Warto podkreślić, że w sytuacjach zaistnienia kryzysu psychologicznego funkcjonariusze i pracownicy Policji mogą skorzystać z tzw. „szybkiej ścieżki”, ułatwiającej dostęp do lekarza psychiatry lub psychologa z Poradni Zdrowia Psychicznego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Umożliwia to procedura, która określa zasady współpracy psychologów z Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Straży Granicznej oraz Biura Ochrony Rządu z tymi placówkami w zakresie sposobu organizowania i realizowania pomocy dla osób w sytuacjach kryzysu psychologicznego. Gwarantuje ona dostęp do lekarza psychiatry w ciągu dwóch dni roboczych od dnia zgłoszenia przez osobę zainteresowaną lub psychologa.

W ramach profilaktyki pierwszo- i drugorzędowej organizowane są przez psychologów policyjnych warsztaty i turnusy antystresowe dla osób, które są szczególnie zagrożone stresem (np. pracują w obciążających psychicznie warunkach, wykonują odpowiedzialne zadania) oraz takich, które już doświadczyły ostrego stresu (np. były uczestnikami wydarzeń nadzwyczajnych czy doświadczyły traumatycznych zdarzeń w życiu osobistym). Projekty te są realizowane w Policji od wielu lat i ciągle cieszą się dużym zainteresowaniem funkcjonariuszy i pracowników.

W ramach specjalizacji **psychologia zarządzania zasobami ludzkimi** jednym ze znaczących zadań jest prowadzenie badań psychologicznych w związku z procedurami doboru zewnętrznego i wewnętrznego w Policji. Przeważającą jednak część czasu pracy psychologów w tym zakresie pochłaniają badania kandydatów do służby w Policji (w 2015 r. przeprowadzono 22 916 takich badań¹⁴, najwięcej w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Katowicach i Komendzie Stołecznej Policji, które w skali roku mają największe limity przyjęć). W doborze wewnętrznym najwięcej badań psychologicznych wykonywanych jest w procedurach kwalifikacyjnych na kursy specjalistyczne z zakresu negocjacji policyjnych oraz werbunków. Wykorzystywanie narzędzi psychologicznych w obszarze doboru gwarantuje budowanie zespołów pracowniczych o najwyższych i dopasowanych do stanowiska kompetencjach, a co za tym idzie – większą satysfakcję ludzi z wykonywanej pracy i mniejszą fluktuację kadr. Inne zadania tej specjalizacji to: uczestniczenie w procedurach doboru na stanowiska kierownicze, prowadzenie doradztwa dla kadry kierowniczej, uczestniczenie w diagnozie i rozwiązywaniu problemów związanych z zarządzaniem zasobami ludzkimi w organizacji (np. prowadzenie badań atmosfery pracy, uczestniczenie w rozwiązywaniu sytuacji konfliktowych czy mobbingowych, prowadzenie mediacji pracowniczych). W obszarze PZZL prowadzone są także działania edukacyjne (w formie wykładów lub warsztatów). Wszystkie działania psychologów tej specjalizacji nakierowane są na optymalizację funkcjonowania środowiska policyjnego, przy jednoczesnym przeciwdziałaniu

jego niekorzystnym uwarunkowaniom, a celem głównym jest pomaganie funkcjonariuszom i pracownikom w radzeniu sobie ze stresem, w aspekcie organizacyjnym.

Celem ostatniej ze specjalizacji – psychologii policyjnej stosowanej – jest udzielanie policjantom pomocy w realizacji czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych oraz administracyjno-porządkowych. Zadania realizowane w tym obszarze to m.in. dokonywanie psychologicznej analizy materiałów operacyjnych i procesowych, opracowywanie profili psychologicznych nieznanymi sprawców przestępstw, branie udziału w przesłuchaniach czy opracowywanie i opiniowanie prewencyjnych programów profilaktycznych.

Wiele się w tym obszarze dzieje, zwłaszcza w zakresie edukacyjnym (w 2015 r. w różnych formach szkoleń wzięło udział ponad 8 tys. funkcjonariuszy¹⁵). Na wykładach najczęściej poruszanym tematem były psychologiczne aspekty współpracy z osobowymi źródłami informacji, natomiast na warsztatach – problematyka powiadamiania o śmierci bliskiej osoby, charakterystyka sprawców przestępstw z nienawiści oraz postępowanie z ofiarami takich przestępstw. Powodzeniem cieszyły się również zajęcia warsztatowe z zakresu taktyki i technik przesłuchań oraz ryzyka sugestii w czynnościach wykrywczych. Działalność psychologów tej specjalizacji ma jeden, główny cel – podnoszenie kompetencji i umiejętności zawodowych funkcjonariuszy Policji. Profesjonalna i merytorycznie przygotowana do pracy kadra to lepsze wyniki, a co za tym idzie – sukces całej organizacji. To także mniejszy poziom stresu dla policjantów w aspekcie indywidualnym i zawodowym.

Jakie działania z obszaru przeciwdziałania stresowi w Policji planują psychologowie policyjni w przyszłości? Jeszcze w tym roku zostanie przygotowany program profilaktyki stresu w Policji, dostosowany do specyfiki organizacji. Jak wspomniano we wcześniejszej części artykułu, w 2014 r. konsorcjum podmiotów IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy przeprowadziło badanie stresu zawodowego, które zakończono opracowaniem ogólnych założeń profilaktyki stresu w Policji. Ponieważ te założenia wymagają precyzyjnego dostosowania do warunków organizacyjnych, Komendant Główny Policji w październiku 2015 r. powołał zespół, którego zadaniem ma być opracowanie i wdrożenie programu profilaktyki stresu zawodowego w Policji. W bieżącym roku zespół przedstawił swoje propozycje, które po zatwierdzeniu zostaną wdrożone do stosowania. Czas realizacji programu zostanie zaplanowany w kilkuletniej perspektywie. Jako środowisko psychologów mamy również nadzieję, że uda się z okazji 20-lecia psychologii policyjnej zorganizować w 2017 r. konferencję psychologów policyjnych (ostatnia konferencja miała miejsce 10 lat temu). To dla nas możliwość spotkania się z przedstawicielami różnych środowisk i dyscyplin naukowych oraz promowania własnego dorobku. Planujemy, że jeden z paneli zostałby poświęcony problematyce opieki psychologicznej i psychoedukacji,

DZIAŁALNOŚĆ PSYCHOLOGÓW POLICYJNYCH

w tym szerszej prezentacji wyników badania stresu zawodowego oraz przedmiotowego programu profilaktyki. Funkcjonujący od 20 lat w Policji system opieki psychologicznej ewoluował w ciągu tych lat i wydaje się, że w obecnej formie jest w pełni dostosowany do wymagań organizacji oraz potrzeb funkcjonariuszy i pracowników Policji. Psychologowie policyjni stanowią grupę specjalistów o wysokich kompetencjach i kwalifikacjach zawodowych i są profesjonalnie przygotowani do realizowania postawionych przed nimi zadań. Większość tej grupy zawodowej stanowią osoby z dużym doświadczeniem w zawodzie psychologa, ale również ze znakomitą znajomością realiów służby. Dzięki tym czynnikom psychologia policyjna „wywalczyła” sobie znaczące miejsce w strukturach Policji i pełni ważną rolę w optymalizacji jej działań.

¹ Dane z raportu *Badanie ilościowe dotyczące stresogenności cech pracy policjanta zrealizowane w ramach międzynarodowego projektu „Top quality – better security”*, s. 17.

² Tamże, s. 25.

³ Holenderski psycholog Gert Hofstede na przełomie lat 60. i 70. XX wieku dokonał analizy zachowań pracowników IBM w ponad 70 krajach świata. Na tej podstawie stwierdzono, że społeczeństwa generalnie borykają się z takimi samymi problemami, ale mają inne podejście do ich rozwiązywania. Na bazie badań Hofstede empirycznie wyodrębniło te cztery uniwersalne wymiary kultury.

⁴ Przeciwny wymiar – kobiecość – oznacza, że w społeczeństwie dominujące są takie wartości, jak troska o innych i jakość życia. W kobiecym społeczeństwie oznaką sukcesu jest jakość życia, a wyróżnianie się z tłumu nie jest godne podziwu. Podstawową kwestią różniącą te dwa wymiary, jest to, co motywuje ludzi – być najlepszym (męskość) lub lubić to, co się robi (kobiecość).

⁵ Na podstawie *Raportu z badania stresu zawodowego w Policji (Raport końcowy – Etap I) – umowa z dnia 30 czerwca 2014 r.*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

⁶ Na podstawie *Raportu z badania stresu zawodowego w Policji. Aneks nr 1 – Analizy według rodzajów służby*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

⁷ Na podstawie *Raportu z badania stresu zawodowego w Policji. Aneks nr 2 – analiza porównawcza stresu, zdrowia i zachowań kontrproduktywnych w różnych grupach zawodowych*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.

⁸ Na podstawie *Sprawozdania z działalności psychologów policyjnych za rok 2015*, opracowanego w Wydziale Psychologów Policyjnych Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej Komendy Głównej Policji, s. 1.

⁹ Tamże, s. 5.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże, s. 7.

¹² Na podstawie materiału *Samobójstwa w Policji, podsumowanie, analiza zamachów samobójczych 2015*, opracowanego w Wydziale Psychologów Policyjnych Gabinetu Komendanta Głównego Policji, s. 7.

¹³ Tamże, s. 5.

¹⁴ Na podstawie *Sprawozdania z działalności psychologów policyjnych za rok 2015*, s. 18

¹⁵ Tamże, s. 39.

Bibliografia

- Bem M., *Raport. Badanie ilościowe dotyczące stresogenności cech pracy policjanta zrealizowane w ramach międzynarodowego projektu „Top quality – better security”*, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Policjantów, Warszawa 2014.
- Dudek B., *Zaburzenie po stresie traumatycznym*, GWP, Gdańsk 2003.
- Dudek B., Waszkowska M., Hanke W., *Ochrona zdrowia pracowników przed negatywnymi skutkami stresu zawodowego*, Wydawnictwo Instytutu Medycyny Pracy, Łódź 1999.
- Hofstede G., *Kultury i organizacje. Zaprogramowanie umysłu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000.
- Ogińska-Bulik N., *Stres zawodowy w zawodach usług społecznych. Źródła, zapobieganie, konsekwencje*, Wydawnictwo Diffin, Warszawa 2006.
- Raport z badania stresu zawodowego w Policji (Raport końcowy – Etap I) – umowa z dnia 30 czerwca 2014 r.*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.
- Raport z badania stresu zawodowego w Policji. Aneks nr 1 – Analizy według rodzajów służby*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.
- Raport z badania stresu zawodowego w Policji. Aneks nr 2 – analiza porównawcza stresu, zdrowia i zachowań kontrproduktywnych w różnych grupach zawodowych*, Konsorcjum podmiotów: IBC GROUP Central Europe Holding S.A. oraz Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy.
- Samobójstwa w Policji, podsumowanie, analiza zamachów samobójczych 2015*, Wydział Psychologów Policyjnych Gabinetu Komendanta Głównego Policji.
- Sprawozdanie z działalności psychologów policyjnych za rok 2015*, Wydział Psychologów Policyjnych Biura Kadr, Szkolenia i Obsługi Prawnej Komendy Głównej Policji.
- Sztuka M., *Stres w mundurze*, „Gazeta Uniwersytecka UŚ” 2015, nr 7.
- Żak M., *Życie rodzinne w sferze zawodów wysokiego ryzyka (na przykładzie zawodu policjanta)*, Wydawnictwo UŚ, Katowice 2015.

Summary

Actions taken by police psychologists in the context of preventing negative consequences of professional stress of police officers

The article presents the issue of negative consequences of professional stress among police officers and systemic actions taken by police psychologists in order to prevent that phenomenon.

There is also a presentation of the newest examination on stress connected with police work and its negative consequences for health and effectiveness of police officers. It describes the most important stressors in police work as well as their aspects and consequences.

The further part of the article discusses, in relation to the above mentioned issue, actions of police psychologists resulted from their 20 years experience in the police structure. It describes their tasks and actions taken, the aim of which is to minimize negative results of stressors that exert influence on functioning of policemen and employees of the police. It also indicates actions in the field of preventing stress in the police, which police psychologists intend to take in the future.

Thumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

Bezpieczeństwo osobiste policjanta podczas interwencji

st. asp. Dominik Władysiak

Młodszy wykładowca
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

st. sierż. Damian Kołaczek

Instruktor
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

DEFINICJA BEZPIECZEŃSTWA

Bezpieczeństwo jest pojęciem trudnym do zdefiniowania. Stanowi jedną z podstawowych potrzeb człowieka. Słowo bezpieczeństwo jest pochodzenia łacińskiego i składa się z dwóch członów. Pierwszy człon to *sine*, który w języku polskim oznacza „bez”, natomiast drugi człon – *cura* – oznacza strach, obawę. Jest to więc stan spokoju, pewności, bez poczucia strachu i zmartwień¹.

Bezpieczeństwo osobiste policjantów wiąże się z ciągłym zapobieganiem zagrożeniom wynikającym z wykonywaniem czynności i zadań służbowych w sposób praworządny i profesjonalny. Jest to zapewnienie bezpieczeństwa sobie i osobom objętym policyjnymi działaniami.

Bezpieczeństwo fizyczne – to wykonywanie czynności w sposób zapewniający nienaruszalność życia i zdrowia, a także nietykliwość policjanta (uczestnika interwencji) oraz mienia służbowego (wyposażenia) i osobistego policjanta (uczestnika interwencji). Na bezpieczeństwo fizyczne policjanta ma wpływ wiele czynników: wyposażenie służbowe (broń palna, środki przymusu bezpośredniego, łączność, środki transportu, kamizelki kuloodporne), umiejętność współdziałania, taktyki i technik interwencji, szkolenie i doskonalenie zawodowe oraz procedury działania w sytuacjach interwencyjnych.

W trakcie szkolenia zawodowego podstawowego policjanci uczą się sprawnego używania środków przymusu bezpośredniego i broni palnej². Odbywają szkolenie w zakresie bezpieczeństwa osobistego, nabywają umiejętności dotyczące współdziałania w patrolu dwuosobowym, taktycznego poruszania się z bronią palną indywidualnie i w zespole, wejść do pomieszczeń, bezpiecznego podejścia do budynku, zatrzymania osób w różnych miejscach i sytuacjach, zatrzymania pojazdów w ruchu i zatrzymania osoby oraz sprawnego i bezpiecznego wyciągnięcia osoby stawiającej czynny lub bierny opór, znajdującej się w pojeździe³.

BEZPIECZEŃSTWO OSOBISTE POLICJANTA W TRAKCIE PRZEPROWADZANIA INTERWENCJI

Bezpieczeństwo podczas legitymowania

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy o Policji policjanci, wykonując czynności, o których mowa w art. 14, mają prawo legitymowania osób w celu ustalenia ich tożsamości⁴.

Legitymowanie występuje w większości podejmowanych czynności przez Policję. Ustawodawca zobligował organ Policji do ustalenia danych osobowych osób biorących udział w przeprowadzanej interwencji, np. w miejscu publicznym, podczas interwencji domowych.

Czynność legitymowania jest podstawowym uprawnieniem, jakie posiadają funkcjonariusze Policji. W trakcie jej przeprowadzania policjanci są zobowiązani do podjęcia prawidłowej taktyki uzależnionej między innymi od miejsca przeprowadzania interwencji, liczby osób, ich zachowania oraz pory dnia. Wybranie prawidłowej taktyki legitymowania ma duży wpływ na bezpieczne i sprawne przeprowadzenie podjętych czynności. Bardzo ważną rzeczą w czasie legitymowania jest stosowanie się do wszystkich zasad bezpieczeństwa. Podstawowe z nich to wzajemna i aktywna asekuracja oraz zachowanie bezpiecznej odległości. Każdy z policjantów musi być gotowy do natychmiastowej reakcji na próbę jakiegokolwiek ataku. W celu zminimalizowania zagrożenia zamachu należy ustawić się w takiej odległości od osoby legitymowanej, aby uniemożliwić jego skuteczność. Odległość bezpieczna jest uwarunkowana miejscem przeprowadzania interwencji, dlatego też trudno ją dokładnie określić. Można przyjąć, że interwenujący policjanci powinni zachować odległość ok. dwóch wyciągniętych ramion od osoby np. legitymowanej⁵. Podczas czynności legitymowania ważnym aspektem jest podział ról w patrolu. W patrolu wyróżniamy policjanta przeprowadzającego czynności i policjanta asekurującego. Przed podjęciem interwencji należy ustalić, który z policjantów będzie ją przeprowadzał – legitymował – i który będzie asekurował. Na etapie przygotowania należy pamiętać o swoich predyspozycjach, umiejętnościach i wyposażeniu.

W trakcie podjęcia legitymowania policjanci zajmują odpowiednią pozycję: wspólnie z partnerem oraz osobą ustawiają się w taki sposób, aby powstał między nimi trójkąt (fot. nr 1), zwany „**trójkątem bezpieczeństwa**”.

Termin „trójkąt bezpieczeństwa” oznacza prawidłowe ustawienie policjantów i osoby lub osób objętych czynnościami, zależnie od miejsca, wykorzystania naturalnych przesłon, takich jak pobliskie drzewa, mury i inne przeszkody techniczne minimalizujące ryzyko ucieczki.

W trakcie wykonywania czynności służbowych policjanci stosują podstawowe środki bezpieczeństwa, w tym stałą obserwację osoby, wobec której podjęto interwencję, osób postronnych i otoczenia, zachowują także pełną gotowość do odparcia ewentualnego ataku ze strony osoby lub osób postronnych. Należy pamiętać, aby między policjantami a osobą legitymowaną stale występował

BEZPIECZEŃSTWO POLICJANTA PODCZAS INTERWENCJI

Fot. nr 1. Ustawienie podczas legitymowania – tzw. trójkąt bezpieczeństwa

Fot. nr 2. Legitymowanie – przekazanie dokumentu tożsamości – zasada dwóch wyciągniętych ramion

trójkąt bezpieczeństwa. Policjanci powinni być aktywni i gotowi do przeciwdziałania atakowi, gdyby taki nastąpił.

Policjant przeprowadzający (realizujący) wykonuje czynności wobec osób objętych zdarzeniem, wykazuje gotowość współdziałania z policjantem asekurującym w zakresie zapobieżenia ucieczce lub zamachowi ze strony tych osób, przeprowadza czynności związane z wylegitymowaniem osoby oraz zachowuje wzmoczoną podzielność uwagi. Policjant realizujący, który spisuje dane osobowe, jest pozbawiony możliwości natychmiastowego działania i ma zawężone pole obserwacji, ponieważ ma zajęte ręce – wpisuje dane do notatnika służbowego. Dlatego tak ważna jest rola policjanta asekurującego.

Policjant asekurujący przyjmuje odpowiednią postawę (stabilną postawę), wykazuje wzmoczoną czujność, gotowość do przeciwdziałania ewentualnym bezpośrednim i gwałtownym zamachom, próbom ucieczki, czynnego lub biernego oporu czy innych utrudnień ze strony osób objętych czynnościami. Powinien ciągle obserwować zachowanie legitymowanego i być gotowy w każdej chwili do działania⁶.

W trakcie podjęcia czynności służbowych – legitymowania policjanci wykorzystali ścianę budynku, ustawiając osobę blisko i tyłem do ściany, tym samym ograniczając możliwość ewentualnej ucieczki. Stosując się do zasad bezpieczeństwa podczas wykonywania czynności służbowych, funkcjonariusze zaczęli od prawidłowego ustawienia w trójkąt bezpieczeństwa względem osoby legitymowanej. W tym ustawieniu ważne jest zachowanie bezpiecznej odległości pomiędzy policjantami a osobą – zasada dwóch wyciągniętych ramion. Policjant realizujący czynność

skupia uwagę na sobie, a policjant asekurujący ustawia się w taki sposób, aby widzieć zarówno część pleców, jak i przód osoby. Moment przekazania dokumentu tożsamości jest sytuacją dość niebezpieczną. Ważne jest tu utrzymanie bezpiecznego dystansu pomiędzy policjantami a osobą legitymowaną (fot. nr 2). Moment ten wymaga wzmoczonej czujności zarówno policjanta realizującego, jak i asekurującego w celu natychmiastowej reakcji na potencjalne zagrożenie ze strony osoby i odparcia ewentualnego ataku.

Bezpieczeństwo osobiste policjantów podczas odpięcia ataku – naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza

Często w trakcie służby policjanci narażeni są na atak ze strony osób, wobec których podejmują czynności służbowe, np. legitymowanie. W sytuacji przedstawionej na fot. nr 3 doszło do chwycenia policjanta za umundurowanie. Policjantka, chcąc uniknąć uderzenia, zasłania głowę, unosząc ręce i tworząc zasłonę. Policjant asekurujący również unosi ręce w tzw. gardę i ustawia się w dogodnej pozycji do przeprowadzenia ataku i udzielenia pomocy policjantce. Fotografia nr 4 przedstawia odparcie ataku poprzez założenie duszenia przez policjanta asekurującego. Zatakowana policjantka przechwytywa ręce napastnika.

Następnie, po skutecznym założeniu duszenia, policjanci sprowadzają osobę do pozycji siedzącej (fot. nr 5). Policjant w dalszym ciągu podtrzymuje duszenie, kontrolując osobę – jej stan świadomości. Policjantka przejmuje jedną rękę napastnika.

Policjanci sprowadzają sprawcę do parteru, układając go w pozycji leżącej przodem i cały czas go kontrolując (fot. nr 6). Policjantka wybiera rękę i zakłada kajdanki na rękę trzymane z tyłu, policjant zaś wstaje i zajmuje się asekuracją (fot. nr 7). Po założeniu kajdanek następuje sprawdzenie osoby pod kątem posiadania niebezpiecznych przedmiotów. Potem – sprawne założenie dźwigni transportowej – w tym wypadku dźwigni łokciowo-barkowej – i doprowadzenie osoby np. do radiowozu.

Jednym z warunków bezpieczeństwa jest sprawne i umiejętne założenie dźwigni transportowych. Techniki transportowe to rodzaj siły fizycznej stosowanej jako środek przymusu bezpośredniego. Służą one do bezpiecznego przetransportowania osoby, wobec której policjanci wykonują różne czynności służbowe, np. zatrzymanie osoby, jej doprowadzenie do jednostki Policji. Na fot. 8 zaprezentowano zastosowanie dźwigni łokciowo-barkowej, która jest jedną z najczęściej stosowanych przez Policję sposobów transportowania osoby. Technikę tę z powodzeniem można wykorzystywać zarówno wobec osoby, której nie założono kajdanek, jak i osoby, której założono kajdanki na ręce trzymane z tyłu. Ważnymi elementami w trakcie stosowania dźwigni jest prawidłowe jej założenie, tzn. bezpieczne podejście do osoby, uwzględniające wyżej wymienione czynniki. Technika jest wykonywana oburącz i ma na celu zablokowanie ręki w okolicy dwóch stawów, tj. łokciowego i barkowego. W patrolu dwuosobowym policjant asekurujący, dbając o bezpieczeństwo fizyczne, idzie z przodu, prowadząc patrol z zatrzymanym. W trakcie przemieszczania się obserwuje otoczenie i w razie potrzeby reaguje na ewentualne zagrożenie. Policjant prowadzący zatrzymanego główną uwagę skupia na osobie doprowadzanej, wobec której zastosował dźwignię transportową.

Bezpieczeństwo osobiste podczas odpięcia ataku z użyciem niebezpiecznego narzędzia

Jednym z najczęstszych ataków na funkcjonariuszy jest zamach na życie i zdrowie z użyciem niebezpiecznego narzędzia w postaci noża⁷. Takie sytuacje są częste podczas prze-

Fot. nr 3. Bezpośredni atak na jednego z policjantów

Fot. nr 4. Odparcie ataku poprzez założenie duszenia

Fot. nr 5. Przejście z napastnikiem do parteru – pozycja siedząca

prowadzania legitymowania. Momentem, w którym osoby sięgają po nóż, jest przekazanie dokumentu tożsamości. Wtedy też zamiast np. dowodu osobistego osoby wyciągają nóż lub inny niebezpieczny przedmiot. Właśnie w chwili, kiedy osoba sięga ręką np. do kieszeni, policjanci muszą być bardzo skoncentrowani i gotowi na odparcie ataku. W sytuacji, kiedy legitymowany zamiast dowodu osobistego wyciąga nóż i atakuje jednego z policjantów, gwarancją bezpieczeństwa odparcia bezpośredniego zamachu na życie i zdrowie policjantów są: bezpieczne ustawienie się w trójkącie bezpieczeństwa, bezpieczny dystans, wzajemna asekuracja, szybkość podejmowania decyzji, związany z tym czas reakcji na zagrożenie, dobór adekwatnych środków przymusu bezpośredniego,

Fot. nr 6. Sprowadzenie do pozycji leżącej

Fot. nr 7. Założenie kajdanek na ręce trzymane z tyłu w pozycji leżącej

Fot. nr 8. Transport osoby – dźwignia łokciowo-barkowa

w tym wypadku dobycie broni palnej. Ze względu na to, iż policjanci posiadają na wyposażeniu broń palną, to właśnie na niej skupia się głównie obrona przed atakiem z użyciem noża. Polega na tym, iż policjanci muszą sprawnie dobrać broń palną i skierować ją w kierunku napastnika, wydając przy tym polecenia, wezwania do odrzucenia noża, do wykonywania poleceń, zaprzestania ataku oraz ostrzegając o oddaniu strzału w kierunku osoby lub strzału ostrzegawczego, jeżeli jest taka możliwość. Bezpieczeństwo osobiste powinno być zapewnione przez zdecydowane i wyraźne wydawanie poleceń, wzajemną komunikację pomiędzy policjantami, bezpieczne podejście do osoby i sprawne założenie kajdanek, a także sprawdzenie osoby pod kątem posiadania niebezpiecznych przedmiotów.

ODPIERANIE ATAKU Z UŻYCIEM NIEBEZPIECZNEGO NARZĘDZIA

Fot. nr 9. Atak na policjantów z użyciem noża i obrona z wykorzystaniem broni palnej

Fot. nr 10. Napastnik odrzuca nóż i kładzie się na ziemi zgodnie z poleceniami policjantów

Fot. nr 11. Założenie kajdanek

Fot. nr 12. Transport osoby zatrzymanej – dźwignia łokciowo-barkowa

Na fot. 9 przedstawiono sytuację, w której policjanci zostali zaatakowani przez osobę niebezpiecznym narzędziem – nożem. Jak widać, gwarantem bezpieczeństwa fizycznego policjantów jest przede wszystkim prawidłowe ustawienie w tzw. trójkącie bezpieczeństwa, sprawne dobycie broni i przyjęcie prawidłowej postawy. Następnie policjanci, wydając polecenia i ostrzegając o możliwości użycia broni palnej, zmuszają osobę do odrzucenia noża i natychmiastowego położenia się twarzą do ziemi (fot. nr 10).

Należy pamiętać, żeby polecenia wydawał jeden z policjantów, gdyż w przeciwnym razie może dojść do sytuacji, że padną różne polecenia i napastnik nie będzie wiedział, co ma robić. Spowoduje to zbędną zwłokę i da czas np. osobie z nożem na poczynienie kolejnych kroków w celu ponowienia ataku.

Następnie jeden z policjantów podchodzi do osoby, siada na niej, uciskając kolanami dół pleców i okolice karku. Potem wybiera rękę i sprawnie zakłada kajdanki (fot. nr 11). W tym czasie drugi policjant zajmuje się asekuracją, kontrolując osobę zatrzymaną i otoczenie. Zabezpiecza odrzucony nóż. W sytuacji, gdy ustaje zagrożenie, chowa broń do kabury. Po założeniu kajdanek i sprawdzeniu osoby jeden z policjantów, zachowując zasady bezpieczeństwa, a w tym wypadku – wzajemnej asekuracji, podnosi zatrzymanego i zakłada mu dźwignię transportową – łokciowo-barkową, a drugi w tym czasie ubezpiecza. Asekurujący prowadzi patrol, dbając o bezpieczeństwo i zwracając uwagę na otoczenie oraz osoby postronne. Policjant, który założył dźwignię transportową, główną uwagę skupia na osobie zatrzymanej (fot. nr 12).

zdj. st. asp. Dominik Władysiak, st. sierż. Damian Kołaczek

¹ L. Dyduch, *Bezpieczeństwo realizacji policyjnych czynności lub działań*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2015, s. 6.

² Zarządzenie nr 805 KGP z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie zasad etyki zawodowej policjanta (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3).

³ Tamże.

⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.).

⁵ M. Szawelski, A. Thiel, *Legitymowanie*, Szkoła Policji w Słupsku, 2015.

⁶ Tamże.

⁷ T. Maczuga, *Ataki na policjantów w Polsce w 2007 r. w związku z pełnieniem obowiązków służbowych (wybrane aspekty)*, „Przegląd Policyjny” 2011, nr 101.

Bibliografia

Dyduch L., *Bezpieczeństwo realizacji policyjnych czynności lub działań*, CSP, Legionowo 2015.

Maczuga T., *Ataki na policjantów w Polsce w 2007 r. w związku z pełnieniem obowiązków służbowych (wybrane aspekty)*, „Przegląd Policyjny” 2011, nr 101.

Szawelski M., Thiel A., *Legitymowanie*, SP w Słupsku, 2015.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 628, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 805 KGP z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie zasad etyki zawodowej policjanta (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3).

Bezpieczeństwo fizyczne policjanta w kontekście interwencji z użyciem broni palnej

st. asp. Albert Piórkowski

Młodszy wykładowca
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

podkom. Bogumił Hajdacki

Młodszy wykładowca
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Jednym z najważniejszych elementów, na który należy zwrócić uwagę podczas przeprowadzania interwencji, jest bezpieczeństwo fizyczne policjantów. Bezpieczeństwo, w znaczeniu ogólnym, jest rozumiane jako całość okoliczności mających lub mogących mieć wpływ na realizowanie przez funkcjonariuszy czynności interwencyjnych bez jakiegokolwiek narażenia interweniującego policjanta. W kontekście interwencji z użyciem broni palnej zaś bezpieczeństwo jest rozumiane przede wszystkim jako zastosowanie odpowiednich czynności taktycznych, takich jak np. sprawdzenie obszaru pozostającego poza polem widzenia, wzajemna asekuracja (ustawienie w trójkącie bezpieczeństwa) czy wykorzystywanie osłon. Niniejszy artykuł ma na celu przybliżenie wiedzy z zakresu stosowania niezbędnych instrumentów zwiększających bezpieczeństwo podczas podejmowania interwencji z użyciem broni palnej.

Bezpieczeństwo jest jedną z podstawowych i najważniejszych potrzeb każdego człowieka. Tak rozumiane bezpieczeństwo to stan obiektywny, który polega na braku zagrożenia, odczuwany subiektywnie ze strony innych jednostek lub grupy¹. Mówiąc o służbie policyjnej, powinniśmy brać pod uwagę przede wszystkim dwa obszary związane z bezpieczeństwem interweniujących funkcjonariuszy: bezpieczeństwo prawne i fizyczne. Bezpieczeństwo prawne to normy prawa, które chronią policjantów wykonujących czynności służbowe przed zachowaniami osób godzących w dobra prawem chronione, natomiast na bezpieczeństwo fizyczne składa się wiele elementów zarówno o charakterze obiektywnym, jak i subiektywnym. Czynniki obiektywne, czyli niezależne od policjantów, które mają wpływ na bezpieczeństwo fizyczne, to:

- miejsce zdarzenia (ulica, posesja prywatna);
- charakter naruszonych norm prawnych, moralnych;
- czas zdarzenia (pora dzienna, wieczorowo-nocna);
- osoby uczestniczące, ich stan emocjonalny, nastawienie osób postronnych do interweniujących policjantów².

Policjant przystępujący do interwencji musi być świadomy wszystkich zagrożeń, jakie mogą go spotkać ze strony uczest-

ników zdarzenia będącego przedmiotem interwencji. Pominięcie pewnych elementów istotnych dla bezpieczeństwa własnego interweniujących może skończyć się tragicznie. Policjant w każdej chwili powinien być przygotowany na przeciwdziałanie ewentualnemu zagrożeniu, nawet w najmniej przez siebie spodziewanym momencie. Powinien przestrzegać zasad ostrożności, czujności i wzajemnej asekuracji³.

Czynniki subiektywne to przede wszystkim:

- wiedza zawodowa i życiowa;
- umiejętności taktyczne i techniczne;
- sprawność fizyczna i intelektualna, odporność na stres, stan emocjonalny;
- doświadczenie oraz wyposażenie i uzbrojenie⁴.

Policjanci w czasie pełnienia służby narażeni są na wiele zagrożeń będących skutkiem zachowania osób, w stosunku do których podejmują interwencje. Trudno jest o całkowitą eliminację zagrożeń w służbie. Policjant swoim profesjonalnym zachowaniem, przygotowaniem fizycznym i mentalnym może jednak te zagrożenia minimalizować. Nie wszystkie rodzaje służb cechuje jednakowy poziom ryzyka. Wbrew pozorom najbardziej narażeni nie są policjanci pionu kryminalnego

ZASADY ZACHOWANIA BEZPIECZEŃSTWA

czy wydziałów realizacyjnych dokonujący zatrzymań niebezpiecznych przestępców. Zatrzymania takie najczęściej są planowane. Nawet jeśli z przyczyn obiektywnych zatrzymanie nie zostało skrupulatnie zaplanowane, to funkcjonariusze wyspecjalizowanych komórek realizacyjnych są przede wszystkim doskonale przygotowani do tego typu zadań, świadomi zagrożeń, które mogą ich spotkać ze strony przestępców, i z reguły zakładają, że osoba może być niebezpieczna.

Jak wskazuje praktyka, najbardziej narażeni na niebezpieczne ataki są funkcjonariusze służby patrolowej, policjanci dokonujący rutynowych kontroli pojazdów itp. Ich praca jest najbardziej nieprzewidywalna, niemal codziennie spotykają się z nowymi sytuacjami, podejmują interwencje wobec osób nieznanymi, które w każdej chwili mogą okazać się niebezpieczne. Nawet wówczas, gdy policjanci są wzywani po raz kolejny na interwencję w to samo miejsce i znają domowników, to mogą spotkać się z zupełnie nowym problemem. Warto wspomnieć o interwencji podjętej przez policjantów w lutym 2015 r. we wsi nieopodal Mławy. Funkcjonariusze zostali wezwani do awantury, czyli typowego zdarzenia, wobec którego każdy policjant służby patrolowej przeprowadza interwencję dziesiątki razy. Po przybyciu pod wskazany adres policjanci zastali nieoświetlony dom oraz lekko uchylone drzwi. Kiedy weszli do domu, policjantka, która wchodziła jako druga, została zaatakowana siekierą przez nietrzeźwego piętnastolatka. Sprawca wykorzystał element zaskoczenia i zadał cios w tył głowy. Najprawdopodobniej, gdyby policjanci zachowali środki ostrożności i wchodząc do domu, sprawdzili narożniki pomieszczenia, policjantka zdołałaby dostrzec zagrożenie i uniknąć ciosu. W związku z tym, aby zwiększyć poziom bezpieczeństwa fizycznego, nigdy nie należy podejmować interwencji z nastawieniem, że będąc w danym miejscu po raz kolejny, można obniżyć poziom czujności. Zmniejszenie koncentracji może zostać wykorzystane w najmniej oczekiwanym momencie, a sprawca, który nie dysponuje przewagą fizyczną, dzięki wykorzystaniu elementu zaskoczenia, jest w stanie skutecznie zaatakować policjantów.

Podczas każdej interwencji należy pamiętać o wzajemnej asykuracji. Zapewnia ją właściwe ustawienie policjantów w tak zwanym trójkącie bezpieczeństwa, czyli w sposób umożliwiający policjantowi ubezpieczającemu zarówno kontakt wzrokowy z partnerem, jak i możliwość obserwacji wszystkich osób, wobec których podejmowane są czynności służbowe. Inne zasady taktyki to po pierwsze – umiejętność obserwacji i rozpoznania, ocena stopnia zagrożenia, charakterystyka osoby, ocena własnych możliwości w razie konfrontacji. Po drugie, w zależności od typu miejsca – teren otwarty, pomieszczenie – odległość od osoby w trakcie interwencji, powinna ona stanowić co najmniej długość dwóch wyciągniętych ramion. Po trzecie – to odpowiednie ustawienie, które powinno dawać równowagę, dynamikę oraz możliwość ochrony miejsc wrażliwych. Policjant powinien ustawić się w „pozycji gotowości”, która jest ukrytą pozycją walki, co w połączeniu z odległością daje realną możliwość na neutralizację pierwszego uderzenia⁵.

Jednym ze spotykanych w praktyce błędów jest zwyczaj niektórych policjantów polegający na legitymowaniu osób bez wysiadania z radiowozu. W sytuacji, w której legitymowany znajduje się na chodniku, policjant siedzący w samochodzie ma bardzo ograniczone możliwości odparcia ataku, szczególnie jeśli sprawca użyje broni palnej lub innego niebezpiecznego narzędzia. Należy zawsze pamiętać, iż dopóki nie dokonamy sprawdzenia osoby w policyjnych bazach danych, to nie

wiemy, wobec kogo przyszło nam interweniować. Poza tym należy zdawać sobie sprawę, że również osoby niefigurujące w policyjnych rejestrach mogą okazać się bardzo groźne – przyczyn może być wiele. Siedząc w radiowozie, trudno jest dobrać broń z kabury, która najczęściej znajduje się na wysokości pasa, przeładować pistolet oraz oddawać celne strzały. Prawdopodobnie i szybkie złożenie się do strzału w takiej sytuacji jest bardzo utrudnione, a strzelanie przez przednią szybę pojazdu do sprawcy znajdującego się kilka metrów przed maską – zazwyczaj nieskuteczne ze względu na znaczne przewyższenie toru lotu pocisku przebijającego szybę. Z kolei przestępca znajdujący się na ulicy ma ułatwione zadanie, gdyż nie musi brać pod uwagę zmiany toru lotu pocisku. Kula, przebijając przednią szybę samochodu, zmienia tor lotu na małym dystansie tylko w niewielkim zakresie, rzędu kilku centymetrów⁶.

W każdym miesiącu w policyjnych statystykach odnotowuje się ponad 150 przypadków czynnych napaści na policjantów. Zazwyczaj policjanci wychodzą z opresji bez szwanku, co w policyjnej statystyce odnotowane jest jako wydarzenie bezskutkowe, jednak co piąty zaatakowany doznaje obrażeń. Czasami nawet bardzo ciężkich⁷.

Bezpieczeństwo fizyczne policjanta to niezwykle szerokie pojęcie, przy okazji którego należy również podkreślić konieczność stosowania osłon, szczególnie w trakcie interwencji wymagających użycia broni palnej. Osłona to miejsce bądź przedmiot, za którą policjant może się schować, zwiększając swoje bezpieczeństwo. Wykorzystanie osłon nie musi występować jedynie w przypadkach, gdy napastnik posiada broń palną i oddaje strzały w kierunku policjantów. Z powodzeniem możemy wykorzystywać je również wtedy, gdy napastnik rzuca przedmiotami w interweniujących policjantów. W lipcu 2014 r. media komentowały interwencję, w trakcie której w Gorzowie Wielkopolskim 48-letni – leczący się psychiatrycznie – mężczyzna zaatakował patrol interweniujących policjantów, rzucając w nich tłuczkiem do mięsa i metalową rurką. Policjanci ustawili się w trójkąt bezpieczeństwa i niemal intuicyjnie korzystali z radiowozu jako osłony przed rzucanymi przedmiotami; dzięki temu nie odnieśli obrażeń. W sytuacji, kiedy przestępca dokonujący zamachu na życie i zdrowie policjanta uzbrojony jest w broń palną, interweniujący powinien wykorzystywać osłony, które posiadają właściwości balistyczne, czyli takie, które będą w stanie zatrzymać wystrzelone pociski lub znacznie obniżyć ich zdolność dalszej penetracji. Miejsca, przedmioty, które w rejonie służbowym możemy wykorzystywać jako naturalne osłony, to między innymi: naturalne ukształtowanie terenu, nasypy ziemi, drzewa oraz obiekty infrastruktury miejskiej: budynki, latarnie, betonowe kosze na śmieci, betonowe ławki w parku czy wspomniane wcześniej samochody (fot. nr 1 i 2).

Wykorzystanie osłony polega przede wszystkim na tym, aby schować się za nią, wystawiając jak najmniejszą część ciała. Zazwyczaj są to ręce trzymające pistolet i część głowy, aby zapewnić sobie możliwość obserwacji terenu. Takie ustawienie względem osłony oraz wystrzelowane zza krawędzi pociski uniemożliwiają sprawcy swobodne działanie. Podczas pościgu za osobą, w sytuacji wymuszającej użycie broni palnej, jeśli sprawca schował się np. za narożnikiem budynku, należy zakładać, iż przestępca może oczekiwać na pojawienie się policjanta, gotowy do ataku. W takiej sytuacji należy mieć na uwadze konieczność sprawdzenia narożnika budynku, zachowując odpowiednie zasady taktyki interwencji. Sprawdzenie obszaru znajdującego się poza polem naszego widzenia, czyli np. narożników pomieszczeń, terenu za krawędzią bloku, domu itp., określa się potocznie krojeniem tor-

tu, czyli sprawdzaniem terenu poprzez sukcesywne wychylenie się zza osłony. Na zwiększenie bezpieczeństwa fizycznego policjanta w przypadku korzystania z osłon będzie miało wpływ przestrzeganie poniższych zasad postępowania.

Zasady zachowania bezpieczeństwa podczas korzystania z osłon

1. Jeżeli biegłeś z bronią w kaburze, zatrzymaj się kilka kroków przed krawędzią, doładź broń i przeładuj ją.
2. W trakcie przeładowywania kieruj broń w miejsce bezpieczne, czyli tam gdzie przypadkowy strzał nie zrobi krzywdy osobie postronnej – niekontrolowany wystrzał może być efektem uszkodzenia pistoletu, broń, w której zablokowała się iglica, może wystrzelić podczas przeładowania.
3. Nie wykonuj przeładowania w kierunku osłony, gdyż podczas przypadkowego strzału może wystąpić rykoszet, a wówczas istnieje bardzo wysokie ryzyko urazu strzelającego bądź osoby postronnej.
4. Przeładuj w kierunku, z którego spodziewasz się zagrożenia, czyli będąc za osłoną – w stronę jej krawędzi.
5. Po przeładowaniu podejź do krawędzi osłony, jednocześnie uważaj, żeby broń nie była wysunięta poza jej krawędź.
6. W celu wykorzystania największego zakresu wychylenia się zza krawędzi osłony należy stanąć w nieco szerszej niż zazwyczaj postawie frontальной lub półfrontальной – jeśli przyjmujesz postawę półfrontальной, z przodu powinna znajdować się noga bliższa krawędzi.
7. Podczas tzw. „krojenia tortu” obniż broń do poziomu zapewniającego możliwość rozpoznania zagrożenia, które może znajdować się na różnej wysokości.

1

Ukrywając się za niską osłoną (żeby lepiej wykorzystać jej rozmiary), przyjmij postawę kłęczącą.

2

Jeśli za osłoną znajduje się dwóch policjantów, drugi chowa się w taki sposób, aby nie był widoczny, ale mógł szybko zastąpić strzelającego w przypadku awarii broni.

8. Jeśli masz wystarczająco dużo miejsca, wyprostuj ręce, tak aby w przypadku konieczności użycia broni wystarczyło podnieść ją na wysokość oczu i oddać celny strzał.
9. Trzymanie broni na wysokości wzroku podczas sprawdzania obszaru poza osłoną znacznie ogranicza pole widzenia – możesz nie zauważyć osoby leżącej lub kłęczącej.
10. Jeżeli nie zdecydowałeś się na użycie broni palnej, nie trzymaj palca na języku spustowym – palec wskazujący ręki wiodącej powinien być wyprostowany wzdłuż zamka – gdyż czas, jaki będzie potrzebny na przeniesienie palca z zamka na język spustowy pozwoli na rozpoznanie zagrożenia i podjęcie decyzji o użyciu broni.
11. Kiedy rozpoznasz zagrożenie, podnieś broń, zgraj przyrządy celownicze, wydaj okrzyk „Policja” i oddawaj strzały.
12. W przypadku dysfunkcji broni w pierwszej kolejności schowaj się za osłonę, dokonaj kontroli broni, a następnie usuń dysfunkcję, pamiętając, że dobrą praktyką – oczywiście jeśli rozmiar osłony na to pozwala – jest odsunięcie się o krok od krawędzi, dzięki czemu będziesz miał nieco czasu na rozpoznanie zagrożenia, które w każdej chwili może pojawić się zza osłony, oraz na reakcję – nawet jeśli broń w dalszym ciągu nie jest gotowa do strzału.
13. W czasie usuwania zacięcia lub wymiany pustego magazynka na pełny kieruj wzrok w stronę krawędzi osłony⁸.
14. Ponownie wychylając się zza krawędzi, musisz znów dokonać sprawdzenia terenu – jeśli to możliwe, wychyl się w innym miejscu niż to, w którym znajdowałeś się przed usunięciem dysfunkcji broni, bowiem istnieje niebezpieczeństwo, że sprawca będzie czekał z bronią wycelowaną na wysokość twojej głowy, aż ponownie się wychylisz.
15. Tunelowe widzenie, jakie ma miejsce w sytuacji stresowej, a niewątpliwie interwencja policyjna do takich należy, powoduje, iż celując z bronią uniesioną na wysokość głowy, znacznie ograniczysz pole swojego widzenia.
16. Przed wyjściem zza osłony, jeśli użyłeś broni palnej, warto wykonać taktyczną wymianę magazynka – dzięki temu w przypadku konieczności dalszego użycia broni będziesz dysponował pełnym magazynkiem i nabojem, który jest w lufie⁹.
17. Wychodząc zza osłony, sprawdź, co się za nią znajduje, kontrolę terenu za osłoną możesz wykonać w sposób dynamiczny, nie skupiając zbyt długo uwagi na tej czynności, lub powoli, będąc w pewnej odległości od osłony – pamiętaj, że osoba, wobec której interweniujesz, może stanowić dla ciebie bardzo poważne zagrożenie.
18. Jeśli w dalszym ciągu zachowanie osoby uzasadnia użycie broni palnej, to pamiętaj – sytuacja jest dla ciebie niebezpieczna, nie wychodź zza osłony.

O wiele skuteczniej i szybciej można kontynuować użycie broni palnej, będąc za osłoną w zespole dwuosobowym, gdyż w czasie

ZASADY ZACHOWANIA BEZPIECZEŃSTWA

3

W trakcie „krojenia tortu” broń obniż tak jak do kontroli celu, a palec wskazujący ręki wiodącej trzymaj wyprostowany wzdłuż zamka.

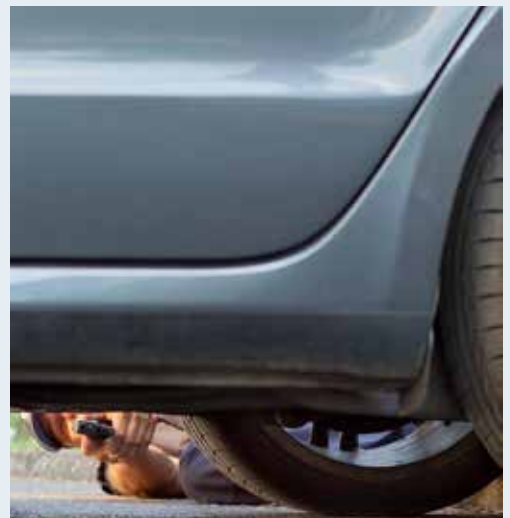

4

Policjant znajdujący się bliżej krawędzi skupia uwagę na kierunku na wprost, natomiast drugi policjant (w razie konieczności) kontroluje pozostałe sektory.

6

7

Chowając się za pojazdem, wybieraj miejsca stanowiące osłonę balistyczną, np. komorę silnika.

5

Wersja wyjścia zza osłony – jeden policjant cały czas asekuje, kontrolując cel, natomiast drugi sprawdza, co się za nią znajduje.

8

Oparcie stóp o koło w postawie leżącej na boku zwiększy twoją stabilność.

9

10

BŁĄD! Pamiętaj, za samochodem od strony bagażnika oraz za jego drzwiami nie będziesz bezpieczny.

awarii broni jednego policjanta niemal natychmiast zadania przejmują partner z patrolu (fot. nr 3 i 4). W zespole dwuosobowym znacznie bezpieczniej można również wyjść zza osłony w celu zatrzymania przestępcy – jeden z policjantów, stojący bliżej krawędzi, może wzrokowo kontrolować teren i obserwować przestępcę, natomiast drugi policjant może w tym czasie podejść w celu wykonania dalszych czynności (fot. nt 5).

W przypadku możliwości wykorzystania pojazdu w charakterze osłony warto się schronić, wykorzystując jedną z dwóch stref posiadających właściwości balistyczne – komorę silnika lub felgi kół. Za pojazdem można przyjąć postawę kłęczącą, korzystając z osłony, jaką stanowi silnik, lub leżącą – wówczas, gdy osłoną jest felga (fot. nr 6 i 7). Można stosować kilka wariantów postawy leżącej za pojazdem: na brzuchu, plecach bądź boku. Postawa leżąca na boku daje możliwość szybkiej zmiany kierunku prowadzenia ognia. Ukrycie się za oponą i obserwacja terenu spod samochodu umożliwia kontrolę dużej przestrzeni, a mały prześwit pod pojazdem sprawia, że policjant może być znacznie trudniej zauważony (fot. nr 8). Błędem jest wykorzystywanie jako osłony pojazdu od strony bagażnika lub jego drzwi. Pociśki wystrzelone nawet z broni palnej krótkiej – charakteryzujące się mniejszą energią początkową i przebijałością niż wystrzelone z broni długiej – jeśli nie trafią na elementy wzmocnienia konstrukcji, nadal zachowują właściwości skutecznego rażenia (fot. nr 9 i 10).

W związku z tym, że korzystanie z osłon w trakcie interwencji jest jedną z podstawowych czynności taktycznych, należy się skupić na szkoleniu i doskonaleniu umiejętności związanych z prawidłowym wykonywaniem tych czynności. Na wstępie przeprowadzanych szkoleń zapoznaje się policjantów ze sposobami pracy z osłoną. Należy zaznaczyć, iż każda osłona jest lepsza niż jej brak, niemniej jednak jeżeli chodzi o wykorzystanie w celu obrony przed postrzałem, należy wybierać osłony lub przeszkody terenowe z materiałów będących w stanie skutecznie zatrzymać pocisk. Rolą instruktora jest wskazanie odpowiednich sposobów pracy z osłonami w terenie.

Obecnie nawet początkujący policjanci zapoznawani są z podstawowymi elementami taktyki interwencji, w tym z wykorzystaniem broni palnej, jednak w celu utrzymania umiejętności funkcjonariusza na wysokim poziomie, ważne jest stałe doskonalenie. W trakcie doskonalenia zawodowego należy zwrócić uwagę na temat wykorzystania osłon. Sama konstrukcja osłon do treningu jest bardzo prosta i nie wymaga wysokich nakładów finansowych.

Osłony wykonane z płyty OSB lub podobnej mogą posłużyć do intensywnych treningów strzeleckich. Dobrym przykładem będzie tu osłona „nine hole”, która pozwala na pracę na wielu możliwych krawędziach i umożliwia trenowanie różnych wariantów podejmowanych interwencji. Należy także zwrócić uwagę na wykorzystanie jako osłony krawędzi drzwi i okien jako najczęściej spotykanych podczas interwencji domowych. Osłony te są nieco droższe w wykonaniu, niemniej jednak na bezpieczeństwie nie należy oszczędzać. Kolejnym pomysłem na przeprowadzenie doskonalenia w zakresie osłon jest szkolenie z wykorzystaniem pojazdu. Samochód to jedno z podstawowych narzędzi wykorzystywanych podczas pracy, które także staje się osłoną w trakcie interwencji. Szkolenie z wykorzystaniem broni palnej i pojazdów wymaga już jednak pewnego poziomu wyszkolenia, gdyż ewentualne błędy mogą być

kosztowne. Trzeba także uświadaczać uczestników szkolenia o tych częściach samochodu, które są najlepszą osłoną. Polska policja wykorzystuje głównie pojazdy seryjne, które nie są w żaden sposób wzmocnione.

Umiejętność przeprowadzania interwencji z właściwym wykorzystaniem elementów taktyki, w tym sposobów wykorzystania osłon, warunkuje odpowiedni poziom bezpieczeństwa fizycznego. Pomijając takie aspekty interwencji, jak: miejsce, czas czy zachowanie osoby, które mogą być nieprzewidywalne, to na pozostałe, subiektywne policjant ma wpływ. Wiedza zawodowa i życiowa, umiejętności taktyczne i techniczne, sprawność fizyczna i intelektualna to cechy, nad którymi należy pracować. Podnoszenie ich poziomu wpływa bezpośrednio na bezpieczeństwo, więc podczas zajęć szkoleniowych policjanci nie powinni żałować ani czasu, ani wysiłku.

¹ L. Korzeniowski, *Zarządzanie bezpieczeństwem. Rynek, ryzyko, zagrożenie, ochrona*, w: *Zarządzanie bezpieczeństwem*, red. P. Tyrała, PSB, Kraków 2000, s. 437.

² A. Osierda, *Uwagi na temat interwencji policyjnych*, „Przegląd Policyjny” 1993, nr 1(29)–2(30), s. 108.

³ Tamże, s. 110.

⁴ Tamże, s. 108.

⁵ K. Kozyra, *Interwencje policyjne. Jak odeprzeć nagły atak*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 1(36), s. 115.

⁶ H. Kowalik, W. Weremko, *Strzelanie przez szyby, fakty i mity*, „Kwartalnik Policyjny” 2015, nr 2(33), s. 86.

⁷ E. Sitek, *Napaść na policjanta*, „Policja 997” 2015, nr 120, <http://www.gazeta.policja.pl/997/informacje/109648,Napasc-na-policjanta-nr-120032015.html> [dostęp: 3.05.2016 r.].

⁸ Problematyka dotycząca usuwania zacięć została szerzej przedstawiona w artykule G. Winnickiego, *Zacięcia broni palnej krótkiej*, „Kwartalnik Policyjny” 2013, nr 3(25), s. 23–24.

⁹ Problematyka dotycząca sposobu wymiany magazynka za osłoną została szerzej przedstawiona w artykule A. Piórkowskiego i P. Woźniakowskiego, *Wymiana magazynka w broni palnej krótkiej*, „Kwartalnik Policyjny” 2015, nr 2(33), s. 92–98.

Summary

Physical safety of a police officer in the context of interventions with the use of firearms

One of the most important components, which one should pay attention to during conducting interventions, is a physical safety of police officers. The safety, in the general significance, is understood as the entirety of circumstances having or possibly having an influence on the realization of intervention actions without any exposure to danger of an involved police officer. However, in the context of interventions with the use of firearms, the safety is understood above all as the application of proper tactical actions, such as for example checking the area situated beyond the field of vision, mutual safeguard (placement in the safety triangle) or the use of covers. The present article is aimed at bringing closer the knowledge from the area of the application of instruments increasing the safety while taking interventions with the use of firearms.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

DEFENDO

podinsp. Tomasz Maczuga

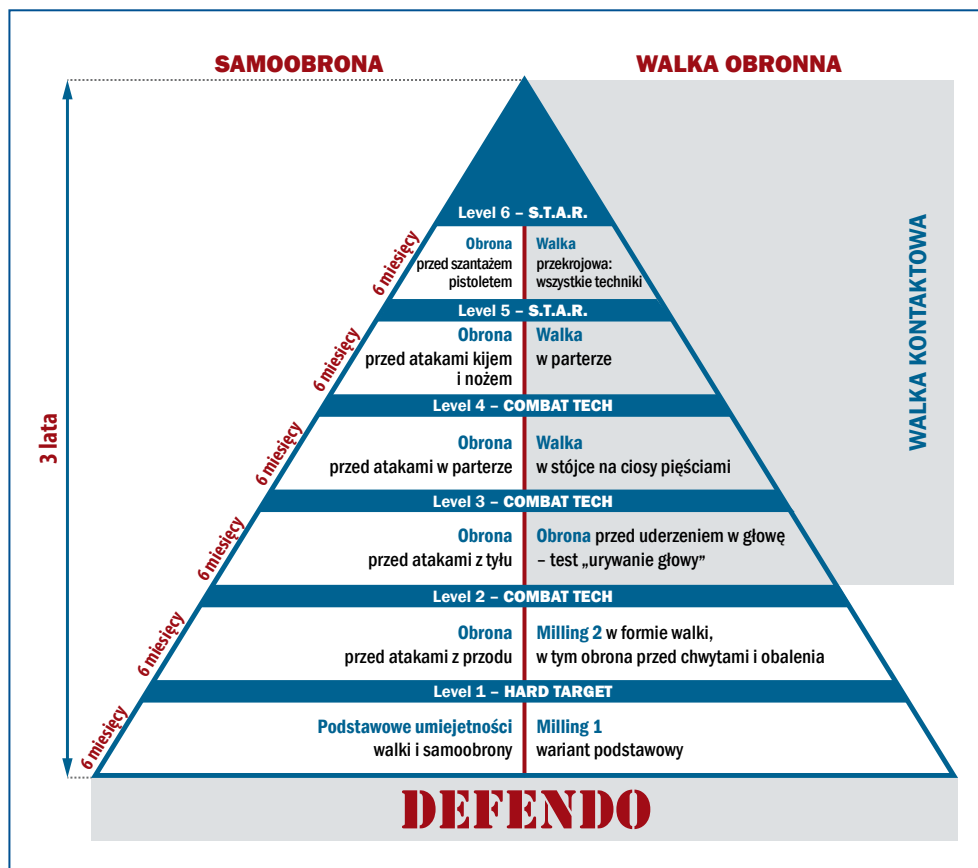
Zastępca Kierownika
Zakładu Interwencji Policyjnych Centrum Szkolenia Policji
instruktor Defendo i Defendo Blue

Bezpieczeństwo, po potrzebach fizjologicznych, jest zaliczane do podstawowych potrzeb człowieka. Każdy człowiek pragnie zabezpieczyć się przed krzywdą fizyczną i emocjonalną. Dążąc do zapewnienia sobie i swoim bliskim bezpieczeństwa osobistego, powinniśmy w pierwszej kolejności zdawać sobie sprawę z potencjalnych zagrożeń, następnie nauczyć się ich unikać i w dalszej kolejności opanować sposoby reagowania w krytycznych sytuacjach.

Zawód policjanta jest zaliczany do grup profesji podwyższonego ryzyka. Policjanci w ramach swoich obowiązków służbowych są narażeni na agresję zarówno słowną, jak i fizyczną. W toku codziennej służby wielokrotnie są zobowiązani do użycia środków przymusu bezpośredniego, jak również muszą być przygotowani do odparcia fizycznego ataku. Szkolenie zawodowe podstawowe przygotowuje policjanta do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, na stanowisku policjanta w służbie prewencyjnej w komórkach organizacyjnych patrolowo-interwencyjnych i oddziałów prewencji Policji¹. W trakcie szkolenia policjanci są zapoznawani m.in. z taktyką i technikami interwencji. Po odbyciu szkolenia mogą uczestniczyć w doskonaleniu zawodowym organizowanym lokalnie oraz ewentualnie w kursach specjalistycznych. We współczesnych realiach wiele firm i instytucji sektora prywatnego oferuje specjalistyczne szkolenia w obszarach będących w zainteresowaniu służb mundurowych. W zależności od branży, szkolenia te mogą dotyczyć m.in. komunikacji społecznej, nauki i doskonalenia językowego, techniki jazdy pojazdami, cyberprzestępczości, ochrony informacji niejawnych, szkolenia strzeleckiego oraz taktyki i technik interwencji.

Policjanci w swoim czasie wolnym od służby realizują pasje, które kształtują wiele utylitarnych i przydatnych w służbie umiejętności. Kadra instruktorska poszukuje nowoczesnych rozwiązań szkoleniowych, policjanci z jednostek terenowych doskonałą swoją sprawność i umiejętności. Szczególnie przydatną dziedziną są sporty i sztuki walki. Promowanie tego typu aktywności może znacząco przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa osobistego policjantów, skuteczności działań interwencyjnych, ale także ich zdrowia i odporności na stres. W branży tej można przyjąć umowny podział na sztuki walki, sporty walki i systemy walki. Jest wiele szkół walki wręcz np.: judo, karate, jiu-jitsu, boks, taekwondo, zapasy, krav maga, kick boxing – dokonując wyboru, należy uświadomić sobie, czy celem treningów jest rywalizacja sportowa, poznanie kultury dalekiego wschodu czy nauka skutecznej walki dostosowanej do zagrożeń współczesnej „ulicy”. Istotne jest również to, ile czasu można poświęcić na treningi. Uprawianie dowolnej ze sztuk czy sportów walki jest zdecydowanie lepsze od braku jakiegokolwiek aktywności. Jednak na szczególne wyróżnienie zasługują współczesne systemy walki wręcz opracowane w odpowiedzi na aktualne zagrożenia, normy prawne oraz wyposażenie i sprawność fizyczną adeptów (z ang. *Reality Based Self Defense* – RBSD). Pośród systemów walki wręcz wykorzystujących trening na podstawie realnych scenariuszy można wskazać m.in. SPEAR Toniego Bauera, ESDS (*Explosive Self Defence System*), wybrane szkoły krav magi oraz europejski system defendo.

Znak graficzny defendo to trójkąt symbolizujący trzy najważniejsze obszary, które powinny być równomiernie

bezpośrednim. Proponowane rozwiązania taktyczne dotyczą działania służb ochrony podczas zabezpieczenia chronionych obiektów, interwencji w różnych miejscach przez służby policyjne, działań w warunkach ograniczonej widoczności. Istotnym elementem programu jest umiejętność udzielania pomocy przedlekarskiej w różnych sytuacjach podczas podejmowanych interwencji.

DEFENDO GREEN

– program ten zawiera techniki walki w kontakcie bezpośrednim dla wojska z użyciem technik walki wręcz, użycie karabinka, pistoletu oraz noża w walce. Bazuje na podstawowych technikach DEFENDO. Techniki walki mają charakter ofensywny i defensywny. Istotnym elementem programu jest umiejętność zapobiegania rozbrojeniu żołnierza. Ponadto w trakcie zajęć wprowadzane są elementy treningu fizycznego indywidualnego oraz zespołowego w pełnym oporządzeniu².

rozwijane w trakcie szkolenia: umiejętności techniczne, sprawność fizyczna i walory psychiczne. System defendo to nowoczesny, oparty na wynikach badań naukowych system samoobrony, opracowany przez obecnego szefa międzynarodowej organizacji Defendo Alliance Jyrki Saario. Techniki walki wręcz są podobne do wielu sportów i sztuk walki. Jednak to, co odróżnia defendo, to nowoczesność i wybór optymalnych technik walki i metod treningowych. Defendo to minimalna ilość technik, które tworzą spójny system. Trening defendo może być doskonałym uzupełnieniem ćwiczonej sztuki lub sportu walki – zapewni swoiste połączenie nabytych już umiejętności z taktyką walki przystosowaną do odpowiedzi na chuligańskie ataki. W ramach Defendo Alliance powołano specjalistyczne międzynarodowe zespoły: International Division of Defendo Instructors (I.D.D.I.) oraz Research and International Development (R.A.I.D.).

Defendo oferuje unikalny program szkoleniowy, w którym każdy z sześciu poziomów koncentruje się na innym aspekcie samoobrony. Na poszczególnych etapach adepci nabywają stopniowo nowe umiejętności walki obronnej.

Ekspert z organizacji Defendo Alliance opracowali specjalne programy przeznaczone głównie dla pracowników służb mundurowych (Defendo Blue i Defendo Green) oraz pracowników służb zdrowia (Defendo White).

DEFENDO BLUE

– program ten zawiera sposoby odpierania najczęściej występujących ataków w trakcie działań interwencyjnych, techniki obezwładniania i kontrolowania agresywnych osób, posługiwanie się kajdankami, gazem obezwładniającym, pałąk teleskopową oraz techniki strzeleckie w trakcie walki w kontakcie

NAUKOWE PODEJŚCIE DO SAMOOBRONY NA PODSTAWIE PROGRAMU DEFENDO

▲ Czas odpowiedzi na atak

Czas odpowiedzi na atak jest uzależniony od wielu czynników – z punktu widzenia instruktorskiego należy tutaj głównie myśleć o czasie odpowiedzi motorycznej na zagrożenie. Budując właściwy aparat pojęciowy, po pierwsze należy uwzględnić czas reakcji, czas reakcji prostej, czas reakcji z wyborem i czas ruchu. Czas reakcji jest to odstęp czasu, jaki upływa od nagłego pojawienia się bodźca do początku odpowiedzi danej osoby³. Czas reakcji prostej jest to odstęp czasu, jaki upływa od pojawienia się jedyne go możliwego bodźca do początku jedynej związanej z nim odpowiedzi. Czas reakcji z wyborem jest to odstęp czasu, jaki upływa od pojawienia się jednego z kilku możliwych bodźców do początku jednej z kilku możliwych odpowiedzi. Czas ruchu jest to odstęp czasu między początkiem a końcem ruchu. Mając na uwadze znaczne opóźnienia wynikające z przetwarzania informacji, w defendo minimalizuje się liczbę wyborów, których muszą dokonywać osoby zaatakowane⁴.

Czas reakcji jest zróżnicowany w zależności od tego, czy mamy do czynienia z bodźcem akustycznym, wzrokowym czy czuciowym (dotykowym). Najlepsze wartości czasów reakcji odnotowano na bodźce czuciowe, następnie na bodźce akustyczne i bodźce wzrokowe. Dla przykładu przeciętni sprinterzy mają czas reakcji na poziomie 0,180. Najbliższe doskonałości był w roku 1999 Bruny Surin, którego czas reakcji wyniósł 0,101. Biorąc pod uwagę czas reakcji z wyborem,

SYSTEM SAMOOBRONY – DEFENDO

konieczny czas odpowiedzi motorycznej może wynieść około 0,5–1 sek. W bliskim dystansie czas zadania ciosu w głowę może się zawrzeć w granicach 0,3–0,5 sek. Dlatego tak istotne jest ograniczenie liczby możliwych rozwiązań działań obronnych oraz trening zakładający realne możliwości naszego organizmu. Mając na uwadze powyższe oraz fakt, że te same procesy zachodzą u napastnika, należy pamiętać, że akcja zawsze jest lepsza i szybsza od reakcji. W sytuacji, kiedy konfrontacja jest nieunikniona, zacznij pierwszy, niech napastnik martwi się o swój czas reakcji.

Przekładając powyższą zasadę na praktykę policyjną na poziomie prewencyjnym, należy podkreślić znaczenie właściwego ustawienia się policjantów (dystans, postawa, wzajemna asekuracja) – które stwarza szansę na odparcie ataku. Z kolei podczas realizacji zadań związanych z zatrzymaniami agresywnych i niebezpiecznych przestępców właściwe planowanie pozwoli na zaskoczenie i skuteczne obezwładnienie przestępcy – które odbiera mu szansę na opór podczas zatrzymania.

▲ Prawo Hicka

W roku 1952 William E. Hick odkrył, że zależność między czasem reakcji z wyborem a logarytmem liczby par bodziec – odpowiedź jest liniowa. Zależność ta jest powszechnie znana jako prawo Hicka. Jeśli liczba wyborów wzrasta od 1, następuje szybki przyrost wartości czasu reakcji prostej. Czas reakcji z wyborem jest liniowo powiązany z ilością informacji, która musi zostać przetworzona w etapie podejmowania decyzji, czyli gdy wykonawca postanawia, co mianowicie należy wykonać. W przypadku już drugiej możliwości odpowiedzi czas reakcji zwiększa się o 58%. Ten wydłużony czas jest niezbędny do przetworzenia informacji odebranej w wyniku rozpoznania bodźca do chwili rozpoczęcia odpowiedzi⁵.

W związku z powyższym skuteczniejsze wydaje się doskonałe opanowanie ograniczonej liczby technik walki obronnej i interwencji, w porównaniu ze słabą umiejętnością wielu różnych rozwiązań. W tym przypadku zdecydowanie „więcej” nie oznacza „lepiej” dla bezpieczeństwa interweniującego policjanta.

▲ Efekt widzenia tunelowego

Strach jest jedną z podstawowych cech pierwotnych mających swe źródło w instynkcie przetrwania. Dwa główne systemy biologiczne biorące udział w reakcji stresowej to układ współczulny i oś podwzgórze – przysadka – nadnercza. Układ współczulny zostaje aktywowany już w pierwszych chwilach po zadziałaniu stresora i odpowiada za tzw. reakcję walki lub ucieczki. Pobudza on nadnercza do wydzielania adrenaliny i noradrenaliny i wywołuje takie skutki, jak: rozszerzenie źrenic, przyspieszenie tętna i oddechu, przyspieszenie akcji serca. Strach jest naturalnym zjawiskiem, które występuje zawsze w obliczu niebezpieczeństwa. Jest uczuciem o charakterze afektywnym, wywołującym zmia-

ny wegetatywne (zmiany w układzie krążenia, pocenie się, drżenie) i psychiczne (zakłócenia sprawności intelektualnej, ograniczenie uwagi, wzmożona wyobraźnia, zanik woli). Strach może przybierać różną postać: od najłagodniejszej obawy i lęku do formy najostrzejszej – przerażenia. Obawa i lęk to przewidywanie zdarzenia przykrego, natomiast przerażenie jest nagłym silnym bodźcem⁶.

Na co dzień pole widzenia człowieka wynosi około 180°. Jednak w sytuacji zagrożenia dochodzi do zjawiska tzw. widzenia tunelowego i pole widzenia może się zmniejszyć nawet do 2°.

Widzenie tunelowe to ograniczenie pola widzenia, przypominające patrzenie przez wąską rurę lub z głębi tunelu. Mogą do tego doprowadzić różne emocje negatywne. Widzenie tunelowe nie będzie wtedy wprawdzie polegać na rzeczywistym zawężeniu pola widzenia, tak jak przy patrzeniu przez rurkę, ale na filtrowaniu informacji w specyficzny sposób, polegający na usunięciu z pola widzenia szczegółów niezwiązanych bezpośrednio z tym, na czym skupiony jest obserwator. Osoby obserwujące konkretną sytuację i będące w pozytywnym, radosnym nastroju dostrzegają więcej szczegółów, detali i lepiej zapamiętują obserwowany obraz. Natomiast ci, którzy obserwują pod wpływem negatywnych emocji, dostrzegają jedynie to, co znajduje się na pierwszym planie obserwowanego obrazu.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w sytuacjach zagrożenia efekt widzenia tunelowego dotyczy zarówno osoby zaatakowanej, jak i napastnika, co można wykorzystać. W trakcie działań interwencyjnych należy dążyć do sytuacji, w której napastnik jest w polu widzenia policjantów, natomiast funkcjonariusze dążą do ustawienia się poza polem widzenia agresora, np. przemieszczając się za jego plecy lub do boku tułowia. Ma to zastosowanie w wielu rozwiązaniach taktycznych: począwszy od legitymowania, skończywszy na dynamicznym zatrzymaniu niebezpiecznego przestępcy w lokalu mieszkalnym lub w pojeździe. Należy jednocześnie uwzględnić wzajemne ustawienie się policjantów poza potencjalnym torem lotu pocisku – pocisk może stanowić zagrożenie również po przejściu przez ciało człowieka⁷.

PRZYKŁADOWE TECHNIKI WALKI OBRONNEJ

A-blok

Shield

Obalenie

Obalenie

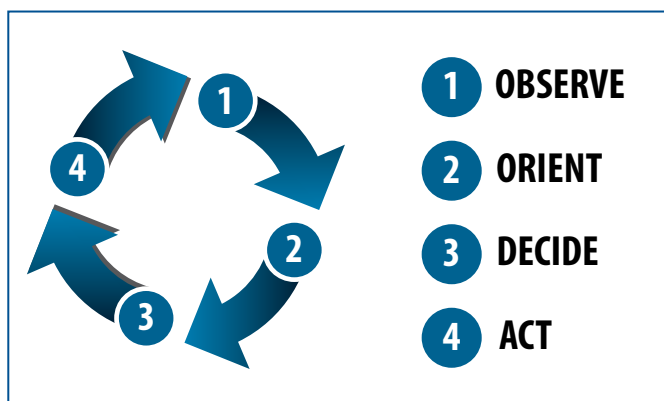

SYSTEM SAMOOBRONY – DEFENDO

▲ **Pętla OODA**

John Boyd, pułkownik sił powietrznych USA, pod koniec lat pięćdziesiątych ubiegłego wieku opracował koncepcję podejmowania decyzji, nazwaną pętlą OODA (*OODA Loop*). Jej stosowanie może znacząco skrócić czas reakcji w działaniu, a tym samym poprawić bezpieczeństwo osobiste w trakcie konfrontacji fizycznej.

W czasie wojny koreańskiej Boyd był pilotem myśliwca i jednocześnie studiował taktykę starć zbrojnych. Przeprowadził wiele analiz w celu zbadania cech charakteryzujących powietrzne starcia pilotów amerykańskich i koreańskich. Okazało się, że amerykańscy piloci, mimo że pilotowali często słabsze technicznie myśliwce, bilans zestrzeleń w stosunku do pilotów wroga mieli zdecydowanie lepszy – wynosił 10:1. Boyd uznał, że aby zwyciężyć w walce powietrznej, trzeba skrócić swój czas reakcji albo spowodować zwolnienie czasu reakcji przeciwnika. Zasady te dotyczą nie tylko starć pilotów myśliwców.

Procesy, jakie zachodzą w umyśle człowieka w trakcie walki, związane z podejmowaniem decyzji, przedstawia akronim OODA: *Observe, Orient, Decide, Act* (czyli: obserwuj, orientuj się, decyduj, działaj)⁸.

W trakcie każdej walki osoba zaatakowana powinna nieustannie: obserwować otoczenie, być świadomą okoliczności zdarzenia, w którym uczestniczy, podejmować decyzję, a następnie działać. Jakakolwiek zmiana sytuacji powoduje, że cały proces uruchamia się od początku (pętla OODA). Umiejętność nieustannego obserwowania, orientowania się w sytuacji, podejmowania decyzji i działania powoduje, że możemy w znaczący sposób skrócić nasz czas reakcji na potencjalne zagrożenie. W trakcie odpierania ataku broniący się powinien przez cały czas mieć kontrolę nad sytuacją. Jedyną metodą, żeby poprawić stosowanie pętli OODA w samoobronie i w trakcie interwencji, jest praktyczne szkolenie. Umiejętności taktycznych i technicznych nie można się nauczyć z podręcznika – należy się szkolić, a efekt szkolenia sprawdzając w trakcie egzaminów i wyciągać wnioski z ewentualnych doświadczeń praktycznych. Stosowanie opanowanych na co najmniej dobrym poziomie umiejętności walki obronnej znacznie poprawia i skraca czas działania w pętli OODA, co z kolei może dać przewagę w sytuacji konieczności użycia przymusu bezpośredniego w sytuacji zagrożenia⁹.

**Trenuj MOCNO
– bądź BEZPIECZNY!**

- ¹ Program szkolenia zawodowego podstawowego, stanowiący załącznik do decyzji nr 244 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 lipca 2014 r. zmieniającej decyzję w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 49).
- ² I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance. Część 1. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2015.
- ³ Czas reakcji prostej na różne bodźce u zawodników uprawiających biegi krótkie na najwyższym poziomie sportowym (materiał źródłowy: P.F. Radford, *Sprinting*, w: *Physiology of Sport*, red. T. Reilly, N. Secher, P. Snell, C. Williams, E. & F.N. Spon, London 1990, s. 71–99).
- ⁴ R. Schmidt, C. Wrisberg, *Czynności ruchowe człowieka – uczenie się i wykonywanie w różnych sytuacjach*, Warszawa 2009.
- ⁵ Tamże.
- ⁶ Tamże.
- ⁷ I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance*.
- ⁸ T. Maczuga, *Pętla OODA w taktyce interwencji*, „Policja 997” 2014, nr 4 (109), s. 29.
- ⁹ I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance*.

Zdjęcia: archiwum Defendo Alliance

Grafika: Wioleta Kaczańska

Zdjęcia i grafika na podstawie: I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance. Część 1. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2015.

Summary

Defendo

The police officer's profession is ranked among high-risk professional groups. Police officers, as part of their service duties, are exposed to both verbal and physical aggression. In the course of their everyday service they repeatedly face the necessity to use coercive measures, they must also be prepared for defending against the physical attack.

Defendo, as the contemporary system of fighting, is based on the analysis of current threats, legal norms, the equipment and physical fitness of entrants (Reality Based Self Defense – RBSD).

DEFENDO BLUE – specialist program for uniformed forces (Law Enforcement Officers – LEO) – includes ways of defending against most often appearing attacks in the course of intervention actions, techniques of incapacitating and controlling aggressive persons, using handcuffs, incapacitating gas, telescopic club and shooting techniques during fighting in the direct contact. Suggested tactical solutions refer to the actions of services during the protection of facilities, interventions in various places by police services, actions in conditions of the limited visibility. The ability of providing the first aid in different situations during interventions is the crucial element of the program.

The fact that the system was developed on the basis of the results of researches in physical culture, stress psychology, criminology is worth stressing. The scientific approach towards self-defence is widely used in it (scientific self-defence). One should rank among basic scientific facts the following: reaction time for the attack, Hick's law, effect of the tunnel vision, OODA Loop.

Thumaczenie: Renata Cedro, WP

Interwencja wobec osoby uzbrojonej w niebezpieczne narzędzie

z perspektywy nauki i doświadczeń

mjr Tomasz Borek

Kierownik Cyklu Taktyki i Technik Interwencji
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej
im. płk. Stanisława Sitka w Mińsku Mazowieckim

Analizując problematykę związaną z bezpieczeństwem interweniującego funkcjonariusza w sytuacji kontaktu z osobą agresywną uzbrojoną w niebezpieczne narzędzie, rozważa się różne procedury oraz rozwiązania – od użycia broni palnej, poprzez różne techniczne środki przymusu bezpośredniego, aż po siłę fizyczną.

Celem artykułu jest przedstawienie wniosków z przebiegu pierwszych międzyresortowych warsztatów metodyczno-szkoleniowych kadry instruktorskiej w zakresie taktyki i technik interwencji na temat „Interwencja wobec osoby uzbrojonej w niebezpieczne narzędzie z perspektywy nauki i doświadczeń”, zorganizowanych w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej im. płk. Stanisława Sitka w Mińsku Mazowieckim. Jednym z założeń organizatora było porównanie reakcji obronnych osób wyszkolonych (instruktorów) biorących udział w przedmiotowych warsztatach z reakcjami kursantów szkolonych przez Cykl Taktyki i Technik Interwencji Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w latach 2012–2015. W związku z powyższym autor podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie, czy wspomniane warsztaty pomogły w sformułowaniu wniosków z dotychczas prowadzonych obserwacji.

Jak wynika z obserwacji prowadzonych w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej im. płk. Stanisława Sitka w Mińsku Mazowieckim, broń palna jest najchętniej dobywana przez szkolonych w trakcie konfrontacji, pod warunkiem że mają oni odpowiedni czas i dystans na bezpieczną interwencję. Należy jednak pamiętać o aspekcie psychologicznym, dotyczącym użycia broni palnej podczas interwencji oraz o wszelkich możliwych konsekwencjach po jej użyciu ze skutkiem śmiertelnym lub trwałym okaleczeniem. Podobne zachowania przejawiają instruktorzy, choć w odróżnieniu od kursantów, w zależności od czasu, jakim dysponują, potrafią świadomie i sprawnie dobierać inne środki przymusu bezpośredniego, szczególnie pod-

czas współdziałania z drugim funkcjonariuszem. W tej kwestii bezdyskusyjnie stwierdza się przydatność urządzenia przeznaczonego do obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, jakim jest Taser będący na wyposażeniu wielu służb mundurowych. Jego bardzo wysoka skuteczność, idąca w parze z komfortem psychicznym osoby uprawnionej do jego użycia, pozwala pewnie i względnie bezpiecznie podjąć interwencję, nawet wobec uzbrojonego w nóż agresora, z zachowaniem warunku utrzymania bezpiecznego dystansu. Niestety, nie każdy funkcjonariusz ma do dyspozycji takowe urządzenie podczas wykonywania swoich obowiązków służbowych. Ponadto należy uwzględnić fakt, iż nie zawsze jesteśmy w stanie dokonać szybkiej i trafnej analizy potencjalnego przebiegu sytuacji, zwłaszcza gdy nie jesteśmy do tego mentalnie gotowi, a dystans jest nieznaczny (bliski). W takiej sytuacji nasza reakcja niekoniecznie będzie ukierunkowana na dobyte urządzenie, zatem umiejętność użycia siły fizycznej jest fundamentem, o którym nie sposób zapomnieć podczas analizowania problematyki interwencji w różnych warunkach. Na tej właśnie kwestii skoncentrowali się funkcjonariusze różnych służb mundurowych podczas międzyresortowych warsztatów metodyczno-szkoleniowych kadry instruktorskiej.

Dwudziestu reprezentantów formacji mundurowych (Policji, Żandarmerii Wojskowej, Służby Celnej, Straży Marszałkowskiej) dzieliło się swoją wiedzą, doświadczeniem i umiejętnościami, pracując nad usprawnianiem trendów szkoleniowych i procedur współdziałania. Techniki różnych sztuk walk, idee

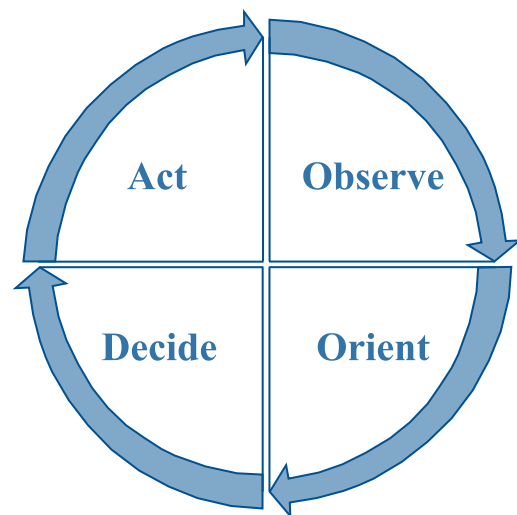
INTERWENCJE WOBEC OSOBY UZBROJONEJ W NIEBEZPIECZNE NARZĘDZIE

i nawyki wpojone człowiekowi pod wpływem treningu oraz dyskusja o tym, które rozwiązania są lepsze, które szybsze, które z nich mają większy sens, aż w końcu, które są skuteczne, stały się przedmiotem analizy szkoleniowców. Dwadzieścia osób posiadających wieloletnie doświadczenie, ale także różne podstawy odmiennych sztuk walk nie zawsze było zgodnych co do sposobów i technik odpierania bezpośredniego zagrożenia nożem czy też innym niebezpiecznym narzędziem. Pojawiające się kontrowersje miały swoje źródło w przekonaniu o słuszności znanych i idealnie wypracowanych technik obronnych. Każda delegacja miała własne uwagi, które były cenne w analizie tej problematyki i tworzyły w sumie kopalnię wiedzy. Wydawałoby się, że po wrzuceniu ich w jeden obszerny zbiór mogłyby stworzyć „panaceum na wszelkie zło”. Rodzi się zatem pytanie, czy byłoby możliwe stworzenie zbioru, według którego byłoby można szkolić funkcjonariuszy. Idąc dalej, można rozważyć kwestię, czy każdy funkcjonariusz jest w stanie osiągnąć poziom wyszkolenia równy instruktorom. Dobrze wiemy, że opanowanie poziomu, jaki prezentują instruktorzy, specjaliści w swojej dziedzinie, wymaga wielu lat poświęconych treningowi. Szkolenie przeciętnego żołnierza, jak i policjanta nie jest tożsame z treningiem sportowym, lecz raczej z zajęciami ruchowymi o danej tematyce i specjalizacji. Jak wiadomo, trening sportowy to znacznie szersze pojęcie. Według prof. Zbigniewa Naglaka jest to: „działanie kierowane, systematycznie powtarzane, zmierzające do opanowania określonej wiedzy oraz doskonalenia umiejętności i zdolności motorycznych warunkujących mistrzowskie zachowanie w walce”¹. Dlatego też, zdaniem autora artykułu, system szkolenia mający na celu względnie szybkie zwiększenie bezpieczeństwa funkcjonariusza będącego w służbie – który poza szkoleniem ma inne obowiązki absorbujące większość jego czasu – powinien być ukierunkowany na rozwiązania proste i naturalne dla ludzkiej motoryki oraz kształtować reakcje ruchowe, które można wykonać nawet pod presją stresu w krótkim czasie.

Wspomniane wyżej warsztaty, prowadzone we współpracy z niezależnym ekspertem – krajowym szefem wyszkolenia organizacji Defendo Alliance pomogły dostrzec problemy w omawianym zakresie, związane z procesem edukacji, i usprawnić jej metodykę. Początkowo wydawały się niezwykle proste do rozwiązania dla każdego uczestnika warsztatów, jednakże dobór odpowiednich ćwiczeń i umiejętne zwiększanie poziomu trudności wraz z zachowaniem realizmu ruchów napastnika spowodowały, że wybór odpowiedzi motorycznej na pojawiający się problem znacznie się ograniczył pomimo bogatej palety technik, jakimi dysponowali instruktorzy. Okazuje się, że nawet technicznie najlepsze rozwiązania można zaliczyć do technik mało użytecznych w obliczu automatycznego odruchu obronnego, jaki pojawia się podświadomie pod wpływem stresu. Czynnikiem determinującym wybór techniki okazał się czas reakcji, który zależy od dystansu i stanu świadomości (mentalnej gotowości) obrońcy. Biorąc pod uwagę fakt, iż czas reakcji z wyborem – zdefiniowany tu jako czas odpowiedzi motorycznej na bodziec (zagrożenie) – może wynosić około 0,5–1 sekundy, zaś czas zadania ciosu w bliskim dystansie może sięgać 0,3–0,5 sekundy, należy pochylić się nad procesem szkolenia, dążąc do minimalizacji możliwości wyboru odpowiedzi ruchowych. Opierając się na badaniach przeprowadzonych w roku 1952 przez Williama E. Hicka, który odkrył, że czas reakcji rośnie wprost proporcjonalnie do logarytmu liczby par bodziec – odpowiedź, można zauważyć, że jeśli liczba wyborów wzrasta powyżej 1, następuje szybki

przyrost wartości czasu reakcji prostej. W przypadku dwóch możliwości odpowiedzi czas reakcji zwiększa się o 58%². Można zatem założyć, że gdyby przeciętny funkcjonariusz dysponował tak obszernym bagażem technik, jego czas odpowiedzi motorycznej na pojawiające się nagle zagrożenie byłby zbyt długi (ze względu na zwiększony proces przetwarzania informacji), by zapewnić sobie lub innym osobom bezpieczeństwo. Zatem ograniczenie w procesie szkolenia liczby rozwiązań do niezbędnego minimum, choć może nie tak finezyjnych, jak oczekiwałyby media, wydaje się właściwym kierunkiem dydaktycznym. Nie ulega wątpliwości, że bardziej zasadne jest przeznaczenie czasu dydaktycznego na powtarzanie (doskonalenie) kilku niezbędnych technik celem ich opanowania i wzmacniania odruchów, aniżeli zapoznanie szkolonych z wieloma rozwiązaniami, których w rezultacie kursanci nigdy nie przyswoją na odpowiednim poziomie.

Z czasem reakcji jest ściśle związane zjawisko znane jako pętla OODA (*Observe, Orient, Decide, Act*), opracowana na potrzeby taktyczne pilotów przez pułkownika amerykańskich sił powietrznych. Umiejętność nieustannego obserwowania, orientowania się w sytuacji, podejmowania decyzji i działania powoduje, że możemy w znaczący sposób skrócić czas reakcji na potencjalne zagrożenie³. Proces ten stanowi nieodłączny element procedur działania, przy czym należy pamiętać, że jedyną drogą jego usprawniania jest szkolenie praktyczne.

Rys. 1. Pętla OODA (*OODA Loop*) opracowana przez Johna Boyda. Źródło: opracowanie własne na podstawie I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance. Część 1. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2015, s. 15.

Uwzględniając powyższe, autor artykułu jest przekonany, że metodyka nauczania technik interwencji powinna uwzględniać wyżej wspomniany proces, dążąc do wyrobienia odpowiednich nawyków wpływających na przebieg realizacji zadań, bez względu na stopień ich trudności. Dlatego też ćwiczenie końcowe podczas warsztatów polegało na przeprowadzeniu interwencji zespołowej adekwatnie do zastanej sytuacji, przy czym ćwiczącym nie przedstawiono całego scenariusza, zachowując w tajemnicy element zaskoczenia. Po wykonaniu zadania i mentalnym przerwaniu pętli OODA funkcjonariusze musieli się zmagać z nagle pojawiającym się agresywnym napastnikiem – który uzbrojony w aluminiowy nóż i ubrany w kombinezon ochronny *High Gear* – miał za zadanie wykonywać wielokrotne dźgnięcia nożem w dowolną osobę z patrolu interwencyjnego.

Atak napastnika uzbrojonego w nóż.
Źródło: archiwum autora.

Kombinezon ten umożliwił oddziaływanie na agresora nawet mocnymi uderzeniami pałką służbową bez obawy o jakiegokolwiek kontuzje. Dystans, z jakiego się pojawiał uzbrojony, agresywny napastnik (około 3 m), okazał się niewystarczający, by wykonać finezyjne ruchy lub bezpiecznie dobyć broń palną. Zdecydowana większość (około 90%) reakcji zarejestrowanych kamerą wideo polegała na symetrycznych odruchach kończyn górnych w kierunku zagrożenia, z tendencją ograniczania aktywności uzbrojonej ręki napastnika (np. poprzez jej blokowanie i chwytywanie), nawet gdy funkcjonariusz miał w dłoni środek przymusu bezpośredniego (kajdanki, ręczny miotacz gazu). To działanie było podejmowane również wówczas, gdy inne próby zawiodły i ćwiczący zrozumiał samodzielnie tę konieczność. Pozostałe 10% to inne reakcje, które prawdopodobnie poprzez zbyt długą analizę opcji wyboru rozwiązania (związaną z dużym zasobem technik) były zbyt wolne lub niepełne i prowadziły do wielokrotnego dźgnięcia nożem funkcjonariusza. Ciekawe jest to, że niektóre techniki, jakże dobitnie akcentowane za pomocą wiedzy teoretycznej przez uczestników na początku warsztatów, nie znalazły swojego zastosowania u żadnego z nich, np. nie pojawiły się nokautujące uderzenia pięścią czy też kopnięcia. Dobycie broni zastosowano w jednym przypadku i to w momencie wtórnego wbijania noża, pałka była zaś używana tylko przez drugiego członka patrolu celem wsparcia partnera. Ćwiczenie to miało na celu diagnozę procedur współdziałania, technik indywidualnych oraz rozwianie ewentualnych wątpliwości z tym zakresie.

Po analizie nagranych materiałów wyciągnięto wnioski, co do których nikt już nie zgłaszał uwag. Zrozumienie znaczenia utrzymania szkolenia w ryzach technicznej prostoty i wielokrotnego powtarzania tych elementów z jednoczesną progresją skali trudności scenariusza okazuje się właściwą ścieżką dydaktyczną. Wnioski dotyczyły m.in. dążenia do minimalizacji liczby nauczanych rozwiązań oraz ich łatwości, a także nauczania z naciskiem na realizm zagrożenia (zachowanie napastnika oraz adekwatne środki dydaktyczne). W tym miejscu warto zacytować wybitnego specjalistę sztuk walk, twórcę systemu Defendo – Jyrki Saario, który często podkreśla podczas treningów: „Nieważne, jak wiele i jak doskonałe techniki znasz, lecz ważne, którą z nich jesteś w stanie wykonać w realnym działaniu”²⁴. Kolejny istotny wniosek to konieczność ujednoczenia procedur działania oraz postępowania prewencyjnego służb. Jest ona drogą do zwiększania bez-

pieczeństwa personelu podczas współdziałania, chociażby podczas tzw. patrolu łączonego. Przenosząc tę tematykę na obszar treningowy, autor artykułu pragnie przytoczyć słowa prof. Zbigniewa Naglaka: „Działania strategiczne odnoszące się do walki sportowej polegają na stosowaniu taktyk, które zmuszą stronę przeciwną do odstąpienia od własnej strategii i przejścia do takiej, która nie zapewnia wygranej”²⁵.

Zestawiając ze sobą nagłe reakcje osób wytrenowanych (instruktorów) oraz osób szkolonych (kursantów) na zaskakujące zagrożenie, stwierdza się różnice w jakości czynności ruchowych, proceduralnych oraz różnice w czasie odpowiedzi motorycznej na korzyść instruktorów, natomiast intuicyjne wykonywanie reakcji obronnych, stanowiących bazę wyjściową, jest takie samo w obu grupach osobowych. Świadczy to zatem o tym, iż bez względu na stopień wyszkolenia, w momencie zaskoczenia ludzki organizm reaguje w podobny sposób, poświęcając ręce, wysyłając je do ochrony niewrażliwych części ciała (tułowia lub głowy). Warto się przyjrzeć temu zjawisku, by zrozumieć kierunek i sens uczenia się technik opierających się na takich reakcjach. Ostatecznie wypracowane podczas warsztatów wnioski harmonizują z wynikami obserwacji naturalnych zachowań obronnych i progresu edukacyjnego osób szkolonych w Cyklu Taktyki i Techniki Interwencji w latach 2012–2015 w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim.

¹ J. Kosendiak, *Wykłady z teorii sportu dla studentów AWF*, Wydawnictwo BK, Wrocław 2004, s. 7.

² I. Nagy, T. Maczuga, *Przewodnik metodyczny dla instruktorów organizacji Defendo Alliance. Część 1. Podstawy teoretyczne*, Warszawa 2015, s. 14.

³ Tamże, s. 15.

⁴ Słowa zasłyszane osobiście przez autora artykułu, uczestnika wielu treningów prowadzonych przez J. Saario.

⁵ Z. Naglak, *Metodyka trenowania sportowca*, Wrocław 1999, s. 21.

Summary

An intervention against a person armed with a dangerous tool from the perspective of researches and experiences

The article presents the proposals of the direction and the way of teaching intervention and defensive techniques of officers of different uniformed services. It stresses the necessity of cooperation among different formations in standardization of tactics and basic techniques of actions to give the training of different officers the chance to avoid the defeat in real threats against health or the life. The subject matter is discussed based on defensive behavioural observations both of people trained on the instructor level, as well as the ones without any experience and specialist skills. Aspects of the reaction to the direct threat, created by the person armed with a dangerous tool, are considered based on researches and registers from practical actions of officers. The above mentioned issues were discussed during the inter-departmental methodological-training workshops of the instructor staff in tactics and intervention techniques on “An intervention against the person armed with a dangerous tool from the perspective of researches and experiences”. It was organized in col. Stanislaw Sitko Military Gendarmerie Training Centre in Minsk Mazowiecki.

Źródło: Renata Cedro, WP CSP

ĆWICZENIA KALISTENICZNE

w kształtowaniu zdolności motorycznych

mjr Jerzy Reszka

Kierownik Cyklu Wychowania Fizycznego
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej

Odpowiedni dobór ćwiczeń kalistenicznych, zasad, metod i form treningu pozwala na podniesienie ogólnej sprawności fizycznej oraz kształtowanie zdolności motorycznych. Potwierdziła to analiza wyników testów motorycznych elewów służby przygotowawczej, przyjętych do szkolenia w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim. W pierwszym kwartale 2016 r. elewi zostali poddani testom wzrostu sprawności fizycznej.

Wychowanie fizyczne stanowi nieodłączny element edukacji obronnej społeczeństwa, w której główną rolę odgrywają siły zbrojne. Wymagania teraźniejszego pola walki stawiają przed żołnierzami różnorodne wyzwania psychofizyczne. Gotowość bojowa jest uzależniona nie tylko od stanu ukończenia czy stopnia zabezpieczenia materiałowo-technicznego, ważną funkcję pełni także sprawność fizyczna żołnierza, od którego na polu walki oczekuje się wysokiej mobilności i wykonywania różnorodnych zadań taktycznych wymagających kompleksowych działań ruchowych o wysokiej intensywności i objętości. Pamiętajmy, że przygotowanie fizyczne żołnierza nie musi być powiązane jedynie z nowoczesną bazą obiektów sportowych. Może być oparte na prostych zadaniach ruchowych kształtujących zdolności motoryczne za pomocą ćwiczeń z wykorzystaniem obciążeń własnej masy ciała. Ćwiczenia te, nazywane kalistenicznymi, były wykorzystywane już przez rycerzy czy gladiatorów.

Ćwiczenia kalisteniczne nie wymagają specjalistycznego sprzętu. Można wykorzystać ciężar ciała współwciążącego lub podstawowe przybory i przyrządy gimnastyczne. W czasie ćwiczeń należy jednak zwrócić uwagę na poprawną technikę wykonywanych ruchów. Jest to konieczne, by uniknąć przeciążeń skutkujących kontuzjami. Ważne jest prawidłowe oddychanie i umiejętność racjonalnego napinania i rozluźniania mięśni. Podstawowe ćwiczenia nie są technicznie skomplikowane, są przeznaczone zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet, w różnym wieku. Głównym celem treningu z wykorzystaniem ćwiczeń z obciążeniami własnej masy ciała jest podniesienie ogólnej sprawności fizycznej.

Co ważne, podczas treningu można również kształtować wybrane zdolności motoryczne, które powszechnie dzieli się na kondycyjne i koordynacyjne, np.: siłowe, wytrzymałościowe, rytmizacji czy równowagi.

Zdolności motoryczne to indywidualne psychofizyczne właściwości człowieka, określające jego możliwości ruchowe. Rozwijają się w procesie różnorodnej aktywności ruchowej. W celu ich kształtowania należy systematycznie stosować wybrane bodźce treningowe. Odpowiedni dobór ćwiczeń kalistenicznych oraz zasad, metod i form treningu podnosi ogólną sprawność fizyczną, a także pozwala na kształtowanie zdolności motorycznych.

Elewi zostali poddani dwóm sprawdzianom sprawności fizycznej, według tych samych ćwiczeń i norm oceniania. Pierwszy sprawdzian odbył się na początku służby w styczniu, kolejny był zorganizowany po dwóch miesiącach szkolenia w Centrum. Zakres ćwiczeń sprawdzianu był zróżnicowany według płci i grupy wiekowej. Elewi uczestniczyli w każdym ze sprawdzianów w ciągu jednego dnia w formie zaliczenia czterech ćwiczeń:

- marszobiegu na 3000 m (1000 m kobiety),
- podciągania na drążku wysokim,
- biegu wahadłowego 10 x 10 m (bieg zygzakiem – „koper-ta” – kobiety),
- skłonów tułowia w przód w czasie 2 minut.

Badana grupa składała się z 43 elewów, w tym z 38 mężczyzn i 5 kobiet. Średnia wieku kształtowała się na poziomie 25 lat. Sprawdzenia odbyły się w sprzyjających warunkach atmosferycznych, w obiektach bazy sportowej Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim.

Wyniki pierwszego sprawdzianu wykazały duże zaniedbania kondycyjno-wydolnościowe grupy. Powodem tego może być bardzo powszechny siedzący tryb życia, brak systematycznego stosowania odpowiednio dobranych bodźców treningowych, źle dobrana dieta, obniżona aktywność fizyczna na korzyść użytkowania popularnych, bardzo atrakcyjnych nowinek technicznych w postaci smartfonów, tabletów, komputerów

Tabela nr 1. Zestawienie wyników testów sprawnościowych

Liczba ocen	ndst		dst		db		bdb		Średnia arytmetyczna ocena dla grupy		% niezaliczenia	
		↓		↓		↑		↑		↑		↓
Pierwszy test sprawnościowy	26	↓	8	↓	7	↑	2	↑	2,65	↑	60	↓
Drugi test sprawnościowy	1		5		25		12		4,12		2	

z podłączeniem do sieci internetowej. Wśród 43 analizowanych elewów aż 26 osób otrzymało ocenę niedostateczną, 8 osób – dostateczną, 7 osób – dobrą i 2 osoby – bardzo dobrą. Średnia ocena arytmetyczna grupy za sprawdzian wyniosła 2,65, przy czym 60% grupy nie zaliczyło sprawdzianu.

Wyniki kolejnego sprawdzianu po dwóch miesiącach służby, szkolenia i wojskowego trybu życia w Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej pokazały między innymi pozytywny wpływ realizowanych ćwiczeń kalistenicznych na poprawę ogólnej sprawności fizycznej i kształtowanie zdolności motorycznych. W rezultacie jedna osoba otrzymała ocenę niedostateczną, 5 osób – dostateczną, 25 osób – dobrą i 12 osób – bardzo dobrą. Średnia ocena arytmetyczna za sprawdzian wyniosła 4,12, przy czym 2% grupy nie zaliczyło sprawdzianu.

Interpretując wyniki analizowanej grupy elewów, należy zauważyć znaczny wzrost oceny średniej arytmetycznej. Przyczyną poprawy zdolności motorycznych trzeba szukać przede wszystkim w wojskowym trybie życia, który został nałożony na elewów. Jego elementami są np.: zajęcia programowe z wychowania fizycznego, poranny rozruch fizyczny, zajęcia sportowe, sprawdziany fizyczne w formie testów motorycznych, a także inne programowe zajęcia praktyczne, podczas których elewi są poddawani kompleksowym zadaniom psychofizycznym, np.: taktyka, strzelanie.

Ważną częścią wojskowego trybu życia jest również systematyczność ćwiczeń, na co niewątpliwie ma wpływ odpowiednia międzyprzedmiotowa korelacja zajęć szkoleniowych podczas planowania określonego materiału zadaniowego.

Należy także zaznaczyć, że podczas szkolenia w Centrum elewi mieli zapewnione regularne uzupełnianie poniesionych podczas szkolenia strat składników energetycznych budulcowych i regulujących, w postaci prawidłowo dietetycznie skomponowanych trzech posiłków na dobę.

W czasie szkolenia programowego z wychowania fizycznego elewi byli prowadzeni zgodnie z zasadami treningu sportowego. Zastosowana zasada systematyczności oraz stopniowania trudności odegrała istotną rolę. Elewi poznali także podstawowe elementy struktury treningu, który każdorazowo rozpoczynali rozgrzewką ogólną i specjalistyczną z elementami rozciągania dynamicznego. Była to część wstępna zajęć zorganizowana jako kompleks specjalnie dobranych zadań ruchowych, w celu przygotowania organizmu do pracy zasadniczej. Następnie, w części głównej, następowała realizacja głównego celu treningu wraz z pokazaniem i omówieniem przebiegu ćwiczeń, a w części końcowej zajęć praktycznych – uspokojenie organizmu, ćwiczenia oddechowe i stretching.

Główną metodą stosowaną podczas kształtowania zdolności motorycznych elewów był trening obwodowy i wykorzystane w nim ćwiczenia kalisteniczne. W czasie szkolenia zostały użyte podstawowe przybory gimnastyczne, takie jak np.: piłki lekarskie, ławeczki gimnastyczne, drążek wysoki. Dobór ćwiczeń uwzględnił kolejne oddziaływanie podstawowych grup mięśniowych.

Obwód był złożony z co najmniej 10 ćwiczeń, czas trwania pracy na jednej stacji wynosił do 60 sekund. Intensywność umiarkowana lub duża. Przerwa pomiędzy obwodami wynosiła w granicach 3–5 minut, liczba obwodów – do trzech, w zależności od stopnia wytrenowania szkolonych. Treningi odbywały się z zachowaniem zasady stopniowania obciążeń. Przykładowe ćwiczenia obejmowały skłony tułowia w przód, przysiady klasyczne, uginanie i prostowanie ramion w podporze przodem na ławeczce gimnastycznej, prostowanie tułowia z leżenia lub półżwisu na skrzyni gimnastycznej, podciąganie lub opuszczanie się na drążku wysokim, ćwiczenia wielostawowe. Zastosowane ćwiczenia były urozmaicane ćwiczeniami zwinnościowo-szybkościowymi, a także plymetrycznymi z użyciem ławeczki, skrzyni gimnastycznej lub skakanki. W czasie szkolenia nie doszło do żadnej kontuzji fizycznej. Podsumowując, należy podkreślić, że zastosowane ćwiczenia kalisteniczne przyczyniły się do podniesienia ogólnej sprawności fizycznej analizowanej grupy. Wszelkierne kalisteniki jako zadań ruchowych potwierdza istotną rolę w przygotowaniu fizycznym młodych żołnierzy. Trzeba jednak zauważyć, że efekt treningu zdolności motorycznych zależy między innymi od czynników wrodzonych – dziedzicznych, a co za tym idzie – indywidualnych reakcji na obciążenia, co oznacza inną reakcję na to samo obciążenie różnych uczestników szkolenia.

Bibliografia

Ljach W., *Kształtowanie zdolności motorycznych dzieci i młodzieży*, Warszawa 2003.

Kurz T., *Stretching, trening gibkości*, Warszawa 1997.

Podstawy teorii i metodyki rekreacji ruchowej, red. nauk. E. Kozdroń, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, Warszawa 2008.

Wyniki testów sprawnościowych 2016 – materiał Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej.

Summary

Calisthenic exercises in developing motor skills

The article is an attempt to confirm that proper choice of calisthenic exercises as well as rules, methods and forms of workout allows improving physical fitness and developing motor skills. An introduction informs about the role of physical education in defensive education of the society. Moreover it defines calisthenic exercises and motor skills. The main part of the article describes the analysis of the results of motor skills tests. Tests were conducted among the cadets of preparatory service in the Military Police Training Centre in Mińsk Mazowiecki. The article includes information on the time, the place and the characteristics of the analysed group. It also describes the results and their interpretation on the basis of the service mode in the Military Police Training Centre. The summary indicates cause and effect relationships and emphasises reliance of development of motor skills on inherited factors.

Źródło: Joanna Łaszyn, WP CSP

BEZPIECZEŃSTWO OSOBISTE POLICJANTA

podczas udzielania pomocy
osobom rannym w trakcie interwencji

podkom. Hubert Kowalik

Młodszy wykładowca
Zakładu Interwencji Policyjnych CSP

Ratownictwo taktyczne, zwane także medycyną pola walki, wywodzi się z ratownictwa medycznego. Ta posiadająca cywilne korzenie dziedzina nauki została zmodyfikowana ze względu na niemożność zastosowania procedur cywilnych w środowisku bojowym. Minimalna ilość sprzętu ratowniczego noszona przez formacje uzbrojone oraz konieczność przetrwania długiego czasu przed dotarciem do załóg medycznych zmusiła ratowników do zmian względem rodzimej nauki. Inne priorytety działania oraz odmienne warunki, w jakich przychodzi działać operatorom jednostek czy policjantom służb patrolowych, sprawiają, że ratowanie rannych schodzi na drugi plan. Zawsze najważniejsze jest wykonanie zadania.

Do rozwoju tej specjalistycznej dziedziny wiedzy w polskiej Policji doszło stosunkowo niedawno. Wydarzenia, które rozegrały się w marcu 2003 r. w Magdalence¹, gdzie śmierć poniosło dwóch funkcjonariuszy, a 18 zostało rannych, odmieniły podejście policjantów pododdziałów kontrterrorystycznych do tej dziedziny wiedzy. Osobista tragedia rodzin policjantów, kolegów i znajomych spowodowała, iż pojawiła się również konieczność szkolenia z zakresu udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w miejscu podejmowania interwencji o podwyższonym stopniu ryzyka, jak i doskonalenia umiejętności samopomocy. Dostrzeżono potrzeby sprzętowe i szkoleniowe. Zaczęto zastanawiać się nad algorytmami postępowania w takich wypadkach, bo okazało się, iż, jak to zdarzyło się w Magdalence, ranni policjanci byli pozostawieni sami sobie. Należy pamiętać, iż zespół cywilnego ratownictwa medycznego nie podejmuje ryzyka działania w miejscu niebezpiecznym, gdzie istnieje obawa, że sprawcy posiadają broń, materiały wybuchowe lub inne niebezpieczne przedmioty. O algorytmach postępowania, różnicach pomiędzy medycyną cywilną a bojową powiemy za chwilę. Zaczniemy jednak od analizy przypadku. Polska Policja nie prowadzi badań naukowych na tak szczegółowym poziomie, jak to robią Amerykanie. Przypadki, w których żołnierze amerykańscy zostali ranni bądź zabici podczas działań zbrojnych, są poddawane bardzo rzetelnej analizie. Każda sytuacja żołnierza, który odniósł rany bądź zginął na wojnie, jest dokładnie badana i odnotowana. Można powiedzieć, że analizuje się każdy szczegół z życia rannego w poszukiwaniu powodu, co za-

wiodło i co można poprawić, by uniknąć podobnych wypadków w przyszłości. Ponośzone nakłady finansowe związane z opieką nad rodzinami zabitych oraz nad rannymi niewątpliwie skłaniają władze do głębokiej analizy oraz dokładania wszelkich starań dla poprawienia bezpieczeństwa swoich żołnierzy, a także funkcjonariuszy służb zajmujących się ochroną bezpieczeństwa publicznego.

Ratownictwo taktyczne istnieje w Polsce stosunkowo od niedawna i wciąż się rozwija. Wprowadzane są nowe rozwiązania służące ratowaniu życia. Niekiedy również sami policjanci inwestują własne środki pieniężne, zakupując i wyposażając swoje indywidualne pakiety medyczne („IPMed”)², dostrzegając niejako potrzebę posiadania apteczki osobistej. Jest to podyktowane zdarzeniami, z jakimi spotykają się na ulicy w swojej codziennej służbie. Nie jest jednak właściwe sporządzanie pakietu samodzielnie, chyba że jest on identyczny z pakietami innych policjantów. Należy pamiętać, że apteczki osobiste służą przede wszystkim ratowaniu zdrowia i życia osób, które je posiadają, w dalszej kolejności – życia innych osób. Policjant ratujący życie czy zdrowie kolegi najpierw będzie wykorzystywał sprzęt z apteczki kolegi. Tylko identyczna zawartość podstawowych elementów apteczki, takich jak prezentowane na zdjęciu: staza taktyczna, opatrunek wentylowy czy opatrunek osobisty, dają gwarancję szybkiego i sprawnego działania. Ponadto, jeśli istnieje taka możliwość, opatrunki i stazy powinny być tej samej firmy i działać / być zbudowane możliwie identycznie, gdyż stosunkowo proste czynności dla osoby będącej w stresie nie są już

takie łatwe. To jedna z wielu odmienności medycyny taktycznej i różnic pomiędzy medycyną cywilną a mundurową. Jest ich o wiele więcej. W medycynie pola walki najważniejsze jest wykonanie zadania oraz wyeliminowanie zagrożenia. Popularne jest powiedzenie: „Najpierw taktyka, później medyka”, czyli najpierw zadanie, później samopomoc, potem – pomoc kolegom, w dalszej kolejności – pomoc ofiarom cywilnym. Jest to brutalna rzeczywistość, ale wyobraźmy sobie sytuację, w której przestępca wdziera się z maczetą do centrum handlowego i zaczyna atakować osoby postronne. Na miejsce przyjeżdżają policjanci. Gdyby w pierwszej kolejności zaczęli segregować rannych i udzielać pierwszej pomocy – nie eliminując zagrożenia – ofiar mogłoby być znacznie więcej. Osoba uzbrojona będzie atakować kolejnych ludzi, a policjanci zamiast ją obezwładniać, będą zajęci pomaganiem innym, krwawiącym osobom. Właśnie dlatego określenie priorytetów pola walki jest takie ważne. Policjant z patrolu, który przyjechał na miejsce zdarzenia, musi również zdecydować, czy ważniejsze jest udzielenie pomocy krwawiącemu dziecku, czy podjęcie czynności zapobiegających eskalacji zagrożenia – aby nie doszło do kolejnego zdarzenia, które może być gorsze w skutkach.

Postaramy się jednak uporządkować naszą wiedzę i odnieść się do algorytmu postępowania w zależności od miejsca i rodzaju interwencji (ulica, mieszkanie, impreza masowa). Należy odpowiedzieć sobie na kilka zasadniczych pytań. Jak powinni zachowywać się policjanci, jeśli dojdzie do użycia broni przez przestępców na imprezie masowej? Jak i czym pomagać ludziom po wyeliminowaniu zagrożenia?

Postaram się odpowiedzieć na te i inne nasuwające się pytania w dalszej części tego artykułu.

Stosując się do omówionej wcześniej zasady „Najpierw taktyka, później medyka”, każdy z policjantów biorących udział w realizacji zadania, najpierw jest zobligowany do jego wykonania. Musimy sobie uświadomić, że w pierwszej kolejności policjanci będą neutralizowali zagrożenie, bo nikt inny za nich tego nie zrobi. Może to drastyczny przykład, ale policjanci widzący niebezpieczną osobę posiadającą karabin i strzelającą do innych osób przede wszystkim skupią się na wyeliminowaniu tego zagrożenia. Jeśli po drodze będą mijali postrzelone dziecko czy inną osobę z poważnym, może nawet zagrażającym życiu urazem, ominą ich i udadzą się w stronę zagrożenia, które wyeliminują, zabezpieczą miejsce zdarzenia i dopiero potem będą udzielali pierwszej pomocy.

Zgodnie z wytycznymi TCCC (TC3) – *Tactical Combat Casualty Care* (taktyczna pomoc rannym na polu walki) z 2012 r.³ plan postępowania na miejscu zdarzenia zakłada przede wszystkim odpowiadanie ogniem i korzystanie z zasłon technicznych, prowadzenie walki i eliminowanie zagrożenia oraz krycie się przed ostrzałem. Dopiero w dalszej kolejności znajduje się kierowanie postępowaniem wobec rannych. Odwrócona procedura niesienia pomocy – inaczej niż w ratownictwie cywilnym – zakłada niesienie pomocy osobom najlżej rannym i spowodowanie kontynuowania przez nich walki. Procedury cywilne natomiast polecają ratowanie najciężej rannych, a później – lżej rannych. Zakładają również, iż działania prowadzone są w miejscach bezpiecznych. Należy pamiętać, iż żaden ratownik cywilny nie wejdzie do strefy niebezpiecznej. Pomoc medyczna będzie niesiona dopiero w strefie bezpiecznej lub po zabezpieczeniu terenu. Jeśli urazowi ulegnie kilku policjantów, a ostrzał będzie kontynuowany, należy pomóc najlżej rannym policjantom w uzyskaniu sprawności bojowej, tj. pomóc przeładować broń, wymienić magazynek. Należy pozostawić nie-

Sposób noszenia indywidualnego pakietu medycznego przez instruktorów – montaż pakietu na rzeple umożliwia jego szybkie zerwanie.

IPMed – indywidualny pakiet medyczny stosowany w służbie przez instruktorów szkolenia strzeleckiego ZIP CSP.

Sposób założenia stazy taktycznej „CAT”.

Przy właściwym założeniu stazy taktycznej pulsoksymetr nie wskazuje tętna u pozoranta. Właściwe „dokręcenie” stazy ma kluczowe znaczenie dla ratowania życia poszkodowanego.

przytomnych policjantów. Najważniejsze jest wykonanie zadania – wyeliminowanie zagrożenia.

Kolejnym punktem działania jest instruowanie rannego do udzielania sobie pomocy, inaczej samopomocy. Należy przy tym pamiętać, iż samopomocy czy pomocy udzielamy z użyciem apteczki lub stazy taktycznej z „IPMed-u” osoby rannej. Apteczka, którą posiadamy, ma służyć nam. Będziemy pomagać rannym, wykorzystując środki znajdujące się w ich pakietach lub apteczkach osobistych.

Kolejnym zadaniem, które powinniśmy realizować w wypadku, gdy nie jesteśmy w stanie dalej zdobywać terenu, jest chronienie osób rannych, by nie odniosły ran w wyniku postrzałów. Powinno zostać wydobyte z płonących pojazdów lub przeniesione do miejsc względnie bezpiecznych.

UDZIELANIE POMOCY OSOBOM RANNYM PODCZAS INTERWENCJI

Warto przyjrzeć się danym statystycznym dotyczącym typów urazów na polu walki. Jak wynika z opracowań amerykańskiej armii, okazuje się, że:

- 58% urazów na polu walki to urazy kończyn;
- 15% stanowią urazy tkanek miękkich, kręgosłupa i urazy wielonarządowe;
- 11% stanowią urazy głowy;
- 10% stanowią urazy twarzy i oczu;
- 6% stanowią urazy kręgosłupa;
- 80% zgonów na polu walki jest wynikiem nieopatrzonego krwotoku, w tym 33% – przypadków, w których było możliwe zastosowanie opaski uciskowej.

Według statystyk eksperci wyróżnili trzy przyczyny „śmierci do uniknięcia”. Są to:

- krwotok z kończyn;
- odma płuca;
- niedrożność dróg oddechowych.

Należy zaznaczyć, iż zazwyczaj powstają one w wyniku wybuchu lub na skutek postrzału. Oczywiście trzeba pamiętać, iż są to dane wojskowe, zbadane i zdiagnozowane na podstawie wypadków wojskowych.

Rany postrzałowe czy też rany powybuchowe powstają zazwyczaj na skutek działania ciał obcych penetrujących tkankę żywą. Niejednokrotnie powodują obfite krwawienia, odmę prężną lub (w sytuacji utraty przytomności i upadku) niedrożność dróg oddechowych. Te przypadki będą nas – jako ratowników – szczególnie interesować. Po wykonaniu zadania, a jeszcze przed przybyciem na miejsce zdarzenia to my, policjanci, jako osoby przeszkolone z zakresu udzielania pomocy poszkodowanym, jesteśmy zobligowani do jej niesienia. Taki obowiązek nakłada na nas Kodeks karny⁴:

Art. 162. § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu groźącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej.

Jako formacja uzbrojona jesteśmy przeszkoleni z zakresu udzielania pomocy przedmedycznej i może się wydarzyć, że jako pierwsi na miejscu zdarzenia będziemy zobligowani do jej udzielania. Musimy również pamiętać, iż cywilne służby ratunkowe nie wejdą na miejsce zdarzenia, jeśli nie będą miały zagwarantowanego bezpieczeństwa.

Analizując problematykę bezpieczeństwa policjanta, warto opisać strefy w ratownictwie taktycznym. Wyróżnia się:

- **strefę czerwoną** – strefę walki, strefę niebezpieczną; miejsce, w którym dochodzi do użycia broni przez policjantów bądź do używania niebezpiecznych przedmiotów czy kamieni; policjanci biorący udział w działaniach w tym miejscu powinni ograniczyć się, jeśli jest to możliwe, do założenia stazy taktycznej na zlokalizowane obfite krwawienie, lub – w przypadku braku możliwości bezpiecznego dotarcia do osoby urazowej – do instruowania jej, aby udzieliła sobie pomocy;
- **strefę żółtą** – jest to miejsce względnie bezpieczne, osłonięte przez radiowóz czy też korytarz, na którym jesteśmy chronieni przez kolegów policjantów; w tej strefie zabezpie-

czamy stazę taktyczną, notujemy na czole bądź opasce stazy godzinę jej założenia; zabezpieczamy inne urazy, przygotowujemy się do ewakuacji; należy pamiętać, iż strefa żółta w każdej chwili może zmienić się w strefę czerwoną lub zieloną; miejsce stosunkowo bezpieczne – za radiowozem, na przedpolu, gdzie są prowadzone działania zwarte w stosunku do kibiców – może zmienić się w miejsce niebezpieczne; kordon policyjny może zostać zepchnięty, ale równie dobrze kibice mogą się rozejść lub zostać zepchnięci do innej części miasta – wtedy na miejsce będzie mogła dotrzeć załoga ratownictwa medycznego i automatycznie strefa żółta stanie się strefą zieloną;

- **strefę zieloną** – strefę bezpieczną; do tej strefy dotrą zespoły ratownictwa medycznego, tu będziemy przekazywać osoby ewakuowane ze strefy żółtej wykwalifikowanym służbom.

W przypadku zdarzenia masowego, do jakiego dochodzi z udziałem wielu osób, wielokrotnie policjanci znajdujący się na miejscu zdarzenia pomagają, ratując osoby ranne. W takich sytuacjach warto znać kolory segregacji masowej, gdyż określa ona kolejność ewakuacji osób.

Segregacja rannych⁵ (cywilna i wojskowa), zwana dalej „triage”, to podzielenie osób ze zdarzenia masowego kwalifikujących się do pomocy i udzielanie jej w kolejności potrzeb. Rannych klasyfikuje się według kolorów.

Czerwony – pacjenci priorytetowi, ewakuacja, pomoc medyczna i transport w pierwszej kolejności. Pacjenci przy właściwej opiece medycznej rokują przeżycie i powrót do zdrowia.

Żółty – pacjenci, którzy odnieśli obrażenia i wymagają pomocy medycznej, jednak opóźnienie w jej wdrożeniu nie zagraża ich życiu. Ich właściwe leczenie powinno rozpocząć się najpóźniej w pierwszej dobie od zdarzenia.

Zielony – są to pacjenci, którzy przeżyją, niezależnie od rodzaju udzielonej pomocy.

Czarny – pacjenci prawdopodobnie nie do uratowania w danej sytuacji. Pierwotnie, poza założeniem, że poszkodowany nie oddycha po udrożeniu górnych dróg oddechowych, do tej grupy zaliczano także poszkodowanych z oparzeniami prawie całej powierzchni ciała, rozległymi zmiążdżeniami, ciężkimi obrażeniami czaszki z widoczną tkanką mózgową.

Ważne, aby osoby dokonujące ewakuacji osób już sklasyfikowanych wiedziały, co oznaczają poszczególne kolory.

Ratownictwo taktyczne jest dziedziną stosunkowo młodą i rozległą tematycznie. Dynamicznie się rozwija i wykorzystuje coraz nowsze rozwiązania techniki. Należy jednak pamiętać, iż każda sytuacja jest inna. Jej rozwiązanie będzie nam znane dopiero po jej zakończeniu. Najważniejsze jest wykonanie zadania, później – autoratownictwo, ratownictwo kolegów i innych osób. Nie zawsze wykorzystywanie drogiego sprzętu jest jedyną drogą do uratowania życia własnego czy innych osób. Pamiętajmy, iż nasza pomysłowość może doprowadzić do uratowania życia i zdrowia innych. Nie bójmy się udzielać pomocy, chociażby z użyciem elementów improwizowanych. Najgorsze, co możemy zrobić, to nie robić nic. Nie bójmy się pomagać i pomagajmy innym.

¹ <http://wspomnienie-magdaleny.manifo.com/> [dostęp: 30.05.2016 r.].

² IPMed – popularna nazwa indywidualnego pakietu medycznego, inaczej – apteczki osobistej.

³ http://wckmed.wp.mil.pl/plik/file/TCCC_%28_TC3%29_-_Wytyczne_2012.pdf [dostęp: 1.06.2016 r.].

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

⁵ <http://www.centrumtriage.pl/system-triage.html> (triage) [dostęp: 30.05.2016 r.].

VADEMECUM POLICJANTA

WSKAZÓWKI I KOMENTARZE OPRACOWANE PRZEZ WYKŁADOWCÓW CSP

ZAKŁAD SŁUŻBY PREWENCYJNEJ

**Środki zwiększające
bezpieczeństwo
czynności policjantów**

KASK ZABEZPIECZAJĄCY

Rozwiązania prawne na gruncie nowej ustawy

Realizacja policyjnych czynności i działań służbowych pokazuje, że nie ma stuprocentowych gwarancji bezpieczeństwa, nawet w przypadku błahych z pozoru zdarzeń, jak zaśmiecenie chodnika, używanie słów wulgarnych na ulicy itp. Każda taka sytuacja w krótkim czasie może się przeobrazić w poważne zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego albo mienia. Sprawcy ekscesów czy drobnych naruszeń prawa mogą doprowadzić do eskalacji napięcia, przejawów przemocy i agresji, w efekcie – do konieczności stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz represji karnej.

Zapewnienie bezpieczeństwa w czasie realizacji działań i czynności służbowych jest jednym z podstawowych obowiązków policjantów. Policjanci powinni zapewnić bezpieczeństwo fizyczne nie tylko własne, ale i osób objętych tymi czynnościami i działaniami, oraz przestrzegać obowiązujących przepisów prawnych, procedur i zasad, warunkujących osobiste bezpieczeństwo prawne¹.

Codzienna „widoczność i dostępność” policjantów w przestrzeni publicznej powoduje, że w praktyce kontakt obywatela z policjantem stanowi jedną z jego najczęściej występujących bezpośrednich relacji z funkcjonariuszem publicznym reprezentującym aparat państwa. Policjanci są strażnikami obowiązującego prawa, często dokonują jego wykładni i podejmują decyzje w kwestiach związanych z jego naruszeniem oraz stosowaniem środków jego ochrony, korzystając z ustawowych uprawnień, w tym prawa do użycia lub wykorzy-

stania środków przymusu bezpośredniego (dalej zamiennie jako śpb). Obywatele oczekują od nich zachowań i decyzji, które będą wzmacniać ich poczucie bezpieczeństwa. Oczekiwanie te wzrastają w odniesieniu do obsługi zdarzeń wymagających użycia lub wykorzystania śpb, gdyż temat ten budzi duże zainteresowanie społeczne, w tym szczególnie mass mediów.

Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego reguluje ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej² (zwana dalej zamiennie „ustawą”), która obowiązuje już ponad trzy lata. W środowisku policyjnym zyskała wiele ocen, formułowanych na podstawie doświadczeń związanych ze stosowaniem jej przepisów w codziennej służbie. Nikt nie neguje, że przyczyniła się do uporządkowania i ujednoczenia użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy i pracowników 23 instytucji i formacji uprawnionych ustawowo do użycia lub wykorzystania tych środków, realizujących zadania na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i/lub porządku publicznego. Dla funkcjonariuszy i pracowników 21 z tych instytucji i formacji jej przepisy wsparły realizację uprawnień do użycia lub wykorzystania broni palnej. W rezultacie wprowadzenia ustawy, uprawnione podmioty zyskały szerszy wybór i pełniejsze dostosowanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej do potrzeb. Ustawa zwiększyła liczbę rodzajów tych środków oraz przypadków ich użycia lub wykorzystania, w stosunku do liczby takich środków i przypadków ich użycia w poprzednio obowiązujących przepisach prawnych. Wprowadziła nowe rodzaje takich środków, także nowych treści przypadków użycia lub wykorzystania poszczególnych rodzajów tych środków i broni palnej, procedur postępowania oraz sposobu dokumentowania ich użycia lub wykorzystania. Ujedniczyła zasady, warunki, przypadki i procedury w zakresie użycia lub wykorzystania śpb i broni palnej dla wszystkich uprawnionych pracowników i funkcjonariuszy, dając podstawy do pewnej standaryzacji działań tych podmiotów, ich transparentności oraz społecznej kontroli.

Do minusów stosowania ustawy należy zaliczyć niejasne i zbyt ogólne uregulowanie wielu ważnych kwestii użycia lub wykorzystania śpb i broni palnej, a więc środków, za pomocą których można drastycznie ingerować w prawa i wolności człowieka, a nawet pozbawić osobę zdrowia lub życia. Regulacja ta jest rezultatem legislacyjnego kompromisu, polegającego na znalezieniu wspólnego mianownika dla 23 uprawnionych instytucji i formacji działających na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego, posiada-

jących różniące się ustawowe cele i zadania. Podmioty te obowiązują jednolite warunki, zasady, procedury i cele w zakresie użycia lub wykorzystania śpb i broni palnej. Z tego względu wskazane jest określenie w wewnętrznych aktach prawnych uprawnionych podmiotów (w odniesieniu do Policji np. w formie zarządzenia Komendanta Głównego Policji nadającego moc prawną instrukcji użycia lub wykorzystania określonego środka przymusu bezpośredniego) cech i parametrów (wzorców) śpb (szczególnie wielu nowych np. środków do pokonywania zamknięć budowlanych, pasa obezwładniającego wieloczęściowego) oraz sposobów ich użycia lub wykorzystania. Jest to bardzo istotna kwestia, gdyż błędy popełnione w sposobie użycia lub wykorzystania tych środków niejednokrotnie mają poważne skutki.

Analiza zdarzeń związanych z zastosowaniem śpb wskazuje, że spośród podmiotów uprawnionych ustawą największa liczba i ciężar gatunkowy takich zdarzeń obsługiwana jest przez policjantów. Podejmują oni dość często działania w sytuacjach ekstremalnych, z narażeniem swojego życia i zdrowia, zarówno podczas służby, jak i w czasie wolnym. Broniąc życia, zdrowia lub mienia własnego lub innych osób lub chroniąc obowiązujący porządek prawny, zmuszeni są do podejmowania szybkich decyzji o użyciu lub wykorzystaniu tych środków. Zazwyczaj, z uwagi na dynamikę takich sytuacji, użycie lub wykorzystanie tych środków odbywa się w bardzo krótkim czasie, przy wysokim poziomie stresu, presji świadomości ryzyka wystąpienia negatywnych skutków błędu lub zaniechania. Skalę trudności zwiększa wielokrotnie brak możliwości dokładnego przewidzenia zagrożenia. Nie zawsze policjanci mogą wybrać miejsce lub czas, w jakich będą musieli wykonać takie czynności. Nawet podczas patrolowania rejonów służbowych, legitymowania czy kontroli drogowej są narażeni na różnego rodzaju zagrożenia, dla których eliminacji lub ograniczenia może być konieczne użycie lub wykorzystanie tych środków. Dlatego, aby zminimalizować to ryzyko, każdy policjant powinien posiadać odpowiednią wiedzę i umiejętności z zakresu użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego, szczególnie nowych środków wprowadzonych przepisami ustawy.

Znaczenie problematyki użycia i wykorzystania śpb przez policjantów zwiększa fakt, że czynności te wiążą się ze znaczną ingerencją w ustawowo gwarantowane prawa i wolności obywateli i mogą naruszać nietykalność cielesną człowieka, pozbawić go wolności, a nawet spowodować u niego obrażenia ciała lub/i śmierć, a także uszkodzenie albo zniszczenie mienia. Policjanci powinni mieć świadomość potencjonalnych skutków stosowania tych środków, w czasie gdy podejmują decyzję o ich użyciu lub wykorzystaniu oraz gdy je stosują. Zobligowani są używać ich jedynie w granicach prawa i w sytuacjach prawem przewidzianych, z przestrzeganiem zakazów: umyślnego pozbawiania życia, stosowania tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania, karności lub dyskryminowania osób albo umyślnego niszczenia ich mienia. Nie powinni kierować się pochodzeniem osób, ich statusem społecznym, wyznaniem religijnym, wyznawanym światopoglądem, kolorem skóry ani orientacją seksualną.

1

Fot. nr 1. Kask zabezpieczający z włożonym wkładem dwuczęściowym.
Autor zdjęcia: L. Dyduch.

Kiedy i w jaki sposób policjant ma prawo użyć kasku zabezpieczającego

Formalnie ten rodzaj środka przymusu bezpośredniego został wprowadzony w dniu 5 czerwca 2013 r. mocą art. 12 ust. 1 pkt 6 ustawy dla wskazanych w jej przepisach uprawnionych podmiotów. W gronie uprawnionych jest również Policja. Należy dodać, że do tego czasu nie znajdował się na wyposażeniu Policji i nie był stosowany przez policjantów. Podstawą prawną użycia kasku zabezpieczającego jest art. 16 ust. 1 i art. 16a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.) w związku z art. 17 i art. 13 ust. 1 ustawy³. W przypadku pododdziału zwartego jest to art. 41 ustawy.

Zatem kasku zabezpieczającego policjanci mogą użyć wobec osób dorosłych i nieletnich na zasadach i w przypadkach określonych w ustawie (zasady zostały określone w art. 5, 6 ust. 1, 7 ust. 1–3, 8 i 9 tej ustawy).

Przypadki jego użycia są uregulowane w art. 17 i 13 ust. 1 ustawy. Zgodnie z tymi przepisami kasku zabezpieczającego policjanci mają prawo użyć:

- 1) w przypadku przeciwdziałania czynnościom osoby zmierzającym do autoagresji;
- 2) prewencyjnie w celu zapobieżenia:
 - a) ucieczce osoby ujętej, doprowadzanej, zatrzymanej, konwojowanej lub umieszczonej w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia lub osoby pozbawionej wolności;
 - b) objawom agresji lub autoagresji tych osób.

W myśl art. 17 ust. 2 ustawy policjanci powinni użyć kasku zabezpieczającego w celu zapobieżenia samookaleczeniu głowy, po uprzednim założeniu pasa obezwładniającego jednocześnie lub kaftana bezpieczeństwa albo kajdanek na ręce trzymane z tyłu⁴.

Zgodnie z treścią art. 35 ust. 4 ustawy do podjęcia decyzji o użyciu kasku zabezpieczającego są upoważnieni:

- kierownik jednostki organizacyjnej Policji albo osoby przez niego upoważnione, a w razie ich nieobecności – dyżurny jednostki;
- dowódca konwoju lub grupy funkcjonariuszy wykonującej konwój, doprowadzenie lub inne zadania służbowe, podczas trwania ich realizacji.

Użycie kasku polega na założeniu go na głowę określonej osoby w sposób opisany w załączonej do niego instrukcji w sytuacji wystąpienia co najmniej jednego z przypadków jego użycia. Zgodnie z wykładnią celowościową przepisów ustawy, o czasie, w jakim osoba posiada założony kask, decyduje policjant, który na podstawie art. 34 ust. 5 podjął decyzję o jego użyciu. Przesłanką zaprzestania użycia kasku jest zakończenie występowania okoliczności uzasadniających jego użycie (brak obawy wystąpienia czynności osoby zmierzających do autoagresji lub agresji, ucieczki albo samookaleczenia głowy).

Zatem z przedstawionych wyżej przepisów ustawy wynika, że użycie kasku zabezpieczającego jest dopuszczone wobec osób nie tylko pozbawionych wolności, ujętych lub umieszczonych w strzeżonym ośrodku, ale wobec każdej osoby, która swoim zachowaniem wyczerpuje znamiona tych przepisów, np. wobec osób zabieranych i umieszczanych do wytrzeźwienia w izbie wytrzeźwień lub w policyjnych pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych do wytrzeźwienia (tzw. PDOZ). Natomiast prewencyjne użycie takiego kasku w celu zapobieżenia ucieczce lub zapobieżenia objawom agresji albo autoagresji dotyczy osób pozbawionych wolności, tj. osób ujętych, doprowadzanych, zatrzymanych, konwojowanych lub umieszczonych w strzeżonym ośrodku, areszcie w celu wydalenia.

Przy czym przez agresję należy rozumieć napastliwe, brutalne zachowanie się wobec kogoś lub czegoś, także silnie negatywne emocje, np. nienawiść, gniew, wywołujące takie zachowania⁵. Natomiast autoagresja to działanie lub działania mające na celu spowodowanie przez osobę samej sobie psychicznej albo fizycznej szkody. Zachowanie to jest związane z występowaniem zaburzenia instynktu samozachowawczego, które wyraża się tendencją do samookaleczeń zagrażających zdrowiu, a nawet życiu. Osoba z różnych przyczyn atakuje samą siebie, powodując u siebie fizyczne obrażenia⁶. Przed użyciem kasku policjanci powinni zastosować czynności określone w art. 34 ustawy (procedura przed użyciem śpb i wyjątki od jej stosowania). Natomiast po jego użyciu obowiązują ich czynności wymagane art. 36, 37 ust. 1 oraz art. 39 ustawy (procedura po użyciu śpb) i czynności wskazane w art. 51 i 54 ustawy (dokumentowanie użycia lub wykorzystania śpb).

Proces sukcesywnego wprowadzania kasku zabezpieczającego na wyposażenie jednostek organizacyjnych Policji został zapoczątkowany pod koniec 2015 r.⁷ Wcześniej jego wzorzec opracował powołany przez Komenda Główne-

Fot. nr 2–4. Kask zabezpieczający założony na głowę manekina. Widok z przodu, z tyłu i z boku. Źródło: A. Kowalczyk, *Ochroni głowę*, „Gazeta Policyjna” 2014, nr 115.

go Policji pięcioosobowy zespół policjantów z KGP, KSP i KWP w Łodzi we współpracy z Instytutem Technologii Bezpieczeństwa MORATEX. Model ten został zaakceptowany w lutym 2014 r., a na jego podstawie wytworzono partię próbną, która trafiła do wybranych jednostek Policji do testowania. Efekty testów i uzyskane opinie pozwoliły otrzymać produkt (tzw. prototyp), który następnie w drodze przetargu przekazano odpowiedniej firmie do produkcji, a dostarczane egzemplarze wprowadza się na wyposażenie Policji i innych uprawnionych do jego użycia podmiotów⁸. Obecnie Policja posiada 2060 kasków zabezpieczających, z czego kilkadziesiąt znajduje się w szkołach policyjnych i jest przeznaczonych do realizacji szkoleń z zakresu przygotowania do użycia lub wykorzystania środków przymusu bezpośredniego⁹.

Kask zabezpieczający, będąc środkiem przymusu bezpośredniego, nie jest indywidualnym wyposażeniem służbowym policjanta. Przydzielony jednostce organizacyjnej Policji może być przekazywany policjantom na czas pełnionej służby lub realizowanych zadań. Ze względów praktycznych (dość duże rozmiary), wskazane jest, aby pobierali go policjanci dysponujący pojazdem służbowym.

Zasadniczymi przesłankami założenia osobie kasku powinno być dążenie do zapewnienia bezpieczeństwa jej samej, wykonującym czynności policjantom oraz osobom postronnym. Zasadniczo chodzi o uzyskanie ochrony tych osób przed doznaniem obrażeń ciała w następstwie zachowań agresywnych lub autoagresywnych osoby objętej czynnościami służbowymi. Zatem wszelkie informacje, obawy, sugestie wskazujące na zagrożenie bezpieczeństwa uzasadniają użycie takiego kasku.

Zgodnie z instrukcją użytkowania i konserwacji kasku złączoną przez jego producenta do każdego egzemplarza, przygotowanie i założenie osobie kasku na głowę wymaga wykonania następujących czynności:

- 1) wyjęcia kasku z torby i rozpięcia znajdujących się w jego tylnej części samoszczepnych taśm;
- 2) umieszczenia jednej części wkładu (izolującego) jednorazowego użytku (w kształcie koła) wewnątrz kasku (od góry, tyłu i na boki) i spięcia odcinków taśm samoszczepnych – tzw. wełny wnętrza kasku – z taśmami samoszczepnymi – tzw. rzepem, przyszytymi do wkładu izolującego o kształcie koła (wkłady zapakowane są w torebki foliowe i umieszczone w torbie – opakowaniu kasku) – należy przestrzegać kolejności spinania taśm samoszczepnych ww. wkładu i wnętrza kasku: a) środek koła z wierzchołkiem wnętrza kasku, b) tył i przód wnętrza kasku ze skrajnymi rzepami wkładu, c) boki wnętrza kasku z bocznymi rzepami wkładu;
- 3) przyczepienia za pośrednictwem taśm samoszczepnych (rzepu wkładu z wełną umieszczoną na przedniej części kasku – osłonie żuchwy) drugiej części wkładu jednorazowego użytku (w kształcie peleryny) do osłony żuchwy kasku i zawinięcia tej części wkładu do wnętrza kasku, tak aby znajdowała się między osłoną żuchwy a paskiem podbródkowym;
- 4) odpięcia paska podbródkowego (poprzez rozpięcie taśm samoszczepnych);
- 5) założenia osobie tak przygotowanego kasku na głowę;
- 6) zapięcia taśm samoszczepnych umieszczonych z tyłu kasku (szeroką i wąską) w taki sposób, aby dopasować obwód kasku do obwodu głowy;
- 7) zapięcia paska podbródkowego, tak aby zapewnić stabilność założonego kasku;
- 8) sprawdzenia, czy wkład jednorazowego użytku jest umieszczony w sposób prawidłowy, tj. pomiędzy ochroną żuchwy a tym paskiem.

Natomiast zdjęcie kasku wymaga uprzedniego rozpięcia dwóch taśm samoszczepnych z tyłu kasku i taśm samoszczepnych powodujących zapięcie paska podbródkowe-

go. Następnie należy wyjąć wkład jednorazowego użytku i przekazać do zutylizowania.

W przypadku zabrudzenia kasku, mimo zabezpieczenia go przez wkład jednorazowego użytku, należy go szamponować z użyciem miękkiej szczotki lub gąbki, pianą o małej zawartości wilgoci w temperaturze 20–40 stopni Celsjusza, przy czym pianę można usunąć ręcznie lub mechanicznie. Natomiast w razie przemoczenia kasku, należy suszyć go w stanie rozłożonym po uprzednim odpięciu wszystkich zapięć¹⁰.

W czasie posługiwania się kaskiem należy przestrzegać zawartych w instrukcji zaleceń jego producenta co do jego użytkowania i konserwacji oraz nie wprowadzać zmian do jego elementów, aby nie utracić praw związanych z gwarancją.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa i skuteczności użycia kasku do jego zakładania lub zdejmowania niezbędnych jest minimum dwóch policjantów. Jeden powinien przytrzymywać osobę, a drugi przygotować kask do założenia lub zdjęcia i założyć go lub zdjąć.

Zmiany obowiązujących przepisów prawnych wymuszają permanentne uzupełnianie wiedzy i umiejętności zawodowych przez policjantów, od którego zależy prawidłowa realizacja zadań służbowych. Proces ten szczególnie jest widoczny w zakresie prawnej regulacji użycia lub wykorzystania śpb i broni palnej, gdzie brak niezbędnej wiedzy i umiejętności zwiększa ryzyko popełnienia błędu w podejmowaniu decyzji i jej realizacji w podanym zakresie i tym samym – poniesienia prawnie określonej odpowiedzialności.

¹ L. Dyduch, *Bezpieczeństwo realizacji policyjnych czynności i działań*, CSP Legionowo, 2015.

² Dz. U. poz. 628, z późn. zm.; ustawa ta obowiązuje od 6 czerwca 2013 r.

³ Art. 59 pkt 1–2 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz pismo podpisane przez Dyrektora Biura Prewencji i Ruchu Drogowego KGP z dnia 19 lipca 2013 r. (L. Dz. EP-935/914/586/13).

⁴ Tamże, art. 17 ust. 2.

⁵ *Uniwersalny słownik języka polskiego*, pod red. S. Dubisza, t. I, Warszawa 2006, s. 27.

⁶ E. Sawaściuk, *Autoagresja*, „Niebieska Linia” 2003, nr 2.

⁷ § 1 pkt 14 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 listopada 2014 r. w sprawie uzbrojenia Policji.

⁸ A. Kowalczyk, *Ochroni głowę*, „Gazeta Policyjna” 2014, nr 115.

⁹ Informacja z dnia 14.06.2016 r. z Biura Prewencji KGP.

¹⁰ Tamże.

podinsp. Leszek Dyduch
starszy wykładowca Zakładu Służby Prewencyjnej CSP

ROZKAZ WOJSKOWY

w polskim prawie karnym

ppłk Wojciech Kubica

szeft Wydziału Dydaktycznego
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej

mgr Agnieszka Pietras

specjalista Cyklu Szkolenia Prawa
Centrum Szkolenia Żandarmerii Wojskowej

*Dopiero dyscyplina czyni z armii to, czym być powinna;
armia bez dyscypliny jest instytucją kosztowną,
na wypadek wojny nieprzydatną, zaś w czasie pokoju niebezpieczną.*

Fragment przemówienia niemieckiego feldmarszałka Helmuta von Moltkego,
Reichstag, 7 czerwca 1872 r.¹

Wstęp

Rozkazodawstwo stanowi istotny instrument regulacji działalności legalnych zespołów militarnych. Jego istnienie wynika z prawnych stosunków międzypersonalnych, których istotą są uprawnienia władcze przełożonego względem osoby zobowiązanej do posłuszeństwa – podwładnego. Treść artykułu dotyczy problematyki pojęcia rozkazu wojskowego w rozumieniu nauki o normach i prawa wojskowego, działania na rozkaz oraz prawnych konsekwencji niewykonania rozkazu na gruncie aktualnych przepisów Kodeksu karnego.

Podjęcie tematyki tak istotnej dla funkcjonowania sił zbrojnych, stanowiącej jeden z głównych filarów sprawnej armii, wymaga poszukiwania odpowiedzi na następujące pytania:

- co zawiera desygnat pojęcia „rozkaz”?
- co jest rozkazem w ujęciu prawa karnego, a jak definiuje to pojęcie nauka o normach i kto może być jego adresatem?
- kiedy niewypełnienie treści rozkazu skutkuje odpowiedzialnością karną?
- ile postępowań przygotowawczych w sprawie naruszenia dyspozycji art. 343 k.k. wszczęto w ostatnich latach?
- w jaki sposób zakończyły się wszczęte postępowania przygotowawcze w sprawie niesubordynacji wobec rozkazu?

Poszukując odpowiedzi na tak sformułowane problemy, dokonano analizy jakościowej i ilościowej opracowań teoretycznych na temat rozkazu jako instytucji wojskowego prawa karnego i danych z systemu informatycznego SI TEMIDA², dotyczących liczby wszczętych postępowań karnych w sprawie naruszenia dyspozycji art. 343 k.k. w latach 2010–2015.

Agnieszka Pietras skupiła się na teoretycznych rozważaniach nad pojęciem rozkazu i analizą ustawowych znamion przestępstwa opisanego w art. 343 k.k. Natomiast ppłk Wojciech Kubica dokonał analizy danych dotyczących liczby wszczętych przez Żandarmerię Wojskową postępowań przygotowawczych w sprawach o popełnienie przestępstwa odmowy wykonania rozkazu. Być może podjęta tematyka stanie się punktem wyjścia do dalszych rozważań i polemik, co w konsekwencji przyczyni się do ożywienia pomijanej przez doktrynę prawa części wojskowej Kodeksu karnego.

Pojęcie rozkazu w ujęciu teorii prawa i norm prawa pozytywnego

Istnienie stosunku legalnej władzy jest podstawowym warunkiem powstania rozkazu, jego źródłem, elementem charakteryzującym ten akt woli i wyróżniającym od innych oświadczeń woli³.

Rozkaz nie jest pojęciem abstrakcyjnym, jest on przecież ważnym narzędziem funkcjonowania armii jako określonej grupy społecznej. Istotne jest, by sprecyzować najważniejsze elementy tej definicji. W literaturze można wyróżnić dwie grupy prawnych definicji rozkazu ze względu na źródło ich pochodzenia:

- 1) definicje stworzone przez teorię prawa;
- 2) definicje oparte na normach prawa pozytywnego.

Definicje rozkazu wypracowane przez naukę o normach charakteryzują zbytnią ogólnikowość, niemniej jednak mia-

ROZKAZ WOJSKOWY W PRAWIE KARNYM

ły one dość duży wpływ na kształtowanie się tego pojęcia w ujęciu przepisów wojskowych i prawno Karnym zakresie. Tak np. według Czesława Znamierowskiego rozkaz jest to pewien szczególny gatunek stanowienia, stanowienie reguły postępowania dla innych ludzi⁴. Podobne sformułowanie prezentuje Stanisław Cheliński, według którego rozkaz to jednostronne ustanowienie normy zobowiązującej⁵, a więc adresowana jest ona do kogoś innego.

Pierwsze definicje rozkazu na gruncie polskiego prawa sformulowano w okresie międzywojennym, a w swej treści nawiązywały one do przepisów prawa wojskowego i karnego. Rozkaz rozumiany był jako „jednostronne, katerygiczne (stanowcze) oświadczenie woli przełożonego (rozkazującego)”⁶. Inna grupa definicji opierała się na kryteriach leksykalnych, według których „rozkaz to polecenie określonego działania lub zaniechania”, „wydanie polecenia podwładnemu, podkomendnemu”⁷. Prezentowane przykłady nie zawierały w swej treści wszystkich elementów właściwych dla rozkazu. Stwierdzenie, że rozkaz stanowi „oświadczenie woli przełożonego”, jest bardzo płynne. Także i „jednostronność” nie jest swoistą cechą rozkazu, gdyż nie pozwala na odróżnienie rozkazu od innych jednostronnych oświadczeń woli. W zorganizowanym pod względem prawnym społeczeństwie często spotykamy się bowiem ze stosunkiem zwierzchnictwa i podporządkowania. Co do zasady zwierzchnicy w zakresie swoich uprawnień podejmują decyzje wykonywane przez podwładnych. Rodzi się zatem pytanie: czy zawsze i we wszystkich strukturach społecznych akty woli zwierzchników kierowane do podwładnych są rozkazami w rozumieniu wojskowego prawa karnego i administracyjnego?

Z punktu widzenia aktu rozkazodawczego ważne jest istnienie dwóch jego członów:

- 1) działanie rozkazującego (wydanie rozkazu, rozkazywanie);
- 2) treść nakazanego zachowania się rozkazobiorcy (norma rozkazowa – treść rozkazu).

W zależności od tego, na który z tych elementów rozkazu będzie położony nacisk, różnie będzie się kształtował jego pojęcie. A zatem patrząc od strony działania rozkazującego, ważna będzie **wola rozkazującego**, natomiast patrząc od strony treści – **polecenie**. W obu przypadkach rozkaz ma charakter jednostronny, ale doskonale wiemy, że dopiero połączenie tych dwóch elementów – wyrażenia woli i treści nakazanej czynności – tworzy powinność i narzucenie woli jednego podmiotu drugiemu podmiotowi. To właśnie pozwala na odróżnienie rozkazu od innych jednostronnych aktów woli. Dlatego też nie samo zachowanie się rozkazodawcy i treść rozkazu będą czynnikami przesądzającymi o jego bycie. Fundamentem pojęcia rozkazu będzie okoliczność, w jakiej doszło do powstania reguły zachowania się, wiążącej jej adresata, co pozwala na odróżnienie jej od innych reguł postępowania człowieka.

Prawne znaczenie wskazanych powyżej elementów pozwala na odróżnienie rozkazu od poleceń swoistych dla innych niż wojsko zorganizowanych grup społecznych.

A zatem rozkaz charakteryzują trzy cechy, które pozwalają na odróżnienie go od innych form oświadczenia woli:

1. Jednostronność oświadczenia woli rozkazującego – stanowienia normy. Rozkazywanie nie może mieć charakteru dwustronnego i nie może zależeć od woli i aprobaty adresata. Taka sytuacja byłaby sprzeczna z zasadami podporządkowania i kierowania w armii, by mogła spełniać swoje konstytucyjnie i ustawowo określone wartości.
2. Istnienie stosunku władztwa i podwładności wskazuje na źródło powstania rozkazu i źródło posłuszeństwa.

Posłuszeństwo jest konsekwencją stosunków międzyosobistych. Oznacza, że osoba posiadająca władzę może coś nakazać innej osobie, zapewnić posłuch przymusem. A zatem wola wyjawiająca się w takim układzie jest dla adresata normą postępowania. W przypadku braku takiego rodzaju stosunku osobowego nie mamy do czynienia z rozkazem, a jedynie z żądaniem, które nie wiąże adresata. Stosunek władztwa wynikający z tego szczególnego rodzaju stosunku interpersonalnego jest stosunkiem prawnym opartym na przepisach prawa stanowionych przez władzę państwową. Rozkazodawca wykonuje władzę w imieniu prawnego zwierzchnictwa, a środki przymusu i sankcje są aprobowane przez państwo i znajdują oparcie w przepisach prawa. Źródło władzy rozkazodawcy nad adresatem tkwi w prawie, a nie w faktycznej przewadze jednego nad drugim.

3. Sytuacja przymusowa po stronie adresata rozkazu. Możliwość stosowania sankcji w stosunku do adresata rozkazu w przypadku niepodporządkowania się nakazanemu zachowaniu zapewnia posłuch i jednocześnie oznacza też przewagę siły rozkazującego.

Reasumując dotychczasowe rozważania, należy podkreślić, że każdy rozkaz jest poleceniem, ale nie każde polecenie jest rozkazem.

Rozkaz wojskowy w ujęciu przepisów prawa karnego. Odpowiedzialność karna za niewykonanie rozkazu w ujęciu Kodeksu karnego

W odróżnieniu od innych poleceń rozkaz wojskowy ma charakter imperatywny i pociąga za sobą wręcz absolutną konieczność spełnienia. Nie jest żadnym *novum* stwierdzenie, z którego wynika: by móc kierować ludźmi skutecznie – należy mieć nad nimi określoną władzę. Stąd też można wysnuć tezę, że rozkaz *sensu stricto* rozciąga się tylko na niektóre układy społeczne, w szczególności tam, gdzie funkcjonowanie grupy społecznej opiera się na surowej, wysokiej dyscyplinie wewnętrznej, wprowadzonej dla zapewnienia realizacji celów o szczególnej wartości społecznej.

Cele, które realizują siły zbrojne, wymagają, by woli zbiorowości podporządkowana była wola jednostki. Źródłem takiego układu są normy prawne o charakterze wewnętrznym, wspierające normy prawnokarne. Istotnym i nieodzownym elementem jest zaś zagrożenie sankcją, które pozwala rozgraniczyć rozkaz wojskowy od polecenia zwierzchnika służbowego. Wprawdzie w stosunkach pozamilitarnych też występuje sankcja za niewykonanie polecenia, ale ma ona charakter porządkowy, dyscyplinarny, a nie jest formalnym przestępstwem nieposłuszeństwa wobec przełożonego. Odpowiedzialność karna podwładnego może jedynie odnosić się do skutków niewykonania polecenia będącego przestępnym niedopełnieniem obowiązku lub przekroczeniem polecenia.

Uprawnieniem – a wręcz obowiązkiem przełożonego wojskowego – jest możliwość stosowania wszelkich środków niezbędnych do wymuszenia posłuchu, a w szczególności w sytuacji, gdy nie można go w inny sposób osiągnąć. Przepisy Kodeksu karnego w części wojskowej ustanawiają normy wyłączające

beprawność czynu w takich sytuacjach – art. 319 § 1 k.k. jako kontratyp ostatecznej potrzeby wojskowej. Zwierzchnik cywilny nie dysponuje tak daleko idącymi uprawnieniami, gdyż w zespołach cywilnych brak jest zarówno prawnych, jak i faktycznych warunków do wydawania takich rozkazów. Tutaj zazwyczaj mamy do czynienia z poleceniem.

Rozkaz jest ściśle powiązany z dyscypliną wojskową, której podstawą jest posłuszeństwo podwładnych względem przełożonych, i wiąże się z hierarchiczną strukturą. Niepodporządkowanie się woli rozkazodawcy – niewypełnienie rozkazu skutkuje odpowiedzialnością karną po stronie jego adresata. Stąd ważne jest, by sprecyzować to pojęcie w sposób niebudzący problemów interpretacyjnych.

Kodeksy karne wojskowe okresu międzywojennego nie zawierały ustawowej definicji rozkazu. Po raz pierwszy tę definicję sformułowano w art. 74 Kodeksu karnego Wojska Polskiego z 1944 r. – „przez rozkaz należy rozumieć zarządzenie lub rozporządzenie wydane w trybie służbowym przez przełożonego podwładnemu albo przez starszego w stopniu wojskowym – młodszemu”⁷⁸. Użyte w tej definicji określenia: „zarządzenie”, „rozporządzenie” budziły wątpliwości i nieporozumienia, gdyż dopuszczały możliwość kojarzenia każdego rozkazu z aktem normatywnym, chociaż wiadomo, że przełożeni wojskowi nie są uprawnieni do wydawania tego typu aktów prawnych, a z kolei rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej jako przełożonego żołnierzy nie mają charakteru rozkazu. A zatem definicja ta nie odzwierciedlała istoty rozkazu, była niejasna, wprowadzała terminy z innych dziedzin prawa i pozostawała w sprzeczności zarówno z potocznym, jak i prawniczym rozumieniem tych terminów. W nieco inny sposób pojęcie to zostało ujęte w art. 290 § 3 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny: „Rozkazem jest polecenie określonego działania lub zaniechania wydane służbowo żołnierzowi przez przełożonego lub uprawnionego żołnierza starszego stopniem”⁷⁹. Przepis ten w sposób bardziej precyzyjny wyjaśniał to pojęcie, wskazując jego następujące składniki:

- podmioty uprawnionych rozkazodawców,
- obowiązanych do posłuszeństwa adresatów rozkazu,
- przedmiot rozkazodawstwa,
- tryb wydawania rozkazów.

W obowiązującym stanie prawnym pojęcie rozkazu ujęte w art. 115 § 18 Kodeksu karnego nie odbiega w treści od definicji przyjętej w roku 1969. Podobną definicję rozkazu zawiera pkt 13 Regulaminu Ogólnego Sił Zbrojnych¹⁰, według którego „rozkaz jest poleceniem podjęcia określonego działania lub jego zaniechania, wydanym służbowo żołnierzowi przez przełożonego (uprawnionego starszego)”¹¹.

Ważne jest istnienie międzyosobowego stosunku między podmiotami rozkazodawstwa: **przełożony** – **podwładny**. Przełożonym jest żołnierz, który na mocy pewnego stosunku prawnego:

- 1) ma prawo rozkazywania innym żołnierzom,
- 2) kieruje ich służbą,
- 3) ponosi za nią odpowiedzialność.

Sam fakt posiadania władzy dyscyplinarnej nie jest koniecznym atrybutem przełożonego¹². Forma rozkazu może być dowolna, może być on wydany ustnie, pisemnie, za pomocą sygnałów. W swej treści musi być zwięzły, zrozumiały i stanowczy¹³. W tym miejscu należy zaakcentować, że wszelkiego rodzaju oświadczenia, prośby, propozycje, upomnienia, wskazówki czy rady nie mogą być uznane za rozkaz. Według orzeczeń Sądu Najwyższego „rozkazem jest pisemny rozkaz dzienny pododdziału, w którym na poszczególnych żołnierzach zostaje imiennie

nałożony określony obowiązek”¹⁴. Adresatem rozkazu może być jeden żołnierz lub ich większa liczba. Pomimo tego, że podstawą funkcjonowania armii jest dyscyplina, mogą się zdarzyć sytuacje, kiedy wydany przez uprawnionego przełożonego rozkaz nie zostanie wykonany w ogóle (lub żołnierz odmówi jego wykonania) lub zostanie wykonany niezgodnie z jego treścią.

Problematyka dotycząca reguł ponoszenia odpowiedzialności przez żołnierzy za niewykonanie rozkazu narodziła się w czasach starożytnych wraz z zaistnieniem pierwszych organizacji militarnych. Szczególnego znaczenia ta kwestia nabrała dopiero po zakończeniu drugiej wojny światowej. Wtedy też powstały przepisy regulujące zasady wyłączenia i ponoszenia odpowiedzialności przez osoby wydające rozkazy i osoby je realizujące. Zgodnie z obowiązującą zasadą *nullum crimen sine lege scripta* (nie ma przestępstwa bez ustawy), warunkiem pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej jest, by przestępstwo było opisane w ustawie karnej. Obowiązująca ustawa karna przewiduje możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności karnej żołnierzy naruszających zasady dyscypliny wojskowej w postaci niewykonania, odmowy wykonania lub wykonania rozkazu niezgodnie z jego treścią przez przepis art. 343 Kodeksu karnego¹⁵.

Art. 343.

§ 1.

Żołnierz, który nie wykonuje lub odmawia wykonania rozkazu albo wykonuje rozkaz niezgodnie z jego treścią, podlega karze aresztu wojskowego albo pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2.

Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa wspólnie z innymi żołnierzami lub w obecności zebranych żołnierzy albo następstwem czynu określonego w § 1 jest znaczna szkoda majątkowa lub inna poważna szkoda, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3.

Żołnierz, który wchodzi w porozumienie z innymi żołnierzami w celu popełnienia czynu zabronionego określonego w § 1 lub 2, podlega karze ograniczenia wolności, aresztu wojskowego albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4.

Ściganie przestępstwa określonego w § 1 lub 3 następuje na wniosek dowódcy jednostki.

Przepis ten zawiera różne odmiany przestępstwa niesubordynacji wobec rozkazu. § 1 określa zespół abstrakcyjnych znamion tego przestępstwa w typie podstawowym, § 2 to typ kwalifikowany ze względu na działanie wspólnie z innymi żołnierzami, przez działanie w obecności zebranych żołnierzy oraz przez następstwo w postaci znacznej szkody majątkowej lub innej poważnej szkody, i wreszcie § 3 określa karalne czynności przygotowawcze.

Przyjrzyjmy się zatem bliżej ustawowym znamionom tego przestępstwa, które decydują o kwalifikacji prawnej, gdyż zgodnie z prawnokarną zasadą *nullum crimen sine lege*, o tym, że czyn jest przestępstwem, decyduje ustawa, a zda-

ROZKAZ WOJSKOWY W PRAWIE KARNYM

zenie rzeczywiste musi odpowiadać ustawowemu opisowi – czyli abstrakcyjnemu zespołowi znamion czynu zabronionego, na który składają się cechy: podmiotu przestępstwa, przedmiotu przestępstwa, strony podmiotowej przestępstwa i strony przedmiotowej.

Przedmiotem ochrony – dobrem chronionym prawem jest dyscyplina wojskowa¹⁶ (z łac. *disciplio* – uczenie się). Oznacza ona ściśle podporządkowanie się każdego żołnierza zasadom postępowania określonego w regulaminach, przepisach wojskowych, rozkazach i poleceniach przełożonych. Opiera się przede wszystkim na rozumieniu sensu oraz potrzeby obrony ojczyzny. Dyspozycja tego przepisu poddaje ochronie dyscyplinę wojskową, a przede wszystkim wydawane przez uprawnionych żołnierzy rozkazy, z wyjątkiem rozkazów polecających popełnienie przestępstwa. To pozwala odróżnić opisane w tym przepisie typy przestępstwa od sytuacji określonej w art. 341 k.k. – odmowy pełnienia służby wojskowej lub obowiązku wynikającego z tej służby.

Niezbędnym atrybutem każdego przełożonego jest prawo wydawania rozkazów podwładnym, kierowanie ich służbą oraz ponoszenie za nią odpowiedzialności¹⁷. Wszelkie przejawy niesubordynacji wobec rozkazów są zagrożone sankcją karną, surowszą w wypadkach zbiorowego nieposłuszeństwa albo nieposłuszeństwa manifestowanego na oczach innych żołnierzy – co stanowi szczególne zagrożenie dla dyscypliny wojskowej. **Podmiotem** – sprawcą tego czynu – może być tylko żołnierz (osoby pełniące czynną służbę wojskową), a zatem przestępstwo to ma charakter indywidualny. Zachowanie sprawcy czynu, czyli **strona przedmiotowa** tego przestępstwa może polegać na:

- 1) niewykonaniu rozkazu,
- 2) odmowie wykonania rozkazu albo
- 3) wykonaniu rozkazu niezgodnie z jego treścią.

Zachowanie polegające na niewykonaniu rozkazu oznacza niewykonanie przez żołnierza tego, co zostało mu nakazane w drodze rozkazu. Zachowanie to nie wymaga jakiegokolwiek manifestacji czy oświadczenia ze strony sprawcy, że nie wykona otrzymanego rozkazu. W szczególnie uzasadnionych przypadkach rozkazobiorca może zażądać, by wydany rozkaz miał formę pisemną, a rozkazodawca ma obowiązek sporządzić taki pisemny rozkaz.

Odmowa wykonania rozkazu to sytuacja, w której żołnierz wprost komunikuje rozkazodawcy lub innej osobie, która taki rozkaz mu przekazała, albo w inny wyraźny czy wręcz demonstracyjny sposób manifestuje, że nie wykona tego rozkazu. Użyte w dyspozycji znamie „odmawia wykonania rozkazu” obejmuje zatem sytuację, kiedy żołnierz wprost komunikuje, że nie wykona rozkazu, jak i wtedy, gdy jego zachowanie jednoznacznie wskazuje na ignorancję wydanego mu rozkazu.

Wreszcie znamie – wykonanie rozkazu niezgodnie z jego treścią – odnosi się do tych sytuacji, w których żołnierz co prawda przystępuje do realizacji rozkazu, ale to, co czyni, nie odpowiada w pełni treści polecenia, tzn. wykonuje rozkaz w sposób odmienny od nakazanego, wprowadza samowolne zmiany istotnych elementów nakazanej czynności. Opisane w dyspozycji art. 343 § 1 k.k. zachowania tworzą typ podstawowy przestępstwa odmowy wykonania rozkazu. Typ kwalifikowany tego przestępstwa został opisany w § 2. Do znamion kwalifikujących zaliczamy następujące przypadki:

- sprawca czynu opisanego w § 1 działa wspólnie z innymi żołnierzami, oznacza to zbiorowy akt niesubordynacji wobec rozkazu przez co najmniej trzech żołnierzy będących

w porozumieniu, w sytuacji występowania tylko dwóch współsprawców czyn będzie podlegał kwalifikacji z art. 343 § 1 k.k.¹⁸;

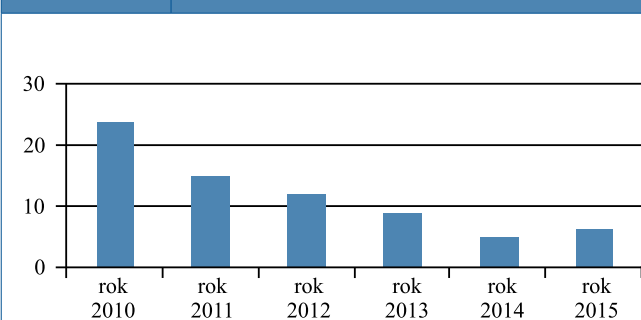
- sprawca czynu opisanego w § 1 działa w obecności zebranych żołnierzy; chodzi tu o sytuację, która wymaga, by żołnierze mieli możliwość obserwacji zachowania sprawcy¹⁹, nie musi to być zebranie żołnierzy związane z tokiem służby czy porządkiem dnia²⁰;
- następstwem czynu określonego w § 1 jest znaczna szkoda majątkowa lub inna poważna szkoda; zgodnie z treścią art. 115 § 7 w związku z § 5 k.k. pod pojęciem znacznej szkody należy rozumieć taką, której wartość przekracza 200 000, natomiast pojęcie „inna poważna szkoda” ma charakter ocenny i nie można jednoznacznie wskazać kryteriów, które będą podstawą jej oceny; uważa się, że chodzi tu o szkodę o charakterze niematerialnym, a odnosi się do aspektów organizacyjnych, technicznych lub funkcjonalnych związanych z działaniem sił zbrojnych²¹.

Dla bytu omawianego przestępstwa nie są istotne motywy zachowania sprawcy (np. zaimponowanie kolegom, niechęć do przełożonego czy może negatywne nastawienie do służby).

Przestępstwo to ma charakter **umyślny**, co oznacza, że sprawca obejmuje zachowanie swoją świadomością. Z zawartego w § 4 sformułowania wynika, że w przypadku naruszenia przez sprawcę dyspozycji § 1 i § 3 dowódca jednostki wojskowej może złożyć zawiadomienie o popełnieniu przez żołnierza tych przestępstw właściwemu organowi ścigania (Żandarmeria Wojskowa, prokurator) lub wszcząć wobec sprawcy postępowanie dyscyplinarne na podstawie ustawy o dyscyplinie wojskowej.

Pomimo uzawodowienia naszej armii odnotowuje się w dalszym ciągu wśród żołnierzy przypadki ignorowania rozkazów wydawanych przez uprawnionych przełożonych, co w konsekwencji prowadzi do naruszenia dyspozycji omówionego powyżej art. 343 k.k. Świadczą o tym dane statystyczne uzyskane z systemu informatycznego SI TEMIDA. Poniższe tabele i wykresy przedstawiają liczbę wszczętych przez Żandarmerię Wojskową postępowań karnych w sprawach o popełnienie przestępstwa niesubordynacji wobec rozkazu za lata 2010–2015 z uwzględnieniem: miejsca popełnienia przestępstwa, korpusu osobowego sprawcy (-ów) oraz sposobu zakończenia prowadzonego postępowania.

Wykres nr 1. Ogólna liczba postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w latach 2010–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

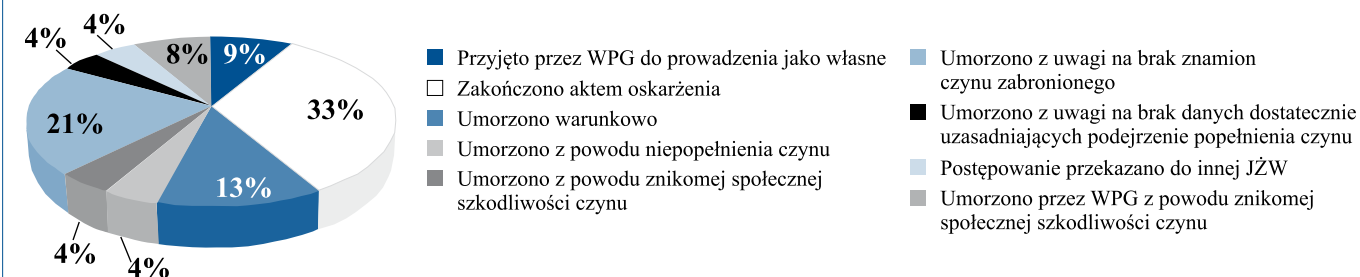
Tabela 1. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2010 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		1	1		Afganistan	podoficerowie	Przyjęto przez Wojskową Prokuraturę Garnizonową (dalej WPG) do prowadzenia jako własne.
2.		2	2		Kraków	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia. Umorzono z powodu niepopelnienia czynu.
3.		1	1		Lublin	podoficerowie starsi	Umorzono warunkowo.
4.	1		1		Szczecin	oficerowie młodszy	Umorzono warunkowo.
5.		1		1	Starogard Szczeciński	oficerowie młodszy	Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
6.		1	1		Koszalin	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
7.	1	3	4		Poznań	podoficerowie młodszy	Umorzono sprawę przez WPG z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu.
						podoficerowie starsi	Zakończono aktem oskarżenia.
						podoficerowie	Umorzono warunkowo.
						oficerowie	Umorzono sprawę przez WPG z uwagi na znikomą społeczną szkodliwość czynu.
8.		2	2		Międzyrzecz	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia. Zakończono aktem oskarżenia.
9.		1		1	Żagań	oficerowie młodszy	Przyjęto przez WPG do prowadzenia jako własne.
10.		1	1		Świętoszów	podoficerowie młodszy	Umorzono przez WPG z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
11.		2	2		Warszawa	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia. Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
12.		2	2		Tomaszów Mazowiecki	szeregowi	Przekazano postępowanie do innej JŻW – OŻW Kraków. Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
13.		1	1		Elbląg	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
14.		1	1		Malbork	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
15.		3	3		Świnoujście	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia. Zakończono aktem oskarżenia. Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

ROZKAZ WOJSKOWY W PRAWIE KARNYM

Wykres nr 2. Procentowy sposób zakończenia postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2010 r.

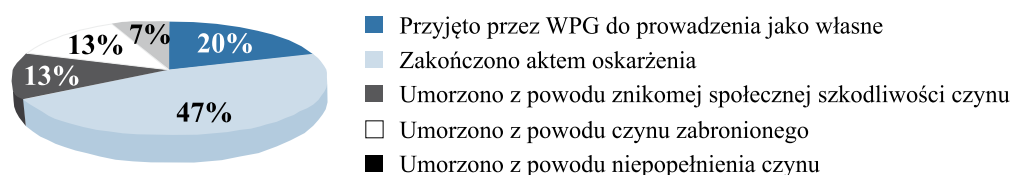
Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

Tabela 2. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2011 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		2	2		Afganistan	podoficerowie	Przyjęto przez WPG do prowadzenia jako własne.
2.		2	2		Kraków	oficerowie	Zakończono aktem oskarżenia. Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
3.		1	1		Bielsko-Biała	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
4.		1	1		Zamość	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.
5.		1	1		Grudziądz	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
6.		1	1		Szczecin	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
7.		1	1		Wędrzyn	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.
8.		1		1	Poznań	oficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
9.		1	1		Bemowo Piskie	żołnierze zawodowi	Zakończono aktem oskarżenia.
10.		1	1		Świnoujście	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
11.		3	3		Żagań	podoficerowie	Umorzono z powodu niepełnienia czynu. Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu. Przyjęto przez WPG do prowadzenia jako własne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informacyjnego SI TEMIDA.

Wykres nr 3. Procentowy udział postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2011 r.

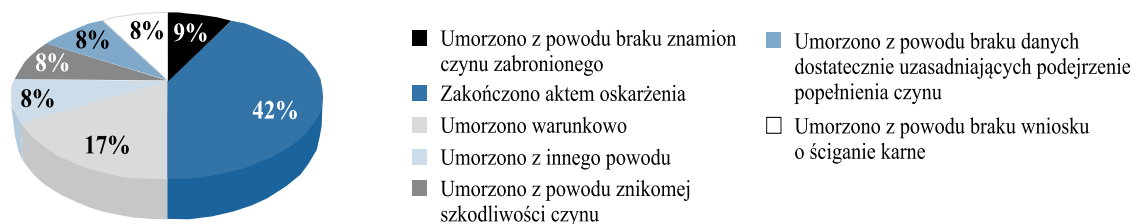

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

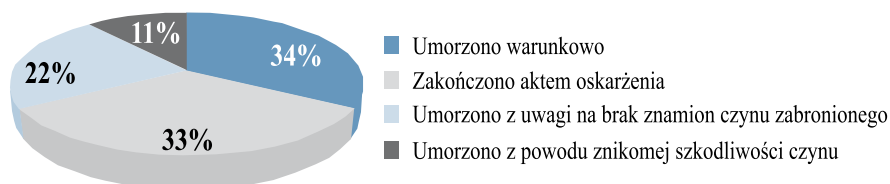
Tabela 3. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2012 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		1	1		Lubliniec	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
2.		1		1	Rzeszów	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.
3.	1		1		Szczecin	oficerowie	Umorzono warunkowo.
4.		1	1		Toruń	podoficerowie	Umorzono z innego powodu.
5.		1		1	Opole	szeregowi	Umorzono warunkowo.
6.		1	1		Warszawa	podoficerowie	Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
7.		4	2	2	Bemowo Piskie	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
						podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
						szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.
						podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak danych uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu.
8.		1	1		Świnoujście	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
9.		1	1		Gdynia	podoficerowie	Umorzono z powodu braku wniosku o ściganie karne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informacyjnego SI TEMIDA.

Wykres nr 4. Procentowy udział postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2012 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

Wykres nr 5. Procentowy udział postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2013 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

ROZKAZ WOJSKOWY W PRAWIE KARNYM

Tabela 4. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2013 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		1	1		Gliwice	szeregowi	Umorzono warunkowo.
2.		1	1		Nowa Dęba	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.
3.		1	1		Wrocław	podoficerowie	Umorzono warunkowo.
4.		1	1		Wędrzyn	oficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
5.		1	1		Żagań	oficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
6.		1	1		Poznań	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.
7.		1	1		Sulechów	podoficerowie	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego.
8.		1	1		Warszawa	podoficerowie	Umorzono warunkowo.
9.		1	1		Braniewo	szeregowi	Zakończono aktem oskarżenia.

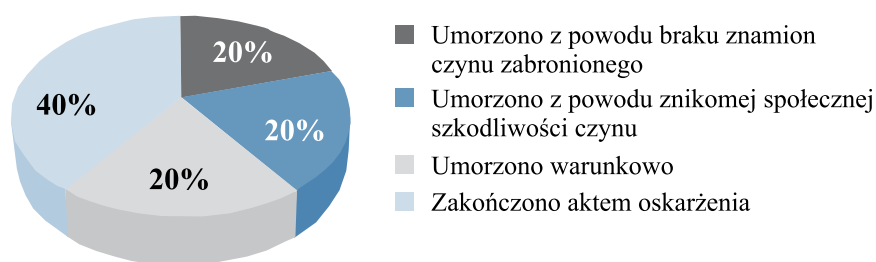
Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informacyjnego SI TEMIDA.

Tabela 5. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2014 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		1	1		Poznań	szeregowi	Umorzono z powodu braku znamion czynu zabronionego.
2.		1	1		Warszawa	podoficerowie	Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
3.		1	1		Bartoszyce	oficerowie młodszy	Umorzono warunkowo.
4.		1	1		Bemowo Piskie	podoficerowie młodszy	Zakończono aktem oskarżenia.
5.		1	1		Ustka	podoficerowie	Zakończono aktem oskarżenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informacyjnego SI TEMIDA.

Wykres nr 6. Procentowy udział postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2014 r.

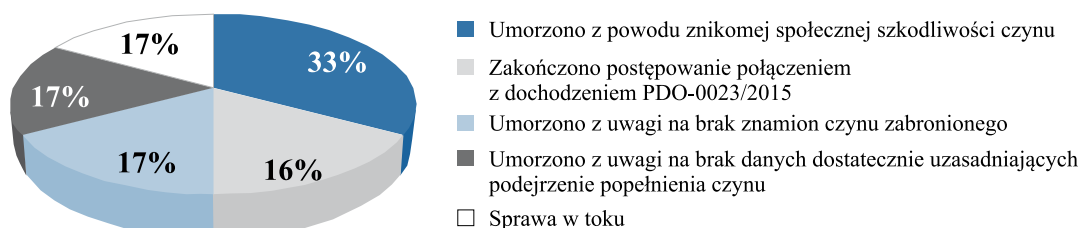
Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

Tabela 6. Liczba wszczętych postępowań karnych określonych w art. 343 k.k. w 2015 r.

Lp.	Liczba wszczętych postępowań karnych		art. 343 k.k.		Miejsce popełnienia czynu	Korpus osobowy	Sposób zakończenia
	Śledztwa	Dochodzenia	§ 1	§ 2			
1.		1	1		Wrocław	oficerowie	Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
2.		1		1	Poznań	szeregowi	Umorzono z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu.
3.		2	2		Giżycko	oficerowie młodszy	W toku. Zakończono postępowanie połączeniem z dochodzeniem PDO-0023/2015.
4.		2	2		Gdynia	szeregowi	Umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego. Umorzono z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informacyjnego SI TEMIDA.

Wykres nr 7. Procentowy udział postępowań karnych wszczętych o przestępstwo określone w art. 343 k.k. w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie systemu informatycznego SI TEMIDA.

Zaprezentowane powyżej dane wskazują, że w latach 2010–2015 odnotowano 71 przypadków naruszenia dyspozycji art. 343 k.k., co skutkowało wszczęciem postępowania przygotowawczego, w tym 3 w formie śledztwa i 68 w formie dochodzenia (§ 1–61, § 2–7). Sprawcami czynów byli:

- oficerowie – w 14 przypadkach,
- podoficerowie – w 35 przypadkach,
- szeregowi – w 22 przypadkach.

Jak już wcześniej wspomniano, przestępstwo niesubordynacji wobec rozkazu może być ścigane z urzędu (§ 2) lub na wniosek dowódcy jednostki (§ 1 i 3). Przyjrzyjmy się bliżej danym dotyczącym liczby wszczętych postępowań przygotowawczych, a przede wszystkim temu, w jaki sposób zostały zakończone. Obowiązująca w polskiej procedurze karnej zasada legalizmu nakłada na uprawnione organy obowiązek wszczęcia i prowadzenia postępowania karnego po powzięciu informacji uzasadniającej podejrzenie popełnienia przestępstwa. Odnosi się to do przestępstw ściganych z urzędu, do których należy zaliczyć większość czynów opisanych w Kodeksie karnym i innych ustawach szczególnych. W niektórych przypadkach ściganie spraw-

ców przestępstwa będzie uzależnione od złożenia przez osobę uprawnioną (np. pokrzywdzonego) wniosku o ściganie karne. Do tego rodzaju przestępstw zalicza się m.in. niektóre przestępstwa części wojskowej Kodeksu karnego, w tym także art. 343 (§ 1 i 3). W przypadku przestępstwa wnioskowego dowódca jednostki wojskowej ma możliwość wyboru pomiędzy zawiadomieniem o przestępstwie uprawnione organy (prokuratora, Żandarmerię Wojskową), i co za tym idzie, złożeniem wniosku o ściganie sprawcy przestępstwa, a skorzystaniem z przysługujących mu uprawnień, jakie dają mu przepisy ustawy o dyscyplinie wojskowej, i ukaraniem żołnierza w trybie przepisów dyscyplinarnych. Wszczęte postępowania muszą zostać zakończone w sposób przewidziany przez przepisy prawa karnego procesowego i w określonym w nich terminie. Dane z systemu informatycznego SI TEMIDA wskazują, że spośród 71 wszczętych postępowań przygotowawczych **24** zakończyło się **skierowaniem aktu oskarżenia do sądu**, jedno z postępowań nadal się toczy, natomiast **46** wszczętych **postępowań umorzono**:

- warunkowo – 9 wszczętych postępowań;
- z powodu niepopelnienia czynu – 2 postępowania;

ROZKAZ WOJSKOWY W PRAWIE KARNYM

- z powodu znikomej społecznej szkodliwości czynu – 11 postępowań;
- z powodu braku ustawowych znamion czynu zabronionego – 12 postępowań;
- z powodu braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu – 3 postępowania;
- z innych powodów – 9 postępowań.

Jak wynika z powyższego, do najczęściej zaliczanych przypadków umorzenia postępowania przygotowawczego zalicza się: brak ustawowych znamion czynu zabronionego i znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu.

Ustawowe znamiona czynu zabronionego – to cechy charakterystyczne tworzące zarys danego przestępstwa, do których zaliczamy cechy: podmiotu, przedmiotu, strony przedmiotowej i strony podmiotowej. Zakończenie w ten sposób wszczętego postępowania oznacza, że zdarzenie rzeczywiste nie odpowiadało ustawowemu opisowi czynu, a zatem zabrakło jakiegoś istotnego z punktu widzenia prawnokarnej oceny zdarzenia elementu, np. strony podmiotowej czy strony przedmiotowej. Kolejną przesłanką umorzenia jest znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu. Zgodnie z postanowieniem zawartym w art. 1 § 2 k.k. nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. Społeczna szkodliwość to materialna cecha przestępstwa, która wiąże się z wyrządzeniem szkody, jest to cecha czynu, a nie jego sprawcy. Takie ujęcie przestępstwa powoduje, że o granicach czynu zabronionego decyduje nie ustawa, lecz organ stosujący przepis, przy czym ocena ta należy nie tylko do sędziego²². Oceniając stopień społecznej szkodliwości, organ musi wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności wskazane w art. 115 § 2 k.k. i nie może kierować się żadnymi innymi, ponadto jest zobowiązany do wskazania przyczyn i powodów, dla których umorzył wszczęte postępowanie²³.

Rozkaz jest instytucją prawa karnego nierozłącznie związaną z wojskiem. Opiera się na zasadach dyscypliny i hierarchiczności. Podstawą prawidłowego funkcjonowania armii jest stosunek podległości w relacjach podwładny – przełożony, co z racji oczywistych polega na zasadzie podporządkowania. Dyscyplina wojskowa wymaga podporządkowania się rozkazom dowódców, natomiast niewykonanie rozkazu przełożonego rodzi po stronie podwładnego (lub innego żołnierza mającego wykonać rozkaz) odpowiedzialność karną.

Biorąc pod uwagę sposoby zakończenia badanych postępowań, należy sobie zadać pytanie, dlaczego 2/3 z nich kończyło się umorzeniem (z różnych przyczyn). Można wnioskować (na podstawie opisu czynu w systemie informatycznego SI TEMIDA), iż przyczyna leży zarówno po stronie zawiadamiającego, który nie w pełni zdaje sobie sprawę z powagi złożonego zawiadomienia lub nie w pełni analizuje wszystkie okoliczności zdarzenia, jak i po stronie organu procesowego; wysoka liczba umorzeń może wskazywać, iż prowadzący postępowanie dokonują oceny zawiadomień w sposób nieprawidłowy lub zbyt rzadko korzystają z instytucji postępowania sprawdzającego lub czynności w niezbędnym zakresie, a także być może nie w pełni wykorzystują przysługującą im inicjatywę dowodową. Ponieważ nie prowadzono badań akt zakończonych postępowań, nie można znaleźć jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie. Autorzy mają jednak nadzieję, że zasygnalizowany problem zostanie w przyszłości przeanalizowany i zostaną wyciągnięte właściwe wnioski pozwalające na uniknięcie podobnych uchybień.

¹ M. Flemming, *Kodeks karny – część wojskowa. Komentarz*, wyd. C.H.BECK, Warszawa 2000, s. 46.

² System informatyczny SI TEMIDA – system informatyczny wykorzystywany przez Zandarmerię Wojskową do prowadzenia ewidencji wszczętych i prowadzonych postępowań przygotowawczych w sprawach karnych.

³ J. Ziewiński, *Rozkaz wojskowy w prawie karnym*, Wyd. Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 1986, s. 26.

⁴ C. Znamierowski, *Oceny i normy*, Warszawa 1957, s. 493.

⁵ S. Cheliński, *Pojęcie rozkazu w świetle ogólnej teorii norm*, Kraków 1925, s. 12.

⁶ M. Buszyński, B. Matzner, E. Mecnarowski, E. Sasaki, *Kodeks karny wojskowy z komentarzem*, Warszawa 1928, s. 48.

⁷ M. Arct, *Słownik ilustrowany języka polskiego*, t. II, s. 732.

⁸ Kodeks karny Wojska Polskiego (Dz. U. z 1957 r. Nr 22, poz. 107).

⁹ Dz. U. Nr 13, poz. 94, z późn. zm.

¹⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.).

¹¹ Decyzja nr 445 Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 grudnia 2013 r. w sprawie wprowadzenia do użytku Regulaminu Ogólnego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. Urz. MON poz. 398).

¹² Uchwała SN z dnia 7 lutego 1997 r., WZP 1/96, OSNKW 1997, z. 5–6, poz. 38.

¹³ Tamże, pkt 17, 19 Regulaminu Ogólnego Sił Zbrojnych.

¹⁴ Wyrok SN z dnia 23 lutego 1972 r., Rw 144/72, OSNKW 1972, z. 6, poz. 106.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny.

¹⁶ Zgodnie z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 772, z późn. zm.) dyscyplina wojskowa – przestrzeganie przez żołnierza przepisów prawa dotyczących służby wojskowej i innych przepisów prawa przewidujących odpowiedzialność dyscyplinarną na zasadach i w trybie określonych w ustawie oraz wykonywanie rozkazów i decyzji wydanych w sprawach służbowych.

¹⁷ Zob. m.in. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 7 lutego 1997 r., WZP 1/96, OSNKW 1997, z. 5–6, poz. 38.

¹⁸ Wyrok SN z dnia 6 czerwca 1970 r., RW 487/70, OSNKW 1970, nr 10, poz. 127.

¹⁹ Uchwała SN z dnia 23 grudnia 1975 r., U 4/75, OSNKW 1976, nr 2, poz. 21.

²⁰ Wyrok SN z dnia 6 października 1989 r., WR 432/89, OSNKW 1990, nr 7–12.

²¹ Wyrok SN z dnia 3 sierpnia 2003 r., WA 22/06, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 1538.

²² Wyrok SN z dnia 25 stycznia 2000 r. WKN 45/99.

²³ Postanowienie SN z dnia 19 października 2010 r. II KK 213/10, Wyrok SN z dnia 11 kwietnia 2011 r. IV KK 382/10.

Summary

Military order in Polish criminal law

The issue of an order as an institution of the military criminal law has existed for as long as the military organizations have existed. Although the criminal law articles define this term unambiguously, it still causes disputes, and it gains particular importance when it comes to situations resulting in criminal responsibility for not carrying out an order or exceeding it. The article deals with the notion of an order from the perspective of criminal law and military regulations, and presents the description of article 343 of the penal code (refusing to carry out an order). The data from TEMIDA Computer System on the number of initiated preparatory proceedings concerning the violation of article 343 of the penal code in 2010–2015 were also included in the article.

Tłumaczenie: autorzy

Odpowiedzialność dyscyplinarna funkcjonariuszy Policji i ABW

Różnice wynikające z uregulowań prawnych

podinsp. Dariusz Baj

starszy wykładowca
Zakładu Służby Kryminalnej CSP

W czerwcu 2016 r. odbyło się szkolenie dla rzeczników dyscyplinarnych Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Autor niniejszego artykułu został zaproszony do wzięcia udziału w tym przedsięwzięciu oraz do zaprezentowania problematyki postępowań dyscyplinarnych w Policji, a także tematu odrębności uregulowań prawnych dotyczących postępowań dyscyplinarnych w obu formacjach.

W artykule została przybliżona problematyka postępowań dyscyplinarnych obu formacji. Ze względu jednak na ograniczoną objętość przedstawiono najważniejsze kwestie oraz główne różnice dotyczące zakresu odpowiedzialności, rzeczników dyscyplinarnych i kar.

Istotę postępowania dyscyplinarnego scharakteryzował Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 27 lutego 2001 r., sygn. K. 22/00 (OTK ZU nr 3/2001, s. 266–268). Wskazał, że: „deontologia postępowania dyscyplinarnego jest inna niż postępowania karnego. Łączy się ona przede wszystkim ze szczególnym charakterem niektórych zawodów oraz zasadami funkcjonowania konkretnych korporacji zawodowych. Ukształtowane w ich ramach reguły deontologiczne ukierunkowane są przede wszystkim na obronę honoru i dobra zawodu. Stąd też odpowiedzialność dyscyplinarna związana może być z czynami, które nie podlegają odpowiedzialności karnej. Odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego nie oznacza, że postępowanie dyscyplinarne staje się postępowaniem karnym”¹.

Należy zauważyć, że zasady etyki zawodowej policjanta zostały skodyfikowane zarządzeniem nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”³. Policjant może dopuścić się przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu zasad etyki zawodowej także w czasie wolnym od służby i nie wykonując czynności służbowych – wystarczy np. że będzie miał świadomość, iż jego postępowanie nie jest postrzegane wyłącznie jako zachowanie osoby fizycznej, a jako zachowanie reprezentanta grupy zawodowej (np. w przypadku pozasłużbowego oficjalnego występowania jako policjant, chociażby w takich sytuacjach jak wystąpienie w mundurze podczas publicznej uroczystości lub powrót w umundurowaniu z miejsca pełnienia służby do miejsca zamieszkania)⁴.

Zakres odpowiedzialności

Policja

Art. 132 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji² stanowi, iż: „Policjant odpowiada dyscyplinarnie za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego polegającego na naruszeniu **dyscypliny służbowej lub nieprzestrzeganiu zasad etyki zawodowej**”.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu⁵ stwierdza, iż: „Funkcjonariusz podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej **za naruszenia dyscypliny służbowej** oraz w innych przypadkach określonych w ustawie”. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w dniu 25 marca 2015 r. wydał decyzję nr 27 w sprawie „Zasad etyki zawodowej funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego”⁶. Uregulowała ona nieco odmiennie zakres etyki zawodowej⁷.

**Załącznik do zarządzenia nr 805
Komendanta Głównego Policji
z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie
„ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ
POLICJANTA”**

- § 1.** 1. Zasady etyki zawodowej policjanta wynikają z ogólnych wartości i norm moralnych uwzględniających specyfikę zawodu policjanta.
2. Obowiązkiem policjanta jest przestrzeganie zasad etyki zawodowej.
- § 2.** W sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa lub nieujętych w niniejszych zasadach etyki zawodowej policjant powinien kierować się zasadami współzycia społecznego i postępować tak, aby jego działania mogły być przykładem praworządności i prowadziły do pogłębiania społecznego zaufania do Policji.
- § 3.** Policjant powinien wykonywać czynności służbowe według najlepszej woli i wiedzy, z należytą uczciwością, rzetelnością, wykazując się odpowiedzialnością, odwagą i ofiarnością.
- § 4.** Policjant we wszystkich swoich działaniach ma obowiązek poszanowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka, w szczególności wyrażających się w:
1) respektowaniu prawa każdego człowieka do życia;
2) zakazie inicjowania, stosowania lub tolerowania tortur bądź niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.
- § 5.** Policjant, podejmując decyzję o użyciu broni palnej lub zastosowaniu środków przymusu bezpośredniego, powinien zachować szczególną rozwagę i stale mieć na uwadze charakter tych środków.
- § 6.** Postępowanie policjanta w kontaktach z ludźmi powinna cechować życzliwość oraz bezstronność wykluczająca uprzedzenia rasowe, narodowościowe, wyznaniowe, polityczne, światopoglądowe lub wynikające z innych przyczyn.
- § 7.** Policjant powinien przestrzegać zasad poprawnego zachowania, kultury osobistej i dbać o schludny wygląd.
- § 8.** Wykonując zadania służbowe, policjant powinien dostosowywać swoje zachowanie do sytuacji i cech osób uczestniczących w zdarzeniu, w szczególności wieku, płci, narodowości i wyznania, a także uwzględniać uzasadnione potrzeby tych osób.
- § 9.** W trakcie wykonywania czynności służbowych policjant powinien zachować szczególną wrażliwość i takt w stosunku do ofiar przestępstwa lub innego zdarzenia, udzielać im możliwie wszechstronnej pomocy, a także dbać o zachowanie dyskrecji.
- § 10.** Zawiadamiając osobę o zamachu na jej dobra lub przekazując najbliższej rodzinie wiadomość dotyczącą osoby bliskiej, która stała się ofiarą przestępstwa lub innego zdarzenia, policjant powinien zachować takt.
- § 11.** Policjant jako funkcjonariusz publiczny powinien wystrzegać się korupcji w każdej postaci oraz zwalczać wszelkie jej przejawy.
- § 12.** Policjant nie może wykorzystywać swojego zawodu do celów prywatnych, a w szczególności nie może wykorzystywać informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych ani uzyskiwać informacji do tych celów przy użyciu służbowych metod.
- § 13.** Policjant powinien zachować dyskrecję w odniesieniu do informacji mogących zaszkodzić społecznie pojętemu dobru służby lub dobremu imieniu osób uczestniczących w czynnościach podejmowanych przez policjanta.
- § 14.** Stosunek policjanta do innych policjantów powinien być oparty na przestrzeganiu zasad poprawnego zachowania, poszanowania godności, a także tolerancji w zakresie nie naruszającym porządku prawnego.
- § 15.** Policjant powinien w miarę możliwości udzielać pomocy innym policjantom w realizacji zadań służbowych oraz wspierać w rozwiązywaniu ich problemów osobistych.
- § 16.** Przełożony powinien dawać podwładnym przykład nienagannego zachowania, w szczególności nie powinien nadużywać stanowiska, funkcji, stopnia policyjnego w celu poniżenia podległego policjanta.
- § 17.** Przełożony powinien zapewniać podległym policjantom właściwe warunki wykonywania zadań i rozwoju zawodowego oraz dbać o atmosferę pracy i dobre stosunki międzyludzkie.
- § 18.** Kierując działaniami podległych policjantów, przełożony powinien wydawać jasne i zrozumiałe polecenia oraz inspirować i motywować ich do działania.
- § 19.** Przełożony, oceniając podległych policjantów, jest zobowiązany kierować się jasno określonymi i znanymi im kryteriami oraz sprawiedliwością i obiektywizmem.
- § 20.** Przełożony powinien wysłuchać podwładnego w sprawach zawodowych i osobistych oraz udzielić mu wsparcia bądź pomocy, z zachowaniem dyskrecji.
- § 21.** Policjant powinien rzetelnie wykonywać polecenia przełożonego oraz odnosić się do niego z szacunkiem.
- § 22.** Policjant powinien stale doskonalić i uzupełniać swoją wiedzę oraz umiejętności zawodowe, a także dbać o sprawność fizyczną.
- § 23.** Policjant powinien dbać o społeczny wizerunek Policji jako formacji, w której służy i podejmować działania służące budowaniu zaufania do niej.
- § 24.** Policjant nie powinien akceptować, tolerować ani lekceważyć zachowań policjantów naruszających prawo lub zasady etyki zawodowej.

**Załącznik do decyzji nr 27 Szefa ABW
z dnia 25 marca 2015 r. w sprawie
„ZASAD ETYKI ZAWODOWEJ
FUNKCJONARIUSZA AGENCJI
BEZPIECZEŃSTWA WEWNĘTRZNEGO”**

Funkcjonariusz ABW wierny rocie złożonego ślubowania, świadomy swoich praw i obowiązków, w swych działaniach podczas służby w ABW i poza nią powinien kierować się następującymi zasadami:

- § 1. Funkcjonariusz ABW powinien mieć na względzie dobro Rzeczypospolitej Polskiej oraz ochronę jej demokratycznego ustroju.
- § 2. W sytuacjach nieuregulowanych przepisami prawa lub nieujętych w niniejszych zasadach etyki zawodowej funkcjonariusz ABW powinien kierować się zasadami współżycia społecznego oraz rotą złożonego ślubowania, postępując tak, aby jego działania mogły być przykładem praworządności i prowadziły do pogłębienia społecznego zaufania do ABW.
- § 3. Funkcjonariusz ABW, działając na podstawie i w granicach prawa, powinien kierować się zasadami praworządności, legalizmu i pogłębienia zaufania obywatela do Państwa i jego organów.
- § 4. Funkcjonariusz ABW powinien przedkładać dobro publiczne ponad własne interesy, a powierzone czynności służbowe wykonywać według najlepszej woli i wiedzy, z najwyższą starannością oraz rzetelnością, wykazując się profesjonalizmem, odwagą, inicjatywą, odpowiedzialnością i ofiarnością.
- § 5. Funkcjonariusz ABW powinna cechować godność osobista, patriotyzm, uczciwość, odpowiedzialność i solidarność zawodowa rozumiana jako poczucie wspólnoty i współodpowiedzialności za realizację zadań ustawowych. Funkcjonariusz ABW powinien dbać o wizerunek i etos służby, z którą się utożsamia.
- § 6. Funkcjonariusz ABW, wykonując zadania służbowe, powinien pamiętać o poszanowaniu godności osób trzecich i ich prawa do prywatności oraz postępować w sposób wykluczający uprzedzenia rasowe, narodowościowe, światopoglądowe i polityczne.
- § 7. Funkcjonariusz ABW powinien przestrzegać zasad poprawnego zachowania oraz kultury osobistej, a także dbać o odpowiedni wygląd i ubiór.
- § 8. Funkcjonariusz ABW w czasie służby i poza nią powinien postępować w sposób niegodzący w dobre imię ABW i jej funkcjonariuszy, prezentując w środowisku najwyższe wartości moralne.
- § 9. Funkcjonariusz ABW, jako funkcjonariusz publiczny, powinien wystrzegać się korupcji w każdej postaci oraz zwalczać wszelkie jej przejawy.
- § 10. Funkcjonariusz ABW w trakcie pełnienia obowiązków służbowych, a w szczególności podczas oficjalnych spotkań służbowych, może przyjmować, a także wręczać zwyczajowo określone upominki.
- § 11. Funkcjonariusz ABW nie powinien wykorzystywać zajmowanego stanowiska służbowego do osiągnięcia jakichkolwiek nienależnych korzyści materialnych lub osobistych dla siebie lub kogoś innego, ani zachowywać się w sposób wskazujący na chęć uzyskania takich korzyści.
- § 12. Funkcjonariusz ABW powinien zachować w tajemnicy wszelkie informacje, które mogą szkodzić dobremu imieniu służby, dobru służby oraz prawnie chronionym dobrom osób uczestniczących w działaniach podejmowanych przez tego funkcjonariusza.
- § 13. Funkcjonariusz ABW powinien dążyć do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.
- § 14. Funkcjonariusz ABW nie powinien uchylać się od odpowiedzialności za własne postępowanie.
- § 15. Funkcjonariusz ABW powinien dbać o powierzone mu mienie publiczne, racjonalnie nim gospodarować i nie wykorzystywać go do celów prywatnych.
- § 16. Relacje służbowe funkcjonariusza ABW powinny opierać się na współodpowiedzialności, współpracy i wzajemnym szacunku do innych funkcjonariuszy ABW oraz pracowników ABW.
- § 17. Funkcjonariusz ABW powinien terminowo i rzetelnie wykonywać polecenia i rozkazy przełożonego oraz odnosić się do niego z szacunkiem.
- § 18. Przełożony funkcjonariusza ABW powinien swoim zachowaniem dawać podwładnym przykład nienagannego zachowania, w szczególności nie może nadużywać stanowiska służbowego ani sprawowanej funkcji w celu poniżenia podwładnych lub stosowania wobec nich przejawów dyskryminacji, w szczególności ze względu na płeć, wiek i wyznanie.
- § 19. Przełożony funkcjonariusza ABW powinien dbać o terminową i rzetelną realizację zadań służbowych, dając podwładnym przykład należytego ich wykonywania.
- § 20. Przełożony powinien zapewnić podległemu funkcjonariuszowi ABW odpowiednie warunki realizacji zadań służbowych i rozwoju zawodowego, pomóc w sprawach służbowych, a w miarę możliwości również w sprawach osobistych, a także dbać o atmosferę służby i pozytywne relacje interpersonalne.
- § 21. Polecenia i rozkazy wydawane funkcjonariuszowi ABW przez przełożonych powinny być precyzyjne i zrozumiałe.
- § 22. W miarę swoich możliwości funkcjonariusz ABW powinien wspierać innych funkcjonariuszy ABW w realizacji zadań służbowych.
- § 23. Funkcjonariusz ABW nie powinien akceptować, tolerować ani lekceważyć naruszeń prawa lub zasad etyki zawodowej przez innych funkcjonariuszy ABW.

Fakultatywna przesłanka wydania decyzji o niewszczęciu postępowania dyscyplinarnego

Policja

Art. 132 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż: [...]

- 4a. W przypadku czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne, wypełniającego jednocześnie znamiona wykroczenia, w przypadku mniejszej wagi lub ukarania grzywną przełożony dyscyplinarny może nie wszczynać postępowania dyscyplinarnego, a wszczęte umorzyć.
- 4b. W przypadku czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi przełożony dyscyplinarny może odstąpić od wszczęcia postępowania i przeprowadzić ze sprawcą przewinienia dyscyplinarnego udokumentowaną w formie notatki rozmowę dyscyplinującą.
- 4c. Notatkę, o której mowa w ust. 4b, włącza się do akt osobowych na okres roku.

[...]

Należy podkreślić fakt, iż od sporządzonej notatki nie przysługuje odwołanie.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

§ 12 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania wyróżnień i przeprowadzania postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego⁸ stanowi, iż postępowania dyscyplinarnego można nie wszczynać, a wszczęte należy umorzyć, gdy:

- 1) okoliczności popełnienia czynu nie budzą wątpliwości, a naruszenie dyscypliny służbowej przez funkcjonariusza jest znikome;
- 2) naruszenie dyscypliny służbowej przez funkcjonariusza oraz okoliczności popełnienia czynu nie budzą wątpliwości, a nie zachodzi potrzeba wymierzenia kary surowszej niż nagana z ostrzeżeniem i **funkcjonariusz wyraził pisemną zgodę na dobrowolne poddanie się takiej karze dyscyplinarnej**.

Powyższe rozwiązanie jest z całą pewnością ciekawą formą zakończenia postępowania dyscyplinarnego i wzorowane było niewątpliwie na dobrowolnym poddaniu się karze, które zostało uregulowane na gruncie Kodeksu postępowania karnego w art. 335. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż około 30 procent postępowań dyscyplinarnych w ABW kończonych jest w tej formie.

Rzecznicy dyscyplinarni

Rzecznik dyscyplinarny powinien dysponować dużą wiedzą z zakresu procedury prawnej i dużym doświadczeniem życiowym. Jego umiejętności praktyczne powinny wykraczać poza ponadprzeciętne, a osobowość emanować bogactwem zalet, wśród których należy wymienić sumienność, punktualność, systematyczność i dokładność. Celem zaś powinna być rzetelność, terminowość i jakość wykonywanych zadań. Poza dyspozycyjnością i zdyscyplinowaniem powinien być uczynny i koleżeński. Postępowaniem swoim powinien wytwarzać przyjemną atmosferę, a to za sprawą umiejętności współżycia z otoczeniem. Powinien cieszyć się zaufaniem człowieka podejmującego z reguły trafne decyzje, działając bowiem w sposób niezwykle rozsądny

i przemyślany, wyznacza sobie kierunki realizacji powierzonych zadań. W konsekwencji czynności wykonywane są na wysokim poziomie merytorycznym. Powinien to czynić z godnym podziwu zaangażowaniem. Wreszcie powinien być pełen inicjatywy, która zaowocuje nowatorskimi rozwiązaniami przyczyniającymi się do usprawnienia podejmowanych działań z równoczesnym osiąganiem oczekiwanych rezultatów w postaci doprowadzania do słusznych rozstrzygnięć przy zachowaniu wnikliwości, obiektywizmu i bezstronności⁹.

Policja

Art. 135a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż:

1. Postępowanie dyscyplinarne oraz czynności wyjaśniające, o których mowa w art. 134i ust. 4, prowadzi rzecznik dyscyplinarny.
2. Przełożony dyscyplinarny wyznacza rzeczników dyscyplinarnych na okres 4 lat spośród policjantów w służbie stałej.
3. Przełożony dyscyplinarny do prowadzenia postępowania dyscyplinarnego oraz czynności wyjaśniających, o których mowa w art. 134 i ust. 4, wyznacza rzecznika dyscyplinarnego w stopniu:
 - 1) co najmniej młodszego aspiranta, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień w korpusie szeregowych, podoficerów lub aspirantów;
 - 2) co najmniej podkomisarza, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień podkomisarza, komisarza lub nadkomisarza albo policjanta ze stopniem, o którym mowa w pkt 1;
 - 3) co najmniej podinspektora, jeżeli postępowanie ma dotyczyć policjanta posiadającego stopień podinspektora lub wyższy albo policjanta ze stopniem, o którym mowa w pkt 2.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

§ 15 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania wyróżnień i przeprowadzania postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy ABW stanowi, iż:

1. Rzecznika dyscyplinarnego powołuje do zespołu Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
2. Rzecznika dyscyplinarnego powołuje się **za jego pisemną zgodą**. Decyzję o powołaniu doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu oraz włącza do jego akt osobowych.
3. Rzecznikiem dyscyplinarnym może być funkcjonariusz w służbie stałej, posiadający w dniu powołania co najmniej pięcioletni staż służby, który:
 - 1) posiada stopień oficerski;
 - 2) nie był karany sądownie i dyscyplinarnie;
 - 3) posiada co najmniej pozytywną opinię służbową;
 - 4) nie zajmuje stanowiska służbowego: zastępcy lub doradcy Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, kierownika lub zastępcy kierownika jednostki organizacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Termin prowadzenia czynności dowodowych

Postępowanie dyscyplinarne powinno charakteryzować się szybkością, sprawnością i efektywnością oraz być zaplanowane w najdrobniejszych szczegółach w sposób możliwie najmniej narażający jego uczestników na uciążliwość, w szczególności związane z absorbowaniem czasowym. Ustawa wprowadza nakład obowiązek przeprowadzenia postępowania w rozsądnym termi-

nie, tzn. bez zbędnej zwłoki. Nie określa jednak czasu do przeprowadzenia poszczególnych dowodów, lecz jedynie zobowiązuje do zakończenia czynności dowodowych w terminie miesiąca¹⁰.

Policja

Art. 135h ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż:

1. Czynności dowodowe w postępowaniu dyscyplinarnym powinny być zakończone **w terminie miesiąca** od dnia wszczęcia tego postępowania. Wyższy przełożony dyscyplinarny, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych do 2 miesięcy.
2. Komendant Główny Policji, w drodze postanowienia, może przedłużyć termin prowadzenia czynności dowodowych na czas oznaczony powyżej 2 miesięcy.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

§ 23 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania wyróżnień i przeprowadzania postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy ABW stanowi, iż:

1. Postępowanie dyscyplinarne powinno być ukończone **w terminie 30 dni** kalendarzowych od dnia jego wszczęcia.
2. W uzasadnionych przypadkach przełożony może, w drodze postanowienia, przedłużyć postępowanie dyscyplinarne na dalszy czas oznaczony, niezbędny do jego zakończenia, nieprzekraczający 3 miesięcy.

Zakres kar

Pociągnięcie do odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz rodzaj zastosowanej kary należy rozważać z uwzględnieniem zadań funkcjonariusza Policji. Odpowiedzialność dyscyplinarna oparta jest na regułach zaostrzonych, wynikających ze szczególnego rodzaju zadań – ochrony zdrowia i życia ludzi. Przy wykonywaniu zadań obowiązuje zatem nie tylko dyscyplina służbowa, ale i przestrzeganie zasad etyki zawodowej, do których to wartości należy zaliczyć szczególną staranność w wykonywaniu obowiązków¹¹.

Naczelny Sąd Administracyjny zauważa, że ustawodawca, formułując w treści art. 134 ustawy o Policji katalog kar dyscyplinarnych, nie określił, jakiemu przewinieniu odpowiada każda z nich. W związku z tym, właściwe jest przyjęcie, że pozostał w kwestii uznaniu organów rozstrzygających, co nie oznacza jednak dowolności w ich stosowaniu. Ocena naruszenia obowiązku służbowego, waga tego naruszenia, ustalenie jego zakresu, a także wymiar odpowiedniej kary stanowi kompetencję organów orzekających w sprawach dyscyplinarnych. Inaczej mówiąc, skoro ustawodawca powołał art. 134 ustawy nadał charakter uznaniowy, to tym samym decyzję o wydaleniu ze służby pozostawił swobodnej ocenie właściwego organu Policji¹².

Niewątpliwym wpływem na wymiar kary ma rodzaj i rozmiar ujemych następstw przewinienia dyscyplinarnego, a zatem organ orzekający ma obowiązek ustalenia stopnia tych następstw w postaci wysokości powstałej szkody materialnej. Drugą okolicznością wymagającą wyjaśnienia jest rodzaj i stopień obowiązków naruszonych przez policjanta. Organ orzekający powinien zebrać materiał dowodowy umożliwiający wypowiedzenie się w kwestii, czy naruszenie obowiązku miało charakter: rażący, znaczny czy też nieznaczny. Istotnym bowiem elementem decydującym o wyższym lub niższym stopniu szkodliwości prze-

winienia jest motyw. Chodzi o to, że jeżeli działanie policjanta jest nagane i godne potępienia oraz kieruje się on niskimi pobudkami, to szkodliwość jest zdecydowanie wyższa. Natomiast w przypadku motywu działania policjanta zasługującego na uwzględnienie, ponieważ wynika ono ze szlachetnych pobudek, mamy niewątpliwie do czynienia ze szkodliwością przewinienia dyscyplinarnego proporcjonalnie mniejszą. Do okoliczności mających wpływ na ocenę stopnia szkodliwości przewinienia należy dodać sposób działania policjanta, tzn. jego zachowanie oraz psychiczne nastawienie do przewinienia dyscyplinarnego, a więc stosunek do tego przewinienia. Z kolei okolicznością mającą wpływ na rodzaj kary są właściwości i warunki osobiste policjanta. Do właściwości tych należą cechy charakteru i osobowości, np. spokojny, troskliwy, zrównoważony, zgodny i wolny od nałogów, albo jako przeciwstawne wymienionym, np. nerwowy, agresywny, konfliktowy, bezduszny i uzależniony. Do warunków natomiast zaliczamy sytuację policjanta, a więc warunki rodzinne (żona, dzieci), materialne (na jakim stanowisku odbywa służbę, ile zarabia, jakie ma efekty zawodowe) oraz środowisko, z którym utrzymuje kontakty (z marginesu czy inne)¹³.

Policja

Art. 134 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż: karami dyscyplinarnymi są:

- 1) nagana;
- 2) zakaz opuszczania wyznaczonego miejsca przebywania;
- 3) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
- 4) wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe;
- 5) obniżenie stopnia;
- 6) wydalenie ze służby.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

Art. 146 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu stwierdza, iż:

1. Funkcjonariuszowi mogą być wymierzane kary dyscyplinarne:
 - 1) upomnienie;
 - 2) nagana;
 - 3) surowa nagana;
 - 4) nagana z ostrzeżeniem;
 - 5) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku;
 - 6) wyznaczenie na niższe stanowisko służbowe;
 - 7) obniżenie stopnia;
 - 8) pozbawienie stopnia oficerskiego;
 - 9) ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby;
 - 10) wydalenie ze służby.

Postępowanie odwoławcze

Policja

Art. 135k ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż:

1. Postępowanie dyscyplinarne jest dwuinstancyjne. Od orzeczenia wydanego w pierwszej instancji obwinionemu przysługuje odwołanie w terminie 7 dni od dnia doręczenia orzeczenia. [...]
4. Jeżeli orzeczenie lub postanowienie w pierwszej instancji wydał Komendant Główny Policji, odwołanie lub zażalenie nie przy-

POSTĘPOWANIE ODWOŁAWCZE

śluguje. Obwiniony może jednak w terminie, o którym mowa w ust. 1, zwrócić się do Komendanta Głównego Policji z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy; do wniosku tego stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące odwołań od orzeczeń.

Art. 135m ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż:

1. Wyższy przełożony dyscyplinarny w terminie 7 dni od dnia wniesienia odwołania może powołać komisję do zbadania zaskarżonego orzeczenia, zwaną dalej „komisją”. W przypadku odwołania od orzeczenia o ukaraniu karą, o której mowa w art. 134 pkt 4–6 (kary – wyznaczenia na niższe stanowisko służbowe, obniżenia stopnia, wydalenia ze służby), wyższy przełożony dyscyplinarny jest obowiązany powołać komisję.
2. Komisja składa się z trzech oficerów w służbie stałej, z których dwóch wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarny, a jednego właściwy zarząd wojewódzki związku zawodowego policjantów, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. O wyznaczeniu przedstawiciela związku zawodowego do składu komisji przewodniczący zarządu wojewódzkiego związku zawodowego policjantów zawiadamia wyższego przełożonego dyscyplinarnego w terminie 3 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o powołaniu takiej komisji. W przypadku niewyznaczenia przedstawiciela związku zawodowego, trzeciego członka komisji wyznacza wyższy przełożony dyscyplinarny.
4. Wyższy przełożony dyscyplinarny wyznacza przewodniczącego spośród członków komisji.
5. Przepisy art. 135c ust. 1–3 stosuje się odpowiednio do członków komisji.
6. Komisja może wysłuchać rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego lub jego obrońcę.
7. Niestawiennictwo prawidłowo zawiadomionych: rzecznika dyscyplinarnego, obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznawania sprawy.
8. Komisja może wystąpić do wyższego przełożonego dyscyplinarnego o uzupełnienie materiału dowodowego w trybie art. 135l ust. 1.

Art. 135n ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji stanowi, iż:

1. Z przeprowadzonych czynności komisja sporządza sprawozdanie wraz z wnioskiem dotyczącym sposobu załatwienia odwołania.
2. Komisja przedstawia wyższemu przełożonemu dyscyplinarnemu sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie 21 dni od dnia jej powołania.
3. Rozpatrzenie odwołania przez wyższego przełożonego dyscyplinarnego powinno nastąpić w terminie 14 dni od dnia wpływu odwołania, a w przypadku powołania komisji – w terminie 7 dni od dnia otrzymania sprawozdania, o którym mowa w ust. 1.
4. Wyższy przełożony dyscyplinarny może zaskarżone orzeczenie:
 - 1) utrzymać w mocy albo
 - 2) uchylić w całości albo w części i w tym zakresie uniewinnić obwinionego, odstąpić od ukarania, względnie wymierzyć inną karę, bądź uchylając to orzeczenie – umorzyć postępowanie dyscyplinarne w pierwszej instancji, albo
 - 3) uchylić w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez przełożonego dyscyplinarnego, gdy rozstrzygnięcie sprawy wymaga przeprowadzenia czynności dowodowych w całości lub w znacznej części.
5. Postępowanie odwoławcze umarza się w przypadku cofnięcia odwołania.
6. W postępowaniu odwoławczym wyższy przełożony dyscyplinarny nie może wymierzyć surowszej kary dyscyplinar-

nej, chyba że zaskarżone orzeczenie rażąco narusza prawo lub interes służby.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego

§ 32 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2004 r. w sprawie udzielania wyróżnień i przeprowadzania postępowań dyscyplinarnych wobec funkcjonariuszy ABW stanowi, iż:

1. Odwołanie od orzeczenia składa się na piśmie Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia, za pośrednictwem przełożonego, który wydał orzeczenie
2. Wniesienie odwołania w terminie wstrzymuje wykonanie orzeczenia.
3. Orzeczenie, od którego nie wniesiono w terminie odwołania, po jego upływie staje się ostateczne i podlega wykonaniu.
4. Od orzeczenia wydanego przez Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego odwołanie nie przysługuje, jednakże obwiniony, w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia, może zwrócić się do Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy. Przepis § 35 stosuje się odpowiednio.

Po analizie przepisów dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej w obu formacjach nasuwa się wniosek, iż kwestia odpowiedzialności dyscyplinarnej została uregulowana odmiennie w wielu istotnych kwestiach, które zaprezentowano w artykule. Nasuwa się pytanie, czy adekwatnie do ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, która jest wspólna dla wszystkich formacji, również nie powinny istnieć wspólne przepisy dyscyplinarne. Niewątpliwie takie rozwiązanie pozwoliłoby dobrać najlepsze, najbardziej racjonalne rozwiązania, ujednoliciłoby procedurę.

Autor składa podziękowania za wsparcie merytoryczne Pani Koordynator Rzeczników Dyscyplinarnych ABW oraz Zastępcy Dyrektora Biura Kadr ABW.

¹ Wyrok z dnia 15 listopada 2006 r., Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, II SA/Wa 1344/06.

² Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.

³ Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3.

⁴ D. Baj, D. Bober, *Odpowiedzialność dyscyplinarna policjanta*, CSP, Legionowo 2013.

⁵ Dz. U. z 2015 r. poz. 1929, z późn. zm.

⁶ Decyzja nr 27 Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z dnia 25 marca 2015 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej funkcjonariusza Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego” (Dz. Urz. ABW poz. 7).

⁷ Załącznik do decyzji nr 27 Szefa ABW z dnia 25 marca 2015 r.

⁸ Dz. U. z 2014 r. poz. 60.

⁹ W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008.

¹⁰ W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*.

¹¹ Wyrok z dnia 19 stycznia 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny, I OSK 637/06. LEX nr 320611.

¹² Wyrok z dnia 18 kwietnia 2007 r., Naczelny Sąd Administracyjny w Warszawie, I OSK 994/06.

¹³ W. Kotowski, *Ustawa o Policji. Komentarz*.

Policja w systemie przeciwpowodziowym

Wybrane zagadnienia

dr Grzegorz Pietrek

Katedra Nauk o Bezpieczeństwie
Wyższa Szkoła Bankowa w Gdańsku

Powódź jest naturalnym, przejściowym zjawiskiem hydrologicznym, które jest spowodowane na przykład wezbraniem wód rzecznych lub morskich, wskutek czego po przekroczeniu stanów brzegowych następuje zalanie terenów nadbrzeżnych albo depresyjnych, powodując zagrożenie dla ludności i ich mienia.

W przypadku wystąpienia zagrożenia powodziowego Policja wykonuje nie tylko swoje zadania ustawowe, ale także realizuje działania bezpośrednie w stosunku do zagrożonej ludności, a często przekazuje do użytku swój sprzęt i inne środki jednostkom ratowniczym. Istotnym elementem skutecznego działania jest sprawne funkcjonowanie systemu zarządzania kryzysowego oraz wyposażenie jednostek w odpowiedni sprzęt ratowniczy.

Wprowadzenie

Jednym z najczęściej występujących rodzajów zagrożeń dla ludności jest podtopienie, określane jako powódź: „wezbranie wód morskich lub też rzecznych, którego skutkiem jest zalanie określonych obszarów lądu. W jej efekcie mogą wystąpić straty materialne o różnej skali. Zjawisko to zagraża również życiu oraz zdrowiu ludzi”¹, lub jako: „czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych”².

O rozmiarach szkody oraz liczbie ofiar spowodowanych przekroczeniem stanu brzegowego decyduje wiele czynników, w tym:

- wysokość wezbrania,
- sposób zagospodarowania zalanego terenu,
- skuteczność systemu ochrony przeciwpowodziowej, a w szczególności niezawodność (brak awarii) obwałowań oraz innych elementów tego systemu,
- głębokość i zasięg zalewu oraz prędkość przepływu wody w zalewie (wynikające z wysokości wezbrania i ukształtowania terenu zalewowego)³.

Wezbrania wywołują powódź jedynie wtedy, gdy wody zaleją tereny użytkowe człowieka i powodują szkody⁴. Najskuteczniejszym sposobem ochrony przed skutkami powodzi jest unikanie wykorzystywania dla celów działalności człowieka tere-

nów zalewowych lub korzystania z nich w taki sposób, który nie wywołuje szkód⁵.

System zarządzania zasobami wodnymi w Polsce jest złożony. Administrowanie i zarządzanie wodami stanowiącymi własność Skarbu Państwa należy do różnych organów i instytucji, których zadania i kompetencje nie przekładają się na wspólną strategię ochrony przed powodzią w poszczególnych regionach wodnych. Nałożony ustawowo na dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej obowiązek w zakresie koordynacji przedsięwzięć służących osłonie przeciwpowodziowej praktycznie jest możliwy do zastosowania z powodu rozproszonego zarządzania gospodarką wodną. Ustawodawca określił, że: „Ochronę ludzi i mienia przed powodzią realizuje się w szczególności przez:

- kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych;
- racjonalne retencjonowanie wód oraz użytkowanie budowli przeciwpowodziowych, a także sterowanie przepływami wód;
- zapewnienie funkcjonowania systemu wczesnego ostrzeżenia przed niebezpiecznymi zjawiskami zachodzącymi w atmosferze i hydrosferze oraz prognozowanie powodzi;
- zachowanie, tworzenie i odtwarzanie systemów retencji wód; budowę, rozbudowę i utrzymywanie budowli przeciwpowodziowych; prowadzenie akcji lodołamania”⁶.

System ochrony przeciwpowodziowej należy postrzegać jako działania kompleksowe, obszarem obejmujące:

- a) techniczne sposoby ochrony przed powodzią:
 - budowę zbiorników retencyjnych,

ZARZĄDZANIE I PLANOWANIE W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

- prowadzenie bieżącej kontroli i remontów obwałowań oraz budowę nowych,
 - tworzenie polderów i kanałów ulgi,
 - zwiększenie naturalnych zdolności odpływowych koryt rzecznych, w tym utrzymanie międzywala zgodnie z przeznaczeniem,
 - właściwe utrzymanie melioracji miejskich (odwodnienie terenów zurbanizowanych),
 - sprawny system prognoz i monitoringu hydrologiczno-meteorologicznego;
- b) nietechniczne:
- opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego miast, regionów i lokalnych uwzględniających ochronę przeciwpowodziową jako niezbędny element bezpieczeństwa ludności i mienia,
 - opracowanie uregulowań prawnych zakazujących budowy wszelkich obiektów w międzywalu i na terenach zalewowych,
 - opracowanie map terenów zalewowych z określonym stopniem ryzyka powodzi,
 - doskonalenie powiązań operacyjnych na różnych szczeblach odpowiedzialności,
 - doskonalenie systemu wczesnego ostrzegania i powiadamiania,
 - powszechną edukację ludności⁷.

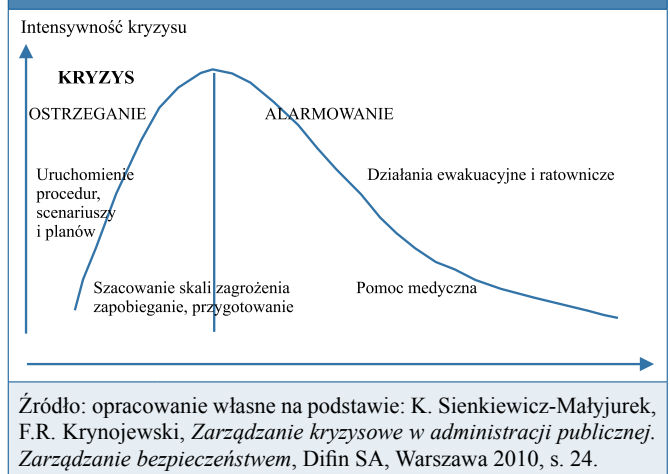
Celem niniejszego artykułu jest wskazanie funkcji Policji w ramach systemu zarządzania kryzysowego na terenie powiatu. Policja wykonuje zadania wspomagające, które wpływają na skuteczność i efektywność systemu przeciwpowodziowego powiatu.

1. Zarządzanie i planowanie w sytuacjach kryzysowych

Według ustawodawcy sytuacją kryzysową nazywa się: „sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”⁷⁸. W momencie, kiedy jednostka nie radzi sobie z kryzysem – natychmiastową zmianą, nagłym zwrotem – i dochodzi do braku opanowania kryzysu, skutkiem może być sytuacja kryzysowa. Nie wszystkie sytuacje kryzysowe można przewidzieć, natomiast trzeba być przygotowanym na ich wystąpienie. W tym przypadku niezbędne jest zarządzanie zarówno podczas działań zapobiegawczych, jak i podczas prac prowadzonych w czasie kryzysu oraz po jego wystąpieniu. Zarządzanie kryzysowe zostało zdefiniowane jako: „działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej”⁷⁹.

Nie da się stworzyć uniwersalnych metod działań, które można by było wykorzystać w każdej sytu-

Rysunek 1. Przebieg sytuacji kryzysowej

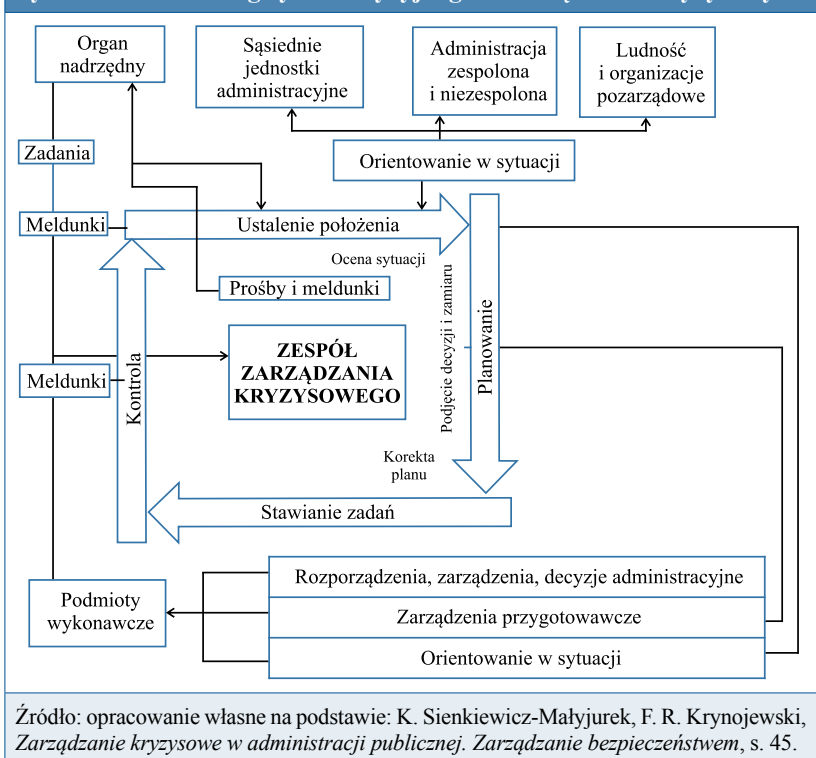

acji kryzysowej. Na poziomie powiatowym działania związane z sytuacją kryzysową są wykonywane w przypadku, gdy wystąpi ona na terenie co najmniej dwóch gmin. Na każdym szczeblu – centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym – tworzy się plany zarządzania kryzysowego po to, aby zapewnić mieszkańcom na danym obszarze warunki ochrony przed wystąpieniem zagrożeń.

Plan zarządzania kryzysowego składa się z następujących elementów:

- 1) plan główny:
 - a) charakterystyka zagrożeń oraz ocena ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczących infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń;
 - b) zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa;

Rysunek 2. Przebieg cyklu decyzyjnego w zarządzaniu kryzysowym

- c) zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych;
 - d) zadania określone planami działań krótkoterminowych, o których mowa w art. 92 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.);
- 2) zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych:
- a) zadania w zakresie monitorowania zagrożeń;
 - b) tryb uruchamiania sił i środków;
 - c) procedury reagowania kryzysowego;
 - d) współdziałanie między siłami;
- 3) załączniki funkcjonalne planu głównego:
- a) procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej;
 - b) organizację łączności;
 - c) organizację systemu monitorowania zagrożeń, ostrzeżenia i alarmowania;
 - d) zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń;
 - e) organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych;
 - f) organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej;
 - g) organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru;
 - h) wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego;
 - i) zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód;
 - j) procedury uruchamiania rezerw państwowych;
 - k) wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego;
 - l) priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej¹⁰.

Podczas tworzenia planu zarządzania kryzysowego należy brać pod uwagę każdą możliwą sytuację, która mogłaby zagrozić bezpieczeństwu, np. na terenie danego powiatu czy też gminy, ze względu na ich położenie geograficzne. Należy się skupić na analizie przyczyn zagrożeń, ocenie zagrożeń oraz skutków tych zagrożeń, ponieważ każdy obszar położony w Polsce jest narażony na inne zagrożenia.

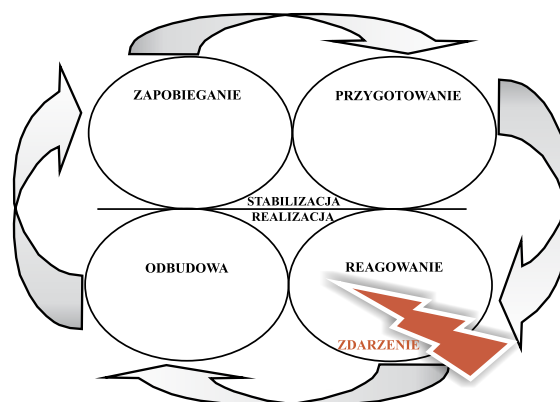
Na proces zarządzania kryzysowego składa się:

- 1) **okres stabilizacji** występujący przed pojawieniem się sytuacji kryzysowej i zawierający fazy: zapobiegania oraz przygotowania,
- 2) **okres realizacji** występujący po pojawieniu się sytuacji kryzysowej i zawierający fazy: reagowania oraz odbudowy¹¹ (rys. 3).

Okres stabilizacji, który zawiera w sobie dwie pierwsze fazy zarządzania kryzysowego, obejmuje następujące zadania wykonywane z pomocą osób biorących udział w zarządzaniu kryzysowym, jak i osób niemających bezpośredniego kontaktu z zarządzaniem kryzysowym, np.: przedstawiciele mediów, kierowników zakładów pracy:

- 1) **faza zapobiegania** – w tej fazie wykonywane są zadania, których głównym celem jest wykluczanie oraz jak największe eliminowanie możliwości wystąpienia niebezpieczeństw; podczas tych działań dokonuje się różnych analiz zagrożeń oraz planowania; zwraca się również uwagę na stan techniczny infrastruktury, jak i wykonuje się zadania zapobiegawcze podwyższające bezpieczeństwo, np.: bu-

Rysunek 3. Fazy zarządzania kryzysowego z uwzględnieniem momentu zajścia sytuacji kryzysowej

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Sienkiewicz-Małyjurek, F.R. Krynojewski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej. Zarządzanie bezpieczeństwem*, s. 21.

dowa wałów przeciwpowodziowych; jest to bardzo ważna faza w całym procesie, ponieważ zaniechanie działań na tym etapie może doprowadzić do poważnych skutków;

- 2) **faza przygotowania** – w tej fazie również zwraca się uwagę na potencjalne skutki zagrożeń, ale najważniejszą rzeczą jest przede wszystkim dopilnowanie, aby w czasie kryzysu można było skorzystać z jak największej liczby sił czy też środków; zakres działań obejmuje np. opracowywanie planów zarządzania kryzysowego, sprawność działania centrów zarządzania kryzysowego oraz poszczególnych systemów potrzebnych zarówno do informowania, jak i alarmowania w czasie zagrożenia.

Drugi okres – **okres realizacji** – zawierający dwie kolejne fazy zarządzania kryzysowego polega już na samym kontrolowaniu sytuacji po wystąpieniu zagrożenia. Najważniejszym celem jest koordynowanie działań, minimalizowanie szkód oraz w jak największym stopniu przywrócenie stanu zbliżonego do tego przed zniszczeniami¹².

W poszczególnych fazach wyodrębnia się zadania:

- 1) **faza reagowania** – w tej fazie uruchamiane są jednostki ratownicze, ważne jest sprawne korzystanie z planów zarządzania kryzysowego, pomoce psychologiczne, ale też podstawowym zadaniem jest jak najszybsze informowanie mieszkańców o zagrożeniach; istotną rzeczą w tej fazie jest przede wszystkim sprawna komunikacja¹³;
- 2) **faza odbudowy** – kluczowymi zadaniami jest przywrócenie do stanu poprzedniego zniszczonej bądź uszkodzonej na skutek katastrofy infrastruktury oraz opracowywanie metod jej ulepszenia i wzmocnienia; w tej fazie są dokonywane wyliczenia szkód, pomoc społeczna oraz wyciąganie wniosków; ta faza ma swój początek już w fazie reagowania; składa się z kilku etapów, a więc jest to faza, która trwa najdłużej oraz jest najbardziej kosztowna¹⁴.

Proces zarządzania kryzysowego jest ciągły, ponieważ w momencie zakończenia fazy odbudowy, w której wyciągane są wnioski stanowiące podstawę do ewentualnej poprawy kolejnych działań, wszystko zaczyna się od nowa, a więc od fazy zapobiegania¹⁵.

2. System zarządzania kryzysowego

Za stan bezpieczeństwa, w tym przeciwpowodziowego, w powiecie odpowiada starosta. Jak podstawowy organ służący do wypełnienia tego prawa i obowiązku wskazany jest Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) wraz z siłami i środkami. PSP działa w sytuacjach zagrożeń kryzysowych w ramach krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (KSRG). Zgodnie z właściwością terytorialną, KSRG tworzą i koordynują jego funkcjonowanie następujące organy władzy:

- **wójt** (burmistrz lub prezydent miasta) w zakresie zadań ustalonych przez wojewodę,
- **starosta**, który określa zadania i kontroluje wykonywanie zadań na obszarze powiatu, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska i mienia zarządza systemem przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego,
- **wojewoda**, który określa zadania i kontroluje ich wykonanie na obszarze województwa, a w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia, środowiska i mienia zarządza systemem przy pomocy wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego¹⁶.

KSRG zorganizowany jest w sposób zapewniający jego ciągłe funkcjonowanie na **poziomach**:

- **powiatowym**, jako podstawowym poziomie wykonawczym działań ratowniczych na obszarze gmin i powiatu,
- **wojewódzkim**, jako poziomie wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze województwa,
- **centralnym**, jako poziomie wspomaganie i koordynacji działań ratowniczych na obszarze kraju.

Ważnym poziomem budowania systemu jest **powiat**, gdyż tam przyjmowane są wszelkie zgłoszenia o zdarzeniach wymagających podjęcia działań ratowniczych w oparciu o procedury ujęte w planach ratowniczych oraz realizowane są działania ratownicze, również wówczas, gdy siły i środki gminnych podmiotów ratowniczych są niewystarczające i wymagają wsparcia z poziomu wojewódzkiego i krajowego¹⁷.

Struktura KSRG w poszczególnych powiatach zależy od rodzaju zagrożeń i sieci jednostek ratowniczych, a ta jest zależna od możliwości włączenia do systemu – poza jednostkami ochrony przeciwpożarowej – innych służb i podmiotów funkcjonujących na obszarze powiatu, zarówno na podstawie decyzji starosty, jak i umowy cywilnoprawnej podpisanej ze starostą.

Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez powiatowe stanowisko kierowania PSP, współdziałające ze stanowiskami dyżurnymi administracji samorządowej wójtów (burmistrzów, prezydentów miast) i starostów oraz zintegrowane z punktami alarmowymi komponentów systemu.

Zapewnienie skutecznych warunków realizacji bieżących zadań ratowniczych przez podmioty KSRG na obszarze powiatu leży w gestii starosty, który:

- uzgadnia wspólne działanie podmiotów systemu,
- zatwierdza plany ratownicze oraz programy działania powiatowych służb, inspekcji i straży oraz innych jednostek organizacyjnych powiatu w zakresie ich udziału w KSRG,
- określa zadania KSRG na obszarze powiatu oraz kontroluje ich realizację,
- uwzględnia w projekcie budżetu powiatu niezbędne środki finansowe na skuteczne działania ratownicze powiatowych służb, inspekcji i straży oraz innych jednostek organizacyjnych powiatu, jak też dysponuje rezerwą budżetową powiatu,

- powołuje powiatowy zespół zarządzania kryzysowego i mu przewodniczy.

W sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń życia, zdrowia lub środowiska oraz w stanach kryzysu starosta kieruje krajowym systemem ratowniczo-gaśniczym w zakresie:

- określenia celów do osiągnięcia i priorytetów działań ratowniczych,
- zabezpieczenia logistyki dla sił ratowniczych i pomocniczych,
- zapewnienia minimalnych wymogów do przetrwania ludności na obszarach (lub z obiektów) dotkniętych zdarzeniem,
- nadzorowania realizacji przydzielonych zadań oraz monitorowania przebiegu działań ratowniczych¹⁸.

Dla odpowiedniego przygotowania powiatu do zwalczania powstałych zagrożeń i usuwania ich skutków oraz koordynacji działań ratowniczych starostowie posiadają kilka narzędzi:

- **plan ratowniczy powiatu** zawierający podstawowe zadania i procedury postępowania na wypadek zagrożeń; plan taki dla obszaru powiatu opracowuje komendant powiatowy PSP, a zatwierdza starosta; w planie ratowniczym określone są zadania dla podmiotów wchodzących w skład systemu ratowniczo-gaśniczego i dla podmiotów współdziałających oraz zasady i sposób ich alarmowania; komendant powiatowy uzgadnia plan ratowniczy z jednostkami systemu ratowniczego oraz z podmiotami współdziałającymi z systemem, w części dotyczącej ich zadań;
- **powiatowy zespół zarządzania kryzysowego**, który jest organem doradczym starosty;
- **powiatowe centrum zarządzania kryzysowego**¹⁹.

W przypadku, gdy siły i środki systemu ratowniczo-gaśniczego na obszarze powiatu okażą się niewystarczające (dramatyczny wzrost skali zdarzenia, równoczesność zdarzeń, brak jednostek specjalistycznych) lub zdarzenie swym zasięgiem wykracza poza obszar powiatu, uruchamiany jest wyższy poziom KSRG – poziom wojewódzki.

Kierowanie (dowodzenie) działaniami ratowniczymi, których rozmiar lub zasięg przekracza możliwości sił ratowniczych poziomu powiatu, przejmuje komendant wojewódzki PSP lub upoważniony przez niego oficer.

Poziom wojewódzki spełnia rolę wspomagającą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza powiatu, w którym ma miejsce zdarzenie. Podstawowe siły i środki KSRG na poziomie województwa to wojewódzki odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi (wydzielone siły i środki z poziomów powiatowych) oraz krajowa baza sprzętu specjalistycznego²⁰.

Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez Wojewódzkie Stanowisko Koordynacji Ratownictwa PSP, współdziałające z centrami zarządzania kryzysowego wojewodów oraz administracją zespoloną (np. Komendantem Wojewódzkim Policji, Wojewódzkim Inspektorem Ochrony Środowiska, Wojewódzkim Inspektorem Nadzoru Budowlanego, Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym) i niezespoloną (Oddziałem Straży Granicznej, Zarządem Gospodarki Wodnej, Urzędem Żeglugi Śródlądowej, Wojskową Komendą Uzupełnień i innymi). Istotną rolę w zakresie koordynacji działań jednostek KSRG z podmiotami współdziałającymi z systemem na obszarze województwa pełni wojewoda, poprzez wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego²¹.

Procedury działania i uruchamiania systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie województwa, w odniesieniu do poszczególnych typów zagrożeń, są określone w wojewódzkim planie

ratowniczym, do opracowania którego zobowiązany jest komendant wojewódzki PSP. Ich treść stanowią wybrane elementy planów ratowniczych tych powiatów, w których siły i środki są niewystarczające do usuwania istniejących tam zagrożeń. Ponadto zawierają one organizacyjno-techniczne sposoby likwidacji zagrożeń wymagających zaangażowania w działaniach ratowniczych znacznych sił i środków (np. klęski żywiołowe) oraz zagrożeń, które mogą powstać na granicy powiatów lub województwa. Komendant wojewódzki uzgadnia plan ratowniczy z podmiotami KSRG oraz z podmiotami współdziałającymi z systemem, w części dotyczącej ich zadań. Plan ratowniczy zatwierdza wojewoda²². W przypadku zdarzenia, gdy siły i środki KSRG na poziomie województwa okazały się niewystarczające lub zdarzenie (zagrożenie) przekracza obszar województwa, uruchamiany jest najwyższy poziom systemu ratowniczego – poziom centralny (kraju). Kierowanie (dowodzenie) działaniami ratowniczymi, których rozmiar lub zasięg przekracza możliwości sił ratowniczych poziomu wojewódzkiego, przejmuje Komendant Główny PSP lub upoważniony przez niego oficer²³.

Poziom centralny (kraju) spełnia rolę wspomagającą i koordynacyjną w sytuacjach wymagających użycia sił i środków spoza województwa, w którym ma miejsce zdarzenie. Podstawowe siły i środki krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego na poziomie centralnym to centralny odwód operacyjny z grupami specjalistycznymi (wydzielone siły i środki z poziomów wojewódzkich), krajowe bazy sprzętu specjalistycznego oraz siły i środki szkół PSP²⁴.

Dysponowanie jednostek systemu do działań ratowniczych oraz alarmowanie podmiotów współdziałających odbywa się poprzez Krajowe Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności (KCKRiOL), pełniące również funkcję międzyresortowego centrum zarządzania kryzysowego. Uruchamianie poziomów wspomagania (wojewódzkiego i centralnego) następuje na żądanie kierującego działaniami ratowniczymi poprzez powiatowe stanowisko kierowania – przy uruchamianiu poziomu wojewódzkiego – i poprzez wojewódzkie stanowisko koordynacji ratownictwa – przy uruchamianiu poziomu centralnego²⁵. W przypadku zagrożeń wymagających współdziałania na szczeblu centralnym podmiotów KSRG z podmiotami innych resortów rolę koordynatora pełni minister właściwy do spraw wewnętrznych przy pomocy Zespołu do Spraw Kryzysowych i Centrum Zarządzania Kryzysowego tworzonego na bazie KCKRiOL²⁶.

Na szczeblu centralnym podpisywane są przez Komendanta Głównego PSP porozumienia o włączeniu do systemu lub współdziałaniu z systemem podmiotów, których działalność może być przydatna w akcjach ratowniczych. Porozumienia zawierane na szczeblu centralnym określają ogólne ramy współpracy w zakresie ratownictwa i są podstawą do zawierania szczegółowych porozumień na poziomie wojewódzkim i powiatowym²⁷.

System wspomagają na zasadzie zawartych porozumień służby, inspekcje i straże.

3. Policja w systemie zarządzania kryzysowego

Policja wchodzi w skład powiatowej administracji zespolonej (z administracją samorządową), w sytuacjach kryzysowych podlega staroście powiatu. Ze zwierzchnictwa tego wynikają wymienione w ustawach uprawnienia starosty wobec Policji; merytoryczne – jeżeli chodzi o wykonywanie przez Policję jej zadań, personalne – wobec komendantów Policji, finansowe

– dotyczące pokrywania kosztów funkcjonowania Policji²⁸. W sytuacjach kryzysowych Policja szczebla powiatowego ściśle współdziała z jednostkami KSRG²⁹.

Poddanie komendantów powiatowych Policji zwierzchnictwu starosty nie oznacza usunięcia ich spoza władztwa Komendanta Głównego Policji. Nie narusza też zasady hierarchicznego podporządkowania komendantów Policji i ich podwładnych swoim przełożonym. Zakres tego władztwa i podporządkowania określa ustawa o Policji. Komendant powiatowy Policji składa staroście (także radzie powiatu) roczne sprawozdanie ze swojej działalności, a także informacje o stanie porządku i bezpieczeństwa publicznego. W razie zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub niebezpiecznego zakłócenia porządku publicznego sprawozdania i informacje są składane niezwłocznie na każde żądanie starosty³⁰.

W powiecie starosta jako przewodniczący zarządu powiatu jest organem wykonawczym samorządu powiatowego, komendant powiatowy zaś pozostaje organem administracji rządowej³¹.

Ze względu na rodzaj zdarzenia, podczas którego jest wymagane podjęcie działań, zostały wyróżnione trzy sposoby organizacyjne przedsięwzięć:

- 1) interwencje – działania z wykorzystaniem zasobów, które w danym momencie są dostępne;
- 2) akcje – działania, które wymagają dostępności zasobów nieosiągalnych w danym momencie;
- 3) operacje – działania, które mogą wykroczyć poza teren komendy powiatowej Policji oraz komendy miejskiej Policji, ale też prace, które wymagają użycia większych zasobów³².

W sytuacjach kryzysowych Policja, zgodnie z ze swoimi kompetencjami³³, zajmuje się między innymi:

- 1) w zakresie alarmowania i ostrzegania:
 - a) uzyskiwaniem, przetwarzaniem oraz przekazywaniem informacji o zagrożeniach na potrzeby dowodzenia i kierowania,
 - b) komunikacją z ludnością o zagrożeniach dzięki systemom łączności,
 - c) współdziałaniem z innymi służbami poprzez przekazywanie informacji dzięki systemom łączności;
- 2) w zakresie działań porządkowych:
 - a) umożliwianiem swobodnego dojazdu służbom ratowniczym,
 - b) informowaniem o objazdach,
 - c) pilnowaniem porządku w miejscu, gdzie pracują jednostki ratownicze,
 - d) zapobieganiem panice,
 - e) pilotowaniem kolumn jednostek ratowniczych,
 - f) przekazywaniem informacji na temat miejsc zbiórek,
 - g) kierowaniem ruchem w miejscach oblężonych przez osoby ewakuowane,
 - h) ochroną miejsc, w których znajdują się punkty medyczne,
 - i) ochroną pozostawionego mienia,
 - j) ochroną miejsc, w których znajdują się punkty humanitarne,
 - k) przeszukiwaniem terenu w związku z porzuconym mieniem,
 - l) identyfikowaniem ofiar;
- 3) w zakresie bezpośrednich działań ratowniczych:
 - a) pomocą podczas ewakuacji ludności poszkodowanej, pomocą osobom starszym i chorym oraz umieszczeniem tych osób w miejscu bezpiecznym,
 - b) udzielaniem pierwszej pomocy,
 - c) udostępnianiem swoich środków podczas działań ratowniczych,

POLICJA W SYSTEMIE ZARZĄDZANIA KRYZYSOWEGO

- d) udostępnianiem obiektów policyjnych w ramach prowadzonych działań,
- e) zabezpieczaniem urządzeń technicznych;
- 4) w zakresie działań przywracających stan będący przed nadejściem zagrożenia:
 - a) regulacją ruchu osób i pojazdów,
 - b) udzielaniem informacji dotyczących miejsc pobytu osób poszkodowanych, mienia oraz udzielaniem informacji o aktualnej sytuacji, stanie zagrożenia³⁴.

Aby te działania były skuteczne, podstawowym warunkiem jest przygotowanie procedur postępowania, jak również odpowiednie przygotowanie zintegrowanego planu współdziałania różnych służb i instytucji. Nie można zapominać o systematycznych ćwiczeniach jednostek policyjnych, a także o stałym podnoszeniu sprawności tych jednostek. Za realizację tych przedsięwzięć są odpowiedzialne zespoły zarządzania kryzysowego przy jednostkach organizacyjnych Policji w całej Polsce. Ochrona bezpieczeństwa jest związana głównie z zadaniami przypisanymi Policji³⁵.

Zakres zadań podczas interwencji w przypadku wystąpienia powodzi, ale też innych sytuacji kryzysowych, wymaga zaangażowania nie tylko Policji. Wynikiem połączenia sił wszystkich podmiotów KSRG jest szybkie i efektywne prowadzenie działań na miejscu zdarzenia.

Współdziałanie pojmuje się jako: „uzgodnione ześrodkowanie wysiłków i działań różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych co do zadań, czasu, miejsca, przestrzeni i ich taktyczno-operacyjnych możliwości w myśl ogólnego zamiaru osiągnięcia celu operacji czy walki”³⁶.

Istotą współdziałania jest realizacja wytyczonych celów przez zaangażowane jednostki, ale ze wspólnym udziałem, wspólnymi siłami. Cechy, którymi charakteryzuje się współdziałanie, to:

- a) zbiorowy cel uczestników;
- b) uzgodnienie prac związanych z realizacją celu;
- c) wypełnienie własnych zadań z zaangażowaniem jednostek współdziałających³⁷.

Policja – na podstawie właściwych porozumień – współpracuje z PSP³⁸ oraz Strażą Graniczną³⁹. Podczas działań prowadzonych przy powodziach i innych sytuacjach kryzysowych Policja i PSP współpracują, realizując zadania, tj.:

- 1) konsultowanie zjawisk i sytuacji mogących stworzyć zagrożenie;
- 2) konsultowanie planów działania oraz planów ratowniczych w przypadku zagrożenia;
- 3) wspólne informowanie o podmiotach mających dostęp do specjalistycznego sprzętu ratowniczego;
- 4) wspólne informowanie oraz ostrzeżenie o występującym zdarzeniu;
- 5) sprawne zarządzanie działaniami podczas interwencji;
- 6) kompetentne wykonywanie swoich zadań podczas interwencji⁴⁰.

Współpraca Policji ze Strażą Graniczną skupia się na zwalczaniu przestępczości. Jednostka Straży Granicznej uczestniczy także w działaniach podczas sytuacji kryzysowej i pomaga Policji. W porozumieniu między komendantami głównymi Policji i Straży Granicznej zakres współpracy dotyczy:

- 1) wsparcia logistycznego;
- 2) ochrony bezpieczeństwa oraz porządku publicznego;
- 3) pilnowania i monitorowania sytuacji przy strefach granicznych⁴¹.

Jednostki Policji prowadzą również wspólne działania ze strażami gminnymi (miejskimi)⁴². Nadzór nad czynnościami straży

gminnej pełni Komendant Główny Policji poprzez właściwego Komendanta Wojewódzkiego Policji. Straż gminna (miejska) przede wszystkim pełni funkcję wspomagającą Policję. Policja i straż gminna współdziała, a więc może być zawarte porozumienie między organem zarządzającym strażą gminną a Policją. Działania opisane w porozumieniu dotyczą głównie:

- 1) ochrony bezpieczeństwa miejsc publicznych;
- 2) kontroli sytuacji drogowej podczas ewentualnych wystąpień sytuacji kryzysowych;
- 3) prac porządkowych dotyczących usuwania skutków po katastrofach;
- 4) ochrony obiektów publicznych i urządzeń służących ludziom;
- 5) informowania ludności o bieżącej sytuacji.

Współpraca między Policją a strażami gminnymi polega głównie na:

- 1) wymianie informacji;
- 2) usprawnianiu systemów łączności;
- 3) odpowiednim rozmieszczeniu służb w zależności od występujących zagrożeń.

Współpraca między tymi jednostkami jest realizowana poprzez:

- 1) spotkania komendantów, dotyczące bieżącej sytuacji;
- 2) ustalanie wspólnych zadań;
- 3) bieżące konsultacje.

Na terenach dotkniętych powodzią występują takie zagrożenia, jak:

- 1) utrata życia i zdrowia osób;
- 2) utrata mienia;
- 3) naruszenia porządku publicznego;
- 4) wybuch paniki i nieprzestrzeżenie wydawanych poleceń;
- 5) utrudnienia związane z przemieszczaniem się osób poszkodowanych;
- 6) utrudnienia występujące na drogach, związane ze wzmożonym ruchem;
- 7) zagrożenia o charakterze kryminalnym, np.: kradzieże rzeczy osób opuszczających swoje domy;
- 8) agresywne zachowania związane z napiętą sytuacją⁴³.

Ogłaszając stan pogotowia przeciwpowodziowego, komendanci Policji podejmują następujące decyzje nakazujące:

- 1) wprowadzenie stanu pełnej mobilizacji i gotowości;
- 2) zawiązanie współdziałania między jednostkami biorącymi udział w działaniach;
- 3) działania porządkowe, organizacyjne oraz zapobiegawcze;
- 4) analizowanie bieżącego stanu zagrożenia⁴⁴.

Podczas akcji działaniami kieruje właściwy ze względu na miejsce zdarzenia Komendant Powiatowy Policji lub wyznaczony przez niego dowódca operacji. W przypadku zagrożenia powodziowego zostaje powoływany sztab kryzysowy, którego zadaniem jest uzyskiwanie aktualnych informacji dotyczących bieżących sytuacji. Sztab prowadzi również działania koordynujące współpracę Policji z innymi jednostkami ratowniczymi, a w szczególności z PSP⁴⁵.

Zadania, które Policja wykonuje na miejscu objętym powodzią, polegają na:

- 1) alarmowaniu i ostrzeganiu ludności o danym zagrożeniu;
- 2) zapewnieniu bezpieczeństwa oraz porządku publicznego;
- 3) udzielaniu pomocy podczas ewakuacji osobom poszkodowanym;
- 4) zabezpieczeniu rzeczy osób pozostawiających swoje miejsce zamieszkania;
- 5) zabezpieczeniu sytuacji na drogach;

- 6) przypisaniu odpowiednim patrolom zadań zapobiegających kradzieżom mienia;
- 7) wyznaczeniu odpowiednich objazdów miejsc dotkniętych powodzią;
- 8) przekazywaniu środkom masowego przekazu informacji o bieżącej sytuacji, przede wszystkim drogowej;
- 9) identyfikowaniu ofiar śmiertelnych⁴⁶.

Rodzaje funkcji są określone w siatce bezpieczeństwa, którą sporządzają pracownicy komend Policji. Policja w swoich działaniach może pełnić funkcję wiodącą, koordynującą lub pomocniczą. Działając pod kierownictwem starosty i w powiązaniu z PSP, Policja podczas powodzi głównie wykonuje działania polegające na:

- umożliwieniu dojazdu na miejsce zdarzenia jednostkom ratowniczym;
- organizowaniu objazdów i kierowaniu ruchem w miejscach zagrożonych;
- ochronie porządku w miejscach pracy ekip ratowniczych;
- ochronie miejsc i procesu dystrybucji pomocy humanitarnej;
- zabezpieczaniu mienia na terenach zalanych;
- egzekwowaniu przestrzegania przepisów i poleceń kierujących działaniami ratowniczymi;
- identyfikacji ofiar i prowadzeniu ich wykazu;
- powiadamianiu ludności na obszarach zagrożonych zalaniem;
- pomocy w ewakuacji osób poszkodowanych, również z użyciem policyjnych środków transportu;
- udziale w pracach zabezpieczających urządzenia techniczne i teleinformatyczne⁴⁷.

Podsumowanie

Policja jest istotną częścią administracji zespolonej, ważnym elementem systemu zarządzania kryzysowego, w tym wypadku podsystemu wykonawczego. Podczas działań „antykryzysowych” wykonuje czynności natury prewencyjnej, które zostały opisane. Bez tego typu działań z całą pewnością sprawne i skuteczne działania prowadzone przez inne służby, inspekcje i straże byłyby ograniczone, a w wielu przypadkach nawet niemożliwe.

Na marginesie tych rozważań pojawia się problem związany z tym, że podczas dynamicznej sytuacji powodziowej często konieczne jest użycie policjantów do działań stricte ratowniczych. Należy więc zadać pytanie, czy policjanci biorący udział w działaniach potrafią pływać? Można z całą pewnością uznać, że nie wszyscy. Powoduje to dodatkowe zagrożenie dla samych funkcjonariuszy. Wywołuje to też obawę przed samym żywiołem, ale może również być przyczyną zaniechania w chwili konieczności ratowania życia osób poszkodowanych powodzią. Tak więc umiejętność pływania funkcjonariuszy publicznych wydaje się niezbędna do wykonywania zadań na obszarze wodnym podczas zdarzeń nadzwyczajnych. Policjanci podczas powodzi, realizując swoje zadania, muszą być wyposażeni w odpowiednie kwalifikacje, umiejętności, sprzęt – w tym do ochrony osobistej.

Policja posiada funkcjonariuszy przygotowanych do pełnienia służby prewencyjnej na obszarach wodnych⁴⁸, którzy kształceni są w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie⁴⁹, w części do wykonywania zadań z zakresu ratownictwa wodnego. Są to głównie policjanci z posterunków czy komisariatów wodnych. Niektórzy szkolą się niejako na własny rachunek – często jako ratownicy wodni. Ponadto od kandydatów do służby w Policji⁵⁰ nie wymaga się umiejętności pływania.

Wyniki i wnioski

1. Policja współpracuje z różnymi podmiotami w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego podczas powodzi, posiadając zasoby właściwie do tego przygotowane.
2. Tylko wąska grupa policjantów jest przygotowana do wykonywania czynności w zakresie ratownictwa wodnego.
3. Do sprawdzianu kwalifikacyjnego dla kandydatów do służby w Policji należy wprowadzić sprawdzian umiejętności pływania.

Słowa kluczowe: zarządzanie kryzysowe, system przeciwpowodziowy, Policja

Keywords: crisis management, flood system, the Police

¹ S. Grykień, *Spoleczny i ekonomiczny wymiar powodzi we Wrocławiu w 1997 roku*, ZANTE, Wrocław 2008, s. 27.

² Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.).

³ *Problemy hydrotechniki: Modelowanie i hydroinformatyka oraz wybrane zagadnienia ochrony przeciwpowodziowej*, red. Kostecki S., Dolnośląskie Wydawnictwo Edukacyjne, Wrocław 2006, s. 49.

⁴ Tamże, s. 52.

⁵ R. Koślacz, P. Dziedzic, *Poradnik projektowania obwałowań rzecznych*, IMS, Wrocław 1999, s. 82.

⁶ Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, art. 88k.

⁷ G. Pietrek, *Powódź 2010. Ochrona przeciwpowodziowa w Polsce z perspektywy administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań, 2014, s. 12.

⁸ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166, z późn. zm.), art. 3 pkt 1.

⁹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, art. 2.

¹⁰ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, art. 5 ust. 1 pkt 2.

¹¹ K. Sienkiewicz-Małyjurek, F.R. Krynojewski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, s. 19.

¹² G. Pietrek, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk 2013.

¹³ J. Ziarko, J. Walas-Trębacz, *Podstawy zarządzania kryzysowego. Część I. Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, sp. z o.o. – Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010, s. 105.

¹⁴ G. Pietrek, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*.

¹⁵ K. Sienkiewicz-Małyjurek, F.R. Krynojewski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, s. 21.

¹⁶ Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 191, z późn. zm.), ustawa o Państwowej Straży Pożarnej z dnia 24 sierpnia 1991 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 603) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).

¹⁷ G. Pietrek, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, s. 125.

¹⁸ Tamże, s. 127.

¹⁹ Tamże, s. 127–128.

²⁰ Tamże, s. 128.

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ Tamże, s. 129.

²⁴ Tamże.

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże, s. 130.

²⁸ M. Sławiński, *Zwierzchnictwo wojewody i starosty nad Policją*, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Warszawa, 1999, s. 26–27.

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże, s. 27 i 32.

³¹ Tamże, s. 35.

³² G. Pietrek, *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, s. 133.

³³ Zarządzenie nr 24 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie realizacji przez Policję zadań w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych (Dz. Urz. KGP z 1999 r. Nr 7, poz. 36).

³⁴ *Ochrona przed powodzią*, Główny Komitet Przeciwpowodziowy, IMiGW, Jurata 1999, s. 86–87.

³⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.), art. 1 ust. 1.

³⁶ *Leksykon wiedzy wojskowej*, Warszawa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1979, s. 496–497.

³⁷ W. Lidwa, *Współdziałanie w walce lądowej*, Wydawnictwo Tomasz Marszałek, Toruń 2000, s. 90.

³⁸ Porozumienie między Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej a Komendantem Głównym Policji z dnia 12 czerwca 2001 r. o współdziałaniu Państwowej Straży Pożarnej i Policji (niepublikowane – Wykaz aktów prawnych wydanych przez Komendanta Głównego Policji, nieopublikowanych w Dzienniku Urzędowym Komendanta Głównego Policji nr 8 – Dz. Urz. KGP Nr 8, poz. 95).

³⁹ Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 58).

⁴⁰ J. Wróbel, A. Chechelski, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010, s. 16.

⁴¹ Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej.

⁴² Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 706).

⁴³ Zarządzenie nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia w Policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych (Dz. Urz. KGP z 2005 r. Nr 3, poz. 8).

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ *Ochrona przed powodzią*, s. 87.

⁴⁶ Tamże, s. 112.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Por. zarządzenie nr 841 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 13, poz. 68).

⁴⁹ Zob. J. Telak, R. Rodziewicz, *Szkolenia policjantów pełniących służbę prewencyjną na obszarach wodnych*, w: *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania. Monografia naukowa*, pod red. R. Stawickiego, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2015.

⁵⁰ Por. rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 432, z późn. zm.).

Bibliografia

Grykień S., *Spoleczny i ekonomiczny wymiar powodzi we Wrocławiu w 1997 roku*, ZANTE, Wrocław 2008.

Koślarz R., Dziedzic P., *Poradnik projektowania obwałowań rzecznych*, IMS, Wrocław 1999.

Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1979.

Lidwa W., *Współdziałanie w walce lądowej*, Wydawnictwo Tomasz Marszałek, Toruń 2000.

Ochrona przed powodzią, Główny Komitet Przeciwpowodziowy, IMiGW, Jurata 1999.

Pietrek G., *Zarządzanie w sytuacjach kryzysowych*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk 2013.

Pietrek G., *Powódź 2010. Ochrona przeciwpowodziowa w Polsce z perspektywy administracji publicznej*, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa, Poznań 2014.

Problemy hydrotechniki: Modelowanie i hydroinformatyka oraz wybrane zagadnienia ochrony przeciwpowodziowej, red. Kostecki S., Dolnośląskie Wydawnictwo Edukacyjne, Wrocław 2006.

Sławiński M., *Zwierzchnictwo wojewody i starosty nad Policją*, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Warszawa 1999.

Sienkiewicz-Małyjurek K., Krynojewski F.R., *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej. Zarządzanie bezpieczeństwem*, Difin SA, Warszawa 2010.

Telak J., Rodziewicz R., *Szkolenia policjantów pełniących służbę prewencyjną na obszarach wodnych*, w: *Dydaktyka zawodowa. Dylematy i wyzwania*.

Monografia naukowa, pod red. R. Stawickiego, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2015.

Wróbel J., Chechelski A., *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Wydawnictwo Szkoły Policji w Katowicach, Katowice 2010.

Ziarko J., Walas-Trębacz J., *Podstawy zarządzania kryzysowego. Część I. Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, sp. z o.o. – Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2010.

Akty prawne

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2015 r. poz. 469, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 1166, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 706).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. z 2016, poz. 191, z późn. zm.).

Ustawa o Państwowej Straży Pożarnej z dnia 24 sierpnia 1991 r. (Dz. U. z 2016 r. poz. 603).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lutego 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. Nr 46, poz. 239).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 18 kwietnia 2012 r. w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji (Dz. U. poz. 432, z późn. zm.).

Zarządzenie nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia w Policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych (Dz. Urz. KGP z 2005 r. Nr 3, poz. 8).

Zarządzenie nr 24 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie realizacji przez Policję zadań w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych (Dz. Urz. KGP z 1999 r. Nr 7, poz. 36).

Zarządzenie nr 841 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 lipca 2004 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr 13, poz. 68).

Porozumienie między Komendantem Głównym Państwowej Straży Pożarnej a Komendantem Głównym Policji z dnia 12 czerwca 2001 r. o współdziałaniu Państwowej Straży Pożarnej i Policji (niepublikowane – Wykaz aktów prawnych wydanych przez Komendanta Głównego Policji, nieopublikowanych w Dzienniku Urzędowym Komendanta Głównego Policji nr 8 – Dz. Urz. KGP Nr 8, poz. 95).

Porozumienie Komendanta Głównego Policji i Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 17 czerwca 2004 r. w sprawie współdziałania Policji i Straży Granicznej (Dz. Urz. KGP Nr 11, poz. 58).

Summary

Police in the flood system. Chosen issues

The flood is a natural, temporary hydrological phenomenon, which is for example caused by the overflow of river or sea water. Due to the above, after exceeding the bank capacity, there takes place flooding of waterside or depression areas, resulting in the threat to the population and the property. In case of the appearance of the flood threat, the Police performs not only its statutory tasks but also implements direct actions towards the endangered population. The essential element of the effective action is the efficient functioning of the crisis management system, as well as providing the units with the appropriate life-saving equipment.

Tłumaczenie: autor

Charakterystyka wybranych metod i form realizacji przez Interpol zadań związanych z przeciwdziałaniem przestępczości międzynarodowej

mł. insp. w st. sp. dr Tomasz Safjański

Doktor nauk prawnych. Oficer Policji w stanie spoczynku. Stopień naukowy doktora uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim. Jest również absolwentem wydziałów: administracji i zarządzania oraz prawa i administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Ukończył także Wyższą Szkołę Policji w Szczytnie. Służbę w Policji rozpoczął w roku 1994, przechodząc szczeble kariery zawodowej w wielu pionach policyjnych, m.in.: kryminalnym, dw. z przestępczością zorganizowaną, prewencji, spraw wewnętrznych, współpracy międzynarodowej, wywiadu kryminalnego oraz logistyki. W latach 2006–2007 pełnił funkcję dyrektora Krajowego Biura Interpolu w Warszawie. Wykładowca w Wyższej Szkole Prawa i Administracji Przemysław-Rzeszów.

Międzynarodowa Organizacja Policji Kryminalnej (ang. *International Criminal Police Organization*, dalej Interpol) to najstarsza i największa organizacja współpracy policyjnej¹. Dzięki unikalnej strukturze organizacyjnej zasięg geograficzny działania Interpolu w 2016 r. obejmuje obszar 190 państw członkowskich i terytoriów zależnych. W konsekwencji Interpol ma bezprecedensowe możliwości udzielania wsparcia operacyjnego państwom członkowskim w zwalczaniu zagrożeń transgranicznych.

Z kryminalistycznego punktu widzenia przez wsparcie Interpolu należy rozumieć system uzgodnionych przez państwa członkowskie metod i form współpracy policyjnej realizowanych przez upoważnionych urzędników Sekretariatu Generalnego Interpolu oraz funkcjonariuszy właściwych krajowych służb policyjnych, które służą identyfikowaniu i lokalizowaniu zagrożeń transgranicznych.

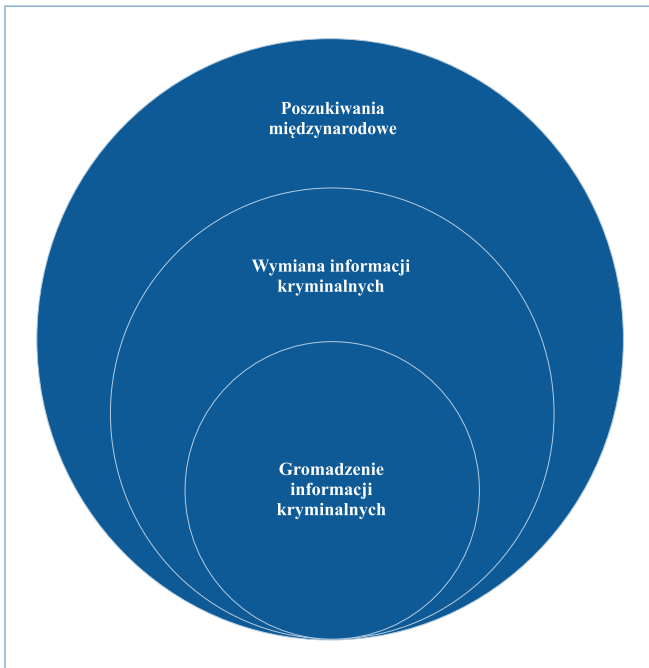
W wymiarze taktyczno-kryminalistycznym można wyróżnić dwie grupy działań Interpolu: działania o charakterze operacyjnym i działania pozaoperacyjne. Do działań operacyjnych zalicza się: gromadzenie i przetwarzanie informacji w bazach danych, wymianę informacji kryminalnych, poszukiwanie osób (przestępców, zaginionych), poszukiwania rzeczy (utraconych pojazdów, dokumentów, dzieł sztuki), analizę kryminalną, grupy zadaniowe, projekty operacyjne oraz wsparcie koordynacyjne. Przykładami przedsięwzięć pozaoperacyjnych są szkolenia oraz działania grup eksperckich.

Metody realizacji zadań przez Interpol są działaniami typowymi dla wywiadu kryminalnego, w którego obszarze można wyróżnić trzy zakresy funkcjonowania Interpolu. Po pierwsze, Interpol tworzy bazy danych policyjnych i administruje tymi bazami, w których są gromadzone informacje niezbędne dla efektywnej współpracy policyjnej (m.in.: dotyczące skradzionych pojazdów, utraconych dzieł sztuki, osób poszukiwanych). Po drugie, świadczy usługi w zakresie wymiany tego rodzaju informacji, w tym pozyskuje samodzielnie informacje (np. z otwartych źródeł) oraz tworzy warunki niezbędne do ich wymiany. Po trzecie, dokonuje zestawiania i analizy danych wywiadowczych. Efektem działalności analitycznej Interpolu są raporty strategiczne i analizy kryminalne, które niejednokrotnie wspomagają planowanie lub realizację operacji policyjnych prowadzonych przez kraje członkowskie.

W wyniku działań związanych z wywiadem kryminalnym Interpol jest w stanie podejmować przedsięwzięcia związane z koordynacją i wspomaganiem działań Policji prowadzonych w celu neutralizacji międzynarodowych zagrożeń kryminalnych. Umożliwia również wzajemne udzielanie pomocy przez państwa członkowskie w realizacji czynności w warstwie operacyjnej spraw o charakterze międzynarodowym, w tym dochodzeń. Zdaniem autora zasadnicze znaczenie w kontekście przeciwdziałania przez Interpol przestępczości międzynarodowej ma gromadzenie informacji kryminalnych, ich wymiana oraz poszukiwania międzynarodowe osób (podejrzanych, zaginionych) i rzeczy (utraconych pojazdów czy dzieł sztuki). Zależności funkcjonalne pomiędzy zasadniczymi działaniami Interpolu przedstawiono na rysunku nr 1.

DZIAŁANIA INTERPOLU

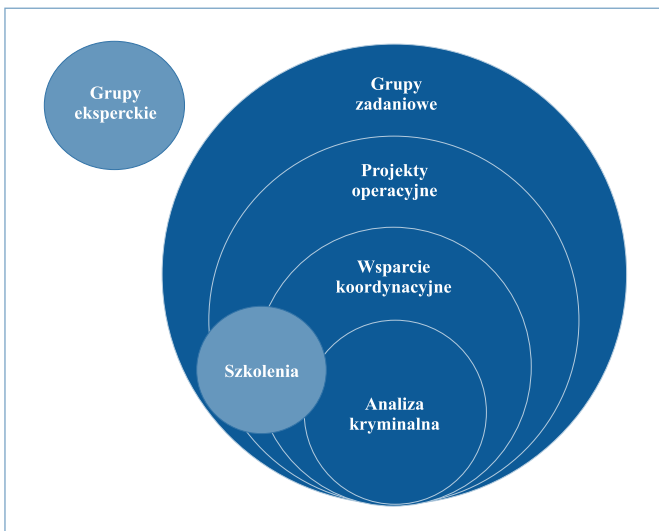
Rysunek nr 1. Zasadnicze działania Interpolu

Źródło: opracowanie własne.

W niniejszym artykule zostaną omówione pozostałe metody i formy realizacji przez Interpol zadań związanych z przeciwdziałaniem przestępczości międzynarodowej. Zależności funkcjonalne pomiędzy pozostałymi działaniami kryminalistycznymi Interpolu przedstawiono na rysunku nr 2.

Rysunek nr 2. Pozostałe działania Interpolu

Źródło: opracowanie własne.

Analiza kryminalna

Analiza kryminalna jest jedną z niewielu metod operacyjnych, którą Interpol może stosować samodzielnie. Praca analityczna tej organizacji wzmacnia potencjał wywiadowczy państw członkowskich głównie w zakresie rozpoznawania strategicznych aspektów przestępczości międzynarodowej.

To właśnie w ramach Interpolu opracowano powszechnie uznawaną definicję analizy kryminalnej, zgodnie z którą jest to metoda pracy wykrywczej polegająca na konsekwentnym i zorganizowanym wyszukiwaniu oraz wykazywaniu związków danych dotyczących przestępstwa/przestępczości z innymi możliwymi do wyróżnienia informacjami, które będą stanowiły podstawę do przygotowania wniosków wspomagających procesy decyzyjne². W zbliżony sposób omawiana metoda definiowana jest w kryminalistyce amerykańskiej, gdzie przez analizę kryminalną rozumie się zorganizowany, systematyczny proces badawczy ukierunkowany na dostarczenie aktualnych i użytecznych informacji o działalności przestępczej i jej trendach rozwojowych w celu wsparcia działań policyjnych obejmujących planowanie rozmieszczenia sił policyjnych oraz wsparcie pracy wykrywczej³.

Analiza kryminalna pozwala na przetworzenie, ocenę oraz wykorzystanie informacji policyjnych. Informacje policyjne, jeżeli nie zostaną przetworzone, ocenione i wykorzystane, nie służą właściwie niczemu, a na pewno nie są skutecznym narzędziem zwalczania przestępczości zorganizowanej. W praktyce omawiana metoda oznacza poszukiwanie i identyfikację powiązań między informacjami dotyczącymi zagrożeń a wszelkimi innymi danymi uzyskanymi z różnych źródeł, a także wykorzystanie ich zarówno do celów strategicznych, jak i operacyjno-procesowych.

Analiza kryminalna powinna być postrzegana jako zespół czynności wynikających z odrębnie funkcjonujących i różniących się od siebie analiz: operacyjnej (taktycznej) i strategicznej.

Analiza operacyjna (taktyczna) to metoda działania oparta na logicznym i uporządkowanym badaniu, przetwarzaniu i zestawianiu zgromadzonych informacji. Sprowadza się do poszukiwania, identyfikowania i wskazywania powiązań pomiędzy danymi odnoszącymi się do zdarzenia przestępczego oraz wszelkimi innymi danymi uzyskanymi z różnych źródeł w celu wsparcia procesów wykrywczych lub dowodowego⁴.

W ramach analizy operacyjnej są wykorzystywane techniki pozwalające na ustalenie sposobu prowadzenia działalności przestępnej, identyfikowanie związków pomiędzy różnymi obiektami analitycznym (osoba, rzecz, miejsce) czy określenie struktury zorganizowanych grup przestępczych.

Na potrzeby organów policyjnych analiza strategiczna często jest utożsamiana z pojęciem strategicznej analizy kryminalnej. Według definicji Interpolu **strategiczna analiza kryminalna** to rodzaj analizy kryminalnej wspomagającej procesy decyzyjne, zajmująca się problemami i celami długoterminowymi, służąca ustalaniu priorytetów i strategii zwalczania przestępczości na podstawie dogłębnego badania oraz prognozy jej rozwoju⁵. Analiza strategiczna obejmuje dane niezwiązane z konkretnym dochodzeniem czy rozpracowaniem. Z tego powodu nie dotyczy danych osobowych. Jednakże w ujęciu praktycznym postrzega się ją – obok analizy operacyjnej (taktycznej) – jako integralną część analizy kryminalnej⁶.

Oba rodzaje analiz nie mogą i nie powinny funkcjonować osobno. Analiza operacyjna może stanowić podstawę do analizy strategicznej, a odwrotnie – wnioski z analizy strategicznej mogą być wykładnią do analiz operacyjnych.

Głównymi źródłami informacji dla analiz są kraje członkowskie, które przekazują do Sekretariatu Generalnego Interpolu określone informacje kryminalne, np.: dotyczące zabezpieczeń środków odurzających czy zatrzymania poszukiwanych. Sekretariat Generalny analizuje w ten sposób otrzymane dane wraz z informacjami pozyskanymi z innych źródeł w celu uzy-

skania stosownych danych wywiadowczych pozwalających na identyfikację nowych trendów przestępczych, szlaków przemytniczych i grup przestępczych.

Rezultatem prowadzonych analiz są opracowania analityczne przygotowywane przez Interpol w formie raportów strategicznych lub operacyjnych. Raporty strategiczne to opracowania analityczne ukierunkowane na prognozowanie tendencji rozwojowych przestępczości oraz ocenę ich potencjalnego zagrożenia. Raporty operacyjne mają charakter opisowy i dotyczą bieżącego stanu przestępczości. W szczególności opisują nowe trendy przestępczości, szlaki przemytnicze, grupy przestępcze oraz metody popełniania przestępstw.

Zidentyfikowane na podstawie analiz nowe trendy przestępczości oraz *modus operandi* są opracowywane w formie tzw. alertów wywiadowczych i rozsyłane do krajowych biur Interpolu. Opracowania analityczne Interpolu są udostępniane kompetentnym władzom państw członkowskich dla wspierania operacji i innych działań podejmowanych na poziomie narodowym w celu zwalczania przestępczości.

Wsparcie koordynacyjne

Wsparcie koordynacyjne Interpolu polega na udzielaniu pomocy policjom krajowym w realizowaniu czynności policyjnych obejmujących swym zasięgiem kilka państw członkowskich. Interpol służy również pomocą, na konkretną prośbę danego kraju, w opracowywaniu na jego potrzeby propozycji działań. W 2003 r. w Sekretariacie Generalnym uruchomiono całodobowe Centrum Dowodzenia i Koordynacji (ang. *Control and Coordination Center* – CCC), którego przedstawiciele mogą być w sytuacjach kryzysowych delegowani na miejsce zdarzeń w celu ułatwienia oraz koordynacji międzynarodowej wymiany informacji. CCC zapewnia koordynację działań w ramach operacji Interpolu, wymianę danych wywiadowczych i informacji policyjnych (we wszystkich językach oficjalnych Interpolu)⁷. Jest punktem pierwszego kontaktu dla każdego kraju członkowskiego i działa 24 godziny na dobę. Jego główną funkcją jest zapewnienie Interpolowi możliwości nieprzerwanego działania, w tym całodobowej wymiany informacji. Centrum zajmuje się analizą zleceń napływających do Sekretariatu Generalnego Interpolu i nadawaniem klauzul pilności oraz posiada uprawnienia do publikowania not pomarańczowych. Nota pomarańczowa publikowana jest w celu zawiadomienia o zdarzeniu, osobie, rzeczy, zjawisku lub sposobie działania przestępczego (*modus operandi*), które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego i mogą skutkować utratą życia i zdrowia lub poważnymi szkodami w mieniu⁸. CCC koordynuje również działania mające na celu zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego w związku z imprezami masowymi (np. igrzyskami olimpijskimi).

W ramach CCC mogą funkcjonować zespoły reagowania (ang. *Incident Response Teams* – IRT), odpowiedzialne za koordynowanie odpowiednich działań wspomagających oraz bezpośrednio wspieranie państw członkowskich w przypadku zaistnienia przestępstw lub ataków terrorystycznych o poważnych skutkach. Przykładowo – po serii zamachów terrorystycznych w Bombaju w 2008 r. Sekretariat Generalny Interpolu w Lyonie delegował przedstawicieli CCC do trzech państw Środkowego Wschodu dla ułatwienia wymiany istotnych informacji między służbami policyjnymi tych państw

a służbami pakistańskimi, które prowadziły właściwe czynności operacyjne i śledcze⁹.

Przy koordynacji działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie skutkom katastrof oraz ataków terrorystycznych istotną rolę odgrywa ścisła współpraca CCC, zespołów IRT oraz Grupy Wspomagającej Zarządzanie w Sytuacjach Kryzysowych (ang. *Crisis Management Support Group*).

Innym przejawem wsparcia koordynacyjnego jest działanie sieci oficerów kontaktowych Interpolu. Tworzą oni platformę wymiany informacji specjalistycznych z zakresu zwalczania przestępczości międzynarodowej i terroryzmu. Obecnie sieć obejmuje ponad 200 oficerów kontaktowych.

W celu zapewnienia ciągłości działań Policji, które wykraczają poza poszczególne jurysdykcje krajowe, Interpol zapewnia działanie stałej komórki pomocy prawnej, mającej na celu określanie – w zależności od miejsca prowadzenia działań – właściwej podstawy prawnej możliwości kontynuowania działań służb policyjnych.

Grupy zadaniowe

Grupy zadaniowe (ang. *taskforce*) są forami współpracy operacyjnej w wymiarze praktycznym. W ujęciu podmiotowym skupiają specjalistów policyjnych, którzy są w stanie służyć pomocą organom ścigania krajów członkowskich w prowadzeniu śledztw oraz lokalizacji i identyfikacji członków struktur przestępczych działających na arenie międzynarodowej.

Rolą grup zadaniowych jest przeciwdziałanie konkretnym zagrożeniom z wykorzystaniem istniejących w ramach Interpolu rozwiązań systemowych oraz metod współpracy. W tym zakresie mogą inicjować projekty operacyjne będące przedsięwzięciami ukierunkowanymi na te same pod względem rodzajowym zagrożenia, np. działalność terrorystyczną czy przemyt prekursorów narkotykowych.

Przykładami grup zadaniowych Interpolu są m.in.: *FusionTask Force* (FTF), *BotNetTask Force* (BN TF) oraz *Virtual Global Taskforce* (VGF).

FTF została utworzona w 2002 r. Jej celem jest zapewnienie aktywnej i multidyscyplinarnej pomocy państwom członkowskim w prowadzeniu spraw z zakresu zwalczania działalności terrorystycznej¹⁰. Główne obszary działania FTF to:

- identyfikacja aktywnych grup terrorystycznych oraz ich członków;
- zdobywanie, gromadzenie, analizowanie i udostępnianie informacji i materiałów operacyjnych dotyczących zagrożeń terrorystycznych;
- wsparcie dla państw członkowskich w reagowaniu na zagrożenia terrorystyczne.

FTF dysponuje specjalną bazą danych, w której znajdują się kompletne profile ponad 7000 terrorystów, zdjęcia ponad 300 zidentyfikowanych i niezidentyfikowanych terrorystów. FTF dysponuje łączami służącymi do kontaktu z ponad 200 oficerami z ponad 100 krajów zajmujących się zwalczaniem tego zjawiska.

BN TF ma za zadanie zwalczanie zjawiska tzw. *botnet* (zdalne zainfekowanie sieci komputerowych poprzez rozesłanie wirusa w celu przejęcia informacji o używanych hasłach np. w bankowości elektronicznej).

VGF to specjalna grupa zadaniowa skupiająca przedstawicieli agend rządowych i policji z całego świata. Jej działania sku-

PROJEKTY OPERACYJNE INTERPOLU

piają się wokół walki z przestępczością przeciwko dzieciom w internecie.

Projekty operacyjne

Projekty operacyjne stanowią platformę pogłębionej współpracy w zakresie realizacji działań taktyczno-kryminalistycznych. Projekty są tworzone w związku z aktualnymi potrzebami operacyjnymi służb policyjnych. Celem projektów jest koordynowanie działań policyjnych w skali regionu oraz usprawnienie współpracy między poszczególnymi policjami. Projekty są ukierunkowane wyłącznie na przeciwdziałanie wybranym kategoriom zagrożeń transgranicznych. Omawiane przedsięwzięcia w szczególności obejmują planowanie wspólnych operacji policyjnych oraz wspieranie dochodzeń prowadzonych przez państwa członkowskie w obszarze zagadnieniowym danego projektu. Interpol zapewnia pomoc państwom członkowskim w prowadzeniu międzynarodowych śledztw oraz koordynuje sprawy prowadzone przynajmniej przez dwa państwa członkowskie.

W praktyce, w ramach projektów operacyjnych realizowane są m.in. następujące formy i metody czynności policyjnych:

- gromadzenie informacji o kierunkowym rodzaju zagrożenia w formie dedykowanych zbiorów danych;
- dokonywanie sprawżeń w bazach danych Interpolu;
- analiza informacji w celu identyfikacji związków pomiędzy grupami przestępczymi, osobami lub zdarzeniami;
- wymiana informacji operacyjnych np. dotyczących weryfikacji tożsamości osób deklarujących chęć współpracy z organami ścigania,
- wymiana informacji procesowych, np. poświadczanie istnienia określonych faktów dla sądów i prokuratur czy pomoc w wydawaniu not poszukiwawczych Interpolu;
- inicjowanie i koordynowanie operacji międzynarodowych;
- organizowanie konferencji poświęconych konkretnym zagadnieniom związanym ze zwalczaniem przestępczości,
- organizowanie warsztatów szkoleniowych, podczas których eksperci wymieniają doświadczenia oraz informują się o nowych trendach i zagrożeniach,
- wymiana specjalistycznych ekspertyz,
- odbywanie operacyjnych spotkań roboczych pomiędzy dwoma lub więcej krajami członkowskimi w przypadku wykrycia wspólnych elementów w sprawach (w ich trakcie praktykowana jest bezpośrednia wymiana danych wywiadowczych).

Ze względu na kryterium przedmiotowe można wyróżnić dwie kategorie projektów operacyjnych:

- projekty kontrterrorystyczne
- i projekty kontrprzestępcze.

Projekty operacyjne mogą mieć charakter regionalny lub zagadnieniowy.

Regionalne projekty kontrterrorystyczne mają na celu monitorowanie zagrożeń w rejonach o szczególnie wzmożonej aktywności organizacji terrorystycznych. W ramach projektów Interpol gromadzi, przechowuje, analizuje i wymienia informacje o osobach i organizacjach podejrzanych o działalność terrorystyczną (m.in.: dane osobowe, aliasy, odbliski linii papilarnych, informacje o używanych dokumentach podróży, fotografie). Przykładami tej kategorii projektów operacyjnych są m.in.:

- **projekt Pacific** dla Azji Południowo-Wschodniej;
- **projekt Kalkan** dla Azji Centralnej;

- **projekt Fusion-Middle East** dla regionu Bliskiego Wschodu;
- **projekt Amazon** dla Ameryki Centralnej i Południowej;
- **projekt Baobab** dla Afryki¹¹.

W ramach zagadnieniowych projektów kontrterrorystycznych organizacja koordynuje bieg zawiadomień o ewentualnych zagrożeniach ze strony szczególnie niebezpiecznych terrorystów¹². Przykładami zagadnieniowych projektów kontrterrorystycznych są:

- **projekt Passage**, który skupia się na utrudnieniu przepływu członków grup terrorystycznych przez granice międzynarodowe poprzez odcięcie możliwości pozyskania wsparcia logistycznego ze strony organizacji przestępczych w postaci np. fałszywych dokumentów tożsamości lub wiz;
- **projekt Tent**, którego głównym celem jest identyfikacja osób przechodzących szkolenia w obozach terrorystycznych oraz przekazanie tych informacji do zainteresowanych podmiotów¹³.

Wśród projektów kontrprzestępczych należy wymienić m.in.: Millennium, Nomak, Scream, AOC, Cocaf, Drug.net, Jawa, Bada i Geiger.

Projekt Millenium jest wspólnym przedsięwzięciem Sekretariatu Generalnego Interpolu oraz 40 krajów członkowskich, wymierzonym przeciwko międzynarodowym euroazjatyckim zorganizowanym grupom przestępczym (ang. *Transnational Eurasian Organised Crime* – TEOC). Przedmiotowy projekt rozwijany jest od końca lat 90. na wniosek państw stowarzyszonych w Grupie G8. Aktualnie członkami projektu są: Armenia, Australia, Austria, Azerbejdżan, Belgia, Białoruś, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Gruzja, Hiszpania, Holandia, Hongkong, Irlandia, Izrael, Japonia, Kanada, Kazachstan, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Mołdawia, Monako, Niemcy, Norwegia, Nowa Zelandia, Polska, Południowa Afryka, Portugalia, Rosja, Szwecja, Szwajcaria, Ukraina, USA, Wielka Brytania oraz Włochy. Głównymi celami projektu Millenium są:

- stworzenie i aktualizowanie bazy danych dotyczącej międzynarodowych euroazjatyckich zorganizowanych grup przestępczych;
- zbieranie, przetwarzanie i analizowanie informacji napływających z różnych źródeł z całego świata;
- identyfikowanie powiązań, ustalanie hierarchii i członkostwa, *modus operandi*, obszarów działalności przestępczej oraz zasięgu terytorialnego TEOC;
- sporządzanie raportów analitycznych i udostępnianie ich krajom członkowskim w celu dalszego wykorzystania;
- koordynacja wymiany informacji operacyjnych i procesowych dotyczących TEOC;
- utrzymywanie siatki stałych punktów kontaktowych w krajach członkowskich.

W zakresie projektu Millenium Interpol współpracował z Grupą Zadaniową Szeffów Policji UE (PCTF) w realizacji projektu bliźniaczego COSPOL TNEOC (ang. *Transnational EuroAsian Organised Crime*) oraz Europol w realizacji rozpracowania analitycznego AWF EEOC (ang. *East European Organised Crime*)¹⁴.

Projekt Nomak jest ukierunkowany na zwiększenie efektywności zwalczania przemytu prekursorów oraz heroiny. Głównym założeniem projektu jest usprawnienie przepływu danych wywiadowczych z krajowymi biurami Interpolu państw Azji Centralnej. Równolegle we współpracy z Biurem ds. Narkotyków i Przestępczości ONZ (ang. *United Nations Office on Drugs*

and Crime – UNODC) oraz Centrum Informacyjno-Koordinacyjnym Regionu Azji Centralnej (ang. *Central Asian Regional Information and Coordination Centre – CARICC*) jest realizowany projekt, którego zadanie polega na zwalczaniu przemytu heroiny z Afganistanu, przez Azję Centralną i Rosję do Europy wzdłuż tzw. szlaku północnego¹⁵.

W ramach **projektu Scream** są gromadzone i porównywane informacje dotyczące *modus operandi* oraz informacje o N.N. śladach zabezpieczonych na miejscach przestępstw przeciwko życiu. **Projekt AOC** (ang. *Asian Organised Crime*) został zainicjowany w 2006 r. Jest skoncentrowany na zwalczaniu azjatyckich grup przestępczych zajmujących się procederem handlu ludźmi, nielegalnym hazardem i prostytutką¹⁶.

Projekt Cocaf ma na celu usprawnienie współpracy służb policyjnych Ghany, Wybrzeża Kości Słoniowej oraz państw europejskich w zwalczaniu przemytu południowoamerykańskiej kokainy drogą morską z Afryki do Europy (kokaina jest przekazywana na otwartym morzu pośrednikom – najczęściej obywatelom państw regionu Afryki Zachodniej). W ramach projektu utworzono bazę logo używanych przez producentów do znakowania kokainy (denominacja czystości substancji, transportu oraz aspekt marketingowy). Baza danych pozwala organom ścigania na szybkie ustalenie pochodzenia kokainy.

Drug.net to projekt obejmujący zwalczanie obrotu narkotykami, farmaceutykami i anabolikami z wykorzystaniem Internetu. Został zainicjowany w 2006 r. W ramach projektu identyfikowane są pseudonimy użytkowników Internetu uczestniczących w transakcjach on-line oraz następuje koordynacja działań podejmowanych w stosunku do nich przez organy ścigania państw członkowskich¹⁷.

Projekt Jawa jest ukierunkowany na zorganizowane grupy przestępcze zaangażowane w przemyt ludzi z Afryki Zachodniej do Europy. W projekcie uczestniczy Europol oraz UNODC¹⁸.

Projekt Bada dotyczy zwalczania piractwa morskiego w regionie Azji Południowo-Wschodniej oraz wzdłuż wybrzeży Somalii. Rozpoczęty został w 2006 r. Jego cele to: gromadzenie i analiza informacji o napadach pirackich na jednostki pływające oraz o przestępczości na szlakach morskich (nielegalny przerzut imigrantów, handel ludźmi, przemyt broni palnej lub narkotyków). W ramach projektu są identyfikowane grupy przestępcze dokonujące aktów piractwa morskiego (skład osobowy, struktura wewnętrzna, role członków, hierarchia), *modus operandi* oraz związki pomiędzy zorganizowanymi grupami przestępczymi. Realizowany jest we współpracy z Międzynarodową Organizacją Morską (*International Maritime Organisation*), Międzynarodowym Biurem Morskim (*International Maritime Bureau*) oraz Organizacją Morską Afryki Zachodniej i Centralnej (*Maritim Organisation for West and Central Africa – MOWCA*)¹⁹.

Projekt Geiger jest połączonym przedsięwzięciem Interpolu, Departamentu Energii USA, Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej oraz Światowej Organizacji Celnej. Jest ukierunkowany na przeciwdziałanie zjawisku kradzieży materiałów nuklearnych i radioaktywnych²⁰.

przeprowadza się typowe działania policyjne (m.in.: kontrole pojazdów, przeszukania wytypowanych obiektów) w połączeniu z wykorzystaniem pomocy technicznej Interpolu.

W okresie funkcjonowania Interpolu przeprowadzono wiele operacji policyjnych.

Operacja „Jupiter” to koordynowane przez Biuro Regionalne w Buenos Aires cykliczne działania organów ścigania państw z regionu Ameryki Południowej ukierunkowane na zwalczanie przestępczości przeciwko własności intelektualnej. Operacja „Jupiter I” była prowadzona w 2005 r. na terenie Argentyny, Brazylii i Paragwaju²¹. Realizowana w 2006 r. operacja „Jupiter II” objęła dodatkowo Chile i Urugwaj²².

Operacja „Palanca Negra” obejmuje cykliczne działania Policji z regionu Afryki Południowej, których celem jest likwidacja kanałów przemytu oraz odzyskanie skradzionych pojazdów. Działania są koordynowane przez Biuro Regionalne w Harare. Przykładowo, w trakcie operacji „Palanca Negra III” w 2006 r. zabezpieczono 598 pojazdów oraz 858 sztuk broni palnej.

„Umoja” to jednorazowa operacja prowadzona w 2006 r. na terytorium Tanzanii, Kenii i Ugandy we współpracy z Biurem Regionalnym w Nairobi, wymierzona w zorganizowaną działalność przestępczą (obróć narkotykami, nielegalny obrót bronią palną i kradzieże pojazdów). W jej wyniku zabezpieczono 339 pojazdów, 366 kg narkotyków oraz 72 jednostki broni palnej²³.

Operacja „Morogoro” była prowadzona w 2005 r. przez Organizację Współpracy Szefów Policji Regionu Afryki Południowej oraz koordynowana przez Biuro Regionalne w Harare. W trakcie operacji zatrzymano 1100 nielegalnych imigrantów, zabezpieczono 558 skradzionych pojazdów oraz przejęto ponad 21 ton marihuany²⁴.

Kryptonimem **„Amazon”** określono operację mającą na celu zwalczanie przemytu ludzi drogą lotniczą z państw Ameryki Południowej do Europy. Operację zorganizowano we współpracy z agencją Frontex²⁵.

„Infra-Red” to operacja mająca na celu zlokalizowanie oraz aresztowanie 450 osób poszukiwanych wytypowanych jako nieuchwytnie. Obejmuje 29 państw członkowskich. Osoby poszukiwane w ramach „Infra-Red” są podejrzewane o najcięższe przestępstwa. Interpol upublicznił informacje o poszukiwanych osobach z prośbą do obywateli państw członkowskich o powiadamianie Policji w przypadku, gdy zlokalizują taką osobę lub zdobędą informacje przydatne organom ścigania²⁶.

„Pangea” to operacja wymierzona w nielegalny obrót środkami farmaceutycznymi, organizowana przez Interpol we współpracy ze Światową Organizacją Zdrowia. Polska uczestniczyła w operacjach „Pangea II” (listopad 2009 r.) oraz „Pangea III” (październik 2010). Podjęte przez polską Policję działania w ramach operacji „Pangea III” były związane z uzyskiwaniem informacji pochodzących z monitoringu stron internetowych oraz z kontroli sklepów zielarskich, targowisk, bazarów i gabinetów medycyny naturalnej, przeprowadzonych wspólnie z pracownikami wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych oraz wojewódzkich inspektoratów farmaceutycznych²⁷.

Operacje międzynarodowe

Operacje międzynarodowe są skoordynowanymi przez Interpol cyklicznymi lub jednokrotnymi działaniami organów ścigania prowadzonymi symultanicznie w kilku krajach członkowskich według jednolitych założeń. W ramach operacji

Grupy eksperckie

Grupy eksperckie, zwane również roboczymi (ang. *action/working group*), pełnią rolę głównego interlokutora dla Sekretariatu Generalnego Interpolu w zakresie merytorycznych aspektów jego działania.

GRUPY EKSPERCKIE INTERPOLU

Spotkania grup eksperckich odbywają się sporadycznie, jednak nie rzadziej niż raz w roku. W trakcie spotkań omawiane są projekty rozwiązań i zaleceń systemowych dotyczących danego problemu. Prace grup roboczych posiadają wymiar teoretyczny. Celem ich działania jest standaryzacja metod policyjnych, zwiększenie świadomości zagrożeń kryminalnych, opracowywanie specjalistycznych podręczników, programowanie szkoleń oraz promowanie programów profilaktycznych.

Do omawianych grup należą m.in.:

- Grupa Robocza ds. Przestępczości przeciwko Własności Intelektualnej (ang. *The Interpol Intellectual Property Crime Working Group*);
- Grupa Robocza ds. Przestępczości związanej ze Skażeniami Przemysłowymi (ang. *Interpol Pollution Crime Working Group*);
- Grupa Robocza ds. Przestępczości przeciwko Dzikiej Przyrodzie (ang. *The Interpol Wildlife Crime Working Group*);
- Grupa Robocza ds. Handlu Kobietami do Wykorzystywania Seksualnego (ang. *The Interpol Working Group on Trafficking in Women for Sexual Exploitation*);
- Policyjna Grupa Ekspertów ds. Korupcji (ang. *The Interpol Police Group of Experts on Corruption*, IGEC);
- Grupa Robocza ds. Przestępczości przeciwko Środowisku Naturalnemu (ang. *The Interpol Environmental Crime Working Group*);
- Grupa Robocza ds. Przestępczości związanej z Rybołówstwem (ang. *Interpol Fisheries Crime Working Group*).

Grupa Robocza ds. Przestępczości przeciwko Własności Intelektualnej gromadzi reprezentantów służb policyjnych i celnych państw członkowskich, przedstawicieli organizacji międzynarodowych oraz firm prywatnych. Celem grupy jest opracowanie działań promocyjnych ukierunkowanych na zwiększenie świadomości o zagrożeniach związanych z fałszowaniem produktów markowych, organizacja szkoleń, utworzenie specjalistycznej bazy danych, opracowania podręcznika dla funkcjonariuszy oraz udzielanie wsparcia eksperckiego w tego typu sprawach²⁸.

Grupa Robocza ds. Przestępczości związanej ze Skażeniami Przemysłowymi ma za zadanie identyfikację trendów i prawidłowości w nielegalnym przewozie i składowaniu niebezpiecznych odpadów, programowanie szkoleń z zakresu zapobiegania katastrofom naturalnym związanym z wyciekami ropy do mórz i wód śródlądowych.

Rola Grupy Roboczej ds. Przestępczości przeciwko Dzikiej Przyrodzie polega m.in. na: pomocy w szkoleniu służb odpowiedzialnych za ochronę dzikiej przyrody, koordynację spotkań międzynarodowych i przewodniczenie im, wspieraniu wszelkich inicjatyw międzynarodowych i lokalnych służących ochronie przyrody oraz zaprojektowanie globalnej bazy danych dotyczącej przestępczości wymierzonej przeciwko dzikiej przyrodzie.

Grupa Robocza ds. Handlu Kobietami do Wykorzystywania Seksualnego została powołana w 2000 r. na mocy rezolucji Zgromadzenia Ogólnego Interpolu nr AGN/69/RES/3. Jej głównym zadaniem jest wypracowywanie rozwiązań i zaleceń systemowych dotyczących współpracy policji kryminalnych w zwalczaniu handlu ludźmi. Działanie grupy posiada głównie wymiar teoretyczny i skupia się m.in.: na standaryzacji metod policyjnych, zwiększeniu świadomości zagrożenia handlu ludźmi, programowaniu szkoleń oraz promowaniu programów profilaktycznych. Grupa ma za zadanie również identyfikację najnowszych trendów i prawidłowości w han-

dlu ludźmi. Opracowała podręcznik opisujący skalę problemu oraz podejście do jego zwalczania w różnych częściach świata. W podręczniku zawarto opisy skutecznych praktyk i metod stosowanych w śledztwach związanych z handlem kobietami. Ponadto celem grupy jest pomoc w nawiązywaniu kontaktów między policjami poszczególnych państw, które są zaangażowane w konkretne sprawy, oraz oferowanie pomocy w przeprowadzaniu analizy powiązań pomiędzy sprawami prowadzonymi w różnych krajach. W pracach grupy uczestniczy Polska.

Policyjna Grupa Ekspertów ds. Korupcji (IGEC) powstała w 1998 r. Jej głównym celem jest wypracowanie strategii antykorupcyjnej poprzez przedstawienie rozwiązań ułatwiających organom ścigania walkę z tym zjawiskiem. IGEC zapewnia Interpolowi niezbędne opinie we wszelkich kwestiach dotyczących przeciwdziałania korupcji oraz jest uprawniona do doradzania Sekretarzowi Generalnemu. Grupa spotyka się przynajmniej dwa razy do roku. W ramach IGEC m.in.:

- ustanowiono system punktów kontaktowych o światowym zasięgu, dzięki którym służby z różnych krajów szybko mogą zainicjować współpracę;
- wprowadzono Ankietę Rzetelności Policji, by zbadać zdolności do zwalczania korupcji państw członkowskich;
- opracowano projekt deklaracji zawierający kodeks etyczny i zasady postępowania obejmujące funkcjonariuszy wszystkich instytucji o charakterze policyjnym;
- stworzono bazę dobrych praktyk, na którą składają się strategie, techniki operacyjne, metody ochrony świadków, prewencja czy ustawodawstwo antykorupcyjne;
- sformułowano Globalne Standardy Zwalczania Korupcji promujące postawy etyczne i rzetelność wśród funkcjonariuszy służb policyjnych²⁹.

IGEC inicjuje konferencje, warsztaty i seminaria antykorupcyjne. Inicjatywy te mają wspierać aktywności antykorupcyjne poprzez ustanawianie wytycznych i standardów działania oraz pomoc przy szkoleniach, badaniach, dochodzeniach i operacjach odzyskiwania mienia.

Ponadto IGEC organizuje doraźne spotkania robocze w sytuacji zidentyfikowania powiązań w sprawach korupcyjnych, które są prowadzone na terenie państw członkowskich.

Działalność szkoleniowa

W ramach przedsięwzięć szkoleniowo-doradczych Interpol rozwija wiedzę specjalistyczną w zakresie procedur dochodzeniowych i zapewnia doradztwo w zakresie do prowadzenia dochodzeń, w tym pomoc w wykorzystaniu sprzętu lub ekspertów kryminalistycznych oraz ocenę specyficznych technik śledczych stosowanych w procesie zwalczania przestępczości. Organizuje konferencje poświęcone konkretnym zagadnieniom związanym ze zwalczaniem przestępczości, wymianę doświadczeń dotyczących taktyki i techniki kryminalistycznej. W ramach działalności szkoleniowej Interpol oferuje warsztaty, seminaria, kursy specjalistyczne oraz publikacje fachowe, co ma na celu podnoszenie zdolności policji krajowych w zwalczaniu przestępczości transgranicznej. Przedsięwzięcia szkoleniowe są organizowane na wniosek państw członkowskich lub z inicjatywy własnej Sekretariatu Generalnego Interpolu. W ciągu ostatnich lat nastąpił wzrost wniosków państw członkowskich o przeprowadzenie szkoleń. Ich tema-

tyka obejmuje wiele zagadnień policyjnych i może dotyczyć m.in.: zwalczania cyberprzestępczości, prowadzenia operacji międzynarodowych, zwalczania przestępczości narkotykowej, zwalczania fałszerstw pieniędzy³⁰, analizy kryminalnej³¹, zwalczania nielegalnego handlu dziełami sztuki. Odrębną kategorię szkoleń stanowią kursy z zakresu wiedzy o Interpolu. Celem publikacji opracowywanych przez Interpol jest prezentacja specjalistycznej wiedzy oraz najlepszych praktyk w odniesieniu do różnych aspektów działań policyjnych. Materiały prezentują dany obszar praktyk policyjnych w sposób przekrojowy oraz zawierają informacje o punktach kontaktowych w państwach członkowskich wraz z danymi teled adresowymi podmiotów wskazanych do współpracy w danej dziedzinie. Często przedmiotowe opracowania są wydawane w formie CD-ROM-ów.

Interpol nie dysponuje żadnymi siłami wykonawczymi, co jest wynikiem braku uprawnień do wykonywania jakichkolwiek czynności procesowych. Dlatego w praktycznym wymiarze jest odpowiedzialny przede wszystkim za organizację systemu międzynarodowych poszukiwań policyjnych oraz realizację procesów wywiadu kryminalnego (gromadzenie, przetwarzanie, analiza i wymiana informacji kryminalnych).

Konkretne metody i instrumenty działań Interpolu są wynikiem wielu czynników, w tym politycznych (tzn. tego, co społeczność międzynarodowa chce, aby robił Interpol, oraz wpływu konkretnych państw członkowskich), posiadanego przez organizację potencjału (personel, środki finansowe, kompetencje) oraz dotychczasowego doświadczenia.

Wykorzystanie operacyjnych metod i form współpracy w ramach Interpolu jest warunkowane zaistnieniem dwóch przesłanek. Po pierwsze następuje, gdy mamy do czynienia z działaniem kryminalnym, po drugie, gdy międzynarodowy charakter tego działania wymaga nawiązania kontaktu z policją innego państwa.

¹ Utworzona w 1923 r. Ma na celu rozwijanie współpracy służb policji kryminalnej oraz wspieranie krajowych służb policyjnych w zwalczaniu przestępczości międzynarodowej.

² S. Czarnecki, *Analiza kryminalna – narzędzie pracy Policji*, „Prokurator” 2007, nr 1(29), s. 22.

³ S.L. Gottlieb, S. Arenberg, S. Singh, *Crime Analysis: From First Report to Final Arrest*, Montclair 1994, s. 13.

⁴ Por. W. Ignaczak, *Wybrane zagadnienia analizy kryminalnej*, Szczytno 2005, s. 15 i n.

⁵ Tamże, s. 132 i n.

⁶ *Analiza kryminalna – część I. Kurs dla analityków kryminalnych*, Biblioteka Doskonalenia Zawodowego, Komenda Główna Policji – Wyższa Szkoła Policji, Szczytno 2002, s. 17.

⁷ Interpol Annual Report 2005, s. 13.

⁸ Art. 93 Zasad przetwarzania danych przez Interpol (ang. *Interpol's Rules on the Processing of Data*) dokument III/I RPD//GA/2011 (2014) <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:FbbLRI8QxVcJ:www.interpol.int/Media/Files/Legal-material/Reference-Documents/INTERPOL%25E2%2580%2599s-Rules-on-the-Processing-of-Data+&cd=1&hl=pl&ct=clnk&gl=pl> [dostęp: 10.09.2015 r.].

⁹ R.K. Noble, Press Statement of Secretary General ICPO-INTERPOL, Islamabad, Pakistan, 8 March 2009, <http://www.interpol.int/Public/ICPO/speeches/2009/SGpressStatement20090308.asp> [dostęp: 15.05.2009 r.].

¹⁰ Tamże, s. 15.

¹¹ COM/FS/2007-09/TE-01, s. 2.

¹² COM/FS/2007-09/TE-01, s. 1.

¹³ Tamże.

¹⁴ Interpol Annual Report 2006, s. 23.

¹⁵ Tamże, s. 33.

¹⁶ Interpol Annual Report 2006, s. 23.

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ Tamże, s. 24.

²⁰ COM/FS/2007-03/Geiger, s. 1.

²¹ Interpol Annual Report 2005, s. 22.

²² Interpol Annual Report 2006, s. 35.

²³ Tamże, s. 32.

²⁴ Interpol Annual Report 2005, s. 22.

²⁵ Tamże, s. 31.

²⁶ Operacja IFRA-RED, http://www.policja.pl/portal/pol/1/55830/Operacja_InfraRed.html [dostęp: 20.07.2013 r.].

²⁷ B. Kaleta, K. Rybacka-Kostrzewa, *Polska w Interpolu*, „Policja 997” 2010, nr 12(69).

²⁸ Interpol Annual Report 2006, s. 28.

²⁹ <http://www.cba.gov.pl/pl/newsy-serwisu-antykorup/617,Interpol-Miedzynarodowa-Organizacja-Policji-Kryminalnych.html> [dostęp: 24.10.2015 r.].

³⁰ Na przykład warsztaty SOLC (ang. *Workshop on Physical-Chemistry Study of Line Crossings*) organizowane przez Wydział Fałszerstw i Zabezpieczenia Dokumentów Interpolu i Międzynarodową Akademię Ekspertów Pisma i Dokumentów, których założeniem jest wypracowanie i walidacja skutecznej międzynarodowej metody kryminalistycznych badań linii krzyżujących się.

³¹ Warsztaty z zakresu analizy kryminalnej są realizowane w ramach programu szkoleniowego o nazwie OASIS (ang. *Operational Assistance Services and Infrastructure Support*).

Summary

Characteristic of selected methods and forms of activities against international crime carried out by Interpol

The article presents selected methods and forms of activities against international crime carried out by one of the essential institutions of global security system. Particular methods and forms of activities are the result of current experience of Interpol, expectations of the member states and evaluation of effectiveness of combating international crime. Whereby in comparison with practical content of those activities, the legal sphere of Interpol demands a distinct improvement. There is no doubt that effectiveness of Interpol which is a supranational body depends on the appropriate legal status. Some experts in the field international law continue to claim that Interpol does not have optimal legal solutions and does not reflect national laws of the particular member states. The greatest weakness of Interpol is an outdated and ineffective legal basis – the Statute of Interpol. Therefore ensuring specific legal position of Interpol due to uniqueness of its tasks, including finding proper solutions in the field of the unity of privileges and immunities of Interpol and its staff within the territory of all the member states is the *sine qua non* condition of further development of Interpol. There is also necessity to harmonise internal normative acts, the interpretation of which results in many ambiguities.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

PRZYGOTOWANIE I UDZIAŁ POLSKICH POLICJANTÓW w misjach zagranicznych

asp. Robert Cyranek

specjalista
Zespół ds. Kontyngentów Policyjnych
Wydział Koordynacji Współpracy Pozaoperacyjnej
Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji KGP

Misje pokojowe (obserwacyjne) i operacje zarządzania kryzysowego są jednym z narzędzi dostępnych dla społeczności międzynarodowej, mającym na celu rozwiązywanie konfliktów i zapobieganie wojnom domowym w regionach nieustabilizowanych. Służą również odbudowie strat będących następstwem trwania konfliktu, szkoleniu personelu sił porządkowych, tworzeniu raportów i sprawozdań dla organizacji międzynarodowych oraz zapewnieniu wolnych i uczciwych wyborów/referendów.

Polska Policja uczestniczy w operacjach pokojowych od 1992 r. Pierwsza grupa policjantów została delegowana do służby poza granice kraju na podstawie uchwały nr 49 Rady Ministrów z dnia 11 maja 1992 r. w sprawie utworzenia polskiego kontyngentu wojskowego i polskiej grupy policyjnej w Siłach Ochronnych Organizacji Narodów Zjednoczonych w Jugosławii (UNPROFOR – *United Nations Protection Force*).

Nowelizacja ustawy o Policji w 2002 r. wprowadziła rozdział 10a pt. *Kontyngenty policyjne wydzielone do realizacji zadań poza granicami państwa*, który stanowi podstawę prawną powoływania kontyngentów policyjnych, określa zasady delegowania funkcjonariuszy, ich uprawnienia i obowiązki.

Do końca pierwszego kwartału 2016 r. delegowano w sumie 3518 policjantów do służby w Polskich Kontyngentach Policyjnych poza granicami państwa.

W dniu 15 maja 2008 r. decyzją Komendanta Głównego Policji do realizacji zadań związanych z organizowaniem międzynarodowej współpracy Policji oraz jej rozwojem zostało powołane Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji. Jednym z zadań Biura jest koordynacja udziału funkcjonariuszy polskiej Policji w operacjach zarządzania kryzysowego Unii Europejskiej i misjach pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych. Do realizacji powyższego w ramach struktur Biura Międzynarodowej Współpracy Policji Komendy Głównej Policji został powołany Wydział ds. Kontyngentów Policyjnych i Oficerów Łącznikowych (obecnie – Zespół ds. Kontyngentów Policyjnych Wydziału Koordynacji Współpracy Pozaoperacyjnej BMWP). Jest on odpowiedzialny za

opracowanie strategii oraz planów udziału polskich policjantów w misjach pokojowych i operacjach zarządzania kryzysowego we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych RP oraz Ministerstwem Spraw Zagranicznych RP. Podczas przygotowywania kontyngentów policyjnych wydzielonych do realizacji zadań poza granicami państwa współpracuje z wyspecjalizowanymi komórkami Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej i Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie. Na policjantach i pracownikach Zespołu spoczywa obowiązek przeprowadzenia doboru funkcjonariuszy do służby poza granicami kraju. Do zadań Zespołu należą również organizacja i realizacja szkoleń przed wyjazdem w rejon działania polskich kontyngentów policyjnych. Zapewnia to prawidłowe wykonanie zadań mandatowych przez funkcjonariuszy delegowanych poza granice kraju.

Nabór i przygotowanie policjantów do służby poza granicami kraju przebiegają wielotorowo i podzielone są na kilka etapów. Funkcjonariusze mogą zgłaszać swój akces do wzięcia udziału w misjach zagranicznych w charakterze:

- policjanta Jednostki Specjalnej Polskiej Policji w Kosowie (Misja Unii Europejskiej w zakresie praworządności EULEX Kosovo),
- eksperta,
- dowódcy kontyngentu policyjnego.

W każdym przypadku procedura rozpoczyna się od rozesłania informacji o naborze do wszystkich jednostek organizacyjnych Policji. Informacja zamieszczana jest też na stronie internetowej Policji. Zainteresowani służbą w JSPP składają ra-

porty drogą służbową do Komendanta Głównego Policji – za pośrednictwem Dyrektora BMWP KGP – z prośbą o wzięcie udziału w postępowaniu kwalifikacyjnym. Funkcjonariusze muszą spełnić następujące warunki:

- minimum 5 lat służby w Policji,
- dobry stan zdrowia,
- prawo jazdy kat. B – minimum dwa lata doświadczenia w prowadzeniu pojazdów,
- ustabilizowana sytuacja rodzinna,
- wiek minimalny – 25 lat,
- brak postępowania dyscyplinarnego,
- kadra dowódcza jednostki – biegła znajomość języka angielskiego.

Policjanci posiadający zgodę przełożonych na wzięcie udziału w postępowaniu kwalifikacyjnym oraz pozytywną opinię wydaną przez psychologa w jednostce macierzystej przystępują do postępowania kwalifikacyjnego odbywającego się zazwyczaj w Szkole Policji w Słupsku i Katowicach. Postępowaniem kieruje komisja powoływana decyzją Komendanta Głównego Policji, złożona z policjantów i pracowników Zespołu ds. Kontyngentów Policyjnych Wydziału Koordynacji Współpracy Pozaoperacyjnej BMWP, dowódcy i zastępcy dowódcy JSPP, wybranych we wcześniejszym, odrębnym postępowaniu (o czym dalej), oraz lekarza.

Około 100 funkcjonariuszy, którzy zostają zakwalifikowani do służby w JSPP, kierowanych jest następnie na czterotygodniowy kurs przedmisyjny do Szkoły Policji w Słupsku. Policjanci doskonalą tam umiejętności w prowadzeniu pojazdów, z zakresu pierwszej pomocy przedmedycznej oraz taktyki policyjnej, walki z tłumem, używania gazów łzawiących itp. Zdobywają też wiedzę na temat kultury i religii Kosowa, zapoznawani są z zadaniami wynikającymi z mandatu misji EULEX oraz warunkami przestrzegania zasad bezpieczeństwa. Po zakończonym szkoleniu policjanci delegowani są na 6 miesięcy w ramach kolejnej rotacji JSPP, z możliwością przedłużenia służby o kolejne 3 miesiące.

Policjanci pragnący uczestniczyć w misjach zagranicznych pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych, Unii Europejskiej czy Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) w charakterze ekspertów (obserwatorów, instruktorów, mentorów lub doradców) zgłaszają swoją kandydaturę raportem do Komendanta Głównego Policji. Muszą spełnić następujące wymagania:

- znajomość języka angielskiego na poziomie B2/C1,
- minimum 8 lat w Policji,
- prawo jazdy kat. B – minimum dwa lata doświadczenia w prowadzeniu pojazdów,
- ustabilizowana sytuacja rodzinna,
- umiejętność pracy w zespole.

Raz w roku w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie przeprowadzane jest postępowanie kwalifikacyjne, podczas którego komisja powoływana decyzją Komendanta Głównego Policji, złożona z policjantów i pracowników Zespołu ds. Kontyngentów Policyjnych Wydziału Koordynacji Współpracy Pozaoperacyjnej BMWP oraz lektora języka angielskiego z Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, dokonuje selekcji kandydatów na ekspertów policyjnych. Funkcjonariusze przechodzą test (pisemny i ustny) z języka angielskiego pod nadzorem lektora z WSPoI, przeprowadzana jest również rozmowa kwalifikacyjna w tym języku. Ważnym elementem postępowania jest też egzamin z umiejętności prowadzenia samochodu osobowego, przeprowadzany na torze przeszkód pod nadzorem specjalistów Zakładu Ruchu Drogowego z CSP. Policjanci, którzy otrzymali ocenę pozytywną z egzaminu, zostają następnie skierowani na blisko miesięczny kurs przedmisyjny (tzw. kurs UN), odbywający się w CSP w Legionowie. Na kursie policjanci zdobywają wiedzę na temat zadań mandatowych poszczególnych misji zagranicznych, w których uczestniczy polska Policja, doskonalą swoje umiejętności w zakresie porozumiewania się w języku angielskim oraz udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, a także zdobywają wiedzę na temat warunków bezpieczeństwa we wrogim otoczeniu, kultury i religii danego kraju, obsługi urządzeń GPS i znajomości map, systemów łączności, sporządzania raportów i innej dokumentacji misyjnej, obsługi komputera itp. Policjanci uzyskują też ogólną wiedzę o misjach, szkolą się w prowadzeniu pojazdów terenowych z napędem na cztery koła oraz poznają zagadnienia dotyczące praw człowieka.

Po kursie policjanci trafiają do rezerwy kadrowej i bazy danych policjantów – ekspertów. W przypadku zaproszenia przez władze misji zagranicznej do zgłaszania kandydatur na stanowiska misyjne policjanci z rezerwy są dopasowywani do tych stanowisk pod kątem umiejętności, doświadczenia i predyspozycji. Po uzyskaniu zgody Komendanta Głównego Policji na wyjazd wybranego funkcjonariusza wdrożona zostaje stosowna procedura delegowania. Policjanci – eksperci delegowani

UDZIAŁ POLSKICH POLICJANTÓW W MISJACH ZAGRANICZNYCH

są na okres do jednego roku, czas ten może być przedłużony o 6 miesięcy na wniosek kierownictwa misji lub o 12 miesięcy, w przypadku gdy piastują stanowisko kierownicze.

Policjanci pozostają w rezerwie kadrowej przez 2 lata, po tym czasie podlegają tzw. ocenie predyspozycji, organizowanej na zasadzie egzaminu 2 razy do roku w CSP w Legionowie. Ocena pozytywna przedłuża predyspozycje do udziału w misjach o kolejne 2 lata.

Policjanci delegowani do służby na misjach zagranicznych pełnią służbę w ramach Polskich Kontyngentów Policyjnych, powoływanych stosowną uchwałą Rady Ministrów. Dowódcy tych kontyngentów biorą udział w dwutygodniowym kursie specjalistycznym, organizowanym w Szkole Policji w Słupsku. Kadra dowódcza kontyngentów zdobywa wiedzę w zakresie prawnych regulacji misji, aspektów finansowych, stosownych rozporządzeń i regulacji dotyczących kontyngentów, sporządzania raportów i sprawozdań. Zapoznawana jest z dokumentacją misyjną i krajową oraz postępowaniem w sytuacjach nadzwyczajnych (zjazd medyczny, śmierć członka misji itp.).

Kluczowym zagadnieniem dla każdego policjanta biorącego udział w misji zagranicznej jest zapewnienie mu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Niektóre misje (np. EUMM Gruzja, EUAM Ukraina, UNMIL Liberia) mają jedynie charakter doradczy, szkoleniowy czy obserwacyjny, w związku z czym policjanci nie wykonują czynności o charakterze strictly policyjnym ani nie przeprowadzają szeroko rozumianych interwencji. Z tego względu funkcjonariusze nie posiadają przy sobie broni służbowej. Na przykład w Gruzji misja ma charakter całkowicie cywilny, co oznacza, że jedyną „bronią” policjantów jest przejrzystość w działaniu, wiarygodność i bezstronność podczas monitorowania sytuacji i sporządzania raportów dla kierownictwa misji. W terenie poruszają się jednak w opancerzonych samochodach. Podstawowym założeniem operacyjnym misji jest nadzór nad stosowaniem przez strony konfliktu planu pokojowego zawartego z Unią Europejską.

W Republice Liberii celem polskiego kontyngentu jest współudział w ustanawianiu sprawnie i skutecznie działających służb porządku publicznego, a także przygotowywanie oraz prowadzenie akcji i operacji policyjnych. Warto pamiętać, że poza realizacją zadań mandatowych misji polscy policjanci wspierają także akcje humanitarne.

Z kolei działania funkcjonariuszy na misji EUPOL Afganistan koncentrują się na zwalczaniu przestępczości kryminalnej i korupcji, poprawie zarządzania, nadzoru i komunikacji w Policji oraz rozwinięciu jej współpracy z innymi organami ścigania, szczególnie z prokuraturą, a także propagowaniu praw człowieka, w tym również równouprawnienia kobiet w policji afgańskiej. Z oczywistych względów policjanci w Afganistanie są wyposażeni w krótką broń służbową, mimo iż rejon misji nie jest uważany za strefę prowadzenia działań wojennych, a sami policjanci nie biorą udziału w interwencjach.

Polski kontyngent policyjny na misji EULEX Kosowo składa się z dwóch komponentów: Jednostki Specjalnej Polskiej Policji (JSPP) oraz grupy ekspertów. Ci ostatni wyposażeni są w broń służbową w zależności od pełnionej funkcji – niektórzy eksperci zajmują się np. zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, ochroną bezpośrednią (*Close Protection*) czy pracują w Wydziale Ochrony Świadców – ci oczywiście noszą broń niemal na co dzień, w odróżnieniu od funkcjonariuszy pełniących służbę na stanowiskach administracyjnych czy szkoleniowych. Natomiast JSPP, składająca się obecnie z trzech plutonów bojowych, wypełnia zadania wynikające z mandatu

wykonawczego misji EULEX, polegające na niedopuszczaniu do zakłóceń porządku publicznego (w tym kontrole nad tłumem i zabezpieczanie imprez sportowych lub kulturalnych), ochronie obiektów użyteczności publicznej, ochronie przejść granicznych oraz realizacji konwojów zleconych przez władze misji oraz wykonywaniu innych specjalnych funkcji policyjnych. Z tego powodu formacja ta stosuje taktykę działań (tyraliery, kordony itp.) oraz wyposażona jest jak klasyczne oddziały prewencji Policji, w tzw. sprzęt „PZ”, czyli kamizelki przeciwuderzeniowe, kaski z przyłbicami, ochraniacze rąk i nóg, tarcze i pałki szturmowe. Policjanci pełnią służbę także z wykorzystaniem długiej broni palnej (karabinki AKMS, pistolety maszynowe Glauberyt, strzelby gładkolufowe z amunicją niepenetracyjną) i granatów z gazem łzawiącym, a do patroli wykorzystują opancerzone pojazdy terenowe.

Środki te zostały użyte m.in. podczas działań w przywracaniu porządku na moście i pod sądem w Mitrowicy Kosowskiej w 2008 r., gdzie doszło do starć z Serbami – w stronę policjantów oddano strzały z broni palnej i obrzucono ich granatami. W sumie w działaniach w Kosowie rany odniosło 52 polskich funkcjonariuszy (w kwietniu 2002 r., marcu 2004 r. i marcu 2008 r.), natomiast ogólnie w zdarzeniach związanych z pełnieniem służby w misjach pokojowych do tej pory śmierć poniosło 6 funkcjonariuszy, na terenie Bośni i Hercegowiny, Iraku, Liberii i Kosowa.

Ważnym wydarzeniem dla uczestników misji zagranicznych było wejście w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 205, poz. 1203). Akt ten wprowadza regulacje prawne nadające weteranom działań poza granicami państwa uprawnienia i przywileje. Od 2013 r. Policja bierze czynny udział w obchodach Dnia Weterana Działań Poza Granicami Państwa, a 29 maja jest ogólnopolskim świętem weteranów.

Od dnia ustanowienia Odznaki Honorowej „Za zasługi w działaniach poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej” Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, na wniosek Komendanta Głównego Policji, wyróżnił nią 54 funkcjonariuszy Policji – weteranów i weteranów poszkodowanych. Wśród nich znajdują się zarówno policjanci, którzy jako pierwsi w marcu 1992 r. rozpoczęli służbę pod błękitnymi flagami ONZ na terenie byłej Jugosławii, jak i ci, którzy swą „misyjną przygodę” zaczęli w niebieskich beretach Unii Europejskiej w Kosowie czy Gruzji.

Spośród wszystkich policjantów delegowanych do służby w misjach pokojowych status weterana posiada ponad 300 funkcjonariuszy Policji, w tym kilkudziesięciu to weterani poszkodowani.

Summary

Preparation and participation of Polish policemen in peacekeeping missions

The article presents the history and purpose of peacekeeping missions and crisis management conducted by international organizations and institutions. It also describes participation of Polish policemen in the mentioned missions. Moreover, the article presents the role of International Police Cooperation Bureau of National Police Headquarters in the selection of candidates for missions and procedures connected with training, preparing and delegating police officers to serve in the foreign police contingents. Finally, it contains the characteristics of their duties and equipment – in the context of their safety.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP

Światowy Kongres Technologii Mobilnych

(MWC – Mobile World Congress) – Barcelona 2016

Josep Miquel Monreal Martinez

Chief of the Support Office of the Metropolitan South Region (Catalonia-Spain)
Catalan Police-Mossos d'Esquadra

W roku bieżącym odbyła się jedenasta edycja Światowego Kongresu Technologii Mobilnych, zorganizowana przez Global System for Mobile Association – GSMA.

W 2006 r. GSMA przekazała przedsięwzięcie do realizacji w Barcelonie, ponieważ poprzednia lokalizacja, w Cannes, okazała się być zbyt mała, aby sprostać wzrastającym wymaganiom Kongresu. Pierwsza jego edycja, która miała miejsce w Barcelonie, gościła 50 000 osób, natomiast w roku 2007 liczba ta wzrosła do 55 000 odwiedzających. Ale tendencja nie zawsze była wzrostowa. Do roku 2010 zanotowano spadek liczby uczestników, było ich nie więcej niż 49 000, a w 2011 r. ich liczba wzrosła do 60 000. Poniżej przedstawiono dane dotyczące uczestników Kongresu w poszczególnych latach: **2012** – 67 000, **2013** – 70 000, **2014** – 83 000, **2015** – 93 000, **2016** – liczba uczestników Kongresu przekroczyła pułap 100 000. Zanotowano również istotny wpływ ekonomiczny na miasto-gospodarza Kongresu, wyrażający się średnio w kwocie 100 milionów euro, aż do roku 2016, kiedy to zysk gospodarczy obliczono na 460 milionów euro. W odniesieniu do kwestii zatrudnienia w ciągu ostatniej edycji wygenerowano 13 000 dodatkowych miejsc pracy, które zostały stworzone nie tylko na czas trwania Kongresu, ale także na okres obejmujący działania przygotowawcze, aż do momentu demontażu zaplecza kongresowego i wyjazdu ostatnich gości, postanawiających spędzić w mieście jeszcze jeden weekend.

Działania policyjne aż do roku 2012 polegały na zwiększaniu bezpieczeństwa zewnętrznego poprzez sporadyczne patrolowanie obiektów kongresowych, jak również wybranych miejsc przeznaczonych na działalność rekreacyjną, organizowaną przez firmy w celu dopełnienia wydarzeń biznesowych przyjęciami, spotkaniami oraz prezentacjami. W roku 2013, ze względu na przestrzeń, infrastrukturę oraz wymagania logistyczne, MWC został przeniesiony do miasta Hospitalet de Llobregat, znajdującego się w pobliżu Barcelony, jednak przedsięwzięcie nie do końca ją opuściło ze względu na fakt, iż oba miasta nie są oddzielone od siebie żadnymi naturalnymi przeszkodami, takimi jak lasy czy pola, a transport miejski jest dla nich wspólny. Lokalizacja ta pozwoliła również na zwiększenie obecności

sił bezpieczeństwa z uwagi na demonstracje, które zdarzają się często przy tego typu przedsięwzięciach. Wzrost liczby uczestników Kongresu wymusił zwiększenie środków zabezpieczających imprezę, zasobów ludzkich zaangażowanych w działania zabezpieczające oraz ich zróżnicowanie.

Od momentu zorganizowania pierwszej edycji Kongresu w roku 2006 aż do edycji, która odbyła się w roku 2014, koncentrowano się głównie na 2 obszarach: z jednej strony na ochronie dóbr (telefony, ekrany, terminale itp.), z drugiej – na ochronie osobistej uczestników Kongresu oraz ich mienia, zarówno na terenie zaplecza konferencyjnego, jak i poza nim.

Wiązało się to ze wzrostem integralnego bezpieczeństwa obejmującego transport publiczny, hotele, tereny wypoczynkowe, parkingi oraz centra handlowe, a działania służb były zogniskowane na zwalczaniu kradzieży popełnianych z użyciem lub bez użycia przemocy wobec osób.

Zabezpieczenie wymagane przy tego typu imprezach jest organizowane zgodnie z *Planem zarządzania bezpieczeństwem i porządkiem publicznym podczas pełnienia służby*. Jest on skonfigurowany z ośmioma programami, z czego pierwsze cztery są realizowane przez Policję, piąty i szósty dotyczą bezpieczeństwa w wymiarze międzysektorowym, natomiast siódmy i ósmy to programy implementujące wsparcie i odpowiednią organizację zakwaterowania dla członków Kongresu:

- 1) bezpieczeństwo obywateli oraz porządek publiczny,
- 2) program mobilności,
- 3) działania wywiadowcze,
- 4) ochrona osób,
- 5) pracownicy służby zdrowia,
- 6) obrona cywilna,
- 7) zakwaterowanie i pomoc dla członków kongresu,
- 8) gościnność.

Każdy z tych programów realizowany jest przez zespół kierowany przez eksperta w dziedzinie wykonywania obowiązków policyjnych, kwestii organizacyjnych, spraw socjalnych itp.

Cztery pierwsze programy dotyczą bezpośrednio Policji. Zostaną one opisane w niniejszym artykule, z wyjątkiem jednego skoncentrowanego na ochronie osób i związanego ze specyfi-

DOŚWIADCZENIA POLICJI KATALOŃSKIEJ W ZABEZPIECZENIU MWC

ką eskortowania gości uczestniczących w Kongresie, która nie ma większego wpływu na program.

Ten skomplikowany scenariusz opiera się na dwóch kluczowych kwestiach: zaleceniach wynikających z *Planu zarządzania bezpieczeństwem i porządkiem publicznym*, koordynującego wszystkie programy, z których program dotyczący porządku publicznego ma największe znaczenie w obszarze zapewnienia ochrony. Cztery programy dotyczące organizacji i wsparcia przedsięwzięcia warunkują odpowiednie funkcjonowanie imprezy i muszą być skoordynowane z resztą programów. Konieczna jest także współpraca pomiędzy GSMA a Policją katalońską – Mossos d'Esquadra. GSMA zwraca się o wsparcie w postaci zabezpieczenia porządku publicznego, co będzie możliwe tylko w przypadku udoskonalenia systemu akredytacji oraz bezpieczeństwa osób prywatnych. Realizacja tego zadania musi przebiegać w taki sposób, aby pozyskane dane mogły być wykorzystane w policyjnych działaniach wywiadowczych.

Bezpieczeństwo obywateli jest wiodącym programem we wszystkich aspektach, zarówno dotyczących służb umundurowanych, jak i policji nieumundurowanej, bezpieczeństwa osób prywatnych, raportowania oraz współpracy wszystkich wyspecjalizowanych służb. Ewolucja MWC związana jest ze wzrostem liczby uczestników, a w konsekwencji ze wzrostem działań okołokongresowych.

MWC i 4YFN (*Za cztery lata od dziś*) – jedyne na świecie realizowane na taką skalę przedsięwzięcia dotyczące nowych technologii dla przedsiębiorców – przyciągają najważniejszych producentów urządzeń mobilnych. Mają one również wpływ na sektor hotelarski, renowację obiektów, transport publiczny, wynajem samochodów, handel, a w sposób pośredni – na wiele innych, wspierających obszarów usługowych. Należy zdać sobie sprawę z faktu, iż w ciągu czterech dni Kongresu generowany jest zysk w wysokości 460 milionów euro. Drugie wydarzenie, odbywające się również w ramach Barcelona Trade Fair, jest odwiedzane przez 10 000 gości.

Podczas ostatniej edycji przedsięwzięcia firmy biorące udział w Kongresie zorganizowały ponad 60 przyjęć w różnych miejscach miasta. Informacje o nich musiały do nas spłynąć w celu zapewnienia wszechstronnej i dynamicznej kontroli nad imprezami.

Nie możemy zapobiec działaniom, które implikuje obecność głów państw, członków rządów, ministrów, wysokich urzędników ministerialnych oraz przedsiębiorców reprezentujących ponad dwieście krajów. W zabezpieczeniu imprezy zaangażowane są trzy siły policyjne: Policja lokalna Barcelony, Policja lokalna Hospitalet de Llobregat oraz Mossos d'Esquadra (formacja Policji katalońskiej). Koordynacja działań jest bardzo skomplikowana, wymagany jest również najwyższy poziom profesjonalizmu. Powyższe okoliczności wymuszają zorganizowanie i rozmieszczenie sił policyjnych skoncentrowanych na zabezpieczeniu MWC oraz terenów, na których on się odbywa. Koordynacja jest potrzebna nie tylko w obszarze zabezpieczenia Kongresu, ale również w celu zapobiegania innym nieszczęśliwym wypadkom, strajkom pracowników komunikacji miejskiej, demonstracjom i blokadom dróg, przerwom w dostawach prądu, poważnym wypadkom drogowym czy atakom terrorystycznym.

Punkty kluczowe zaangażowania Policji w zabezpieczenie Kongresu:

- zabezpieczenie sieci transportu publicznego Barcelony oraz Hospitalet, lotniska i transportu kolejowego;

- policjanci umundurowani oraz nieumundurowani organizują kilka pierścieni zabezpieczających wokół wejścia na teren targów w celu monitorowania podejrzanych działań;
- wyspecjalizowane grupy na bieżąco sprawdzają system kanałów ściekowych, pomieszczenia podziemne przylegające do terenów wystawowych oraz przestrzeń powietrzną;
- sprawdzane są wszystkie cztero- i pięciogwiazdkowe hotele w Barcelonie, Hospitalet oraz w innych pobliskich miastach turystycznych, takich jak Castelldefels; w praktyce na tydzień przed rozpoczęciem targów sieć hoteli jest całkowicie zapełniona, aż do weekendu kończącego imprezę;
- targi mają wpływ na działanie restauracji, barów, nocnych klubów i znanych obiektów turystycznych; w normalnych warunkach Barcelona gości dużą liczbę turystów, a impreza powoduje ich wzrost o 100 000, co generuje większą liczbę incydentów.

Obecność Policji ogniskuje się na czterech dużych obszarach:

- targi w Hospitalet de Llobregat oraz pobliskie tereny, transport, hotele;
- targi w Barcelonie – zlokalizowane przy jednym z głównych wjazdów do miasta, gdzie zorganizowany jest 4YFN;
- lotnisko;
- centrum Barcelony, gdzie skupione są wszelkie restauracje, hotele, centra handlowe oraz bary.

Główni wykonawcy Planu zarządzania bezpieczeństwem i porządkiem publicznym to:

- Główny Sztab Planu, zlokalizowany w rejonie, gdzie odbywa się wydarzenie, realizuje Program Bezpieczeństwa Obywateli oraz Porządku Publicznego i koordynuje wszystkie specjalistyczne służby;
- powyższy podmiot jest partnerem dla GSMA;
- program Bezpieczeństwa Obywateli oraz Porządku Publicznego finalnie koordynuje obszar bezpieczeństwa, a jego komendant jest drugą co do ważności osobą w zakresie zabezpieczenia imprezy.

W trakcie trwania wydarzenia organizowanych jest kilka spotkań pomiędzy obiema stronami w celu zapewnienia koordynacji.

Wyżej wymieniony program obejmuje następujące obszary:

- a) stanowisko dowodzenia koordynujące siły policyjne i służby medyczne – CECOR,
- b) stanowisko dowodzenia przeznaczone tylko dla sił policyjnych, koordynujące informacje podlegające szczególnej ochronie – SGO,
- c) stanowisko dowodzenia służb specjalistycznych zajmujących się informacjami niejawnymi (tajnymi).

W zakresie zabezpieczenia przez służby mundurowe działa zespół dowodzenia koordynujący bezpieczeństwo publiczne przez 24 godziny na dobę.

W obszarze zapewnienia bezpieczeństwa członkom Kongresu działają:

- a) komisariat policji (biuro raportowania) zlokalizowany na terenie targów, z kadrą wykwalifikowanych policjantów oraz tłumaczy; wprowadzają oni do bazy danych określone informacje na temat MWC;
- b) policjanci przydzieleni do różnych punktów akredytacyjnych w celu nadzorowania ewentualnych zdarzeń nadzwyczajnych.

W obszarze działania służb specjalistycznych działają:

- a) służby w sposób ciągły sprawdzające system kanałów ściekowych,

- b) SWAT,
- c) eksperci minierzy-pirotechnicy,
- d) policyjne służby kynologiczne,
- e) jednostka lotnicza wykorzystująca śmigłowce.

W obszarze zabezpieczenia osób prywatnych wyróżniamy:

- a) firmy zatrudniające obserwatorów, których działania są tak skoordynowane, aby wspierały Policję,
- b) system kamer śledzący setki miejsc na terenie obiektów konferencyjnych,
- c) systematyczną kontrolę, wybiórczą lub permanentną, polegającą na użyciu skanerów oraz bramek-detektorów metalu zlokalizowanych w zagrożonych miejscach.

Program mobilności, którego znaczenie ma tendencję wzrostową, monitoruje bezpieczeństwo w transporcie publicznym oraz na lotnisku w Barcelonie:

- kilku umundurowanych i nieumundurowanych policjantów kontroluje stację oraz lotnisko w Barcelonie;
- służby eskortujące – ze względu na duży przepływ ważnych osób oraz ich przemieszczanie stanowi znaczne wyzwanie dla służb, nie tylko na terenie targów;
- działania wywiadowcze – to najbardziej niepokojące kwestie, które pozostały do omówienia na koniec artykułu; w działania te, prowadzone w trakcie trwania edycji Kongresu w latach 2015–2016, zaangażowany był niemal cały stan osobowy Policji katalońskiej, a jej praca była skoor-

dynowana z resztą sił policyjnych w kraju, w celu zapobieżenia atakom terrorystycznym; MWC jako jedno z najważniejszych wydarzeń w obszarze technologii mobilnych, w którym biorą udział kluczowe osobistości z całego świata, jest bowiem oczywistym celem dla terrorystów.

POZIOM 4. ZAGROŻENIA TERRORYSTYCZNEGO

Już w roku 2015 i, co bardziej pewne, w roku 2016 w trakcie realizacji przedsięwzięcia wprowadzono czwarty poziom zagrożenia terrorystycznego, co wymusiło wzrost bezpieczeństwa zapewnianego przez Policję. Spowodowało to również intensyfikację oraz wzmocnienie koordynacji pomiędzy GSMA, CME i pozostałymi siłami bezpieczeństwa kraju. Edycja ta zanotowała zwiększenie liczby agentów wywiadu, SWAT (GEI), ekspertów minierów-pirotechników, obecnych przez cały czas trwania imprezy, jak również specjalistów w zakresie kynologii policyjnej. Podczas Kongresu użyto całej dostępnej najnowocześniejszej technologii, a odniesiony sukces zawdzięczany jest profesjonalizmowi i zaangażowaniu wszystkich osób związanych z organizacją imprezy, co przełożyło się na gwarancję zapewnienia bezpieczeństwa dla 4 milionów ludzi.

*Tłumaczenie z języka angielskiego na język polski:
gl. spec. Renata Cedro, WP CSP*

TEKST ORYGINALNY

MOBILE WORLD CONGRESS – Barcelona 2016

Este año se ha celebrado la undécima edición del MWC organizado por Global System for Mobile Association – GSMA.

En el 2006 GSMA opta por trasladar el acontecimiento del MWC a la ciudad de Barcelona ya que la dimensión que se quería dar al acontecimiento y la capacidad hotelera no respondía a las posibilidades que daba Cannes.

En esta primera edición en Barcelona 50.000 es el número de visitantes, la evolución no fue siempre ascendente, sí hasta el 2007 con 55.000 pero a partir de entonces y hasta 2010 hay un decrecimiento, no se llegan a los 49.000 congresistas.

En el 2011 mejora el número de asistentes y la cifra llega a 60.000, la evolución en los años siguientes es la que sigue:

2012 – 67.000; **2013** – 70.000; **2014** – 83.000; **2015** – 93.000; **2016** – se superan los 100.000 congresistas

El impacto económico también da cifras muy significativas en el 2006, el impacto económico se eleva a 100 millones de euros hasta llega a 2016 cuando el impacto se calcula en 460 millones.

En cuanto a puestos de trabajo se cifra en 13.000 los lugares generados en la última edición, no sólo durante los días del congreso sino desde el momento en que se da el pistoletazo de salida, meses antes y hasta el desmontaje y las posteriores estancias de congresistas que permanecen el fin de semana.

En la ciudad de Barcelona se celebró hasta el 2012. La seguridad policial que se le dio en las primeras ediciones se fue incrementan-

do con patrullas que aseguraban el exterior de forma intermitente, también se daba cobertura, siempre in crescendo, a todas las actividades lúdicas que complementaban las ferias. Así las empresas, además de la actividad en la feria, organizan acontecimientos lúdicos, fiestas, reuniones, presentaciones etc.

En el 2013 el MWC se trasladó al recinto ferial de l'Hospitalet por necesidad de espacio, infraestructura, logística, etc. Pero el Congreso no se marcha de Barcelona porque hay una continuidad entre las dos ciudades, es lo que a Geografía Urbana se conoce como una conurbación – municipio que, a pesar de no ser los mismos, no se separan por un espacio delimitado de campos o bosques sino que dibujan una macro urbes que les une por transportes metropolitanos, donde muchos servicios son compartidos por las ciudades.

El nuevo emplazamiento sin embargo, oxigenaba el tráfico a uno de los puntos complejos del tráfico de Barcelona que sin ninguna feria ya acostumbra a tener circulación compleja por coincidir en la misma plaza una de las entradas y salidas del Aeropuerto, y las entradas y salidas de la zona de playas de Castelldefels y el Baix Llobregat. Este recinto también permitía mejorar el dispositivo de seguridad de cara a manifestaciones en el recinto, hecho muy común durante el acontecimiento.

A medida que el MWC iba incrementando la importancia en participación los dispositivos iban incrementando los efectivos y diversificando actuaciones.

En cualquier caso desde la primera edición en el 2006 hasta la edición del 2014 la preocupación fundamental se focalizaba en dos ámbitos: por una parte la seguridad material -los objetos custodiados a las instalaciones (telefonía, pantallas, terminales, etc) y por otra la seguridad física y de sus pertenencias de los congresistas en todos sus movimientos tanto en Feria como la pernoctación y el ocio.

El proceso de incremento de la seguridad en estos dos ámbitos crecía con el mismo impulso que crecía el acontecimiento y se pasa de sólo patrullas perimetrales en las primeras ediciones a una segu-

DOŚWIADCZENIA POLICJI KATALOŃSKIEJ W ZABEZPIECZENIU MWC

ridad integral que implicaba la seguridad a los transportes, en los hoteles, en las zonas de ocio, a los parkings, en los centros comerciales etc. Eso sí, siempre focalizado en el ámbito de delitos contra el patrimonio y aquellos que se pudieran derivar como delitos contra las personas (violencia contra las personas a los robos, etc.). La seguridad que necesita un acontecimiento de esta índole se traduce en un Plan Director de Seguridad y en una Orden de servicio. El Plan Director se configura con ocho programas, los cuatro primeros estrictamente policiales, los quinto y el sexto transversales a la seguridad y el séptimo y octavo los programas que aporta la organización en cuanto a atención y alojamiento del congresista.

- Seguridad Ciudadana y Orden Público
- Movilidad
- Inteligencia
- Protección de personas
- Sanitario
- Protección civil
- Alojamientos y asistencia al congresista
- Hospitality (Alojamientos)

Cada uno de estos programas consta de un equipo liderado por un experto ya sea en el ámbito policial, organizativo, asistencial etc.

Los cuatro primeros son los que implican directamente a la policía, los trataremos salvo el de protección de personas que es el específico de las escoltas de las visitas y personalidades que asiste y no genera una dinámica diferente al habitual.

Este complicado escenario cuenta con dos figuras fundamentales: La Dirección del Plan de Seguridad que coordinará absolutamente todos los programas y de estos ocho programas el de Seguridad Ciudadana y Orden Público que coordinará todo el ámbito de seguridad.

Se tiene que entender que la organización GSMA y Mossos D'Esquadra se retro alimentan, de alguna manera: GSMA pide unos input de seguridad que sólo se podrán conseguir si ellos mejoran tecnológicamente las acreditaciones, la seguridad privada, el trabajo con mucha previsión que permita que la parte policial pueda tener datos con tiempo suficiente para trabajarlas, para coordinarse, para formar a los auxiliares, a los vigilantes, para sugerir mejoras, algunas de las cuales se implementan de forma determinante los últimos años.

Seguridad ciudadana es el programa que coordina todo el ámbito de seguridad en todas sus posibilidades, tanto la parte de seguridad uniformada y no uniformada en todos los lugares establecidos, la de cobertura de denuncias, la supervisión de la seguridad privada, la estrecha colaboración y supervisión de Inteligencia y de todos los servicios especializados.

La evolución que sufre el MWC viene determinada y motivada por el constante incremento de participación de congresistas, la presencia en cada edición, de líderes mundiales en sus ámbitos ya sean económicos, tecnológicos, deportivos, etc. y un acompañamiento de acontecimientos paralelos que complementan la feria de telefonía móvil más importando del Mundo.

En el ámbito de la seguridad el Cuerpo de Mossos d'Esquadra tiene que implementar mejoras sustanciales al planteamiento para dar cobertura a todas las necesidades de seguridad que se van planteando, eso sólo es posible con una estrecha y constante colaboración con los organizadores.

El MWC y la actividad paralela a Barcelona: el 4YFN (Four years from Now)- un escaparate mundial de emprendedores en el ámbito de nuevas tecnologías- atraen en Barcelona a los más importantes representantes del mundo de los dispositivos móviles y este acontecimiento afecta de forma determinante en el sector hotelero, de restauración, de apartamentos, transportes públicos, alquileres de vehículos, tiendas, y de forma indirecta a muchísimos otros secto-

res de apoyo a los citados. Sólo hay que pensar en la cifra de 460 millones de euros como volumen de negocio durante los cuatro días de la última edición.

En la edición 2016 se organizan más de una sesentena de fiestas en diferentes lugares por parte de una gran cantidad de empresas participantes en el MWC, todos estos acontecimientos necesitaban aportar datos, fechas, horas, ubicación etc. con la finalidad de tener un control exhaustivo y dinámico de todo lo que se enmarcaba como complementario al MWC.

No podemos obviar los actos oficiales que implican la presencia del jefe de estado y del Gobierno, de Ministros, de altas representaciones ministeriales y empresariales de más de doscientos países. Estos acontecimientos implicaban directamente a la Policía Local de l'Hospitalet y Barcelona y los Cuerpo de Mossos d'Esquadra con sus dos Regiones Policiales, la de Barcelona y la de Metropolitana Sur, coordinarlas es un ejercicio complicado que necesita de la máxima profesionalidad y confianza que año tras año se va dando. Todas estas circunstancias obligan a la policía a planificar un dispositivo específico centrado en el MWC y su recinto y dispositivos complementarios en todas las áreas de influencia. Es indispensable coordinar cuatro servicios de policía por una parte los Mossos d'Esquadra de Barcelona y Región Policial Metropolitana Sur y las dos policías locales (Guardia Urbana) de l'Hospitalet y Barcelona. Esta coordinación no es sólo la necesaria para garantizar el buen funcionamiento de todos los acontecimientos durante cuatro días sino para garantizar todo tipo de alternativas ante cualesquiera circunstancias adversas que pudieran ocurrir: huelgas de transportes, manifestaciones con cortes de vías de comunicación, inclemencias climatológicas que afectaran al tráfico, cortes de fluido eléctrico que perjudicaran el funcionamiento del sistema semafórico y lo que tampoco se puede obviar: que hubiera un accidente grave o una acción terrorista.

Este dispositivo contemplaba:

- Toda la red de transportes públicos de la ciudad de Barcelona, de l'Hospitalet de la zona del Aeropuerto e incluso desplazamientos en villas turísticas próximas al MWC. La red ferroviaria de alrededores que directamente o indirecta se pudiera ver afectada.
- El establecimiento de diversos anillos de seguridad hasta llegar a la entrada del recinto con policías uniformados y no uniformados vigilante cualquier movimiento, circunstancia que se considerara importante, tanto en la calle como los transportes públicos y otros lugares no especificados.
- Constantes inspecciones del grupos especiales en la red de alcantarillado, todas las zonas subterráneas del recinto y alrededores, el espacio aéreo, el seguimiento de cualquier movimiento no comunicado,
- Todos los hoteles de 4 y 5 estrellas de Barcelona, l'Hospitalet y villas como pueden ser Castelldefels , en apartamentos turísticos y las Viviendas de uso turístico. También algunos hoteles de 3 o 2 estrellas donde se podían alojar trabajadores de los diversos stands y servicios complementarios.
- En el ámbito de la restauración afecta a restaurantes del máximo nivel, locales típicos y centros comerciales y de ocio próximos al acontecimiento. Barcelona, especialmente por sus condiciones turísticas, acogió a cien mil personas más del turismo que ya tiene habitualmente durante todo el año.

Hay que hablar de cuatro grandes zonas donde se focalizan los dispositivos del acontecimiento:

- Feria l'Hospitalet - núcleo principal con un área de influencia que afecta vías de comunicación, hoteles, transportes etc.

- Feria de Barcelona – núcleo de los acontecimientos 4YFN.
- Aeropuerto con todo lo que comporta su seguridad, acreditaciones de congresistas, llegadas de personalidades, etc.

Toda la zona lúdica y céntrica de Barcelona con la concentración de hoteles, restaurantes, monumentos, tiendas, bares etc. sin olvidar que la actividad propia de la ciudad no se detiene.

Los actores principales de todo el Plan Director de Seguridad:

La Dirección del Plan que implica fundamentalmente a la Región Policial donde se hace el acontecimiento que lidera todo el programa de seguridad ciudadana, coordinando todos los actores tanto propios como los aportados por servicios especializados, la coordinación de todos los programas, la intendencia de todos los servicios tantos vehículos, aparcamientos, manutención, etc. la atención al congresista en las denuncias, la supervisión de la seguridad privada, etc.

Esta Dirección es la interlocutora con GSMA organizadora del acontecimiento y todas los otros interlocutores de los programas. Todo se coordina y todo se analiza desde la Dirección del Plan.

La Seguridad Ciudadana y el orden público es, de alguna manera, el coordinador último de toda la seguridad, es indispensable que todo lo que se determine, se intervenga, se informe, suceda, tiene que pasar por este programa. Eso precisa que tanto los servicios propios, los especiales, e incluso los de cuerpos y fuerzas de la seguridad del estado estén bajo su paraguas.

Así durante todos los días que dura la Feria las reuniones son constantes para hacer las valoraciones oportunas y para mantener la coordinación con la máxima tensión en todo momento.

Esta edición se implementaron dos salas uno de coordinación y otra de gestión además de una tercera sala donde se coordinaban los tres cuerpos de inteligencia del Estado.

La primera coordinaba a todos los servicios tanto policiales como asistenciales y una segunda sala llamaba de Gestión Operativa donde se daba salida sólo a los incidentes policiales para dar a una respuesta más rápida y limitada al ámbito estrictamente policial

Ya considerando la Seguridad Ciudadana en toda su extensión estas eran todos los ámbitos que coordinaba:

En el ámbito de salas (como ya hemos comentado)

- a) Una sala donde se coordinan policías y servicios asistenciales-
- b) Una sala donde se coordinan las policías únicamente con información más sensible
- c) Una sala con servicios especializados con información del más alto nivel

En el ámbito de la seguridad uniformada:

- a) Un equipo de comandamientos que coordinan los servicios uniformados y no uniformados de seguridad ciudadana durante las 24 h.

En el ámbito de la atención al congresista en cuanto a denuncias:

- a) una comisaría (oficina de denuncias) con policías calificados con traductores que van agilizando las denuncias que se pueden presentar y van alimentando una base de datos que contemple todo lo que sucede sólo relacionado con la Feria.
- b) policías desplazados a los diversos puntos de acreditación para hacer comprobaciones al momento de circunstancias especiales y que puntualmente informan de cualquier hecho relevante.
- c) Todo eso bajo un comandamiento asistido permanentemente con policía traductor en diversos idiomas.

En el ámbito de los servicios especiales

- a) Servicios de Subsuelo con permanentes revisiones
- b) Servicios de Grupos especiales de intervención
- c) Servicios de desactivación de explosivos
- d) Servicios con apoyo canino
- e) Servicio de helicópteros.

En el ámbito de la Seguridad Privada

- a) diversas empresas se coordinan con la presencia de centenares de vigilantes que dan apoyo a la policía, informan de cualquier circunstancia que pueda parecer extraña.
- b) un completo sistema de cámaras que vigilan centenares de puntos de las instalaciones, advirtiendo de cualquier incidencia.
- c) hay un control sistemático, específico y aleatorio pero permanente de cualquier objeto mediante escáneres y arcos detectores ubicados en los lugares necesarios y con un funcionamiento que la dirección del Programa de Seguridad ciudadana determina que sea ininterrumpido, así todas las máquinas instaladas funcionan desde la llegada de trabajadores hasta el final de la noche.

El programa de Movilidad cada vez adquiere un mayor protagonismo, es lo que supervisa la seguridad a los transportes públicos, esta Área vehicula la información, la seguridad y las alternativas si surgen problemas de toda la red metropolitana de transporte (metro, trenes de cercanías, buses, taxis) y el aeropuerto de Barcelona. Su función no se limita a la preventiva e informativa sino a constantes movimientos de efectivos tanto uniformados como no uniformados por las diversas estaciones implicadas directamente e indirecta en el MWC, Aeropuerto, enlaces etc.

Un actor complementario, y con una importancia primordial para todos los programas, porque los alimenta de información, y que en el 2016 adquiere mucho protagonismo, es lo que facilita el tráfico de datos policiales con la máxima fluidez, en la última edición se implementan mejoras muy importantes para permitir que el 100% de congresistas y trabajadores de cualquier ámbito que estén en el recinto, ya desde las primeras operaciones de montaje hasta la finalización del MWC, haya sido controlado con las bases de datos policiales y, lo más importante, aquellos que acceden inmediatamente después de haberse inscrito tienen que estar comprobados de forma inmediata para minimizar al máximo molestias al congresista o al trabajador que tiene que acceder con inmediatez. Eso en la edición 2016 ha sido un éxito.

Los servicios especiales integrados en el Programa de Seguridad Ciudadana como Subsuelo, Canino, Medios Aéreos, Tedax, el Grupo Especial de Intervención son indispensables para garantizar que, de forma preventiva o reactiva, cualquier amenaza sea detectada y, en el peor de los casos, abortada o minimizada. En la edición 2016 su participación es determinante y su preparación y conocimientos aportan valor a mejoras por próximas ediciones.

Los servicios de Escultas tienen, durante los días de la Feria, un movimiento constando de personalidades. La problemática mayor de la tarea que desarrollan no adquiere una máxima alerta cuando son al MWC sino a los desplazamientos en calles colapsadas con vehículos con paradas de coches oficiales fáciles de identificar. Todas las vías próximas al MWC en l'Hospitalet y en el 4YFN en Barcelona son especialmente problemáticas durante casi todo el horario del acontecimiento. Una vez en el MWC, las personas que hay en el interior ya han pasado estrictos controles de seguridad y sin disminuir la atención se pueden mover con más tranquilidad. Dejamos por el final la rama más preocupante: Inteligencia, en las ediciones de 2015 y 2016 su implicación y dedicación abarca una participación de casi la totalidad de sus efectivos durante los días del acontecimiento. Hablamos de los servicios que trabajan la información de la amenaza terrorista de forma coordinada con las policías de todo el mundo.

Las ediciones del 2015 y 2016 son un paradigma en este ámbito y los servicios del Cuerpo de Mossos d'Esquadra trabajan perfectamente coordinados con las Fuerzas y Cuerpos de la Seguridad del Estado ya que un acontecimiento con más de 100.000 congre-

DOŚWIADCZENIA POLICJI KATALOŃSKIEJ W ZABEZPIECZENIU MWC

sistas en una de las ciudades más importantes del mundo, con la Feria de telefonía más importante y con un goteo constantes de personalidades de máximo nivel del mundo de la tecnología, de la empresa, la política y de gobiernos puede ser un objetivo claro para sembrar el terror.

NIVEL 4 DE ALERTA ANTITERRORISTA

Ya al 2015, pero de forma más evidente en el 2016, el acontecimiento se desarrolló bajo el nivel 4 de alerta antiterrorista lo que obligó a aumentar de forma determinante la seguridad policial. Eso obligó a una coordinación entre la organización GSMA, CME y cuerpos fuerzas de seguridad del Estado.

Esta edición contó con un incremento determinante de efectivos de información, de servicios de intervención especial (GEI) de desactivación de explosivos con presencia permanente, de un incremento

significativo de la Unidad Canina y de un refuerzo de todos los efectivos en los suyos ámbito de forma exponencial.

En este acontecimiento trabajan miles de policías, centenares de vigilantes y auxiliares, se utiliza lo mejor de la tecnología disponible y su éxito es gracias a la profesionalidad, la implicación y la entrega de todos los que lo hacen posible.

Hay que concluir que el MWC es, desde el ámbito policial, uno de los retos más complejos con que se enfrenta la Policía de Cataluña, Barcelona y l'Hospitalet son las dos ciudades más importantes de Cataluña y las dos de las más importantes de España y su área de influencia abarca a más de 4 millones de personas.

Garantizar la seguridad, ya no sólo del acontecimiento, de los complementarios, de sus participantes y de los que lo hacen posible sino también de estos cuatro millones de personas sólo se consigue con mucho esfuerzo.

TŁUMACZENIE NA JĘZYK ANGIELSKI**MOBILE WORLD CONGRESS
– Barcelona 2016**

This year the eleventh edition of the Mobile World Congress organized by Global System for Mobile Association – GSMA has been celebrated. In 2006 GSMA transferred the event to Barcelona since the previous location, the city of Cannes, became too small for housing the increasing needs of the Congress.

In this first edition in Barcelona, 50,000 people visited the event and in 2007 the figure increased to 55,000 visitors but the evolution was not always the same, until 2010 there was a decrease and the visitors didn't arrive to 49,000 congress members.

In 2011 the number of assistants improved and the figure arrived to 60,000. See the evolution during the following years below:

2012 – 67,000; **2013** – 70,000; **2014** – 83,000; **2015** – 93,000; **2016** – more than 100,000 congress members.

The economic impact was also very substantial, it reported 100 million Euros to the city until 2016 that the impact is calculated in 460 millions.

With regard to the Job Vacancy, 13,000 jobs were generated in the last edition, not only during the days of the Congress but also from the beginning of the managing of the event and until the disassembly and posterior stays of congress members who remained the weekend.

The Police treatment until the edition of 2012 consisted on the increasing of the external security by patrolling around the facilities in an intermittent way and around the chosen places for the leisure activities organized by the companies that complemented the business event with parties, meetings and presentations.

In 2013, for space, infrastructure and logistic requirements, the MWC moved to the the City of Hospitalet de Llobregat, next to Barcelona, but the Congress didn't abandon Barcelona because there's no interruption between both cities, neither forests nor fields separate them and a lot of metropolitan transports are shared.

This venue also allowed improving the security police presence with regard to the demonstrations, which take place frequently during this kind of events. The increase of the participation forced to increase the security, the staff involved in the security and the diversification of actions.

In any case, from the first edition in 2006 until the edition of 2014, the main concern was focused on two areas: on the one hand the security of the goods (telephony, screens, terminals, etc) and on the other, the physical security of the congress members and its belongings, in and out of the Congress.

That involves the increasing of the integral security in public transports, hotels, leisure areas, parking's and shopping centres, focusing on robberies, with or without violence against people.

The security required in this kind of event is set up by a Directive Plan of Security and an Order on duty.

The Directive Plan is configured with eight programs, the first four are strictly police run, the fifth and the sixth transversal to the security and the seventh and eighth are the programs that the organization provides for attention and accommodation of the congress members:

- citizen security and Public Order,
- mobility,
- intelligence,
- protection of people,
- health workers,
- civil protection,
- accommodations and assistance to the congress member,
- hospitality (Accommodations).

Each one of these programs consists of a team led by an expert in the Police, organizational and welfare area, etc.

The four first are those that affect the Police directly. We will treat them except the one that focuses on the protection of persons which is specific of the escorts of the personalities that attend the Congress and that doesn't affect to the program.

This complicated scenario has two key figures, the direction of the Security Plan that coordinates all the programs, and among the eight programs, the one of public order leads the security.

The fourth programs of organization and support are vital for the good functioning of the entire event, and they have to be coordinated with the rest of programs.

There is a mutual feedback between GSMA and the Catalan Police Force – Mossos d'Esquadra. GSMA asks for some inputs of security that will only be able if the organization itself improves the accreditation system and the private security and doing that with enough estimation to support the police force to turn the data into intelligence. Citizen security is the leading program for security in all areas, both the uniformed security part and the non-uniformed, private security, the reports of the citizens and the collaboration of all the specialized services.

The evolution of the MWC has to do with the increased number of members and the consequently increase of the activities around the Congress. The MWC and the 4YFN (Four years from now) – one world show-case for entrepreneurs in new technologies – attract the most important representatives of mobile devices in the world and that involves as well the hotel sector, restoration, public transports, car renting, shopping and in an indirect way many other supporting services. Be aware that the four days of the Congress generate a business of 460 million Euros. This other event has place as well in the Barcelona Trade Fair and is visited by 10.000 of visitors.

In the last edition more than sixty parties were organized in different places of the city by the companies that attend the Congress, we had to obtain information about all these events in order to have an exhaustive and dynamic control, as part of the Congress.

We cannot obviate the official acts that imply the presence of the head of state and of the government, of ministers, of high ministerial and entrepreneurial representations of more than two hundred countries.

Three police forces are involved on the security of this event, the Local Police of Barcelona, the Local Police of Hospitalet de Llobregat and Mossos d'Esquadra. Coordination is complicated, the highest professionalism is required. All these circumstances force the Police to set up and deploy a specific Police Presence focused on the MWC and all its influence areas. This coordination is not only necessary to assure the security of the Congress but also to prevent any other adversity, public transport strikes, demonstrations and roadblocks, power failure, a serious accident or a terrorist act.

Key points of the Police Presence:

- it assures the public transport network of Barcelona and Hospitalet, the airport and the trains;
- uniformed police officers and in plain clothes set up several security rings until the entrance of the fairground monitoring any suspicious movements in everywhere;
- specialized groups constantly check the sewer system, underground areas close to the fairground, and the airspace;
- all the 4 and 5 stars Hotels of Barcelona, Hospitalet and others touristic cities around, like Castelldefels, are checked; in fact, one week earlier, the hotel's network is practically full until the weekend after the event is over;
- the event affects restaurants, bars, nights clubs, highlights; in normal conditions, Barcelona already hosts a high number of tourists and this increases the figures in one hundred thousand people and that implies even more incidents.

The Police Presence focus on four big areas:

- the trade fair of Hospitalet de Llobregat and the influence areas, transports, hotels;
- the trade fair of Barcelona – it is located in one of the main entrances of the city and the 4YFN takes place here;
- the airport;
- the central area of Barcelona where are all the restaurants, hotels, shopping, bars are concentrated.

The main actors of the Directive plan of Security are:

- the Plan's Direction, located in the Police Region where the event is taking place and leads the Public Security Program, coordinate all the specialized services;
- this Direction is the interlocutor with GSMA;
- the Public Security and Public Order program, is the last coordinator involved in the security, its commander is the second most important in the area of the security of the event.

During the event there are several meetings between the two parts for keeping the coordination.

This program leads the following areas:

- a) a command post where Police Force and care services are coordinated – CECOR;
- b) a command post only for the Police Force coordinating the most sensitive information – SGO;
- c) a command post with the most specialized services working with the highest level information.

In the Area of the Uniformed Security:

- a) a team of commands coordinating the public security the 24 hours.

In the area of the attention to the congress members:

- a) a police station (report's office) inside the trade fair equipped with qualified Police officers and translators; they fed a database with specific information of the MWC;
- b) police officers moved to the different accreditation points for checking the special circumstances that may arise.

In the area of special services:

- a) services of Subsoil checking permanently,
- b) SWAT,
- c) bomb disposal experts,
- d) canine unit,
- e) service of helicopter.

In the area of private security:

- a) several companies of watchers are coordinated to support the Police,
- b) a camera system of surveillance tracks hundred of points of the facilities,
- c) there is a systematic control, specific and random but permanent by means of scanners and walk-through metal detectors located in necessary places.

The mobility Program, its limelight is increasing, it monitors the security in the public transports and the airport of Barcelona:

- several uniformed and in plain clothes officers control the stations and the airport;
- escort services, there is a big movement of personalities and the most challenging are during the displacements, not inside the trade fair.
- we leave the most worrying issue for the end: intelligence, in the editions of 2015 and 2016 almost the entire staff of the Catalan Police officers involved on this activity, worked coordinated with the rest of police forces of the state to prevent terrorist attacks. The MWC is one of the most important events in terms of mobile technology, relevant personalities of around the world visit the Congress, so it is a clear target for terrorists.

LEVEL 4 OF ANTI-TERRORIST ALERT

Already in 2015, but in a more evident way in 2016, the event was developed under the level 4 of anti-terrorist alert so it forced to increase the police security. This forced to increase and reinforce coordination among the organization GSMA, CME and the rest of security forces of the state.

This edition had a determining increase of intelligence agents, of SWAT (GEI), bomb disposal experts with permanent presence and the canine unit.

During the event the best of the available technology is used and the success achieved was thanks to the professionalism and the implication of all the people involved in the organisation of the event, with the most important goal, to guarantee the security of almost 4 million people.

*Translation from Spanish to English: Marta Bertran Millan
Corporal of the Catalan Police-Mossos d'Esquadra
International Cooperation Area Police Academy of Catalonia*

BEZPIECZEŃSTWO PIESZYCH W RUCHU DROGOWYM

kom. Jacek Giszczak

Ekspert Wydziału Opiniodawczo-Analitycznego
Biura Ruchu Drogowego KGP

Bezpieczeństwo pieszych jest kluczowym elementem bezpieczeństwa ruchu drogowego w Polsce. Pomimo znacznej poprawy w tym obszarze statystyki policyjne wciąż wskazują na wysoki odsetek osób pieszych, które tracą życie w wyniku wypadków drogowych. Do tego typu zdarzeń dochodzi najczęściej w relacji pieszy – pojazd. Aby zapobiegać zagrożeniom w tym względzie, Policja podejmuje zdecydowane i wielokierunkowe działania. Z jednej strony nadzoruje zachowania kierowców nierespektujących praw pieszych, a z drugiej – podejmuje działania wobec pieszych naruszających przepisy o ruchu drogowym. Poszukuje rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo infrastruktury komunikacyjnej, a także prowadzi działalność profilaktyczno-edukacyjną niechronionych uczestników ruchu drogowego.

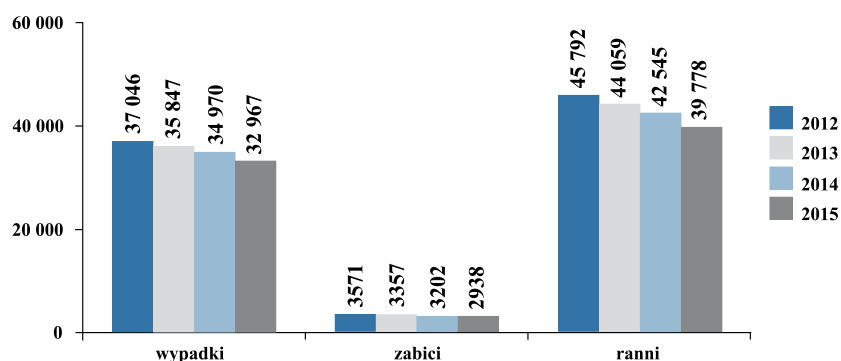
Bezpieczeństwo pieszych jest jednym z najważniejszych zagadnień w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego, a jednocześnie kluczowym elementem bezpieczeństwa publicznego¹. Wśród uczestników ruchu drogowego, których rodzaje są wymienione w art. 2 pkt 17 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym² (dalej PRD), grupa tzw. niechronionych, w szczególności pieszych, od lat w Polsce ponosi największe ryzyko utraty zdrowia bądź życia w związku z korzystaniem z dróg. Udział zabitych (50%) oraz rannych (40%) pieszych i rowerzystów w ogólnej liczbie wypadków drogowych wskazuje, że ich zagrożenie jest bardzo wysokie, ponad dwa razy wyższe niż w Niemczech, Hiszpanii, Francji czy Wielkiej Brytanii. Tam rocznie ginie ok. 400 pieszych, w Polsce – ponad 900 osób (ok. 1/3 ogółu ofiar śmiertelnych stanowią piesi – w 2015 r. na polskich drogach zginęło 2938 osób, w tym 931 pieszych³).

W raporcie Banku Światowego wskazuje się, że corocznie na świecie ginie prawie 1,3 mln osób, a od 20 do 50 mln cierpi z powodu doznanych obrażeń⁴. Zwracając się do państw członkowskich i ich przywódców, organizacji międzynarodowych, organizacji społecznych i przedsiębiorców, Ban Ki-Moon – Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych ogłosił lata 2011–2020 Dekadą Działań Na Rzecz Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego i jednocześnie wezwał do prowadzenia działań mających na celu zmniejszenie liczby ofiar wypadków

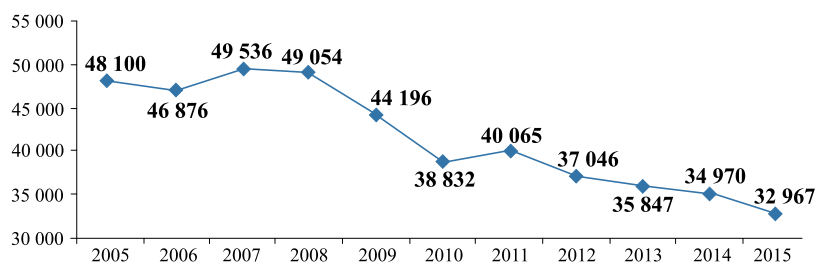
drogowych. Jego zdaniem pozwoli to złagodzić cierpienie, uruchomić rozwój i uwolnić zasoby finansowe na inne, bardziej efektywne ich wykorzystanie. Działania podejmowane w ramach Dekady Na Rzecz Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego będą jednocześnie miały wpływ na łagodzenie skutków zmian klimatycznych. Na przykład ograniczenie korzystania z pojazdów silnikowych poprzez promowanie bezpiecznych i czystych ekologicznie środków transportu publicznego przyczyni się jednocześnie do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz liczby obrażeń w ruchu drogowym⁵.

Ogłaszając w 2011 r. IV Europejski Program Działań na rzecz Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2011–2020, Komisja Europejska stwierdziła, że zmniejszenie liczby ofiar wśród użytkowników dróg jest kluczowym czynnikiem w zakresie poprawy ogólnych parametrów systemu transportowego oraz zaspokojeniem potrzeb i oczekiwań obywateli oraz przedsiębiorców⁶.

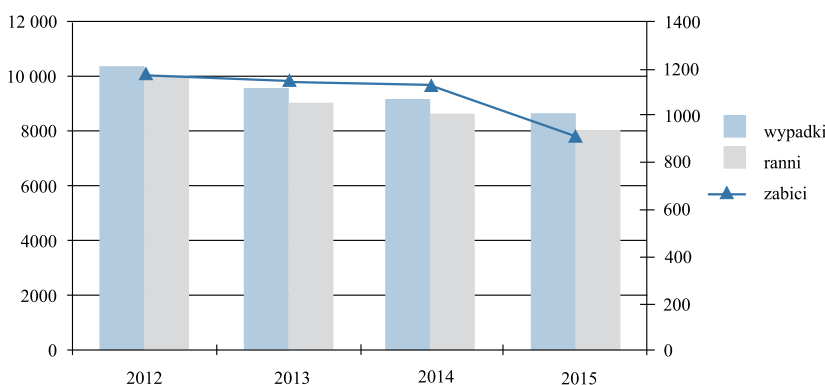
Według danych SEWiK w 2015 r. zaistniało 32 967 wypadków drogowych, w których zginęło 2938 osób, a 39 778 osób zostało rannych⁷. Dla przykładu, koszty zdarzeń drogowych, które zaistniały w 2013 r. w Polsce, wyceniono na poziomie 34,2 mld złotych, a koszty kolizji drogowych na 14,9 mld złotych. Łączne koszty wypadków drogowych w 2013 r. stanowiły 2,1% PKB, a wszystkich zdarzeń drogowych (wypadków i kolizji) 2,99 PKB kraju⁸.

Wykres nr 1. Liczba osób zabitych i rannych w wypadkach drogowych w latach 2012 – 2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych SEWiK za 2015 r.⁹

Wykres nr 2. Tendencja występowania wypadków drogowych w latach 2005–2015

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Wypadki drogowe w Polsce w 2014 r.*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2015, s. 7, oraz danych za 2015 r.¹⁰

Wykres nr 3. Tendencja wypadków drogowych z udziałem pieszych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych wstępnych z SEWiK¹¹

- pieszy porusza się wzdłuż drogi, często jest niewidoczny;

- pieszy przekracza jezdnię, po której pojazdy poruszają się z dużą prędkością¹². Okolicznościami sprzyjającymi szczególnie wysokiemu ryzyku potrącenia pieszych w Polsce są:

- niski poziom edukacji pieszych i kierowców, nieprzestrzeganie przepisów ruchu drogowego (w tym alkohol i narkotyki), brak partnerstwa na drodze (okazywanie wyższości kierowców pojazdów wobec pieszych i rowerzystów), agresywny styl jazdy oraz zmęczenie i rozproszenie uwagi kierowców;
- duża prędkość pojazdów w miejscach ruchu pieszych, a także mała liczba środków inżynierskich chroniących pieszego (chodniki, azyle, sygnalizacja świetlna);
- nieodpowiednie planowanie oraz organizacja przestrzeni miejskiej i osiedlowej, niekorzystna lokalizacja obiektów generujących ruch pieszy;
- mała widoczność pieszych (noc, mgła, opady deszczu lub śniegu) spowodowana nieużywaniem elementów odbłaskowych lub niedostatecznym oświetleniem miejsc poruszania się pieszych¹³.

Do najczęstszych błędów popełnianych przez pieszych należą:

- wejście na jezdnię bezpośrednio przed nadjeżdżającym pojazdem,
- przechodzenie w niedozwolonym miejscu,
- przejście na czerwonym świetle,
- bycie niewidocznym na drodze po zmierzchu lub w warunkach ograniczonej widzialności¹⁴.

Okolicznościami zwiększającymi ryzyko zaistnienia wypadku drogowego z udziałem pieszego (relacja na styku pieszy – pojazd) można uznać:

- młody wiek (skłonność do brawurowych zachowań),
- starszy wiek (ograniczenia psychofizyczne),
- skłonności do kompensacji ryzyka (nadmierzna wiara w technologię),
- nieuwagę i alkohol (narkotyki)¹⁵.

Wysoki odsetek pieszych jako ofiar wypadków drogowych wynika z dużego udziału potrąceń w ogólnej liczbie wypadków (25,6% ogółu zdarzeń) oraz relacji pomiędzy ruchem pojazdu i pieszego.

Pieszy w takiej sytuacji jest narażony na znacznie większe niebezpieczeństwo niż kierujący¹⁶. Kluczowa wydaje się tutaj prędkość pojazdu, ponieważ od niej zależy prawdopodobieństwo i skutki wypadku drogowego z udziałem pieszego. Wraz ze wzrostem prędkości rośnie nie tylko energia zderzenia, którą w większości przejmuje ciało potrąconego pieszego, ale również zachodzi możliwość trafie-

Patrząc na dane wstępne z SEWiK za 2015 r., należy stwierdzić, iż wyraźnie jest zauważalna spadkowa tendencja liczby wypadków drogowych oraz ich ofiar, w tym osób pieszych. Najechanie na pieszego jest najtragiczniejszym rodzajem wypadku na polskich drogach. Do tego typu zdarzeń dochodzi, gdy:

znaczenie większe niebezpieczeństwo niż kierujący¹⁶. Kluczowa wydaje się tutaj prędkość pojazdu, ponieważ od niej zależy prawdopodobieństwo i skutki wypadku drogowego z udziałem pieszego. Wraz ze wzrostem prędkości rośnie nie tylko energia zderzenia, którą w większości przejmuje ciało potrąconego pieszego, ale również zachodzi możliwość trafie-

NARODOWY PROGRAM BRD

nia pojazdu na chodnik lub na przeciwny pas ruchu, uderzenia w fasadę budynku lub w parkujące pojazdy i uwikłanie w wypadek dodatkowych uczestników ruchu, np. pieszych¹⁷. Pieszy potrącony przez samochód jadący z prędkością 30 km/h ma duże szanse przeżycia. Większość pieszych nie przeżyje potrącenia przy prędkości większej niż 50 km/h¹⁸. W dalszym ciągu większość Polaków deklaruje (dane z 2014 r.), że po polskich drogach nie podróżuje się bezpiecznie, jednakże przeważają opinie, że w ciągu ostatnich 10 lat sytuacja ulega poprawie. Polacy wykazują przy tym wysoki poziom świadomości dotyczący związku pomiędzy prędkością samochodu a skutkami wypadku drogowego – 85% z nich rozumie, że ryzyko wypadku rośnie, a jego konsekwencje mogą być dużo poważniejsze przy przekroczeniu dozwolonej prędkości zaledwie o 10 km/h, nawet przy dobrych warunkach atmosferycznych¹⁹.

Istotnym problemem na polskich drogach jest brak elementów odblaskowych noszonych przez pieszych – ponad połowa nie nosi ich nigdy, a 40% – rzadko lub tylko czasami. Szczególnie często przyznają się do tego kobiety, osoby poniżej 40. roku życia oraz zamieszkujące małe miasta. Inne niebezpieczne zachowania pieszych na naszych drogach to przede wszystkim: prowadzenie rozmów przez telefony komórkowe (zwłaszcza wśród najmłodszej grupy wiekowej, częściej także wśród kierowców), chodzenie po ulicy zamiast po chodniku oraz przechodzenie przez ulicę w niedozwolonych miejscach (częściej najmłodszy, kierowcy oraz mężczyźni). Większość aspektów dotyczących poruszania się pieszych po drogach jest oceniana przez Polaków dość krytycznie. Stosunkowo najlepiej oceniono bezpieczeństwo, w tym liczbę latarni ulicznych, jednak tylko niewiele ponad połowa ankietowanych oceniła te aspekty pozytywnie, a ok. 45% – negatywnie. Najgorzej oceniono stan nawierzchni (62% ocen negatywnych) oraz natężenie ruchu drogowego (57% opinii negatywnych)²⁰.

Biorąc pod uwagę zobowiązania Polski wobec europejskich i międzynarodowych strategii w obszarze bezpieczeństwa ruchu drogowego, w 2013 r. Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego przyjęła Narodowy Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2013–2020 (dalej NPBRD), który zakłada zmniejszenie liczby śmiertelnych ofiar wypadków o 50% oraz ciężko rannych o 40% do roku 2020. Przyjmując rok 2010 jako punkt wyjścia, w 2020 r. liczba zabitych w wypadkach drogowych nie powinna przekroczyć 2000 osób, a ciężko rannych – 6900 osób. Pośrednim etapem NPBRD jest realizacja Programów Realizacyjnych określanych w cyklach 2-letnich, które zawierają zestaw zadań realizujących priorytety i kierunki wyznaczone w Narodowym Programie BRD 2013–2020²¹. Jednym z priorytetowych obszarów jest ochrona pieszych polegająca na prowadzeniu działań zabezpieczających²².

Założenia programu opierają się na zapewnieniu bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez rozwinięty system środków ekonomicznych, technicznych, organizacyjnych, prawnych i innych, których celem jest zapobieganie niebezpiecznym zdarzeniom, głównie wypadkom drogowym²³. Program zakłada, że poprawę bezpieczeństwa osiągnie się poprzez konsekwentne stosowanie zasady 4E (*education* – podnoszenie świadomości komunikacyjnej, zmiana postaw i zachowań uczestników ruchu; *engineering* – rozwiązania techniczne dróg i pojazdów; *emergency* – pomoc poszkodowanym realizowana w trybie natychmiastowym; *enforcement* – widoczny nadzór i kontrola, mające na celu egzekwowanie istniejących

przepisów i zapobieganie ich nieprzestrzeganiu). W tę zasadę wpisują się działania Policji.

Komendant Główny Policji jest jednym z podmiotów realizujących założenia wynikające z NPBRD. Został zobowiązany do:

- intensyfikacji nadzoru w obszarach o wysokim poziomie zagrożenia pieszych (wskaźnik – liczba policjantów zaangażowanych w działania „Niechronieni uczestnicy ruchu drogowego” oraz średnia na dobę liczba policjantów ruchu drogowego kierowanych bezpośrednio do służby na drodze),
- intensyfikacji nadzoru w zakresie przekraczania prędkości (wskaźnik – liczba policjantów zaangażowanych w działania „Prędkość” oraz średnia na dobę liczba policjantów ruchu drogowego kierowanych do służby na drodze)²⁴.

Na podstawie wieloczynnikowej analizy stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym przeprowadzonej na początku 2015 r. w ówczesnym Biurze Prewencji i Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji stwierdzono, iż poprawa bezpieczeństwa pieszych wymaga od Policji zdecydowanych i wielokierunkowych działań na styku pojazd – pieszy. Nadzorem powinni być objęci zarówno kierujący pojazdami, naruszający prawa pieszych, jak i nieodpowiedzialni piesi niespektujący przepisów.

Analiza wykazała, iż o ile reakcja Policji na naruszenia pieszych była adekwatna, o tyle w przypadku kierujących naruszających prawa pieszych okazała się niska (udział 1% we wszystkich ujawnionych wykroczeniach w ruchu drogowym). Z powodu dużej dysproporcji pomiędzy zagrożeniem osób pieszych na drogach (zwłaszcza w obszarze zabudowanym) a niską reakcją policjantów na naruszenia praw tych osób przez kierujących pojazdami należało zintensyfikować działania w tym zakresie.

Skutkiem powyższego było opracowanie „Krajowego Programu bezpieczeństwa pieszych w ruchu drogowym na lata 2015–2016”, który w dniu 29 kwietnia 2015 r. został zatwierdzony przez ówczesnego Zastępcę Komendanta Głównego Policji. Osiągnięcie głównego celu (poprawa bezpieczeństwa pieszych) przewiduje się poprzez realizację skoordynowanych działań od szczebla centralnego (nadzorczego) do poziomu wojewódzkiego i powiatowego (wykonawczego).

Ważną funkcją Programu są jednolite założenia dla wszystkich szczebli organizacyjnych ruchu drogowego w Policji, polegające na dążeniu do kształtowania świadomości kierujących i pieszych, zwiększenia efektywności policjantów w służbie oraz współpracy z zarządcami dróg, samorządami oraz innymi podmiotami zajmującymi się problematyką bezpieczeństwa ruchu drogowego. W tym kontekście należy wskazać, że kierownicy komórek organizacyjnych ruchu drogowego poszczególnych KWP (KSP) oraz KPP/KMP²⁵ zostali zobowiązani do opracowania odpowiednich dokumentów i realizacji określonych celów szczegółowych w zakresie nadzoru, edukacji, analizy i inżynierii. Podstawowym kryterium oceny działań jest poziom zagrożenia pieszych na terenie poszczególnych województw oraz efektywność policjantów w służbie.

Podsumowując, można stwierdzić, że wraz z poprawą ogólnego stanu bezpieczeństwa ruchu drogowego poprawia się również bezpieczeństwo pieszych. Potwierdzają ten fakt wyniki badań opinii publicznej (dane z 2014 r.). Wiele jest jednak jeszcze do zrobienia. Niestety w dalszym ciągu Polska jest jednym z krajów, w którym poziom bezpieczeństwa pieszych jest zdecydowanie niższy od średniej europejskiej. Szczegół-

lowe zadania polskiej Policji w zakresie poprawy bezpieczeństwa pieszych wynikają z rekomendacji ONZ, wytycznych zawartych w IV Europejskim Programie Działań na rzecz Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, ale przede wszystkim z Narodowego Programu Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego 2013–2020 oraz „Krajowego Programu bezpieczeństwa pieszych w ruchu drogowym na lata 2015–2016”, który spełniając oczekiwania społeczne, jest pierwszym tego rodzaju programem policyjnym w Polsce.

Głównym zadaniem Policji w zapewnieniu bezpieczeństwa pieszym będzie nadal identyfikacja miejsc niebezpiecznych i objęcie ich szczególnym nadzorem, efektywny monitoring zachowań pieszych i kierujących pojazdami, w tym skuteczna kontrola ruchu drogowego, a także adekwatne stosowanie środków prawnych wobec osób zachowujących się niebezpiecznie i naruszających obowiązujący porządek prawny. W ramach nadzoru Policja będzie się koncentrować w szczególności na działaniach kontrolno-represyjnych²⁶, np. dyscyplinujących kierowców w zakresie prędkości w rejonach przejść dla pieszych, zwłaszcza w pobliżu szkół i przedszkoli, eliminujących z ruchu kierujących pod wpływem alkoholu i narkotyków. Ważne jest również prowadzenie zadań strictly prewencyjno-edukacyjnych, których celem jest uświadamianie pieszym (zwłaszcza dzieciom i młodzieży) zagrożeń związanych z uczestnictwem w ruchu drogowym, oraz współpraca z samorządem lokalnym i innymi podmiotami (np. szkołami, uczelniami) w tym zakresie. Dobrą policyjną praktyką jest weryfikowanie – w razie potrzeby – organizacji ruchu drogowego (oznakowania) przyjętej przez zarządcę drogi oraz zbieranie i zgłaszanie uwag, a także propozycji zmierzających do poprawy bezpieczeństwa pieszych w odniesieniu do infrastruktury drogowej²⁷.

¹ Por. D. Maśniak, *Transgraniczny system ochrony ofiar wypadków drogowych. Studium prawnofinansowe*, LEX 120897; Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2013, s. 132.

² Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.

³ Dane z Systemu Ewidencji Wypadków i Kolizji.

⁴ S. Job, K. McMahon, R. Czapski, J. Gienza, *Raport końcowy przeglądu potencjału w zakresie zarządzania bezpieczeństwem drogowym w Polsce*, marzec 2012, s. 7.

⁵ Globalny Plan Dekady Działań na rzecz Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego 2011–2020, źródło: http://www.its.waw.pl/dekada/GLOBALNY_PLAN,2594,2594,1.html.

⁶ Komisja Europejska (2010): Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, pn.: *W kierunku europejskiego obszaru bezpieczeństwa ruchu drogowego: kierunki polityki bezpieczeństwa ruchu drogowego na lata 2011–2020*, KOM(2010) 389, s. 2.

⁷ Dane z SEWiK.

⁸ <http://www.krbrd.gov.pl/pl/raporty-krajowe.html> [dostęp: 12.01.2016 r.].

⁹ Dane z SEWiK.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² <http://www.krbrd.gov.pl/files/file/Programy/KRBRD-Program-P1a-20140422-S4-K1-PL.pdf> [dostęp: 13.01.2016 r.], s. 26.

¹³ Tamże, s. 27.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże, s. 27.

¹⁶ Por. *Wypadki drogowe w Polsce w 2014 r.*, Komenda Główna Policji, Warszawa 2015, s. 36.

¹⁷ <http://www.krbrd.gov.pl/pl/raporty-krajowe.html> [dostęp: 13.01.2016 r.], Prędkość pojazdów, Raport z badań 2013, s. 7.

¹⁸ <http://www.krbrd.gov.pl/> [dostęp: 13.01.2016 r.].

¹⁹ Wyniki „Badań postaw Polaków względem bezpieczeństwa ruchu drogowego”, które zostało przeprowadzone w dniach 7–9 listopada 2014 r. PBS na zlecenie KRBRD, s. 7–11, <http://www.krbrd.gov.pl/pl/raporty-krajowe.html> [dostęp: 12.01.2016 r.].

²⁰ Tamże.

²¹ <http://www.krbrd.gov.pl/files/file/Programy/KRBRD-Program-P1a-20140422-S4-K1-PL.pdf> [dostęp: 12.01.2016 r.].

²² Zgodnie ze słownikiem języka polskiego przez pojęcie „zabezpieczać” należy rozumieć m.in.: 1) zapewnienie ochrony przed czymś niebezpiecznym lub szkodliwym; 2) uczynienie bezpiecznym; 3) zapewnienie utrzymania się czegoś w dotychczasowym stanie; <http://sjp.pwn.pl/szukaj/zabezpiecza%C4%87.html> [dostęp: 12.01.2016 r.].

²³ R.A. Stefański, *Bezpieczeństwo w ruchu drogowym – rekomendowane kierunki a oczekiwania społeczne*, materiały pokonferencyjne „Prewencja Policji – Perspektywy i Wyzwania”, Warszawa 2015, s. 21.

²⁴ Ze szczególnym uwzględnieniem miejsc o wysokim ryzyku wypadków z udziałem pieszych i wypadków wynikających z nadmiernej prędkości.

²⁵ Skrótów oznaczają: KWP – komenda wojewódzka Policji, KSP – Komenda Stołeczna Policji, KPP – komenda powiatowa Policji, KMP – komenda miejska Policji.

²⁶ W 2013 r. udało się zwiększyć stany etatowe komórek organizacyjnych ruchu drogowego do wartości minimum 10% stanów etatowych poszczególnych garnizonów, co przełożyło się na wzrost liczby patroli sprawujących bezpośredni nadzór na drogach, „Kwartalnik Policyjny” 2014, nr 1, s. 7.

²⁷ Por. § 15 ust. 1 pkt 7 zarządzenia nr 609 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 czerwca 2007 r. w sprawie sposobu pełnienia służby na drogach przez policjantów (Dz. Urz. KGP Nr 13, poz. 100, z późn. zm.).

Summary

Safety of pedestrians in road traffic

Safety of pedestrians is an essential element of road traffic safety in Poland. Despite significant improvement in this area, police statistics still indicate high rate of pedestrians killed in road traffic accidents. Most often, they happen in a relation – a pedestrian and a vehicle. In order to avoid such situations, the Police take decisive and multidisciplinary efforts. On the one hand, they supervise behaviours of drivers who do not respect pedestrians' rights and on the other, they take actions against pedestrians who do not obey the traffic law. The Police search for solutions to improve safety of communications infrastructure and conduct preventive and educational actions among unprotected road users.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

CEPiK 2.0

Nowe możliwości

nadkom. Agnieszka Sałkowska

Ekspert Wydziału Nadzoru i Profilaktyki
Biura Ruchu Drogowego KGP

W ramach projektu CEPiK 2.0 w Departamencie Ewidencji Państwowych Ministerstwa Cyfryzacji¹ trwają prace nad uruchomieniem zmodernizowanego Systemu Informatycznego Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców budowanego z udziałem Centralnego Ośrodka Informatyki. Celem przedsięwzięcia jest przebudowa i modernizacja obecnie funkcjonującej centralnej ewidencji pojazdów (CEP), centralnej ewidencji kierowców (CEK), a także budowa centralnej ewidencji posiadaczy kart parkingowych (CEPKP).

Podstawowym aktem prawnym tworzącym ramy prawne dla realizacji projektu CEPiK 2.0 jest ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw². Zakładała ona m.in.: poszerzenie danych gromadzonych w CEP i CEK; ustanowienie zasad wyjaśniania niezgodności; stworzenia jednolitych ram technicznych dla wprowadzania danych do CEP, CEK i CEPKP; ustanowienie zasady wprowadzania danych do ewidencji w rzeczywistym czasie wykonania czynności skutkującej koniecznością przekazania danych oraz poszerzenia katalogu podmiotów uprawnionych do korzystania z danych w ewidencji. Powyższa ustawa miała wejść w życie z dniem 4 stycznia 2016 r. W dniu 16 grudnia 2015 r. Sejm RP uchwalił nowelizację ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw³, która przesunęła termin wejścia w życie nowych przepisów dotyczących CEPiK na dzień 1 stycznia 2017 r. Przesunięcie terminu obejmuje m.in. przepisy:

- ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym oraz niektórych innych ustaw;
- ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami – w zakresie dotyczącym przepisów powiązanych z CEPiK (w tym okresu próbnego, nowego sposobu punktowania i postępowania z kierowcami naruszającymi przepisy ruchu drogowego);
- powołujące centralną ewidencję posiadaczy kart parkingowych.

Prace dotyczące integracji podmiotów z systemem CEPiK 2.0 są kontynuowane. Kluczowym założeniem modernizowanego systemu CEPiK jest wdrożenie nowego modelu wymiany informacji pomiędzy systemami wszystkich uprawnionych podmiotów a rejestrami centralnymi. Z punktu widzenia Policji konsekwencją nowego podejścia do komunikacji będzie szer-

szy zakres danych przekazywanych policjantowi z ewidencji prowadzonych przez Ministerstwo Cyfryzacji.

Należy pamiętać, że uruchomienie zmodernizowanego Systemu Informatycznego Centralnej Ewidencji Pojazdów i Kierowców wymaga odpowiedniego przygotowania użytkowników systemu do jego wdrożenia. Złożoność całego procesu jest bardzo duża, w szczególności ze względu na liczbę i zróżnicowanie końcowych odbiorców usług, którymi obok Policji będą m.in. wojewodowie, starostowie, sądy, straże miejskie/gminne, komornicy sądowi, stacje kontroli pojazdów.

Tak duże przedsięwzięcie, zwłaszcza od strony informatycznej, wymaga ogromnego nakładu pracy nie tylko ze strony Ministerstwa, ale również ze strony wszystkich interesariuszy systemu, w tym Policji, zarówno jeśli chodzi o przygotowanie do przekazania danych, jak też dostosowanie swoich systemów do właściwego funkcjonowania w następstwie zmian legislacyjnych.

CEK – Centralna Ewidencja Kierowców

Centralna Ewidencja Kierowców zawiera dane o osobach, które posiadają lub którym cofnięto uprawnienia do kierowania pojazdami silnikowymi lub tramwajami, a także dane o osobach nieposiadających uprawnień, w stosunku do których orzeczono środek karny w postaci zakazu prowadzenia pojazdów.

Wraz z nowelizacją ustawy Prawo o ruchu drogowym w dniu 1 stycznia 2017 r. w życie wchodzi również przepisy ustawy o kierujących pojazdami w zakresie dotyczącym CEPiK. Na jej podstawie system będzie wspomagał kluczowe procesy związane z dyscyplinowaniem kierowców, m.in. osób, które po raz pierwszy uzyskały prawo jazdy kategorii B, znajdujących się w tzw. okresie próbnym.

Zakres danych gromadzonych w ewidencji rozszerzy się przede wszystkim o informacje o naruszeniach i przypisanych im punktach, a także o dane kandydatów na kierowców oraz uczestników procesu nabywania uprawnień do kierowania – m.in. szkół jazdy, instruktorów, wykładowców czy egzaminatorów. Szczegółowy katalog danych gromadzonych w Centralnej Ewidencji Kierowców określił, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw informatyzacji⁴.

Przeniesienie ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego do CEPiK 2.0

Ewidencja kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego jest podstawowym źródłem danych o naruszeniach w ruchu drogowym. To jedyny usystematyzowany zbiór naruszeń w ruchu drogowym, który daje – nie tylko Policji, lecz także innym instytucjom – prawdziwy obraz zagrożeń występujących na polskich drogach. Istotne jest, że rejestrowane są w niej naruszenia ujawnione przez wszystkie podmioty uprawnione do kontroli ruchu drogowego.

Ewidencja odgrywa istotną rolę w prowadzonej analizie stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz planowaniu działań przez Policję. Umożliwia sprawowanie szerokiego nadzoru nad liczbą i rodzajem popełnianych naruszeń.

Począwszy od 2017 r., ewidencja kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego będzie prowadzona przez Centralną Ewidencję Kierowców, a tym samym Policja utraci podstawy prawne do przetwarzania powyższych danych w systemie KSIP. System CEPiK 2.0 będzie docelowo dla funkcjonariuszy podstawowym źródłem informacji o kierowcach, orzeczonych wobec nich zakazach oraz popełnionych naruszeniach, a także o pojazdach i dokumentach. W tym kontekście niezmiernie ważne jest uzyskanie z systemu CEPiK 2.0 informacji pełnej, spójnej i jednoznacznej, umożliwiającej policjantowi podjęcie właściwej decyzji w trakcie wykonywania czynności kontrolnych na drodze.

Przekazywanie danych do CEK

Uruchomienie CEPiK 2.0 jest związane z wdrożeniem nowych rozwiązań dla wielu grup odbiorców, nie tylko tych, którzy obecnie korzystają z centralnych ewidencji, ale też zupełnie nowych. W związku z uruchomieniem systemu CEPiK 2.0 przewiduje się, że podmioty uprawnione do kontroli ruchu drogowego będą w przyszłości w czasie rzeczywistym wprowadzać do ewidencji informacje o ujawnionych naruszeniach w ruchu drogowym, a także o innych czynnościach wymagających rejestracji w CEK. Istotną zmianą dla Policji jest fakt, że nie będzie wprowadzała (jak dotychczas) informacji o naruszeniach przepisów ruchu drogowego, ujawnianych przez inne podmioty uprawnione do kontroli uczestników ruchu drogowego.

W związku z przeniesieniem do CEK ewidencji naruszeń w ruchu drogowym zakłada się dużo bardziej ścisłą współpracę użytkowników z Policji z CEPiK. Konieczne jest dążenie do sytuacji, w której zidentyfikowana nieprawidłowość, np. zatrzymanie dokumentu czy stwierdzone naruszenie wpływające na stan uprawnień, była odnotowana podczas kontroli drogowej, co w przypadku kolejnej kontroli tego samego kierowcy da w krótkim czasie możliwość podjęcia odpowiednich działań.

Dlatego też trwają prace nad wdrożeniem rozwiązań technicznych pozwalających wprowadzać dane do Centralnej Ewidencji Kierowców w czasie wykonania czynności skutkującej koniecznością przekazania do niej tych danych. Rozwiązania te powinny zostać wdrożone najpóźniej do 1 stycznia 2019 r. Tego rodzaju usprawnienie spowoduje jednocześnie odciążenie policjantów i pracowników Policji w zakresie wprowadzania informacji, np. z kart rejestracyjnych, dotyczących naruszeń w ruchu drogowym przekazywanych dotychczas w wersji papierowej przez policjantów pełniących służbę na drodze. Do czasu wejścia w życie powyższych zmian informacje o zatrzymanych dokumentach stwierdzających uprawnienia do kierowania pojazdami oraz wykroczeniach lub przestępstwach stanowiących naruszenia przepisów ruchu drogowego Policja będzie zobowiązana zamieszczać w systemie niezwłocznie – maksymalnie w ciągu 24 godzin.

CEP – Centralna Ewidencja Pojazdów

W Centralnej Ewidencji Pojazdów gromadzi się dane i informacje o pojazdach zarejestrowanych oraz o ich właścicielach lub niektórych kategoriach posiadaczy. Co będzie miało miejsce w razie powierzenia pojazdu przez zagraniczną osobę fizyczną lub prawną podmiotowi polskiemu? W takiej sytuacji pojazd będzie zarejestrowany przez starostę właściwego ze względu na miejsce zamieszkania (siedzibę) podmiotu polskiego.

Zakres danych w ewidencji rozszerzy się przede wszystkim o informacje o pojazdach niezarejestrowanych, w stosunku do których przeprowadzono badania techniczne, lub w stosunku do których zawarto umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. W ewidencji będą także zamieszczane informacje o istotnych uszkodzeniach pojazdu oraz dodatkowe dane z okresowych badań technicznych pojazdu, w tym dane o usterkach, które bezpośrednio wpływają na bezpieczeństwo pojazdu w ruchu drogowym.

Szczegółowy katalog danych gromadzonych w Centralnej Ewidencji Pojazdów określił, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw informatyzacji⁵.

Przekazywanie danych do CEP

Aktualne informacje o zatrzymaniu dowodu rejestracyjnego i pozwolenia czasowego Policja będzie zamieszczała w systemie maksymalnie w ciągu 24 godzin, natomiast o kradzieży i odnalezieniu pojazdu niezwłocznie, nie później niż w ciągu 3 godzin. Jednocześnie, podobnie jak w przypadku CEK, trwają prace nad wdrożeniem rozwiązań technicznych pozwalających wprowadzać dane do Centralnej Ewidencji Pojazdów w rzeczywistym czasie wykonania czynności skutkującej koniecznością przekazania danych. Rozwiązanie to zacznie funkcjonować najpóźniej do 1 stycznia 2019 r.

CEPKP – Centralna Ewidencja Posiadaczy Kart Parkingowych

W ramach projektu CEPiK 2.0 powstanie nowa baza danych – Centralna Ewidencja Posiadaczy Kart Parkingowych (CEPKP). W ostatnich latach w przepisach wprowadzono wiele zmian mających na celu ułatwienie funkcjonowania osobom niepełnosprawnym. Jedną z nich była zmiana wzoru karty

ZMODERNIZOWANY SYSTEM INFORMATYCZNY CEPIK

parkingowej, a tym samym utrata ważności wcześniej wydanych kart. Zmiana miała na celu wyeliminowanie przypadków nieuprawnionego posługiwania się przez kierujących pojazdami kartami parkingowymi oraz zajmowania miejsc przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych, co znalazło wyraz w nowo sypizowanym wykroczeniu – art. 96b ustawy Kodeks wykroczeń.

Baza CEPKP będzie ważnym narzędziem dającym możliwość uprawnionym podmiotom, w tym Policji, sprawdzenia przedmiotowych kart w warunkach kontroli drogowej.

E-usługi

W czerwcu 2014 r. w ramach projektu CEPiK 2.0 (w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych) zostały uruchomione dwie e-usługi: „Historia pojazdu” i „Bezpieczny autobus”. Pierwsza z nich skierowana jest głównie do osób planujących zakup używanego pojazdu zarejestrowanego w Polsce. Pozwala bezpłatnie sprawdzić online, czy pojazd ma ważne obowiązkowe ubezpieczenie OC, aktualne badania techniczne, liczbę właścicieli pojazdu lub czy nie został oznaczony w ewidencji jako utracony. Z kolei usługa „Bezpieczny autobus” daje możliwość sprawdzenia, czy autobus ma ważne badanie techniczne oraz ubezpieczenie OC.

Prace w zakresie ww. projektu trwają, dzięki wprowadzonym zmianom powstaną kolejne e-usługi zmodernizowanego systemu, m.in.:

- usługa „**Sprawdź moje uprawnienia**” oraz „**Sprawdź informację o punktach karnych**” (uruchomienie usługi nastąpi nie wcześniej niż 1 stycznia 2017 r. po przekazaniu przez Policję ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego do CEPiK), czyli dostęp online dla kierowców do własnych danych; usługa umożliwi bez wychodzenia z domu bieżące monitorowanie informacji na temat swoich uprawnień, popełnionych naruszeń i uzyskanych w związku z nimi punktów; w przyszłości planowane jest również umożliwienie dzięki tej usłudze opłacenia online mandatu;
- usługa „**Udostępnił dane pracodawcy**” umożliwi weryfikację uprawnień kierowcy, a tym samym pozwoli uniknąć sytuacji, w których przedsiębiorcy udostępniają służbowe samochody swoim pracownikom, którzy nie posiadają ważnych uprawnień;
- usługa „**Sprawdź szkołę jazdy**” pozwoli na ocenę jakości kształcenia szkół jazdy przez kursantów; zwiększy to konkurencyjność szkół jazdy i przyczyni się do poprawy jakości świadczonych przez nie usług na polskim rynku;
- usługa „**Mój pojazd**” pozwoli właścicielom pojazdów w Polsce na dostęp online do danych o swoim pojeździe.

Planowane jest również utworzenie usług powiadamiania kierowców oraz właścicieli pojazdów o ważnych terminach związanych z pojazdami lub prawami jazdy⁶.

Ponadto 30 kwietnia 2014 r. uruchomiono międzynarodową wymianę informacji o kierowcach, natomiast w listopadzie 2014 r. zaczął funkcjonować moduł RESPER pozwalający na wymianę danych o prawach jazdy z państwami członkowskimi⁷.

Przygotowania do wdrożenia nowego systemu

Policja jest strategicznym interesariuszem projektu modernizacji CEPiK. Przygotowanie tak dużej organizacji do wdrożenia nowego systemu wymaga wielu działań logistycznych i tech-

nicznych, które obejmą kilka tysięcy użytkowników z wszystkich jednostek organizacyjnych Policji w kraju. W celu właściwego przeprowadzenia ww. przedsięwzięcia niezbędne jest przeprowadzenie testów udostępnionego rozwiązania, szkoleń, a także określenie procedur związanych z dopuszczeniem użytkowników Policji do pracy w systemie CEPiK 2.0. Jest to jeden z warunków zachowania ciągłości realizacji ustawowych zadań Policji po terminie wejścia w życie nowych regulacji.

Od 1 stycznia 2017 r. podstawową zmianą dla Policji wynikającą z wdrożenia systemu CEPiK 2.0 będzie przeniesienie ewidencji kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego oraz fakt, że Policja sama nie będzie administratorem danych zawartych w systemie. Zmianie ulegnie również tryb pozyskiwania danych. System nie przewiduje funkcjonalności dającej możliwość samodzielnego definiowania przez Policję raportów dotyczących danych zawartych w CEK. W związku z tym raporty będą przygotowywane przez administratora CEK, a wyniki udostępniane drogą elektroniczną za pomocą Portalu Informacyjnego www.cepik.gov.pl. Policja przekazała wykaz wstępnie zdefiniowanych raportów.

W Policji, oprócz prac mających na celu wdrożenie rozwiązań zarówno technicznych, jak i organizacyjnych, które umożliwią funkcjonariuszom i pracownikom korzystanie z systemu CEPiK 2.0, trwają obecnie prace związane z przygotowaniem i przekazaniem kopii danych z obszaru naruszeń w ruchu drogowym, z systemów policyjnych do systemu CEPiK 2.0.

Należy podkreślić, że jedną z największych korzyści płynących z wdrożenia zmodernizowanego systemu CEPiK 2.0 będzie fakt, że instytucje będą przekazywać dane do ewidencji na bieżąco, podczas wykonywanych przez siebie operacji. Zapewni to błyskawiczną aktualizację rejestru. W ten sposób inne służby będą miały dostęp do najbardziej aktualnych informacji.

Jednocześnie kluczem do sukcesu całego przedsięwzięcia jest jakość i spójność danych, co od 1 stycznia 2017 r. będzie gwarantowane przez centralne ewidencje. Dane pozyskiwane z systemu muszą być zgodne z nowymi wytycznymi jakości gwarantującymi możliwość jednoznacznego powiązania wszelkich zdarzeń z osobą czy pojazdem, a tym samym mają dać możliwość sprawnego korzystania z nowego systemu informatycznego.

¹ 1 stycznia 2016 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 2281), na mocy której administratorem danych i informacji zgromadzonych w centralnej ewidencji pojazdów i centralnej ewidencji kierowców został minister właściwy do spraw informatyzacji. Do resortu cyfryzacji z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji zostały przeniesione sprawy związane z prowadzeniem rejestrów państwowych, w tym centralnych ewidencji: pojazdów, kierowców i posiadaczy kart parkingowych.

² Dz. U. poz. 1273, z późn. zm.

³ Dz. U. poz. 2183.

⁴ Rozporządzenie Ministra Cyfryzacji z dnia 29 marca 2016 r. w sprawie katalogu danych gromadzonych w centralnej ewidencji kierowców (Dz. U. poz. 427).

⁵ Rozporządzenie Ministra Cyfryzacji z dnia 30 marca 2016 r. w sprawie katalogu danych gromadzonych w centralnej ewidencji pojazdów (Dz. U. poz. 430).

⁶ Źródło: <https://msw.gov.pl/pl/aktualnosci/13493,Od-stycznia-nowe-e-uslugi-Sejm-przyjal-nowelizacje-prawa-o-ruchu-drogowym.html> [dostęp: 10.06.2016 r.]

⁷ Tamże.

Zmiany w systemie tachografów cyfrowych

kom. Mariusz Jackowski

wykładowca
Zakładu Ruchu Drogowego CSP

Globalna cyfryzacja oraz rozwój techniczny i technologiczny spowodowały, że dotychczasowe przepisy należało dostosować do zmieniającej się rzeczywistości. W celu zapewnienia skuteczności i sprawności systemu tachografów niezbędne było wprowadzenie poprawek odnoszących się do elementów technicznych i procedur kontroli. Od 2 marca 2016 r. zaczęło obowiązywać rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 165/2014 z dnia 4 marca 2014 r. w sprawie tachografów stosowanych w transporcie drogowym i uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3821/85 w sprawie urządzeń rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego (Dz. Urz. UE. L nr 60/1), zwane dalej w skrócie rozporządzeniem.

Na państwa członkowskie nałożono wymóg wykonywania minimalnej liczby kontroli drogowych – obowiązek wynika z dyrektywy 2006/22/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie minimalnych warunków wykonania rozporządzeń Rady (EWG) nr 3820/85 i nr 3821/85 dotyczących przepisów socjalnych odnoszących się do działalności w transporcie drogowym oraz uchylającej dyrektywę Rady 88/599/EWG (Dz. Urz. UE. L nr 102/35, z późn. zm.). Należy zaznaczyć, że część rozporządzenia w zakresie art. 24, 34 i 45 weszła w życie 2 marca 2015 r. Niemniej jednak, z uwagi na fakt, że do chwili obecnej nie zostały wprowadzone akty wykonawcze wynikające z dyspozycji określonej w art. 11 rozporządzenia, w stosunku do tachografów cyfrowych należy nadal posilkować się przepisami uchylonego rozporządzenia (EWG) nr 3821/85, w tym załącznika IB.

ZAKRES ZMIAN OBOWIĄZUJĄCYCH OD DNIA 2 MARCA 2015 R.

Zatwierdzenie instalatorów, warsztatów i producentów pojazdów

Według art. 24 rozporządzenia nr 165/2014 rejestrowanie danych za pomocą tachografu oraz rozwijanie technologii na po-

trzeby rejestrowania danych dotyczących położenia, komunikacji na odległość oraz interfejsów z ITS wymaga przetwarzania danych osobowych. Istotną rolę w bezpieczeństwie systemu tachografów odgrywają instalatorzy oraz warsztaty, w związku z tym określono minimalne wymogi dotyczące ich wiarygodności oraz zatwierdzenia i audytowania. Obowiązek zatwierdzenia, regularnego kontrolowania i certyfikowania instalatorów, warsztatów i producentów pojazdów upoważnionych do wykonywania instalacji, sprawdzeń, przeglądów i napraw tachografów ciąży na każdym państwie członkowskim. Powyższe czynności mają na celu zapewnić kompetentność oraz rzetelność działania tych urządzeń. W tym celu prawodawstwo krajowe ustanawia i publikuje zestaw jasnych procedur gwarantujących spełnienie podstawowych kryteriów w zakresie: właściwego przeszkolenia pracowników, dostępności urządzeń niezbędnych do przeprowadzenia odpowiednich zadań i badań, nieposzlakowanej reputacji instalatorów, warsztatów i producentów pojazdów.

Użytkowanie kart kierowców i wykresówek

W tym obszarze w większości zostały zachowane obowiązujące do tej pory regulacje. Zmiana rozporządzenia wprowadzona art. 34 dotyczy przede wszystkim zdjęcia z kierowców obowiązku posiadania formularzy potwierdzających ich czynności w trakcie oddalenia się od pojazdu w sytuacji, gdy aktywności te wprowadzane są manualnie na wykresówce bądź karcie kierowcy. Niemniej jednak wskazane są konkretne okresy manualnego rejestrowania aktywności przez kierowców, tj. inna praca, gotowość oraz przerwa lub odpoczynek, co by wskazywało, że w innych przypadkach nadal obowiązuje formularz. Kierowcy nie muszą również wprowadzać informacji dotyczących symboli państw, w których rozpoczynają i kończą dzienny okres pracy, jeśli tachograf rejestruje automatycznie dane dotyczące lokalizacji (pojazd wyposażony jest w tzw. inteligentny tachograf).

Zmiany w rozporządzeniu (WE) nr 561/2006

Główna zmiana dotyczy dodania w art. 45 rozporządzenia nowej kategorii pojazdów, do której nie mają zastosowania normy czasu prowadzenia pojazdu, przerw i okresów odpoczynków kierowcy. Chodzi o pojazdy lub zespoły pojazdów o maksymalnej dopuszczalnej masie nieprzekraczającej 7,5 tony stosowane do przewozu materiałów, sprzętu lub urządzeń do użytku kierowcy w trakcie pracy, które używane są wyłącznie w promieniu 100 km od bazy przedsiębiorstwa. Ponadto ich prowadzenie nie stanowi głównego zajęcia kierowcy. Jednocześnie w art. 13 ust. 1 lit. d, f i p zwiększono promień wykonywania przewozu na tzw. wyłączeniu z 50 km do 100 km od bazy przedsiębiorstwa.

ZMIANY W SYSTEMIE TACHOGRAFÓW CYFROWYCH

ZMIANY OBOWIĄZUJĄCE OD DNIA 2 MARCA 2016 R.

Rozporządzenie wprowadziło tzw. inteligentne tachografy spełniające wymagania określone w art. 8, 9 i 10 rozporządzenia. Urządzenia te umożliwiają zapisywanie położenia pojazdu z wykorzystaniem systemu nawigacji satelitarnej, wczesne zdalne wykrywanie możliwych przypadków manipulowania tachografem lub niewłaściwego użycia tachografu, ponadto za pomocą znormalizowanego interfejsu dają możliwość wykorzystania przez urządzenie zewnętrzne danych rejestrowanych lub generowanych przez tachograf. Nowe tachografy będą musiały być stosowane w pojazdach rejestrowanych po raz pierwszy 36 miesięcy po wejściu w życie przepisów szczegółowych wydanych na podstawie art. 11 rozporządzenia, określających spełnienie powyższych wymagań (zapisywanie położenia pojazdu, zdalne wykrywanie możliwych przypadków manipulowania oraz znormalizowanego interfejsu). Natomiast w pojazdach użytkowanych w innym państwie członkowskim niż państwo ich rejestracji obowiązek ten zacznie obowiązywać piętnaście lat po wejściu w życie wspomnianych przepisów.

Zapisywanie położenia pojazdu w pewnych punktach podczas dziennego okresu pracy

Zgodnie z art. 8 rozporządzenia inteligentne tachografy będą podłączone do systemu określania położenia opartego na systemie nawigacji satelitarnej, co ułatwi ewentualne zlokalizowanie pojazdu. W punktach lub punkcie, gdzie będzie dostępny sygnał satelitarny, tachograf ma rejestrować automatycznie punkty początkowe i końcowe dziennego okresu pracy oraz co trzy godziny skumulowany okres prowadzenia pojazdu. Zarejestrowane dane, które nie są już potrzebne, będą automatycznie usuwane.

Wczesne zdalne wykrywanie możliwych przypadków manipulowania tachografem lub niewłaściwego użycia tachografu

Wypełniając dyspozycję art. 9 rozporządzenia, służby kontrolne zostaną wyposażone w urządzenia do wczesnego zdalnego wykrywania ewentualnych manipulacji lub nadużyć dotyczących tachografów. Należy zaznaczyć, że co do zasady obowiązek ten będzie występował piętnaście lat po terminie, od którego należy wyposażyć nowo zarejestrowane pojazdy w tzw. inteligentne tachografy. Niemniej jednak każde państwo członkowskie może wcześniej zaopatrzyć swoje organy kontrolne w przedmiotowy sprzęt. Łączność z tachografem będzie nawiązywana wyłącznie na żądanie wysłane z urzędnika organów kontrolnych. Podlega ona zabezpieczeniu w celu zapewnienia integralności danych oraz uwierzytelnienia urządzeń rejestrujących i kontrolnych. Dostęp do przesyłanych danych ma się ograniczać wyłącznie do organów kontrolnych, warsztatów w zakresie niezbędnym do sprawdzenia poprawnego funkcjonowania tachografu oraz organów sądowych w ramach toczącego się postępowania sądowego.

Przesyłane dane dotyczą następujących zdarzeń lub danych rejestrowanych przez tachograf:

- ostatnia próba naruszenia zabezpieczenia;
- najdłuższa przerwa w zasilaniu;
- usterka czujnika;
- błąd danych dotyczących ruchu;
- konflikt ruchu pojazdu;
- prowadzenie pojazdu bez ważnej karty;
- włożenie karty podczas prowadzenia pojazdu;
- dane dotyczące regulacji czasu;
- dane kalibracyjne, w tym daty przeprowadzenia dwóch ostatnich kalibracji;
- numer rejestracyjny pojazdu;

- prędkość zarejestrowana przez tachograf.

Dane są przechowywane wyłącznie na czas trwania kontroli drogowej i usuwane najpóźniej trzy godziny po ich przesłaniu, chyba że ich zawartość wskazuje na możliwość manipulacji lub nadużyć dotyczących tachografu. Jeżeli na dalszym etapie kontroli drogowej manipulacja lub nadużycie nie zostaną potwierdzone, przesłane dane również są usuwane. W żadnym przypadku wczesne wykrywanie na odległość nie prowadzi do automatycznego nałożenia mandatu lub grzywny na kierowcę lub przedsiębiorstwo transportowe. Należy zauważyć, że na podstawie przekazanych danych właściwy organ kontrolny może zdecydować o przeprowadzeniu kontroli pojazdu i tachografu bądź losowych kontroli drogowych, opierając się na systemie oceny ryzyka.

Interfejs do inteligentnych systemów transportowych

Art. 10 rozporządzenia stanowi, że nowe tachografy mogą być wyposażone w znormalizowane interfejsy pozwalające na wykorzystywanie przez urządzenie zewnętrzne danych rejestrowanych lub generowanych przez tachograf w trybie operacyjnym, z zastrzeżeniem spełnienia następujących warunków:

- interfejs nie ma wpływu na autentyczność i integralność danych tachografu;
- interfejs spełnia wymogi szczegółowych przepisów, o których mowa w art. 11 rozporządzenia (zapisywanie położenia pojazdu, zdalne wykrywanie możliwych przypadków manipulowania oraz znormalizowany interfejs);
- urządzenie zewnętrzne podłączone do interfejsu uzyskuje dostęp do danych osobowych, w tym do danych dotyczących umiejscowienia, dopiero po udzieleniu przez kierowcę, którego te dane dotyczą, podlegającej weryfikacji zgody.

Interfejs, zgodnie z definicją podaną w art. 2 ust. 2 lit. w rozporządzenia, oznacza „połączenie między systemami, które zapewnia mechanizmy, za których pośrednictwem systemy te mogą się łączyć i wchodzić w interakcję”.

Zmiany dotyczące uprawnień, wyposażenia w odpowiedni sprzęt i szkoleń służb kontrolnych

Zgodnie z art. 38 rozporządzenia w celu skutecznego monitorowania obowiązków wynikających z niniejszego rozporządzenia upoważnionym funkcjonariuszom służb kontrolnych udostępnia się wystarczający sprzęt i nadaje odpowiednie uprawnienia umożliwiające im wykonywanie ich zadań.

Przydzielony sprzęt powinien obejmować w szczególności:

- karty kontrolne umożliwiające dostęp do danych zapisanych w tachografach i na kartach do tachografu, a opcjonalnie – na kartach warsztatowych;
- niezbędne narzędzia służące do pobierania plików z danymi z przyrządów rejestrujących i kart do tachografu; analizy takich plików z danymi i wydruków pochodzących z tachografów cyfrowych w połączeniu z wykresówkami z tachografów analogowych.

Jeżeli w wyniku kontroli funkcjonariusze uprawnionych służb ujawnią wystarczające dowody pozwalające podejrzewać, że dokonano manipulacji, są oni upoważnieni do skierowania pojazdu do zatwierdzonego warsztatu i wydania polecenia przeprowadzenia dodatkowych badań. W przypadku wykrycia urządzeń manipulacyjnych, sprzęt, w tym samo urządzenie (przyrząd rejestrujący lub jego elementy oraz karta kierowcy), mogą zostać usunięte z pojazdu i wykorzystane jako dowód w sprawie. Skuteczniejsze kontrole oraz zwiększenie harmonizacji sposobu ich wykonywania w całej Unii Europejskiej ma zostać zapewnione przez zmianę wynikającą z art. 39 rozporządzenia, dotyczącą przyjęcia wspólnej metodologii szkoleń wstępnych i ustawicznych (doszkalania) dla kontrolujących funkcjonariuszy.

Przygotowanie pojazdu z kierownicą umieszczoną po prawej stronie do zarejestrowania w Polsce

asp. Michał Gemza

instruktor
Zakładu Ruchu Drogowego CSP

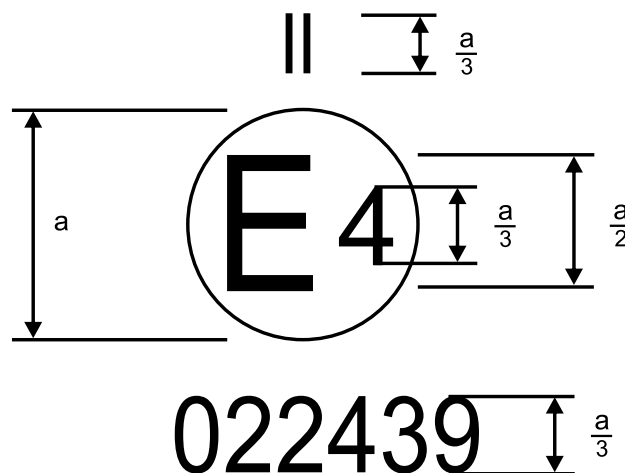
asp. Janusz Kozłowski

instruktor
Zakładu Ruchu Drogowego CSP

W sierpniu 2015 r. wprowadzono do porządku prawnego w Polsce możliwość zarejestrowania pojazdu konstrukcyjnie przystosowanego do ruchu lewostronnego, z kierownicą umieszczoną po prawej stronie. Jednak zanim właściciel samochodu osobowego uda się do wydziału komunikacji, aby zarejestrować swój pojazd, muszą zostać spełnione bezwzględne wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz. U. z 2015 r. poz. 305, z późn. zm.).

Zgodnie z § 9 ust. 2 powyższego rozporządzenia kierownica w pojeździe o liczbie kół większej niż trzy, którego konstrukcja umożliwia rozwijanie prędkości przekraczającej 40 km/h, nie powinna być umieszczona po prawej stronie pojazdu. Od tej reguły jest jednak wyjątek opisany poniżej. We wskazanym rozporządzeniu określono, iż dopuszcza się umieszczenie kierownicy po prawej stronie w pojeździe kategorii M_1 o rodzaju samochód osobowy, nowym, objętym świadectwem homologacji typu WE pojazdu, albo uprzednio zarejestrowanym na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej, pod warunkiem że pojazd jest wyposażony w reflektory światła mijania przeznaczone do ruchu prawostronnego odpowiadające warunkom określonym w rozdziale 3 działu III oraz w załączniku nr 6 do rozporządzenia (załącznik 6 – warunki szczegółowe dotyczące świateł zewnętrznych pojazdu samochodowego i przyczepy). Kolejnym wymaganym warunkiem jest, aby pojazd był wyposażony w lusterka wsteczne odpowiadające warunkom określonym w załączniku nr 12 do rozporządzenia (załącznik 12 – warunki szczegółowe dotyczące wyposażenia pojazdów samochodowych w lusterka), z tym że lusterko zewnętrzne (lewe wsteczne) musi umożliwić obserwację obszaru po lewej stronie pojazdu pod kątem zapewnienia kierowcy minimalnego wymaganego

poła widzenia w lusterku zewnętrznym (lewym wstecznym) w sposób określony w załączniku nr 13 do rozporządzenia (załącznik 13 – minimalne wymagane pole widzenia w lusterku zewnętrznym «lewym wstecznym» pojazdu kategorii M_1 * o rodzaju samochód osobowy, przystosowanego konstrukcyjnie do ruchu lewostronnego «z kierownicą umieszczoną po prawej stronie pojazdu»); nie dotyczy pojazdów wyposażonych w lusterka oznakowane zgodnie z regulaminem EKG ONZ nr 46, seria poprawek 02 lub wyżej, albo dyrektywą 2003/97/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 listopada 2003 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw Państw Członkowskich w odniesieniu do homologacji typu urządzeń służących do pośredniego widzenia oraz pojazdów wyposażonych w te urządzenia, zmieniającą dyrektywę 70/156/EWG i uchylającą dyrektywę 71/127/EWG.

a = minimum 12 mm

Powyższy znak homologacji oznacza, że lusterko jest lustrem wstecznym klasy II, które otrzymało homologację

REJESTRACJA POJAZDU Z KIEROWNICĄ PO PRAWEJ STRONIE

w Niderlandach (E4) na mocy regulaminu nr 46 i któremu przypisano numer homologacji 022439. Dwie pierwsze cyfry homologacji wskazują, że w momencie udzielania homologacji w regulaminie nr 46 była już uwzględniona seria poprawek 02.

Okresowe badanie techniczne, o którym mowa w art. 81 ust. 3 ustawy Prawo o ruchu drogowym (okresowe badanie techniczne po raz pierwszy jest przeprowadzane przed pierwszą rejestracją pojazdu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej), dla pojazdu konstrukcyjnie przystosowanego do ruchu lewostronnego, z kierownicą umieszczoną po prawej stronie pojazdu, obejmuje ocenę stanu technicznego tego pojazdu w zakresie poniżej wymienionych elementów.

1. Identyfikacja pojazdu

Należy wykonać pełną identyfikację pojazdu i upewnić się, że był zarejestrowany na terytorium jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej (dowód rejestracyjny), albo że jest nowy i objęty świadectwem homologacji typu WE pojazdu. Jeśli pojazd nie spełnia tego wymagania, wynik badania jest negatywny.

Nie można jednak wykonywać badań pojazdów np. zarejestrowanych w Japonii i Australii, gdzie też obowiązuje ruch lewostronny. Nie są to państwa członkowskie Unii Europejskiej. W Unii Europejskiej ruch lewostronny obowiązuje w takich krajach, jak: Irlandia Północna, Irlandia, Malta, Cypr, Szkocja, Walia i Anglia.

2. Widoczność

Procedura pomiaru pola widzenia dotyczy lusterka zewnętrznego (lewego wstecznego) oznakowanego znakiem homologacji zgodnie z regulaminem EKG ONZ nr 46, seria poprawek 00 lub 01, lub dyrektywą 71/127/EWG oraz lusterka, którego znak homologacji jest niewidoczny.

Jeśli jednak lusterko jest oznaczone zgodnie z regulaminem EKG ONZ nr 46, seria poprawek 02 lub wyżej, albo zgodnie z dyrektywą 2003/97/WE, nie musimy sprawdzać widoczności. Lusterko oczywiście musi mieć możliwość regulacji.

3. Prędkościomierz

Jeżeli prędkościomierz nie jest wyskalowany w km/h albo jednocześnie w km/h i mph, tylko w mph, to pojazd nie spełnia wymagań i wynik badania jest negatywny.

4. Światła drogowe i mijania

Światła mijania muszą być asymetryczne i przy ruchu prawostronnym powinny oświetlać drogę po prawej stronie na większą odległość niż po stronie lewej. Dlatego też reflektory świateł mijania muszą być przeznaczone do ruchu prawostronnego. Należy sprawdzić w oznaczeniu homologacyjnym reflektora, w którą stronę jest skierowana strzałka. Jeśli jest skierowana w obie strony, oznacza to, że reflektor jest przeznaczony zarówno do ruchu prawostronnego, jak i lewostronnego. Natomiast jeśli strzałki w ogóle nie ma, oznacza to, że reflektor jest

przeznaczony do ruchu prawostronnego. W obu tych przypadkach wynik badania jest pozytywny.

Jeśli natomiast strzałka jest skierowana w prawo (diagnosta znajduje się przed pojazdem, z jego przodu i jest skierowany twarzą w kierunku reflektora), to wynik badania jest negatywny, gdyż reflektor jest przeznaczony tylko do ruchu lewostronnego.

5. Światła przeciwmgłowe tylne

Światła przeciwmgłowe tylne muszą spełniać wymagania odnośnie do barwy, światłości, liczby, rozmieszczenia i działania zgodnie z rozporządzeniem w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz ich niezbędnego wyposażenia. Jeśli nie spełniają któregoś z tych wymagań, wynik badania jest negatywny.

Należy również pamiętać, że gdy jest tylko jedno światło przeciwmgłowe, to powinno być umieszczone po lewej stronie pojazdu, być barwy czerwonej i posiadać oznaczenie homologacyjne „E” oraz oznaczenie rodzaju światła „F”.

W dowodzie rejestracyjnym takiego samochodu osobowego, w rubryce adnotacje urzędowe, powinna zostać umieszczona informacja „kierownica po prawej stronie” – dotyczy pojazdu sprowadzonego z terytorium państwa członkowskiego, rejestrowanego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jako:

- konstrukcyjnie przystosowanego do ruchu lewostronnego (z kierownicą umieszczoną po prawej stronie pojazdu) albo
- konstrukcyjnie przystosowanego do ruchu lewostronnego (z kierownicą umieszczoną po prawej stronie pojazdu), który został następnie przebudowany i przystosowany do ruchu prawostronnego (z kierownicą umieszczoną po lewej stronie pojazdu).

* Kategoria M₁: pojazdy samochodowe przeznaczone do przewozu osób mające nie więcej niż osiem miejsc oprócz siedzenia kierowcy oraz mające co najmniej cztery koła.

Summary

Preparation of the vehicle with the steering wheel placed on the right-hand side for registering in Poland

In August 2015 a possibility of registering the vehicle structurally adapted to driving on the left-hand side of the road, with the steering wheel placed on the right-hand side, was introduced into the legal order in Poland. However before the owner of a passenger car goes to the traffic department in order to register his vehicle, there must be accomplished imperative requirements determined in the regulation of the Minister of Infrastructure and Development from 31 December 2002 on specifications of vehicles and the range of their necessary equipment.

The present article constitutes the description of requirements that a vehicle with the steering wheel placed on the right-hand side must fulfill in order to be registered in Poland.

Tłumaczenie: Renata Cedro, WP CSP

RUCH DROGOWY

Ułatwienia dla osób niepełnosprawnych

mł. asp. Marta Pawinstruktor
Zakładu Ruchu Drogowego CSP**kom. Mariusz Jackowski**wykładowca
Zakładu Ruchu Drogowego CSP

Osoby niepełnosprawne korzystają w różnych aspektach życia ze szczególnych przywilejów, których celem jest przede wszystkim zapewnienie tym osobom równych szans w życiu zawodowym i społecznym. W ostatnich latach podjęto liczne działania mające na celu ułatwienie osobom niepełnosprawnym uczestniczenia w ruchu drogowym.

Nowelizacja ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.) dokonana w 2014 r. miała przede wszystkim za zadanie ograniczenie nadużyć wynikających z posiadania karty parkingowej, a tym samym statusu niepełnosprawnego. Osoba niepełnosprawna mająca znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się, kierująca pojazdem samochodowym, korzysta z pewnych ułatwień w ruchu drogowym.

Z takich samych ułatwień korzystają również:

- kierujący pojazdem, który przewozi osobę niepełnosprawną o obniżonej sprawności ruchowej;
- pracownicy placówek zajmujących się opieką, rehabilitacją lub edukacją osób niepełnosprawnych mających znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się.

Potwierdzeniem nabycia tych uprawnień jest karta parkingowa, którą zgodnie z ustawą z 23 października 2013 r. o zmianie ustawy Prawo o ruchu drogowym i niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 1446) można otrzymać tylko na podstawie orzeczeń wydawanych przez powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Zgodnie z art. 8 ust. 6 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym z ułatwień w ruchu drogowym dla osób niepełnosprawnych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej może korzystać kierujący pojazdem zaopatrzone w kartę parkingową wydaną za granicą. Niemniej jednak w szczególnych przypadkach podmioty uprawnione do kontroli ruchu drogowego powinny podjąć próbę przeprowadzenia czynności wyjaśniających mających na

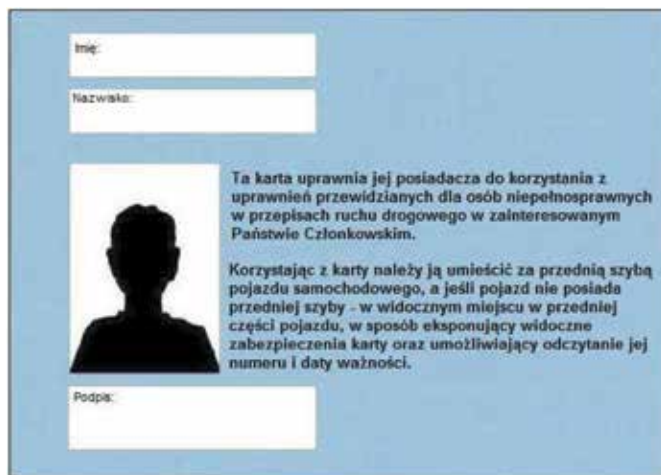
celu ustalenie stanu faktycznego i wyeliminowanie możliwych nadużyć w tym zakresie. Należy przy tym wskazać, iż może wystąpić także problem z potwierdzeniem autentyczności samej karty, przepisy bowiem nie określają wzoru karty parkingowej wydawanej poza Unią Europejską, jak również brak jest innych szczegółowych uregulowań w tym obszarze.

Nowy wzór karty parkingowej obowiązujący od 1 lipca 2014 r. jest określony w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 25 czerwca 2014 r. w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych (Dz. U. poz. 870, z późn. zm.). Nowe karty parkingowe są wydawane wyłącznie osobom niepełnosprawnym, mającym znacznie ograniczone możliwości samodzielnego poruszania się. Znaczny stopień niepełnosprawności orzeka się w sytuacji, gdy osoba niepełnosprawna wymaga stałej lub długotrwałej opieki i jednocześnie nie jest zdolna do pracy albo też może pracować wyłącznie w warunkach pracy chronionej. Nastąpiła więc bardzo poważna zmiana systemowa, w „starym systemie” kartę mogła bowiem otrzymać osoba niepełnosprawna o obniżonej sprawności ruchowej. Efektem zmiany kryterium jest duże zmniejszenie liczby posiadaczy kart parkingowych. Karta parkingowa potwierdza uprawnienia do korzystania z miejsc parkingowych wyznaczonych dla osób z niepełnosprawnością oraz do niestosowania się do niektórych znaków drogowych dotyczących zakazu ruchu lub postoju. Kartę parkingową umieszcza się za przednią szybą pojazdu samochodowego, a jeśli pojazd nie posiada przedniej szyby – w widocznym miejscu w przedniej części pojazdu, w sposób

UŁATWIENIA DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Awers

Rewers

B-1 zakaz ruchu w obu kierunkach	B-3 zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z wyjątkiem motocykli jednośladowych	B-3a zakaz wjazdu autobusów	B-4 zakaz wjazdu motocykli	B-10 zakaz wjazdu motorowerów
B-35 zakaz postoju	B-37 zakaz postoju w dni nieparzyste	B-38 zakaz postoju w dni parzyste	D-18 parking	P-24 miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej
B-39 strefa ograniczonego postoju	D-18a parking – miejsce zastrzeżone	D-18b parking zadaszony	P-18 stanowisko postojowe	P-20 koperta
T-29				

eksponujący widoczne zabezpieczenia karty oraz umożliwiający odczytanie jej numeru i daty ważności.

Znaki drogowe, do których mogą nie stosować się osoby niepełnosprawne o obniżonej sprawności ruchowej, kierujące pojazdem samochodowym lub osoby je przewożące, wskazuje rozporządzenie Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych (Dz. U. Nr 170, poz. 1393, z późn. zm.). Należy jednak pamiętać, że skorzystanie z przedmiotowego uprawnienia wymaga zachowania szczególnej ostrożności.

Z rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 3 lipca 2003 r. w sprawie szczegółowych warunków technicznych dla znaków i sygnałów drogowych oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego i warunków ich umieszczania na drogach (Dz. U. Nr 220, poz. 2181, z późn. zm.) wynika, że jeżeli warunki lokalne uzasadniają ujęcie zakazami wynikającymi z tych znaków również uprawnione osoby niepełnosprawne o ograniczonej sprawności ruchowej, to pod znakiem należy umieścić tabliczkę z napisem: „Dotyczy także niepełnosprawnych”.

Zgodnie z powyższym rozporządzeniem **miejsce parkingowe tylko dla osób niepełnosprawnych lub osób ich przewożących** musi być oznakowane przynajmniej w jeden z następujących sposobów:

- za pomocą znaku drogowego pionowego D-18 „parking”, D-18a „parking – miejsce zastrzeżone” lub D-18b „parking zadaszony”, z umieszczoną pod znakiem tabliczką T-29;
- za pomocą znaku drogowego poziomego P-18 „stanowisko postojowe” i umieszczonego na nim znaku P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej” oraz zaleca się dodatkowo oznaczać tabliczką do znaków drogowych pionowych T-29; znak P-18 „stanowisko postojowe” stosuje się w celu wyznaczenia miejsc postoju na części jezdni i chodnika oraz na wydzielonych parkingach bez ustalonych konstrukcyjnie stanowisk; na obszarach, gdzie wyznacza się miejsca postojowe, należy przewidzieć stanowiska przeznaczone dla pojazdów osób niepełnosprawnych; stanowiska postojowe dla pojazdów osób niepełnosprawnych powinny mieć nawierzchnię barwy niebieskiej (termin na dostosowanie koloru nawierzchni do dnia 30 czerwca 2017 r.);
- albo znaku P-20 „koperta” i P-24 „miejsce dla pojazdu osoby niepełnosprawnej” – bez konieczności umieszczania znaku pionowego D-18, D-18a lub D-18b.

Znak P-20 „koperta” stosuje się w celu oznaczenia stanowiska postojowego przeznaczonego do wyłącznego użytkownika przez niektórych uczestników ruchu. Zastrzeżone miejsca postoju wyznacza się w rejonach, w których występuje stały niedobór miejsc postojowych, a zachodzi uzasadniona konieczność zapewnienia dogodnego miejsca postoju dla określonego użytkownika. Potrzeba wyznaczenia „koperty” powinna wynikać z rodzaju pojazdu, przewożonego ładunku i częstotliwości wykorzystania miejsca.

Wewnątrz znaku P-20 umieszcza się napis określający użytkownika (Policja, MPO itp.). W przypadku przeznaczenia sta-

nowisk postojowych dla osób niepełnosprawnych należy wewnątrz „koperty” umieścić symbol osoby niepełnosprawnej. Zgodnie z art. 10 ust. 7 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2012 r. poz. 1137, z późn. zm.) zarządzanie ruchem na drogach wewnętrznych, w tym w strefie ruchu i strefie zamieszkania, należy do podmiotu zarządzającego tymi drogami. Jednocześnie art. 10 ust. 10a cytowanej ustawy wskazuje, że podmioty zarządzające drogami, o których mowa w ust. 7, ustalając organizację ruchu na tych drogach, stosują znaki i sygnały drogowe oraz zasady ich umieszczania wynikające z ustawy i jej przepisów wykonawczych. Koszt oznakowania drogi wewnętrznej ponosi podmiot zarządzający drogą.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na kwestie dopełnienia obowiązków przez zarządcę terenu w zakresie spełnienia wszystkich wymogów wyznaczania miejsc dla osób niepełnosprawnych. Jeżeli miejsce dla osoby niepełnosprawnej jest wyznaczone na drodze wewnętrznej z naruszeniem przepisów dotyczących sposobu znakowania tych dróg wewnętrznych, czyn ten stanowi wykroczenie określone w art. 85a ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, z późn. zm.): § 1. Kto narusza przepisy dotyczące sposobu znakowania dróg wewnętrznych, podlega karze grzywny. § 2. Tej samej karze za czyn określony w § 1 podlega ten, kto zlecił wadliwe dokonanie tej czynności”.

Ponadto należy wskazać, iż ukaranie uczestnika ruchu drogowego za niestosowanie się do znaków drogowych jest możliwe wyłącznie w sytuacji, gdy znaki te są czytelne i jednoznaczne. Zgodnie z rozporządzeniem Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 listopada 2003 r. w sprawie wysokości grzywnien nakładanych w drodze mandatów karnych za wybrane rodzaje wykroczeń (Dz. U. z 2013 r. poz. 1624, z późn. zm.):

- za nieuprawnione posługiwanie się kartą parkingową i parkowanie na miejscu dla niepełnosprawnych lub miejscu zastrzeżonym grozi mandat w wysokości 800 zł i 5 pkt karnych,
- za nieuprawnione parkowanie na miejscu dla niepełnosprawnych grozi mandat w wysokości 500 zł i 5 pkt karnych,
- za nieuprawnione posługiwanie się kartą parkingową dla niepełnosprawnych grozi mandat w wysokości 300 zł.

Summary

Road traffic facilitations for disabled persons

The article contains necessary information on road traffic facilitations for disabled persons. It presents the new model of parking cards and describes rules of subscribing and placing them. It also presents nine signs that are not obligatory for disabled persons with reduced mobility who drive a car or to people who transport the mentioned persons. One should remember that exercising such rights demands special caution. The article indicates the proper way to mark parking places. Moreover, it describes punishments for those who unjustifiably enjoy privileges that are reserved only for disabled persons.

Tłumaczenie: Joanna Łaszyn, WP CSP

JĘZYK ANGIELSKI DLA POLICJANTÓW

Bezpieczeństwo osobiste policjanta / Personal safety of a policeman

strzelanie / shooting	
broń palna	firearms
celować do tarczy	to aim at the shooting target
kwestie bezpieczeństwa	safety issues
obiekty sportowe	sports facilities
podnośnik	jack, elevator
ruchome	movable
ruchome cele	moving targets
skierować na	to point at
stanowisko	stand
strzelać do tarczy	to shoot at the shooting target
strzelnica kryta	indoor shooting range
strzelnica odkryta	outdoor shooting range
strzelnica pneumatyczna	pneumatic shooting range
strzelanie dynamiczne	dynamic shooting
strzelanie statyczne	static shooting
surowe przepisy	strict regulations
tarcze strzelnicze	shooting targets
trafić w tarczę	to hit the target

budowa broni / parts of weapon	
amunicja ćwiczebna	blank ammunition
amunicja ostra	live ammunition
bagnet	bayonet
celownik laserowy	laser sight
celownik optyczny	view finder, telescopic sight
iglica	firing pin
język spustowy	trigger
kabura	holster
kolba	butt
komora nabojowa	chamber
kula, pocisk	bullet
kurek	hammer
linia strzału	target area
lufa	barrel
łuska naboju	cartridge case
magazynek	magazine
muszka	front sight
nabój	cartridge
nabój ćwiczebny	blank cartridge
noktowizor	night vision device
osłona spustu	trigger guard
przyrządy celownicze	sights
podstawa magazynka	magazine base

splonka	percussion cap
szczerbinka	rear sight
tłumik	silencer
zatrzask zamka	magazine catch

użycie broni / activities with weapon	
celować	to aim
ładować	to load, to charge
odciągnąć kurek	to cock the hammer
otworzyć ogień	to fire
podnieść	to raise
strzelać	to shoot
wstrzymać ogień	to cease the fire

środki przymusu bezpośredniego / coercive measures	
gaz	gas
gaz łzawiący	tear gas
kajdanki	handcuffs
pałka	truncheon
pałka typu Tonfa	Tonfa truncheon
paralizator elektryczny	taser, electrical paralysers
ramię długie	long arm
ramię krótkie	short arm
rękojeść	handle
siatka neutralizująca	neutralising net

rodzaje broni / types of weapon	
broń gładkolufowa	smooth barrel weapon
broń pneumatyczna	pneumatic weapon
karabin szturmowy	assault rifle
pistolet typu Glock	Glock pistol
pistolet maszynowy	machine pistol

postawy strzeleckie / shooting positions	
postawa strzelecka „klęcząc”	kneeling position
postawa strzelecka „stojąc”	standing position

ćwiczenia fizyczne, sport / physical exercises, sport	
hala sportowa	sports hall
bieżnia	track
bieżnia elektryczna	threadmill
trening fizyczny	physical training
wychowanie fizyczne	physical education
strój sportowy	training suit
buty sportowe	sports shoes
rękawice	gloves

kask	helmet
okulary	glasses
podciąganie się (np. na drążku)	pull ups
uginanie ramion w podporze przodem (tzw. pompki)	push ups
przysiady	knee bends
napinanie mięśni brzucha	crunch
przystępować do testu sprawności fizycznej	to take a physical test
bieg dookoła	run around
równowaga	balance
czas reakcji	reaction time
siła	strength
wytrzymałość fizyczna, kondycja	endurance
wspinać się na linie	to climb a rope
kontuzja	injury
wolne ciężary	free weights
sztanga z obciążeniem	barbell
gryf sztangi	bar
hantle	dumbbells

bezpieczeństwo osobiste, samoobrona / personal safety, self-defence

chwycić	to grab
duszenie	chore
dźwignia	lever
groźba z użyciem broni	threat weapon
kopnięcie	kick
miejsca wrażliwe na ciele	sensitive points on the body
napaść, pobicie	assault
obrona przed atakiem nożem	defence against a knife attack
ostrzeżenie słowne	verbal warning
uderzenie	punch
utrzymanie bezpiecznej odległości	keep a safe distance
samoobrona	self-defence
złapać	to catch

taktyka i techniki interwencji / tactics and intervention techniques

broń niezabijająca	non-lethal weapons
kamizelka kuloodporna	bulletproof vest
odznaka, tzw. „blacha”	badge
pas służbowy	duty belt
rozbój	robbery
służba	duty
ustawa	act
założyć kajdanki	to lock handcuffs
aresztowany, zatrzymany	apprehended person
bezpieczeństwo osobiste może być zagrożone	personal safety may be at risk

dobyta broń	weapon drawn
gaz pieprzowy	pepper spray
podejrzany	suspect
przestrzegać zasad	to obey rules
przedmioty zabronione	illegal items
przemoc	violence
przeszukanie	search
przeszukiwanie pomieszczeń	clearing of rooms
przy ścianie	by the wall
stawiać opór	to resist
świadek	witness
zatrzymanie	apprehension, arrest

funkcjonariusze pełniący służbę w komórkach właściwych ds. ruchu drogowego / traffic police officers

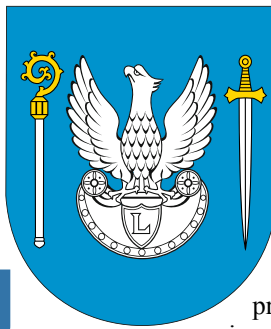
czynności kontrolne	check / control actions
dowód rejestracyjny	registration certificate
droga	road
droga publiczna	public road
kierowca	driver
kontrola drogowa	road check
legitymowanie	checking one's identity
miejsce kontroli	check / control area
motocykl	motorcycle
nadzór nad bezpieczeństwem	supervision over safety
obszar zabudowany	built-up area
osoba kontrolowana	checked / controlled person
prawo jazdy	driving licence
prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości	driving a vehicle under the influence of alcohol
przyczyna zatrzymania	reason for stoppage
przyrządy kontrolno-pomiarowe	control-measuring instruments
samochód ciężarowy	truck, heavy goods vehicle
samochód osobowy	passenger car
stan techniczny pojazdu	technical condition of a vehicle
sygnał do zatrzymania pojazdu	signal to stop a vehicle
środki transportu	means of transport
taktyka pełnienia służby	tactics of service performance
ubezpieczenie samochodu	car insurance
uczestnik ruchu drogowego	road traffic participator
zasady bezpieczeństwa	safety issues, safety rules
zatrzymanie pojazdu	stoppage of the vehicle

komendy podczas zatrzymania / commands during an apprehension

Na ziemię!	Lay down!
Zatrzymać się!	Stop!
Nie ruszać się!	Freeze!

Przygotowanie wersji polskiej: podinsp. Tomasz Maczuga, ZIP podkom. Justyna Setniewska, ZRD
Tłumaczenia na język angielski: gł. spec. Renata Cedro, WP CSP

ŻEBY BYŁO BEZPIECZNIEJ

O przemocy w rodzinie, bezpieczeństwie w ruchu drogowym, miejscu zamieszkania oraz w miejscach publicznych rozmawiali mieszkańcy powiatu podczas debaty społecznej zorganizowanej przez Komendę Powiatową Policji w Legionowie.

Spotkanie odbyło się 10 maja br. w sali konferencyjnej legionowskiego ratusza w związku z realizacją rządowego programu „Razem bezpieczniej” oraz policyjnego programu zapobiegania przestępczości i innym zjawiskom patologii społecznej na terenie województwa mazowieckiego „Debata Społeczna”. W debacie uczestniczyli Komendant Powiatowy Policji w Legionowie insp. Waldemar Perdion, starosta Robert Wróbel, prezydent Roman Smogorzewski, przedstawiciele władz samorządowych, straży miejskiej, straży pożarnej, administracji legionowskich osiedli oraz innych podmiotów.

Panel rozpoczęto od podsumowania efektów działań podjętych w związku z wnioskami mieszkańców przedstawionymi w trakcie zeszłorocznej debaty. W szczególności omówiono kwestie legitymowania kibiców, wzmoczonego patrolowania poszczególnych obszarów miasta, rotacji na stanowiskach dzielnicowych, aktów wandalizmu i podpalania altanek śmietnikowych przy ul. Pałacowej w Legionowie oraz niepodjęwania działań przez patrole w nieoznakowanych pojazdach w stosunku do uczestników ruchu drogowego przekraczających dozwolone prędkości.

Podczas spotkania obecni na sali chętnie uczestniczyli w dyskusji oraz zgłaszali uwagi w odniesieniu do obszarów, które ich zdaniem wymagają interwencji właściwych służb celem poprawy bezpieczeństwa i komfortu życia. Poruszono zagadnienia związane z niewłaściwym zachowaniem funkcjonariuszy przyjmujących zgłoszenia na telefon alarmowy, potrzebą stworzenia mapy tzw. niebezpiecznych punktów w mieście, które zostałyby objęte szczególną uwagą Policji,

zwiększeniem patroli pieszych na legionowskich osiedlach oraz zakłócaniem ciszy, niszczeniem mienia i spożywaniem alkoholu w miejscach publicznych. Ponadto mieszkańcy byli zainteresowani procedurą „Niebieskich Kart”, pytali o czas oczekiwania na interwencję od momentu zgłoszenia oraz apelowali o poczynienie stosownych kroków w związku z sytuacją istniejącą przy ul. Piotra Wysockiego w Legionowie. W dni targowe droga zamienia się w parking, uniemożliwiając swobodny dojazd do domów mieszkańców okolicznych bloków. „W trakcie debaty padło wiele konkretnych i służby mogły się zapoznać z potrzebami mieszkańców z zakresu bezpieczeństwa. Warto mówić o istniejących zagrożeniach, analizować, z jakiego powodu występują, i jak z nimi programowo postępować. Zagrożenia te czasem wynikają z konkretnej sytuacji społecznej lub socjalnej – stąd na debacie obecność starosty i prezydenta miasta, gdyż są to organy, które mogą wyjść naprzeciw nie tylko potrzebom bezpieczeństwa *sensu stricto*, ale także tym pozostałym z nim związanym. Uważam, że w kwestiach bezpieczeństwa należy szukać jeszcze innych możliwości rozmawiania z mieszkańcami na temat istniejących zagrożeń, bo jest ich naprawdę dużo. Chodzi o zagrożenia nie tylko z zakresu porządku, ale także choćby z zakresu ruchu drogowego. Na naszych drogach powiatowych natężenie ruchu jest niejednokrotnie większe niż na drogach krajowych w niektórych częściach Polski. Generuje to zagrożenia dla pieszych, dla dzieci idących do szkoły i o tym wszystkim trzeba pamiętać i rozmawiać” – podsumował starosta legionowski Robert Wróbel.

Kalina Babecka

insp. Waldemar Perdion
Komendant Powiatowy Policji:

„Debata, która odbyła się 10 maja br. w legionowskim ratuszu, była pierwszą w tym roku i miała na celu zdiagnozowanie potrzeb i oczekiwań społeczeństwa. Pozwoliła na wymianę informacji pomiędzy przedstawicielami instytucji, mieszkańcami a Policją. Wszystkie zgłoszone wnioski będziemy teraz realizować na rzecz poprawy bezpieczeństwa lokalnego, a w szczególności będziemy dążyć do ograniczenia najbardziej uciążliwych przestępstw i wykroczeń”.

SYRENY

Zarząd Województwa Mazowieckiego – Instytucja Zarządzająca dla projektów z działania 5.1 Dostosowanie do zmian klimatu Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014–2020 ogłosił listę rankingową projektów złożonych w ramach konkursu RPMA.05.01.00-IP.01-14, które spełniły kryterium wyboru i uzyskały wymaganą liczbę punktów.

Na 7. miejscu listy znalazł się projekt Powiatu Legionowskiego „Budowa zintegrowanego systemu ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniach dla Powiatu Legionowskiego”. Oznacza to, że projekt ten, przewidujący budowę ponad 30 nowych punktów ostrzegania alarmowego, otrzymał dofinansowanie w wysokości 504 400 zł. Jego realizacja rozpocznie się już we wrześniu br.

W ramach projektu Powiat wybuduje nowoczesny system ostrzegania ludności o zagrożeniach. W kontekście postępujących zmian klimatycznych niezbędne jest zwiększenie możliwości zapobiegania klęskom żywiołowym i szybkiego reagowania na nie.

System monitoringu na Jeziorze Zegrzyńskim

Projekt zakłada montaż na terenie powiatu legionowskiego 31 nowoczesnych syren elektronicznych wraz z pulpitem sterującym dla każdej z nich. Będzie to system umożliwiający reagowanie na zagrożenia w sytuacjach kryzysowych w czasie pokoju (powódzie, wichury i burze) oraz w czasie wojny. System ten będzie połączony z centralami – powiatową i wojewódzką, a także systemami gminnymi.

Rozmieszczenie punktów: Miasto Legionowo – 7 syren alarmowych, Miasto i Gmina Serock – 9, Gmina Jabłonna – 5, Gmina Nieporęt – 4, Gmina Wieliszew – 6.

Głównym celem projektu jest unikanie strat w sytuacji zagrożenia lub katastrofy. Realizacja założeń i budowa systemu wczesnego ostrzegania i alarmowania będzie związana z: dostarczeniem oprogramowania przeznaczonego dla Systemu (integrującego zdefiniowane funkcjonalności oraz otwartego na integrację z innymi systemami); dostawą, instalacją i konfiguracją oprogramowania, sprzętu, anten, syren alarmowych, radiotelefonów itp., niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania Systemu; wykonaniem i wdrożeniem Systemu

mu we wskazanych lokalizacjach; dostosowaniem Systemu do potrzeb użytkowników.

Projekt jest więc bezpośrednią odpowiedzią na zalecenia dotyczące systemów ostrzegania określonych we wszystkich dokumentach strategicznych Powiatu odnoszących się do zarządzania kryzysowego.

Sylwia Król

Robert Wróbel, starosta legionowski:

„Modernizacja istniejącego systemu alarmowania i powiadamiania zwiększy skuteczność zabezpieczenia mieszkańców powiatu legionowskiego przed zagrożeniami: w czasie pokoju – przed terroryzmem, katastrofami, zjawiskami pogodowymi, w czasie wojny – przed bombardowaniami, skażeniem chemicznym, biologicznym i promieniotwórczym. System zapewni także możliwość przekazywania sygnałów dźwiękowych oraz komunikatów głosowych w razie wystąpienia zagrożeń na obszarze całego województwa mazowieckiego”.

Zasady publikowania w „Kwartalniku Policyjnym”

- Redakcja przyjmuje teksty dotąd niepublikowane o charakterze zawodowym lub naukowym, dotyczące zagadnień związanych z funkcjonowaniem Policji, szeroko rozumianym bezpieczeństwem, a także praktyki policyjnej i współpracy formacji z innymi instytucjami ochrony porządku prawnego oraz z samorządem lokalnym.
- Materiały do publikacji należy przysyłać pocztą elektroniczną na adres: kwartalnik@csp.edu.pl lub składać w sekretariacie Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji (ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo, tel. 22 605 33 72 lub 22 605 32 70).
- Prace są kwalifikowane do druku przez zespół redakcyjny czasopisma. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i adiacji tekstów oraz zmiany tytułów i śródtytułów.
- W celu zapobiegania wszelkim przejawom nierzetelności, w tym zjawisku *ghost-writing* i *guest authorship*, redakcja wymaga ujawnienia przez autorów wkładu w powstanie publikacji.
- Materiały są publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” nieodpłatnie, po złożeniu przez autora pisemnego oświadczenia, zgodnie z otrzymanym od redakcji wzorem.
- Nadesłanych materiałów do publikacji redakcja nie zwraca.
- Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe. Ponadto poszczególne numery są również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.kwartalnik.csp.edu.pl.
- Wskazówki edytorskie dotyczące przygotowania materiału przez autorów:
 - format A4, czcionka Times New Roman, wielkość 12 punktów, interlinia 1,5 wiersza, marginesy – 2,5 cm;
 - na pierwszej stronie należy podać imię i nazwisko autora materiału, stopień (lub tytuł) naukowy (tytuł zawodowy), nazwę instytucji, w której autor jest zatrudniony, nr telefonu, adres e-mailowy;
 - do tekstu należy dołączyć streszczenie oraz tytuł pracy w języku angielskim;
 - materiał ilustracyjny powinien być dostarczony w oddzielnych plikach (rysunki lub fotografie w formacie jpg, rozdzielczość 300 dpi, minimalna wielkość 1,5 MB);
 - schematy i wykresy zamieszczone w publikacji muszą być edytowalne, tak aby można było nanieść korektę;
 - przypisy należy umieścić na dole strony lub na końcu pracy; przypisy wstawia się automatycznie i oznacza się cyframi arabskimi;
 - zgodnie z normami wydawniczymi przypis bibliograficzny powinien zawierać:
 - imię i nazwisko autora, tytuł, wydawcę, miejsce i rok wydania, numer strony;

M. Olbrycht, J. Rutkowski, *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2003, s. 35–36;

- jeżeli dzieło jest pracą zbiorową:
Nowy leksykon PWN, red. A. Dyczkowski, Warszawa 1998, s. 684;
- jeżeli jest to artykuł w pracy zbiorowej:
J. Szreniawski, *Prawo do dobrej administracji prawem podmiotowym obywatela*, w: *Dobra administracja. Teoria i praktyka*, red. J. Łukasiewicz, S. Wrzosek, Radom 2007, s. 256;
- jeżeli jest to artykuł w czasopiśmie:
B. Jankowska, *Odpowiedzialność karna osób prawnych*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 7, s. 46;
- jeżeli jest to akt prawny (należy wskazać publikator):
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2015 r. poz. 355, z późn. zm.);
- jeżeli jest to tekst opublikowany w Internecie:
J. Kowalski, *Edukacja online*, www.gazeta.pl/forum?forumedukacyjne5645 [dostęp: 12 marca 2004 r.].

Zasady recenzowania artykułów

- Artykuły o charakterze naukowym są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów zewnętrznych, zgodnie z zasadami dotyczącymi tego rodzaju prac, w tym z Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce opracowanymi przez Zespół do Spraw Etyki w Nauce pod przewodnictwem prof. dr. hab. Witolda Marciszewskiego, opublikowanymi na stronie internetowej: <http://www.nauka.gov.pl/publikacje2/dobre-praktyki-w-procedurach-recenzyjnych-w-nauce.html>.
- Autorzy i recenzenci nie znają swoich tożsamości, w innych przypadkach recenzenci podpisują oświadczenie o niewystępowaniu konfliktu interesów między nimi a autorami, w tym m.in. bezpośrednich relacji osobistych, relacji podległości zawodowej, bezpośredniej współpracy.
- Recenzja ma formę pisemną. Zawiera syntetyczną charakterystykę artykułu, część analityczną, ocenę ogólną i kończy się jednoznaczną konkluzją, tj. jest pozytywna, negatywna lub warunkowo pozytywna, jeśli recenzent wskazuje na konieczność wprowadzenia poprawek. Autorzy artykułów są zobowiązani do ustosunkowania się do uwag i uwzględnienia sugerowanych zmian.
- Nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane. Lista recenzentów współpracujących z czasopismem w każdym roku kalendarzowym jest publikowana w ostatnim numerze danego roku.

KONTROLA STANU TECHNICZNEGO
AUTOBUSU

CZYNNOŚCI POLICJANTA

UWAGA!

Ten numer
„Kwartalnika Policyjnego”
zawiera dodatek specjalny

W dodatku specjalnym przybliżono zagadnienia związane z kontrolą stanu technicznego autobusów. Zostały w nim omówione poszczególne etapy kontroli oraz niezbędna dokumentacja, którą należy sporządzić. Opracowanie jest adresowane do funkcjonariuszy podejmujących w trakcie służby kontrolę stanu technicznego autobusów.

Autorzy starali się, by publikacja stanowiła kompendium wiedzy zarówno teoretycznej, jak i praktycznej z zakresu omawianej problematyki.

ZAPOWIEDŹ WYDAWNICZA

Publikacja stanowi pomoc w realizacji samokształcenia oraz kształcenia zorganizowanego policjantów. Może być przydatna w bieżącym doskonaleniu zawodowym oraz na podstawowym i wyższym poziomie kształcenia policjantów. Z pewnością przyczyni się również do zwiększenia bezpieczeństwa fizycznego i prawnego policjantów w codziennej służbie. Zawiera bowiem niezbędne dla nich wiadomości dotyczące przydzielania, deponowania środków przymusu bezpośredniego, postępowania z nimi w służbie oraz w czasie wolnym od służby, w tym szczególnie ich użycia lub wykorzystania. Szczegółowo omawia prawne i praktyczne wymogi prawidłowego ich użycia lub wykorzystania; zachowania zasad bezpieczeństwa; warunków, zasad i przypadków użycia lub wykorzystania śpb; czynności po ich użyciu lub wykorzystaniu; dokumentowania czynności oraz odpowiedzialność za bezprawne ich użycie lub wykorzystanie, a także ich posiadanie i użycie na mocy przepisów Traktatu z Schengen. Przy czym wskazuje na różnice dla policjantów działających pojedynczo czy w patrolu lub w pododdziale zwartym Policji.

Ze wstępu do publikacji L. Dyducha

Centrum Szkolenia Policji

LESZEK DYDUCHA

POSIADANIE UŻYCIE I WYKORZYSTANIE

środków przymusu
bezpośredniego

Legionowo 2016

**CENTRUM SZKOLENIA
POLICJI**

05-119 Legionowo, ul. Zegrzyńska 121
www.csp.edu.pl

**CENTRUM SZKOLENIA
ŻANDARMERII WOJSKOWEJ**

05-300 Mińsk Mazowiecki, ul. Warszawska 267
www.zw.wp.mil.pl

www.kwartalnik.csp.edu.pl